

PT
1
ANUL VI. Nr. 7—9

1956
IULIE-AUGUST-SEPTEMBRIE 1956

MITROPOLIA BANATULUI

ORGANUL OFICIAL AL ARHIEPISCOPIEI TIMIȘORII
ȘI CARANSEBEȘULUI ȘI AL EPISCOPIEI ARADULUI

500 de ani dela moartea lui Iancu Huniade Corvinul
300 de ani dela moartea Sfintului Iosif cel Nou

: - : Editura Mitropoliei Banatului : - :

Două aniversări

De la Iancu Huniade Corvinul la Sfântul Iosif cel Nou

† 11 august 1456 — † 15 august 1656

La 11 august a. c. se împlinesc cincisute de ani de la moartea Eroului, despre care istoricul maghiar *Wertner Mór* scria, acum jumătate de secol, că a fost „scutul Europei, atletul nevins al lui Hristos, speranța creștinismului”; eroul care a „sfărîmat jugul sclaviei, scăpînd țara și coroana regală de pieire”.

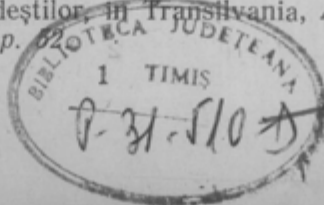
„Gloria lui Huniade, care s-a înălțat pînă la cer” (1) — după expresia aceluiași istoric —, răsunătoarele lui fapte de arme, săvîrșite în epoca, în care la picioarele semilunei învingătoare sta înfrînt falnicul imperiu romano-bizantin și, alături de el, toate țările creștine din Peninsula Balcanică, — au făcut din el personalitatea cea mai puternică și cea mai strălucită a timpului.

Numele său producea îngrijorare și frămîntare în palatele foștilor Basilei, profanate acum de haremul magnificului *Mohamed II*. Vitejia fără seamăn a lui *Iancu Huniade* inspiră groază în rîndul ienicerilor și pașalelor, iar eroismul său legendar și disprețul lui de moarte au umplut de bucurie inefabilă inimile tuturor creștinilor.

Europa întregă-și puse speranța în acest neînfricat „atlet al lui Hristos”, în acest *fortissimus atleta Christi*. La adăpostul victoriilor sale, Apusul, în plină renaștere, își putea continua nestîngherit viața sa normală, socială, economică, culturală, artistică și bisericească.

Încă în viață fiind, s-au țesut în jurul persoanei și strălucitelor sale fapte de arme, nenumărate *legende*, care-l ridicau deasupra muritorilor de rînd, așezîndu-l în Pantheonul marilor eroi ai lumii.

1) *Wertner Mór*, A Hunyadiak. A Hunyadmegyei történeti és régészeti társaság évkönyve 1900-ik évfolyamában. *Deva*, 1900, p. 50; *Iosif Șterca Șuluțiu*, O legendă care se stinge, sau: Genealogia completă a Huniadeștilor, în *Transilvania*, An. XXXII, nr. 11, Sibiu, martie 1901, p. 62.

Deși a trăit într-un timp „cînd principiul naționalității în Europa era un ce necunoscut, cîi domnea singur principiul de caste”, (2) problema originii lui și a familiei lui a constituit unul din subiectele predilecte ale istoricilor, mai ales unguri, de-a lungul a cinci secole.

Rînd pe rînd l-au revendicat ungurii, sirbii, italienii, chiar și polonezii. Originea lui *valahă* și clasa socială din care făcea parte familia lui, coborîtoare din vechi *chenezi romîni* din Țara Românească, nu se potriveau de loc cu mentalitatea feudală, cu concepția curioasă a timpului, conform căreia demnitatea de *ban*

al Severinului — la care a fost ridicat în 1438 —, demnitatea de *comite* al Timișului, înalta funcțiune de *voevod* al Transilvaniei și în cele din urmă, la 1446, *regent* sau guvernator general al regatului Ungariei, nu se puteau încredința decît unui nobil născut, aparținînd clasei magnaților, nobililor de viță veche, de origine maghiară.

Alții, de altă parte, geloși de gloria lui, care eclipsa veleitățile atîtor ambițioși incapabili, au scornit o genealogie de-a dreptul rușinoasă.

2) Iosif Șterca Șuluțiu, O legendă care se stinge, *l. c.*, p. 49

Cu toată urzeala de ipoteze, una mai fantastică decît cea-
laltă, de păreri contradictorii, de afirmații tendențioase, de pre-
mise mincinoase, adevărul în cele din urmă a răzbit și a trium-
fat chiar prin condeiul unor personalități ridicate din rîndul ce-
lor care ar fi dorit să vadă pe vestitul *Iancu Huniade Corvinul*
orice, numai valah nu.

Deși Istoria a dat verdictul și și-a spus definitiv cuvîntul,
deși rominii totdeauna și l-au revendicat pe acest nemuritor erou
daco-roman, în vinele căruia a curs singele curat al vestiților
chenezi romini, intim legați de popor și de destinele lui, și în
deaproape înrudiți cu voievozii din Țara Românească din vița
Dăneștilor sau *Drăculeștilor*, — (3) pentru a reîmprospăta
acum la a cincisuta aniversare a morții sale, pătimașele dar ne-
cesarele discuții în jurul originii sale, reproducem textul unui
articol intitulat, *Huniadeștii*, apărut, în ungurește, în ziarul bu-
dapestan „*Budapesti Hirlap*”, din 27 februarie 1901 :

„Cincizeci de ani sînt de cînd groful *Iosif Teleky* a pus la
ordinea zilei originea lui *Ioan Huniade*, în Academia maghiară.
Autorul opului „*Epoca Hunyadeștilor*” (*Hunyadiak kora*), în
scrutările sale ajunge la rezultatul că *Ioan Huniade* a fost fiul
lui *Oláh Voik* (Voicu) de Hunyad și al *Elisabetei Morzsina*
(Mărgineanu), care după ce sărăcise, a trecut în *Valahia*, dar
de acolo iară s-a întors. Înainte de *Teleky*, acele legende erau
în curs, despre familia Huniadi, pe care cronicile și genealogiile
vechi le propagau. Aceste legende erau de două variante : unii
ziceau că e fiul nelegiuit al Regelui, iar alții ziceau că-și trage
originea dintr-o familie de vechi romani. În cîntecele eroice
ale sirbilor se zice, că dînsul a fost fiul principelui domnitor
Ștefan Lazarevics, (mort 1427) de la o frumoasă romîncă necu-
noscută din Sibiu. În cîntece îl numesc : *Ioan Sibian* (*Szebeni*
Janoș). Versiunea maghiară l-a prezentat ca pe fiul Regelui
Sigismund, odrăslit din amorul cu *Elisabeta Mărginean*.

Legende se urziseră încă în timpul cînd Huniadi trăia :
virtuțile lui militare și creștinești, cariera sa fără pereche, au
înmecat fantezia poporului, astfel s-a născut povestea. Contem-
poranii săi numai atîta au știut despre el, că e fiul lui *Voicu*,
care era soldat la curtea regelui *Sigismund*. Iar poporului i se
părea imposibil, ca scutul Europei, atletul neînvins al lui *Chris-
tos*, speranța creștinismului, să fi fost născut într-o casă strîmtă,
de la un tată care era un simplu soldat. Au inventat deci po-
vestea cu regele *Sigismund* și cu încîntătoarea fată valahă. A-
ceastă poezie *Heltai Gáspár* a transformat-o în cronică. Cronică
se poate mai ușor compune decît poezia : cronică ne spune că
Elisabeta Mărginean era fata unui boier de frunte, și că dînsa
numai atunci s-a jertfit regelui, după ce acesta i-a promis, că

3) Cf. *Jancsó Benedek*, A Román nemzetiségű törökvések
története és jelenlegi állapota, I, Budapest, 1896, p. 244—247.

va îngriji de dinsa și de copilul care se va naște. Această tocmeală de aceea era de trebuință, ca să se explice motivul, pentru ce se găsește în armele (insigniile) familiei Huniadi, *corbul cu inelul în gură*. Regele Sigismund dăduse Elisabetei Mărginean un inel, cu îndrumarea ca, după nașterea copilului, să se prezinte la el în Buda. Elisabeta Mărginean a născut un băiat, pe care l-a botezat *Ioan*. Cînd băiatul era mărișor, a pornit cu el și cu fratele ei, cu Gașpar Mărginean, la Buda. Pe drum, lîngă un riuleț, s-au oprit să spele rufe, iar inelul l-a dat băiatului să se joace cu el. A venit un *corb* și a răpit inelul din mina băiatului.

Aceasta a fost un mare rău, căci cu inelul avea să se legitimizeze; dar fratele ei a împușcat corbul și a recîștigat inelul. Sigismund a primit băiatul, i-a dăruit *Hunedoara*, iar ca *emblemă* i-a dat *corbul cu inelul în gură*, spre creștere l-a dat banelui *Francisc*. Savantul *Bonfiniu* și *Ranzano*, cari au locuit la curtea regelui Mathia, deși trebuiau să știe, că Mathia, a cărui glorie se înălța pînă la cer, a fost fiul lui *Ioan Huniadi*, iar tata acestuia a fost un *valah* din Ardeal, cu toate acestea, pe baza corbului cu inelul, deduc originea Huniadeștilor din ramura familiei *Valeria* din Roma, numită *Corvina*. *Daniel Cornides* face legătură între familia polonă *Korvin* și între *Huniadești*. Pe lîngă misterioasa paternitate a lui Sigismund își formează drept și un *aventurier* italian cu numele *Scaliger*, sau della Scala, care ar fi avut relațiuni cu frumoasa și superba soție a lui *Ludovic cel Mare*, cu *Elisabeta*. Legenda nu vrea să știe că *Elisabeta* murise deja în a. 1387, cînd Ioan Huniadi s-a născut. Croații au sugrumat-o. O altă legendă vrea să știe că mama lui Ioan Huniadi a fost din familia *împăraților* din Bizanț (*Paleologos*).

Aceste variante despre origine, toate consună într-un punct, anume: toate contestă nașterea lui Ioan Huniadi din părinți simpli și legitimi, și fac din el un *bastard* născut din părinte puternic. În secolul al XV-lea a fost o glorie, ceea ce gustul și morala din ziua de azi o declară de *rușine*. Pe tronurile domnitorilor mai mărunți din Italia sed tot descendenți *nelegiuiți*, cari toți sint oameni *distinși*; și ca și cînd italienii numai pe *bastarzi* i-ar fi considerat de apți pentru domnie, domnitorul *Friderich din Urbino*, a fost silit să denege nașterea sa legitimă, a trebuit să murdărească memoria mamei sale, pentru a deveni *domnitor*. Dar *Ioan Huniadi* nu s-a născut din călcarea credinței conjugale (adulter), nici din relațiuni amoroase exotice a capetelor încoronate; ci el a fost *fiul legitim al lui Voicu*, viteazul soldat al regelui Sigismund, născut de *legitima* sa soție *Elisabeta Mărginean*. A fost nepotul lui Șerban, cnezul *valah*. Teleky se trudea să dovedească, că *Voicu* a fost un nobil măghiar scăpătat, care umblind prin *Valakia* făcuse o bună căsătorie cu Elisabeta Mărginean. Scrutătorii moderni: *Ladislau*

Réthy, Desideriu Csánki, mai ales *Maurițiu Wertner*, au lămurit deja binișor originea familiei Huniade. Că *Huniadeștii au fost de origine valahi, e mai presus de orice îndoială* (vitathatatlan). Tatăl lui Ioan Huniadi a fost soldatul de curte al regelui Sigismund, anume *Voicu*, iar mama sa a fost *Elisabeta Mărginean*. Voicu și doi frați ai săi, anume *Magas* (Mogoș) și *Radu*, apoi un văr al său asemenea *Radu* și fiul acestuia *Ioan*, primară în a. 1409 ca donațiune de la regele Sigismund cetatea *Hunedoara*. Despre Voicu știm foarte puțin. A trăit în cetatea Hunedoarei în zănie cu vecinii săi. În a. 1414 în iulie, principele Ardealului *Nádasi László*, în urma mandatului primit de la regele Sigismund, îl admoniază pe viteazul *Voicu de Huniadi*, ca să dea bună pace fiilor lui *Péter* din *Zalasd*, care din cauza dinșului stau gata să emigreze. În a. 1419 probabil că nu mai trăia, căci în acel an se face amintire numai despre trei fii ai săi. Tatăl lui Voicu a fost *Șerban cnezul*. Cum a chemat pe tatăl lui Șerban nu știm, dar știm numele moșului său, care se numea *Costa*. În 2 iunie 1360 *Myk* (Micu?), fiul lui *Murk* (Marcu?) înaintează vice-principelui Ardealului *Petru Járαι*, care era comandantul cetății *Deva*, o jalbă, în care se plinge că nepoții lui *Costa*: *Balotă, Baj, Șorb* (*Șerban*) și *Nan*, i-au eschis din dreptul de cnez asupra bunurilor *Reketye* și *Nyires*, situate în districtul *Hațegului*.

Meritul de a fi urmărit originea familiei Huniadi până la a. 1360 e al lui *Maurițiu Wertner*, și că a descoperit pe străbunul lui *Voicu*, tatăl străbunului lui *Ioan Huniade* (vezi: *A Hunyadiak. A Hunyadmegyei történeti és régészeti társaság évkönyve 1900-ik évfolyamában*).

Myk a pornit proces nu numai în contra nepoților lui *Kosztá* (Costea), dar și în contra fiilor lui *Mozsana* (Mojana), anume: *Sztojan* (Stoian) și *Bulien*. *Mozsana* e nume de botez, dar mai tirziu s-a prefăcut în nume de familie. Viteazul Voicu se căsătorește cu stăpina bunurilor *Reketye* și *Demsus*, din vecinătatea Hunedoarei, cu *Elisabeta Mărginean*, cu care era înrudit. Străbunii nevestei: *Sztojan* și *Bulien*, au fost în dușmănie cu străbunii bărbatului, cu: *Balota, Baj, Șerban* și *Nan*.

Voicu de Huniad avuse trei feciori: *Ioan* (Iancu), *Ioan junior* (mort 1441 înmormintat în Alba Iulia) și *Voicu*, apoi trei fete. *Ioan junior* și *Voicu* au murit fără următori. Cea mai mare fată: *Marina*, s-a măritat „după fiul voevodului valah”; din această căsătorie s-a născut acel *Ștefan Oláh*, care pe timpul regelui *Mathia* s-a mutat în Ardeal, acesta a fost tatăl lui *Nicolau Oláh*, arhiepiscopul Strigonului. A doua fată s-a măritat după *Pongratz de Dengeleg*, fiul acestuia *Dengelegi László* a fost guvernatorul abației din *Koloszmonostor* (Minăstirea Clujului), pe acesta l-au omorât cetățenii din Cluj în a. 1463, împreună cu trei servitori ai săi, pentru că „au năvălit înarmați în casele cetățenilor, i-au hățit pe străde, i-au bătut, le-au spart lăzile și

le-au jefuit banii". Cetăţenii din Cluj spre a-şi justifica fapta, răspunseră că dinşii s-au jeluït în zadar contra lui Dengelegi László, înaintea principelui, căci acesta, *Dengelegi Pongratz*, era fratele său. Numele fetei a treia nu-l ştim; ştim însă că s-a măritat după *Székely Jakab*, banul Slavoniei, care a căzut pe *Cimpul Mierlei* în anul 1448. Ioan Huniade, ca şi tatăl său, a fost soldat la curtea regelui Sigismund; a fost de faţă în *Aachen* la încoronarea lui Sigismund ca rege roman; l-a însoţit în călătoriile sale în străinătate. N-a înaintat repede; în a. 1434, cînd l-a împrumutat pe regele Sigismund în *Basel* cu una mie două sute florini, era numai „*spectabilis Ioan Oláh*, fiul fostului soldat de curte Voicu de Hunyad". În anul următor iară îl împrumută pe rege cu trei sute florini. Numai în a. 1439 primise împreună cu fratele său *Ioan junior*, de la regele *Adalbert*, *Banatul Severinului*, astfel ajunse între magnificenţe. Fratele său în anul următor moare, iar dînsul în vreo cîţiva ani ajunge de a fi cel mai celebru soldat al creştinătăţii. În a. 1446, din cauză că regele era minor, fu încredinţat cu guvernarea ţării. Această funcţiune a purtat-o pînă la a. 1453, cînd fu numit de *Ladislau al V-lea* „comite ereditar al Bistriţei", şi inzestrat cu emblemă nouă augmentată. „Noi — se zice în diplomă — în semnul splendoarei şi dignităţii sale, după sfatul prelaţilor şi baronilor noştri, lingă vechiul său scut (armele familiare: *corbul cu inelul*) îi dăruim un leu în culoare roşie, care în *cimp alb*, cu picicarele întinse gata spre luptă, cu gura căscată răcneşte, se ridică, şi într-unul din picioarele dinainte, ca şi într-o mină, ţine o coroană de aur, ca şi cînd ar imbia-o... Dar, ca nu cumva să se creadă, ca şi cînd am fi dat aceasta întregire a emblemei fără cauză, nu putem întrelăsa ca să nu dăm *explicarea* şi motivarea. Leul roşu, care se înalţă în *cimpul alb*, e groful Ioan, care nu de mult, în absenţa noastră, cînd încetase turburările în ţară, a primit guvernarea ţării împreună cu gloriile şi sarcinile sale, a purtat-o în numele nostru, şi toate le-a întreprins cu sinceritate ce erau trebuincioase spre apărarea noastră şi a ţării; — sinceritatea o exprimă culoarea albă. Şi deoarece a purtat multe războaie glorioase, cu vîrsarea singelui său şi al oamenilor săi (*őveinek*), precum se zice, cu bravură de leu, nu fără motiv l-am asemănat cu leul singerind. Adausul, că leul ţine în piciorul dinainte o coroană de aur şi o imbie, arată lămurit, că numitul grof Ioan, coroana noastră (a regelui) prin stăruinţa şi sudoarea sa a smuls-o din mîinile duşmanilor, a păstrat-o cu credinţă, Maiestăţii noastre ne-a oferit-o şi ne-a restituit-o cu omagială prevenire şi ne-a introdus cu fericire în posesiunea acelei coroane".

Astfel s-a ridicat nepotul lui Sorb (Şerban) cu sabia sa şi cu geniul său (*Langeszevel*) între dinastiile ţării. Era încă numai un soldat de curte cînd s-a căsătorit, în clasa magnificenţilor, cu *Szilágyi Erzsébet* (Elisabeta Sălăgean) de *Horogszeg*.

Din această căsătorie s-au născut doi feciori: *Ladislau* și *Mathia*. *Ladislau* a fost decapitat în 16 martie 1457 în Buda. *Mathia* s-a căsătorit de două ori, prima soție a fost *Catarina*, fata regelui boem *Podiebrad*; a doua soție a fost *Beatrice*, fata regelui din *Neapol*. Copii nici cu una n-a avut. Avuse însă un băiat natural: *Ioan Corvin*, despre a cărui mamă numai atita știm, că o cheamă *Barbara*.

Ioan Corvin s-a căsătorit cu *Beatrice Frangepan*. Din această căsătorie s-au născut doi copii, o fată cu numele *Elisabeta*, și un băiat cu numele *Kristof*. Băiatul a murit în a. 1505, iar fata în a. 1508, în etate de 14 ani.

Cu aceasta s-a stins sămînța acelei familii glorioase, din care cunoaștem opt generații, care în a. 1360 răsare în persoana unui *cnez valah*, cu numele *Koszta* (Costa), care în a cincea generație ne-a dat pe *Ioan Huniade*, cel mai mare atlet al creștinismului, în a șasea generație pe *Mathia*, cel mai glorios rege ungar, în a opta generație prin doi copii mici s-a stins pentru totdeauna, după o viață scurtă de abia un secol și jumătate". (4)

II.

Apariția fenomenală a acestei personalități excepționale, în clipa în care Ungaria feudală — roasă de contradicții interne, slăbită de patimile, ambițiile și indiferența baronilor, zguduită din temelii de răscoalele iobagilor exploatați și ruinați — se afla la marginea prăpastiei, amenințată să fie înghițită de colosul turcesc, ca să împărtășească astfel soarta tristă a *Bulgarii* și *Serbiei* vecine, transformate pe rînd, la 1393—96 și 1459 în *pașalicuri*, — și opera de salvare a Ungariei prin geniul său militar, prin curajul său extraordinar și prin jertfele de singe fără margini, aduse de poporul de sub ascultarea sa, au trezit admirația contemporanilor din cele trei continente cunoscute atunci: Europa, Asia și Africa.

Istoricul italian *Bonfiniu* preamărește astfel faptele acestui erou cu răsunet în lumea întreagă: „Veacul acela a produs un singur om, și dacă n-ar fi existat nici acela, pe timpul acelei răsturnări îngrozitoare, nu mai e nici o îndoială pentru nimeni, că încă de mult s-ar fi isprăvit nu numai cu Ungaria, cu Austria și cu Nemții, ci și cu întreaga creștinătate". (5)

4) *Budapesti Hirlap*, nr. din 27 februarie 1901, în Transilvania, nr. cit., p. 50—53, cf. *Gróf Teleki József*, *Hunyadiak kora Magyarországon, I, Pesten, MDCCCLII*, p. 26—29, și urm.

5) *Bonfini Hist.*, II, 4

Iar *Aeneas Silvius* caracterizează astfel ascensiunea sa nebănuită: „Nu s-a născut dintr-un neam mare, dar armele lui l-au făcut cu alții mai mare” („Haud claro genere ortus, sed factis per arma clarissimus“). (6)

Insuși regele *Ladislau V*, deși se afla sub influența nefastă a celor mai crinceni dușmani ai marelui Erou, într-o diplomă de la anul 1453, emisă după ce Iancu își prezintă demisia din înalta funcțiune de guvernator, sau regent al Ungariei, a spus printre altele: „... *Ungaria*, ale cărei hotare, anii trecuți, pe timpul copilăriei noastre și a educației noastre în străinătate, au fost expuse tiraniei turcești, iar în interior fiind sfîșiată de contradicțiile cele mai grave și fratricidii, era în continuu pe marginea prăbușirii, (*Ungaria*) a fost salvată, atât de relele din afară, cit și de războaiele din lăuntru, prin faptele mărețe fără pereche ale lui *Ion Huniade* și mai ales prin marinimozitatea sa modestă, prin războaiele purtate cu cea mai mare vitejie și prin repetatele lui învingeri”. (7)

Ecoul acestei admirații și al binemeritatelor elogii și prețuiri se reflectă în nenumăratele opere de istorie, scrise, de-a lungul celor 500 de ani, de istorici cu renume, de diferite naționalități. (8) Precum este și normal, vecinii noștri unguri îi sint cei mai recunoscători, pentru opera de salvare a Patriei

6) *Aeneas Sylvius*, *Hist. Bohem.*, lib. XXVIII; *Fejér*, *Genus, incunabula et virtus Ioannis Corvini de Hunyad regi Hungariae Gubernatoris*, Buda, 1844.

7) *Gróf Teleki József*, *Hunyadiak kora Magyarországon*, vol. X, *Pesten*, MDCCCLIII, p. 404 și urm.

8) *Fejér G.*, *Genus, incunabula et virtus Iohannis Corvini de Hunyad regi Hungariae Gubernatoris*, Buda, 1844; *St. Kátona*, *Historia critica regum Hungariae*, vol. XIII, *Pest*, 1790, cuprinde anii de la 1446—1487; *Idem*, vol. XIV, *Pest*, 1792, cuprinde anii 1458—1462, epoca lui *Matia Corvinul*; *Pór Antal*, *Hunyadi János*, *Esztergom*, 1872; *Fraknoi Vilmos*, *Hunyadi Mátyás király*, *Budapest*, 1890; *Galeotto Marzio*, *De egregie sapienter, iocose dictis et factis Mathiae regis, dedicatâ ducelui Ioan Corvinul*, trad. în ung., de *Császár Mihály*, *Mátyás király találó bölcs és tréfás mondásairól*, în *Magyar könyvtár*, nr. 259; *Aug. Trebeniu Laurian*, *Istoria Rominilor*, ed. IV, *București*, 1873, p. 291—307; *Iosif Bălan*, *Iancu de Hunyad, cercetare istorică*, *Caransebeș*, 1897, p. 70, — Nr. 2 din *Biblioteca „Enea Hodoș”*; *Pray G.*, *Annales regum Hungariae, pars II*, *Vienne*, 1764; *Idem*, *pars III (1443—1464)*, *Vienne*, 1766; *Teodor Popa*, *Iancu Corvin de Hunedoara (Ioan Hunyadi)*, *Hunedoara*, 1928, p. 184; *Hóman Balint és Szekfű Gyula*, *Magyar történet*, vol. III, *Budapest*, 1938, p. 298—319; *Col. Nicolau*, *Iancu de Hunedoara, etc.*

lor, operă săvârșită de brațul nebiruit al acestui mare erou de singe valah, numit de turci „groaza pământului” și „fulgerul oștirilor”, iar de către creștini „spaima turcilor”. (9)

Pentru cronicarul ungar *Turoczi*, Iancu de Hunedoara este „bărbatul de neam nobil și strălucit din Țara Românească”. (10)

Acum patru ani, la Budapesta, a apărut studiul lui *Elekes Lajos* despre *Huniade*. Este o prețioasă contribuție închinată operei de *cruciat* și de *salvator al Ungariei* și odată cu ea și a Europei centrale și de Apus, săvârșită de acest valah, supra-numit de Unguri „Părinte al patriei”. (11)

Animat de sentimente filo-romine, autorul cărții *Hunyadi*, analizează cu simț critic și cu obiectivitate neferită cele mai de seamă opere, care tratează despre *originea* Eroului, pentru a conclud: „Din cele expuse reiese că contemporanii cunoșteau pe înaintașii lui *Huniade*, ca fiind de origine muntenă (din Țara Românească sau Muntenia). Documentele privitoare la familie confirmă aceasta într-o altă, că numele de persoane înscrise în ele, și anume al moșului, al tatălui și al unchiului lui *Huniade*, dovedesc felul de a se numi (persoanele) întrebunțat pe atunci în Principatele dunărene, caracteristic formei de cultură slavo-romină”. (12)

I se recunoaște lui Ioan sau Iancu de Hunedoara marele rol de cruciat și de salvator al Europei: „*Descendentul refugiaților din Țara Românească*, urmașul și rudenia familiilor din comitatul Hunedoarei, care au fost de nenumărate ori expuse devastărilor turcești, din vîrsta copilăriei a adus cu sine cea mai aprigă ură împotriva devastărilor. A adus cu sine *tradițiile familiei* sale, ideea conlucrării romino-maghiare, din care mai târziu, în cursul carierei sale, s-a dezvoltat marea idee a luptei comune a popoarelor atacate de turci. (13)

Este deosebit de semnificativă remarcă făcută de *Elekes Lajos*, privind atitudinea lui Iancu Hunyadi față de *masa mare a poporului*, față de *iobagii* de pe întinsele sale moșii și, în general, față de toți supușii țării: „Pe timpul războaielor cu turcii a îndrăznit și a știut să se razime pe popor, mai în urmă sub forma de insurecție armată, deci într-un mod care a însemnat o abatere radicală față de atitudinea tradițională a clasei sale... Dezvoltarea ulterioară, *participarea activă a maselor populare în războaiele lui Huniade*, a adus cu sine că relațiile sale cu poporul în mai multe privințe s-au format altfel decît ar fi fost de așteptat numai în baza situației sale de evidentă

9) *Elekes Lajos*, Hunyadi, Budapest, 1952, p. 70.

10) Ibid., p. 70; cf. *Teleki*, Hunyadiak, I, p. 44.

11) *Elekes Lajos*, Hunyadi, p. 70—71.

12) Ibidem.

13) Ibidem.

sporire a moșiilor sale". (14) „Patriotismul său se deosebește de cel al clasei din care făcea parte. Legăturile lui cu poporul, grija pentru acesta se reflectă în cuvintele prin care arată că s-a angajat în lupta primejdioasă, fiindcă n-a putut „trece cu vederea pustiirea poporului de rind, încredințat grijii lui. Imprejurările îl apropie și mai mult de popor." (15)

Intr-un timp cind iobagii formau doar o cifră neglijabilă în socotelile nemeșilor, grija lui Huniade față de această clasă nepăstuită era socotită în ochii aceloră drept o trădare a intereselor de clasă. Atitudinea lui Huniade față de *popoarele vecine*, și în primul rind față de *romini*, izvorăște desigur din conștiința și sentimentul originii sale: „Ura împotriva turcilor se poate explica și prin *originea sa*. Chiar dacă baza patriotismului său a fost Ungaria, nu s-a îndreptat împotriva altor popoare și nu s-a manifestat prin disprețul vecinilor, după cum aceasta se întâmpla deseori la reprezentanții ideologiei nobilimii de rind. Și *tradiția familială l-a îndemnat la unire cu vecinii împotriva dușmanului comun: turcii*". (16)

III.

Și pentru a completa portretul personalității sale, reproducem aprecierile bineinformatului Bonfiniu: „*Moravurile sale au fost cele mai nobile din toate punctele de vedere. A fost mare adept al religiei și al adevărului, tot astfel al libertății și al dărniciiei. Ii plăcea cinstea și cultiva prietenia. Intru atita s-a năzuit să cîștige sufletul soldaților săi și să se facă vrednic de bunăvoința altora, că toți l-au îndrăgit la fel. Cu amabilitatea, dărnicia, simularea prudentă, a înduplecat pînă și dușmănia și ura, și cu aceste talente ingenioase și-a pregătit drumul pînă la așa demnități înalte, la care altfel nu-i era îngăduit nici să spezeze. Sufletul lui bărbătesc a fost tare, sfatul înțelept și cu minte. Avea obiceiul să nu facă nimic negîndit, grăbit. Se părea că-și poate fixa un scop pe care să nu-l poată ajunge cu mintea și istețimea*". (17)

Din aceste măgulitoare caracterizări și aprecieri, care se adresează deopotrivă omului, eroului și operei sale magnifice, ținem să subliniem pe cele ce se referă la *atitudinea lui Huniade față de popor și la moravurile și sentimentele lui religioase*.

14) Ibidem, p. 105.

15) Ibidem.

16) Ibidem, p. 108.

17) Bonfini Hist., III, 4.

Credem că nu spunem nimic nou cînd afirmăm că întreaga operă a lui Iancu Huniade — a acestui *cruciat de singe românesc*, cum îl caracterizează istoricul N. Iorga, — (18) este rezultatul fericit al colaborării geniului său, cu virtuțile înăscute ale supușilor săi, în marea lor majoritate țărani iobagi de aceeași semînție și singe cu el.

Faima victoriilor lui Huniade tocmai aici zace: *A știut să se apropie de popor, de inima poporului, de năzuințele și credința lui*. Vorbînd aceeași limbă (și chiar dacă știa latinește, se putea înțelege cu ai săi), cîntînd aceleași cîntece, cultivînd aceleași tradiții strămoșești („muntene“ sau „slavo-romine“) și mărturisînd aceeași credință, el care a „rămas țăran pînă la sfîrșitul vieții sale“, (19) era și firesc să se bucure de stima, iubirea și de încrederea nețărmurită și necondiționată a țăranilor iobagi.

Dușmănit de baronii țării (20) — fiecare cu feuda, cu curtea, cu armata, cu ambițiile sale —, Iancu își recrutează ostașii din rîndurile feciorilor țăranilor valahi, al căror piept a constituit sute de ani zidul inexpugnabil, de care s-a izbit neputincioasă puterea și s-a spulberat faima oștilor urmașilor lui *Baiazid*.

Atît de masivă a fost participarea, atît de strălucită și hotărîtoare a fost contribuția rominilor bănățeni la opera de zăgăzuire a valului cutropitor turcesc, incit numai la un an de la moartea Eroului, regele ungar *Ladislau V Postumul* emite o *diplomă privilegială*, în care se enumără toate *strălucitele fapte de arme ale valahilor bănățeni și sint elogiate jertfele aduse de ei întru apărarea vadurilor Dunării*. Regele ține să accentueze că nu numai contemporanii, ci și *strămoșii valahilor* din cele opt districte valahice privilegiate: Lugoj, Sebeș, Meedia, Almăj, Carașova, Bîrzava, Comiat și Iladia din Banatul Severinului au adus asemenea jertfe, recunoscute și de Regii ungari antecesorii. (21)

Diploma regelui ungar nu numai că destramă ridicola și fantastica teorie röslerian-hunfalviană (care în zilele noastre și-a primit riposta cuvenită), care contestă rominilor bănățeni, pentru această epocă, odată cu existența, cu prezența aici, și capacitatea de organizare politico-socială și virtuțile militare —, ci ea dă *mărturie oficială* adevărului istoric despre *rolul hotărîtor*, pe care elementul romînesc autohton, din Țara Banatului, Severinului și al Timișorului, l-a avut, veacuri de-a rîndul la sal-

18) N. Iorga, *Istoria Rominilor*, vol. IV, Cavalerii, București, 1937, p. 54—120.

19) *Idem*, *ibid.*, p. 66—67.

20) *Elekes*, Hunyadi, p. 3.

21) *Pesty Frigyes*, A Szörény-vármegyei hajdani oláh kerület, p. 52, cf. *Teleki*, Hunyadiak kora, I, p. 409—411.

varea nu numai a Ungariei, ci și a Europei întregi de cutropirea turcilor.

A fost scris în cartea istoriei neamurilor, ca „cruciata de singe romin Ioan din Inidioara“ să continue opera neînvinsului Voevod al Țării Românești, *Mircea cel Bătrîn* (1388—1418), de a cărui faimă s-a îngrozit până și Baiazid. Destinul a voit ca spada, care a oprit la Dunăre treisferturi de secol năvala pustiitoare și singeroasă a osmanliilor, să treacă iarăși în mâini vajnice românești. *Ștefan cel Mare* (1457—1504) este al treilea mare cruciat și erou romin, care pentru faptele lui de arme împotriva turcilor s-a învrednicit a fi numit *atlet al lui Hristos*.

Țara Românească a lui Mircea Vodă, Țara Banatului și Ardealului a lui Iancu Corvinul și Țara Moldovei a lui Ștefan Vodă, și-au dat din plin tributul de singe întru apărarea culturii și civilizației omenirii. *Toți acești trei mari și neegalați conducători de oști și de popor s-au sprijinit, în acțiunile lor politice și militare, pe popor.*

Și, fiind vorba de Ioan Huniade, trebuie să recunoaștem că, fără participarea activă, caldă, entuziastă și, dacă am putea-o numi, benevolă și din toată inima a țaranului romin bănățean și ardelean, la toate actele lui mărețe, acestea nu s-ar fi produs și nici istoria nu le-ar fi înregistrat.

Deși „principiul naționalității“ în această epocă nu s-a afirmat *teoretic*, nu se poate nega marea și hotărâtoarea înfruntare exercitată asupra țaranilor romini de prezența în fruntea oștirii și a țării a unui frate, a unui „țaran“ și domn de singele și limba lor.

Mai mult decât atita. În epoca în care *credea religioasă unia sau despărția popoarele*, și cînd participarea la acțiunile militare a țaranilor romini era în funcție de respectul, sau de persecuția credinței religioase, credem că și acest element metafizic, *credea religioasă* a fost unul din factorii care *a stat la baza victoriilor marelui erou*.

Că Iancu de Inidioara a fost mărturisitor al credinței *ortodoxe* sau al celei *romano-catolice*, nimeni pînă azi n-a putut dovedi peremptoriu. Despre fratele său *Iuon*, istoricii afirmă hotărît că a fost „*ortodox*“. *Iancsó Benedek* scrie: „*Voicu* avea trei feciori: *Ioan* (János), *Vojk* (*Voicu*) și *Iuon*. Este interesant că *Voicu* are doi fii cu numele *Ioan*. Unul, *Huniadele* de mai tirziu, este amintit în diplome cu numele de *Iohannes*, al doilea (fiu) în *forma românească Iuon*. Este *verosimil* ca unul din fiii lui *Voicu* (fiul cnezului romin Șerban) *Iohannes* să fi fost catolic, iar *Iuon greco-oriental*. Astfel de nestabilități de religie nu sînt în această epocă rarități între *cneji valahi*“ —, concludete temerarul adversar al „olăhilor“ de la finea secolului trecut. (22) Născut din părinți și din moși-strămoși romini ortodocși de-

legea grecească, *sofia* lui fiind și ea ortodoxă, avem suficiente motive să credem că și el a fost ortodox, cu toată prietenia lui cu strașnicul inchiizitor *Ioan Capistran*, la a cărui instigație a fost prins și trimis, prin Timișoara, la Roma, episcopul pribeag „grec” *Ioan de Caffa*, considerat până acum primul episcop ortodox cunoscut al rominilor din Transilvania.

Nici epitetul de „atlet al lui Hristos”, cu care l-a onorat Papa nu poate grăi în favoarea credinței lui romano-catolice, căci cu același epitet a fost gratificat de Papă și dreptcredinciosul Domn Ștefan cel Mare, a cărui credință ortodoxă n-a pus-o nimeni la îndoială.

Chiar dacă, de dragul înaltei poziții sociale, și a rangurilor înalte militare, politice și administrative, dobândite în ierarhia nobilimii din Ungaria, va fi trecut formal la romano-catolicism, *el a respectat credința ortodoxă* în care i-au trăit și murit moșii și strămoșii, *Voicu și Șerban* și toți înaintașii lor, *cheneji români de neam mare din Țara Românească*, vorba cronicarului Turoczi, și în care credință trăiesc supușii lui, țărani iobagi, cheneji și nobilii români din Banatul Severinului, ca și rudenii sale de singe din cele două Principate, în frunte cu sora sa măritată cu *Ciubăr Vodă*.

Ca expresie a acestei atitudini avem diploma de la 1444, semnată de el, prin care confirmă drepturile călugărilor români de la *Vodița*, „căci ne-au servit cu dreptate și credință”, de a putea umbla nesupărați de nimeni pentru legea lor, prin Banat și Ardeal. (23)

IV.

Disparația lui la 11 august 1456, în tabără, la Belgrad, pe care a izbutit să-l mintuiască (24), a produs regrete unanime, dar mai ales în inimile rominilor bănățeni, cu care împreună a repurtat atâtea strălucite victorii împotriva oștilor semilunei, și din mijlocul cărora, la 1438, ca ban al Severinului, a pornit spre amănitoarea ascensiune, pe care un fiu de chenez valah n-o putea nici visa.

Anunțind moartea marelui Erou al creștinătății, episcopul *Petru* din minăstirea Sf. Gheorghe din Caransebeș, scrie egumenilor din minăstirile *Vodița*, *Vărădia*, *Oravița*, *Stredîștea*, *Șumigu* și *Partoș*, și tuturor preoților din Țara Banatului „să rin-

23) *Șt. Meteș*, Minăstirile românești din Transilvania și Ungaria, Sibiu, 1936, p. 199; *Ștefulescu*, Minăstirea Tismana, București, 1909, p. 175—189.

24) *Iorga*, o. c., p. 114.

duie slujbi printu odihna sufletului viteazului voevod Ion de Hunead, care s-a prăpădit la tabără după marea izbândă a creștinătății asupra păgînilor". Episcopul Petru îndeamnă preoții „să se roage printu sufletul lui și mulțumiri să-i aducă lu Dumnezeu printu izbînda creștinătății de la Nandoralba. Și să pomenească pră toți Nobilii și Kinejii din districturi și din Margini, care or căzut la acea bătaie în număr dă prăstă trei sute. Și Dumnezeu să odihnească pră ei în grădina sa. Iară popii și călugării să ducă alinare în casele lor". (25)

Atitudinea episcopului Petru izvorăște din sentimentele de recunoștință față de un *frate și fiu dreptcredincios*, care n-a uitat de Biserica părinților săi. În același Protocol-regest al egumenului Pamfilie de la 1755 este înregistrată scrisoarea de la 6 iunie 1453, în limba diecească — latinească, trimisă de Voevodul Ion de Huniade minăstirii Sf. Gheorghe din Caransebeș și episcopului Petru, care-și avea reședința în acea minăstire. În scrisoare se spune că „nimeni nu are a-i turbura (pe călugări), nici a-i opri a face slujbe și a astringe mili, și pră episcopul lor Petru, din minăstire, nime a nu-l opri de a sfînți popi și beserici, și a astringe bani piscopești. Și să nu să leage nime nici dă episcop, nici dă iguminu, nici dă călugări. Și slujbele să se facă după datina lor, pră grecește ori pră slavonă cri pră ruminește. Și nici pră nobili, nici pră chineji a-i opri nime să nu să încumete să meargă la slujbe și să facă dăni. Și nici ai de altă lege nime a-i opri să nu cerce să nu vină la slujbe, dacă vreau ei. Și Voevod poroncește așa să fie toate". (26)

Scrisoarea de față pune în adevărata lumină fondul sufletec al Eroului, pentru care *libertatea cultului, libertatea de conștiință și de credință religioasă este o lege*, căreia nu vrea să-i aducă nici o atingere. Are perfectă dreptate învățatul ungar Elekes Lajos, cînd scrie că *Huniade a știut să-și apropie poporul și să se reazime pe el în momentele supreme*. Respectîndu-i credința și garantîndu-i liberul exercițiu al cultului, Iancu Huniade a reușit să solidarizeze în juru-i într-o unitate deplină, întreg poporul valah, în frunte cu nobilii și chinejii lui, mărturisitori ai aceleiași drepte și ortodoxe credințe.

În viață și după moarte, Iancu Huniade a rămas alături de poporul și de inima neamului care l-a odrăslit. Neînvinsul erou romin nu părăsește singur arena involburată a acestei vieți, pe care a recoltat atîtea victorii răsunătoare. El este însoțit, în împărăția luminii, de sufletul celor peste trei sute de nobili și chineji romini ortodocși și desigur și de al sutelor și miilor de soldați iobagi romini-valahi din cele opt districte valahice pri-

25) Din Protocolul (regestul) acte'or episcopiei Caransebeșului, scris la 1752—1755, în minăstirea Stredîștea Mică, de egumenul Pamfilie, mss.

26) Ibidem.

vilegiate și autonome din Banatul Severinului și din „Margini” din Banatul Timișorii, care și-au jertfit viața alături de el, pentru „izbinda creștinătății”, pentru triumful ideilor de libertate și dreptate socială.

Prin glasul episcopului Petru al Caransebeșului și al sutelor de Preoți romini, *Biserica ortodoxă*, în care s-a botezat Eroul, *i-a acțiș ultimul omagiu*. Deși a fost inmormintat de feudații timpului în catedrala romano-catolică din capitala Ardealului, Alba Iulia, unde se află sarcofagul lui de piatră *gol*, rominii și Biserica lor ortodoxă n-au încetat a-l considera ca pe unul care a fost și *a rămas al lor, întreg*, cu trup și suflet.

Și după 500 de ani cetățile Caransebeș, Logoj, Lipova, Timișoara și toate celelalte fortărețe, unde glasul lui a răsunat și a mobilizat nobilii, chinejii și iobagii romini, păstrează încă vie amintirea lui.

Timișoara singură are însă privilegiul de a fi moștenit nu un mormint *gol*, ci o *fortăreață*, acel vestit *castel*, numit până azi *al Huniazilor*. (27) Între zăburile acestui *castel* medieval s-a frământat sufletul Eroului. Aici mintea lui iscoditoare a făurit planuri mărețe. Aici inima lui n-a încetat să bată o singură clipă pentru binele poporului său.

Chiar și ca *guvernator al Ungariei* nu uită de Banat. În acest *castel* înmânează el diplome privilegiate luptătorilor romini din Banat, care s-au distins în luptele contra turcilor. (28) La 1447 vine din nou la Timișoara, spre a se sfătui cu chinejii și cu vitejii romini din această Țară a Banatului. (29) La 1452 numește ca bani ai Severinului doi romini ortodocși, pe *Mihail Ciorna* și pe *Petru Danciu*. (30) Sub domnia lui la Caransebeș era jude *Andrei Dan*. (31) Toate demnitățile politice, administrative și militare din Banatul Severinului și din Banatul Timișorii le-a concentrat în minile rominilor.

Castelul Huniadeștilor din Timișoara, cu toate transformările arhitectonice prin care a trecut, reprezintă pentru noi ceea ce reprezintă pentru orașul Cluj statuia lui Matia Corvinul — *Mathias rex* —, fiul marelui erou, la moartea căruia ungurii deopotrivă cu rominii au exclamat „*A murit Matia, a pierit dreptatea*”. (Meghalt Mátyás, oda az igazság).

27) Dr. Borovszky Samu, Temesvár, j. a. Budapest, p. 19—27.

28) Iorga, o. c., p. 86.

29) Idem, ibid., p. 88, 96.

30) Ibid., p. 118—119; Pesty F., A szörényi bánóság és Szörény vármegye története, I, Budapest, 1877, pp. 282—3.

31) Ibidem.

V.

La 1650, cind se instalează *mitropolitul Iosif II*, în catedrala veche din cetatea Timișorii, castelul lui Huniade exista, servind ca fortăreață interioară, în care-și aveau reședința căpeteniile militare, administrative și religioase otomane: pașabeglerbegul, muftiul, kadiul, fiind puternic apărât de ieniceri.

Nu prea departe de castel era așezată catedrala și reședința veche mitropolitană românească, pe care pașa *Fasli* (1648—1650), le-a restaurat, în vederea instalării mitropolitului Iosif II, la 20 iulie 1650. De la castel la reședință se trece *prin strada argintarilor*, care nu puteau fi decît macedo-romini, vestiți în arta argintăriei și a bijuteriilor în întreg Balcanul și Europa Centrală.

Este prea probabil că reședința și catedrala veche au fost pe locul unde se ridică azi catedrala ortodoxă sîrbă, ridicată prin jertfele credincioșilor romini și sîrbi din Timișoara și Banat, sub păstoriarea ultimului mitropolit român al Timișorii, *staro-vlahul Gheorghe* (1745—1757).

În ordinea spirituală și morală păstoriarea sfîntului *mitropolit Iosif II cel Nou* a avut aceeași semnificație pentru Țara Banatului, ca și guvernarea banului, comitelui și voievodului Ioan Huniade Corvinul în ordinea politică-militară și socială. (32)

Și una și alta au lăsat o puternică diră de lumină și au dat vieții sociale, economice, culturale și bisericești un nou sens, un nou conținut și un nou avînt.

Dacă *Iancu de Inidioara* ne-a lăsat un castel, ca simbol al puterii militare, marele arhiepiscop *Iosif II*, ridicat de pietatea populară la cîntea altarului și venerat sub numele de *Sfîntul Ierarh Iosif cel Nou*, ne-a lăsat mormîntul său din vechea mînaștire a Partoșului, ca simbol al credinței și al darurilor spirituale, care de 300 de ani se revărsă sub formă de semne, minuni și vindecări de boale.

Sfîntele lui moaște de 300 de ani sînt obiectul venerației tuturor credincioșilor din Banat, de orice neam, credință și limbă ar fi. Ingenunchiați în preajma mormîntului, bolnavi romini, sîrbi, bulgari și unguri, solicită, înfrățiți în rugăciune, mijloci-

32) Cf. V. Bogrea, în Anuarul Institutului de Istorie Națională I, 1921—1922, Cluj, 1922, p. 379—380, analizează diversele păreri ale istoricilor streini despre Ioan Hunyadi, calificat ca „le chevalier blanc (vlah) de Walacachie” sau: „l'innocent, Pannoniae dux Blancus vulgo nuncupatus”; sau: „le chevalier Blanc (adică vlah, sau vâlah), mariscall de Hongrie”.

rea și ajutorul Sfintului Iosif cel făcător de minuni. Fiecare îl invocă în limba lui, căci convingerea tuturor rezidă în credința că Dumnezeu unul este peste toți și pentru toți.

Așa se explică de ce *mormîntul Sf. Iosif cel Nou* de la Partoș a devenit, de 300 de ani, *simbol al înfrățirii* între credincioșii de toate naționalitățile din Banat și, în special, între romini și coreligionarii lor sirbi.

Cei doi eroi, unul al *armelor*, (33) celalalt al *credinței*, reprezintă în viața noastră națională și bisericească două culmi, în virful cărora își dau mina, *înfrățindu-se între ei, ca buni vecini și hotărâți luptători pentru pace: rominii, ungurii și sirbii.*

În spiritul acestei înfrățiri, prăznuim noi cele două istorice aniversări.

GH. COTOȘMAN

33) Cf. I. Lupaș, *Studii istorice, vol. V, Sibiu-Cluj, 1945—1946, p. 9—10, 60; N. Iorga, Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie, Bucarest, 1940, despre eroul creștinătății voevodul Ioan Huniade, a cărui importanță „în istoria universală este aceea, care rezidă în caracterul său reprezentînd elementul rominesc din Ungaria”, p. 273; Marczali Henrik, Erdély története, Budapest, 1936, p. 276, după care „gîndul maghiar l-a intrupat valahul Ioan Hunyadi”.*

Izvoarele Istoriei Rominilor Bănăţeni

I.

Viaţa Sfintului Ierarh Iosif cel Nou
Mitropolitul Timişorii
1650—1656

I n t r o d u c e r e

Neamul rominesc, coboritor din două popoare, care au jucat un rol însemnat în Istoria omenirii, are multe goluri în cunoaşterea trecutului său bimilenar. Datorită unor împrejurări vitrege, aceste goluri au dat anză, în trecut, la infocate, turburătoare şi pătimase discuţii în jurul originii, a teritoriului şi epocii de formare sau naştere, a numelui, a ocupaţiunii şi a gradului de cultură şi civilizaţie al poporului nostru, (1) care — precum recunosc cei mai de seamă istorici şi filologi streini — a avut totdeauna *conştiinţa autohtoniei şi romanităţii* sale, mindrindu-se cu numele etnic, pe care de aproape două mii de ani îl poartă.

Alături de numirile arhaice de Daci, Moesi, Besi, etc., neamul nostru apare în Istorie indeosebi sub numele de Blach, Vlach, Vlah, Valah, Voloh, etc., prin care neamurile înconjurătoare — grecii, slavii, germanii — mărturiseau originea lui latină, daco-romană. (2)

1) *Franz Joseph Sulzer*, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, Wien, 1781—2; *Johann Christian Engel*, *Commentatio de expeditionibus Traiani ad Danubiam et origine Valachorum*, Viena, 1794; *Lađislas Makkai*, *Histoire de Transylvanie*, Paris, 1946, p. 36—68 şi urm.; *Hóman Bálint és Szekeş Gyula*, *Magyar történet*, I, Budapest, 1941, p. 77, 118, 122, 128, 393—394; cf. *D. Onciul*, *Rominii în Dacia Traiană*, Bucureşti, 1902; *N. Iorga*, *Istoria Rominilor II*, Oamenii pământului, Bucureşti, 1936; *Aurelian Sacerdoşeanu*, *Romii şi Barbari în sec. IX*, Buc. 1927; *Ion I. Nistor*, *Autohtonii daco-romanilor în spaţiul carpato-dunărean*, Bucureşti, 1942, p. 46—53.

2) *V. Maniu*, *Zur Geschichtsforschung über die Rumänen*, *Historisch-kritische und ethnologische Studien*, Reschitza, 1884, p. 32—168; *Aurel Decei*, *Rominii din veacul al IX-lea pînă în al XIII-lea în lumina izvoarelor armenesti*, Bucureşti, 1939, p. 94 şi urm.

Apariția, relativ tirzie, în paginile Istoriei (bizantine, armen, slave, germane, ungare) și mai întâi a ramurei sud-dunărene a blachilor sau vlahilor (3)* — care dau încă în sec. V—VI-lea numele lor unui cartier și unei biserici din capitala imperiului romano-bizantin, din Constantinopol — (4) nu poate furniza nimănui argumente împotriva existenței și persistenței lor de-a-lungul întiiului mileniu și la nordul Dunării, în cuprinsul celui de al doilea teritoriu de formare al lui pe pământul Daciei Traiane.

Deși școala lui *Roesler* și *Hunfalvy* învață că ungurii, la venirea lor din Asia, din Lebedia și Atelkuz, la finea sec. IX-lea, n-au aflat pe teritoriul Daciei vechi nici urmă de valahi sau oláhi (5), ea nu poate aduce în sprijinul acestei teorii, azi perimate, nici măcar un singur argument logic și istoric, valabil și irefutabil.

Argumentul *toponimiei* slave (6) — mai bine zis daco-romino-slave —, de pe teritoriul fostei Dacii Traiane, este mai de grabă împotriva tezei roesleriene-hunfalviene, decît în favoarea ei. Pe lângă alte multe argumente nescrise, toponimia slavo-romină constituie luminoasă mărturie a *simbiozei*, a împreună-viețuirii daco-romanilor cu slavii, a căror asimilare strămoșii noștri au înfăptuit-o înainte de descălecatul celor șapte triburi ale lui Árpád la anul 896.

Argumentul „ex silentio” este deopotrivă de valabil și pentru lacunele din istoria altor popoare, mai mari și mai civilizate, din Răsărit și din Apus. El este valabil și pentru vecinii noștri maghiari, (7) care, pe lângă mărturiile externe, bizan-

3) *Paul Hunfalvy*, *Die Rumänen und ihre Ansprüche*, *Wien und Teschen*, 1883, p. 60—77; *G. Murnu*, *Cînd și unde se ivesc rominii întiași dată în istorie*, *Convorbiri literare XXXIX (1905)*, p. 97 sq. și 577 sq.; *Idem*, *Istoria Rominilor din Pînd. Vlahia Mare (980—1259)*, București, 1913.

4) *Moravcsik Gyula*, *Bizánc és a magyarság*, *Budapest*, 1953, p. 86; *Ralli și Potli*, *Sintagma*, *Athens*, 1855, p. 230.

5) *Hunfalvy Pál*, *Az oláhok története, I*, *Budapest*, 1894, p. 262—304, 305—326 și urm.; *Moravcsik*, o. c. p. 53; *Hóman-Szekfű*, o. c., p. 393; *Roesler R.*, *Romänische Studien*, *Untersuchungen zur älteren Geschichte Romäniens*, *Leipzig*, 1871.

6) *Borovszky Samu*, *A honfoglalás története*, *Budapest*, 1894, p. 65; *Dr. Szentkláray Jenő*, *Krassó vármegye őshajdona*, *Budapest*, 1900, p. 72.

7) *Moravcsik*, o. c., p. 30; *Belitzky János*, *A törzsfői hatalom elsovadása és a fejedelmi hatalom kialakulása, in Serédi Jusztinián*, *Emlékkönyv Szent István király halálának kilencszázadik évfordulóján, I*, *Budapest*, 1938, p. 570—575 și urm.

tine, (8) latine, (9) germane și slave, (10) nu pot aduce, pentru cunoașterea trecutului neamului lor și cu osebire pentru epoca așa-zisului descălecat în Panonia romană, decît legende și ha-ghiografii, și acelea destul de tirzii. (11).

Anonimul notar al regelui *Béla II* (1131—1141), (12) în ca-pitolele din opera sa *Gesta Hungarorum*, ce se referă la pre-zența *blahilor*, a *oláhilor* lui *Gelu* în Ardeal și ai lui *Glad* în Banat, în epoca lui *Árpád*, (13) a ridicat următoarea întrebare: Părțile din *Gesta Hungarorum*, care privesc pe romini și persoana istorică a ducilor acestora: *Gelu*, *Menumourut* și *Glad* și *Optum*, nu cumva sînt pure „născociri“ ale fanteziei Anoni-mului notar ?

Și, atunci, una din două: Ori *duci valahilor*, aflați de un-guri aici, stăpinind peste romini cu *independență deplină*, sînt persoane reale, *istorice*, — ori că și *Árpád*, împreună cu toți ceilalți duci maghiari, șefi de triburi sau semînții, unii amintiți numai de *Anonymus*, (14) nu pot fi nici ei decît pure invenții ale acestui cronicar anonim, ceea ce de sigur nici un istoric nu admite. La asemenea obiecție nici noi n-am subscrie.

Istoricitatea lui *Árpád*, confirmată și de alte izvoare tirzii, și a celorlalți șefi de triburi ungare, implică și face necesară

8) Cf. *Moravcsik*, o. c., p. 53; *Const. Porphyrogenetul*, De administrando imperio, ed. I. Bekker, Bonnae, 1840, p. 175.

9) Cf. *Stiltingus*, Vita S. Stephani regis Hungariae, *Cassovia*, 1767; *G. Pray*, Annales veteres Hunnorum, Avarorum et Hungarorum, *Vindobonae*, 1761; *Annalium Almannicorum Continuatio Sangallenses Prima*. MGH. SS. I, 50 p.; *Annales Sangallenses Brevisimi*, *ibid.*, p. 64; *Annales Weingartenses*, *ibid.*, p. 66; *Annales Sanctae Columbae Senonensis*, *ibid.*, p. 105; *Annalium Fuldensium, Pars V.* *ibid.*, p. 410; *Annales Bertiniani*, *ibid.*, p. 458, etc.

10) *M. Szuziumov*, Ob istocinikah Liba Diiakona i Skiliți, Vi-zantiiskoe Obozrenie 1916; *Poveast o Latineah*, ed. A. Popov, Istoriko-literaturnii-obzor drevne-russkikh poleiiceskikh socinenii protiv Latiniam (XI—XV, b), Moskva, 1875, p. 176—188.

11) Cf. *Hóman*—(*Szekfü*), o. c., p. 117, 121, 147, 298, 299, 394; *Moravcsik Gyula*, Görögnyelvü monostorok Szent István korában, in *Serédi*, Emlékkönyv Szent István király..., p. 412.

12) *Hóman*, o. c., p. 391—394; *Jakubovich E.*, P. mester, Adalékok az Anonymus-kérdéshez, in *Emlékkönyv Dr. Gróf Klebersberg Kuno negyedszázados kulturpolitikai működésének emlékére, Budapest 1925*.

13) *Anonymus Belae notarius*, *Gesta Hungarorum*, ed. G. Popa-Lisseanu, Izvoarele Istoriei Rominilor, București, 1936; *Hóman*, o. c., p. 80, 165, 179, 254.

14) *Hóman* (*Szekfü*), o. c., p. 298, 299.

istoricitatea lui Gelu, Glad, (15) și Optum (16) și a națiunii peste care ei au domnit și de a cărei rezistență s-au izbit noii năvălitori. (17)

Cînd se ia opera Anonimului notar al regelui Béla II ca punct de plecare în elaborarea Istoriei Ungurilor, (18) nu trebuie să se piardă din vedere că, primul autor al Istoriei vecinilor noștri, trăiește două secole și jumătate după actul istoric al „descălecatului”, (19) pe care îl putea cunoaște numai din cîntece, povestiri și tradiții orale, (20) mai puțin din însemnări scrise, (21) ceea ce nu se poate pretinde și nici nu intra în preocupările conducătorilor unui popor în permanentă mișcare, locuitor în corturi, (22) minat spre jaf și pradă și pornit spre aventuri războinice, (23) care au umplut de groază — după înșuși mărturia celor mai de seamă istorici maghiari din zilele noastre — toate popoarele Europei. (24)

Un alt izvor *narativ*, de o vechime mai mare ca *Gesta Hungarorum*, este pentru istoria Ungurilor *Vita Sancti Gerardi*, păstrată în două redacții, *Legenda mare* și *Legenda mică*. (25) Autenticitatea acestei legende, a acestei hagiografii, nu este

15) Pais Dezső, Glad, în *Magyar Nyelv*, 9—10 (1930), *Budapest*, XXVI, p. 350—359.

16) Cf. *Moravcsik*, *Görögnyelvű monostorok*, I. c., p. 450; *Dr. Juhász Kálmán*, *A csanádi püspökség története alapításától a tatárjárásig (1030—1242)*, *Makó*, 1930, p. 38, 46; *Hóman*, *Magyar történet I*, 122, 160—161, 165—166.

17) *Anonymus Belae regis notarius*, cap. IX.

18) *Hóman* (*Szekfű*), o. c., p. 391, 394.

19) *Ibid.*, p. 392.

20) *Ibid.*, p. 392—394.

21) *Ibid.*, p. 289.

22) *Ibid.*, p. 120—169 și urm.; *Borovszky*, *A honfoglalás*, p. 67.

23) *Hóman*, o. c., p. 148; *Borovszky*, *A honfoglalás*, p. 64—67, 112—128; *Moravcsik*, *Görögnyelvű monostorok...* p. 394—395.

24) *Ibidem*.

25) *Emericus Szentpétery*, *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis arpadianae gestarum*, vol. II, *Budapestini*, MCMXXXVIII, la cap. XI *Legenda Sancti Gerardi Episcopi*, *Praefatus est, textum recensuit, annotationibus instruxit Emericus Madzsar*, p. 461—506.

trasă la îndoială de nici un istoric maghiar. (26) Pe realitatea faptelor relatate de ea se întemeiază istoria culturală și religioasă-bisericească a Ungariei din epoca întemeierii regalității. (27)

Pentru noi are importanță faptul că cele două izvoare narrative — amândouă mult posterioare întâmplărilor povestite — se sprijină și se completează reciproc. (28)

*

Pentru Istoria românească *Viața Sfântului Ierarh Iosif cel Nou*, (29) este în multe privințe ceea ce este pentru istoria ungurilor *Vita Sancti Gerardi*. Deși aceasta din urmă este mai veche, cu III—IV secole, *Viața Sfântului* român, originar din *Raguza* — înrudit ca singe cu Sfântul latin de la Morisena-Cenad, originar din *Venetia*, din familia de *Sagredo*. (30) — luminează o întreagă epocă din viața zbuciumată a românilor bănațeni. Și nu numai din viața sufletească, religioasă-bisericească, ci și din cea națională, socială și culturală a românilor de sub stăpânirea semi-lunei.

Ea umple în mod fericit un mare gol din istoria strămoșilor noștri bănațeni de acum 300 de ani. Neam vechi, autohton, am ajuns, din cauza fatalităților istorice, să fim aproape *fără istorie*. Strămoșilor noștri — de ale căror brațe s-au folosit stăpînitorii politici vremelnici — nu li s-a făcut cinstea să fie trecuți în istorie, care era a puternicilor zilei, a stăpînitorilor, a nemesilor, baronilor, magnaților sau a spăilor și a tuturor celor ce au exploatat munca și sudoarea iobagilor români.

Viața Sfântului Ierarh Iosif vine, relativ târziu, să le dea o anumită satisfacție morală, ea fiind însăși *viața și istoria lor*.

26) *Morávcsik*, *Görögnyelvű monostorok*, I. c., p. 409; *Dr. Theol. u. Phil. Kolomán Juhász*, *Die Stifte der Tschanader Diözese im Mittelalter, Münster in Westfalen*, 1927, p. 28 și urm.; *Dr. Karácsonyi János*, *Szent Gellért, csanádi püspök élete és művei*, Budapest, 1887.

27) *Serédi*, o. c., p. 3—13.

28) *Hóman* (—*Szekfű*), p. 393, 398; *Hunfalvy*, *Az oláhok története*, p. 188 și urm.; *Szentkláray*, *Krassó vármegye*, p. 86 și urm.

29) Cf. Gh. Cotoșman, *Viața Sf. Iosif cel Nou*, Timișoara, 1956.

30) *Karácsonyi*, o. cit.; *Hóman*, o. c., p. 253—255; *Morávcsik*, *Görögnyelvű monostorok*, în *Serédi*, o. c., p. 407—420; *Luttor Ferenc*, *Szent István egyházi kapcsolatai Romával, Montecassinoval, Ravennával, Velencével, Jeruzsálemmel és Bizáncal*, în *Serédi*, o. c., p. 445.

a năzuințelor, a strădaniilor și a suferințelor lor de veacuri. Iată de ce am socotit că *Viața Sf. Iosif* poate fi perfect încadrată și considerată între principalele izvoare ale Istoriei Rominilor Bănățeni.

Dacă *Viața Sf. Gerard*, care reflectă mai mult viața și istoria conducătorilor poporului maghiar din sec. X—XII-lea, este trecută în rindul celor mai de seamă izvoare istorice-maghiare vechi, (31) cu atât mai virtos *Viața Sf. Iosif cel Nou*, ca una ce a izvorit din nevoile și s-a legat intim de viața socială a poporului, a cărui viață morală și sufletească urmărim s-o ridicăm și s-o îmbunătățim prin publicarea ei. Credem că prin publicarea în facsimile a întregului material privitor la „Viața Sfintului Iosif” venim în întîmpinarea strădaniilor atât ale cercetătorilor istoriei, cit și în ale celor ai limbii rominești.

31) *Galla Ferenc*, Szent István apostoli tevékenkedése és e terén ismeretebb munkatársai, în *Serédi*, I. c., p. 297—328.

Considerațiuni generale

asupra izvoarelor și literaturii istorice privitoare la
personalitatea Mitropolitului Sfântul Iosif cel Nou

I.

IZVOARELE NARATIVE

În vechea arhivă a străvechei episcopii a Caransebeșului și Virșetului, printre alte acte și documente de neprețuită valoare istorică, ni s-a păstrat și „*Viața Sfântului Iosif cel Nou, carele a fost metropolita a Temisvari și a toată Țara Banatului*”, scrisă de „Domaschin Udrea, dascăl mare alu Școala grămăti-cească din minăstirea Sf. Gheorghe din Caransăbeș”, la anul 1701.

Biografia Sfântului Iosif este precedată de *completările* la „*Pomealnicul*” mitropoliților și episcopilor din Țara Banatului și ai Severinului, scris de același Damaschin, în colaborare cu ieromonahul *Ion* de la aceeași minăstire, la anul 1696.

Și „*Pomealnicul*” cu completările lui — inclusiv „*Viața Sf. Iosif cel Nou*” —, ca de altfel toate lucrările acestui *prim cronicar* cunoscut al Țării Banatului, a fost scris la dorința și îndemnul episcopului *Gherasie* (1695—1708) al Caransebeșului și Virșetului, una din cele mai proeminente personalități bisericești, din cîte cunoaște Istoria Bisericii noastre bănățene.

În *Pomealnic*, la capitolul „*Mitropoliți și Episcopi în cetatea Temisvari și la minăstirea Partoș*”, după „*Metropolita Iosif 1526—1550*” se face mențiunea: „*Nu sf. Iosif cel Nou*”.

Omiterea mitropolitului *Iosif II* — cunoscut de popor sub numele de „*Sfântul Ierarh Iosif cel Nou*” — din *Pomealnicul* mitropoliților Timișorii, impunea o justificare. Fostul diac sau secretar al Sf. Iosif cel Nou se simte obligat să dea „*Prea Sfinției Sale Episcopului Gherasie*” lămuririle necesare, obligatie la care se achită 5 ani mai târziu. Are nevoie de acest răstimp, spre a face noi investigații și cercetări, încoronate cu bune și revelatoare rezultate.

Odată cu motivarea omiterii Sf. Iosif din *Pomealnic*, bătîrînul dascăl al Școlii gramaticești din Caransebeș s-a simțit în-

dreptătit să scrie, cu competență și deplină obiectivitate, „Viața” acestui Ierarh, de care a fost nedespărțit în tot timpul activității lui ca Mitropolit al Timișorii.

Potrivit datinei din bătrâni, același dascăl a eternizat, pe foile goale ale unui *Minei* vechi *grecesc* de la minăstirea Partoș, momentele cele mai importante din viața sf. Iosif, de la venirea lui în Țara Banatului și pînă la moartea și înmormintarea lui.

Sfintul Iosif cel Nou

Aceste însemnări-memorii au fost culese, la anul 1748, de către smeritul *Nichifor*, egumenul sfintei minăstiri Partoș, care — împreună cu alte informații despre *minunile* săvîrșite la *mormîntul* Sf. Iosif, pînă în zilele lui — le-a cuprins într-o lucrare aparte, intitulată „*Minunile adică arătările și tămăduirile cele minunate, săvîrșite în viața lui de sf(întul) Iosif cel Nou care au fost metropolit alu Timișori și au murit în ast(ă) sf(întă) minăstire a Partoșului, cu hram sf(in)ți(i) Arh(an-*

gheli) Mihail și Gavril, și s-au îngropat tot în astă sf(intă) minăstire la sf(intă) Măria Mare ani 1656. Iară la mormintul lui arătări și tămăduiri s-au săvârșit pină în zilele noastre, și *le-am scris prăcum le-am aflat însămnate și dăla bătrini auzite*".

Făcînd parte integrantă din biografia Sf. Iosif, o vom reproduce în întregime, la capitolul respectiv, după „Viața Sf. Iosif”, scrisă de Damaschin. Pentru Istoria Bisericii, ca și pentru Istoria literaturii romine bănățene „Minunile...”, scrise de Nichifor, prezintă aceeași valoare documentară, ca și „Viața Sf. Iosif”, evenimentele cuprinse în ele fiind descrise de contemporani, martori oculari și obiectivi, a căror competență și bună credință nu poate fi de nimeni trasă la îndoială.

În „Viața Sfintului Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișorii și a toată Țara Banatului 1650—1656”, (1) am reprodus cîteva pasagii din aceste două izvoare documentare, care, odată cu *identificarea* Sf. Iosif ca Mitropolit romin al Timișorii sub numele de Iosif II, și *încadrarea* lui în *Istorie*, au avut darul să *lumineze o întreagă epocă* din Istoria Bisericii Țării Banatului, cum figurează provincia noastră în actele sec. XVII-lea.

II.

LITERATURA

Deși au trecut aproape 200 de ani de la mutarea în lumea dreptilor a Sf. Ierarh Iosif și deși faima mormintului său de la Partoș, cu arătările și minunile petrecute acolo, a trecut dincolo de hotarele strîmte ale Țării Banatului, — pină la anul 1865 nu s-a publicat nimic (sau cel puțin noi nu avem cunoștință că s-ar fi publicat) în legătură cu aceste fenomene extraordinare.

În acest an își tipărește, la Sibiu, *Istoriile bisericești politico-naționale...* preotul Nicolae Tincu-Velia, fost profesor la secția rominească a Teologiei din Virșeț, care pentru întiași dată tratează, cu aparatul critic posibil acum 90 de ani, odată cu istoricul *Mitropoliei romine a Timișorii* și pe cel al *Minăstirilor* din Banatul Timișan.

La capitolul „4. Minăstirea de la Partoș” scrie:

„Aici, afară de rămășițele minăstirii, care ca morminte jalnice stau și la celelalte minăstiri reduse (desființate), mai aflăm și un mormint interesant cu inscripția: „*Sviatitel Iosif novii bivșii Mitropolit Temišvarskih*”. Cum că acest mitropolit al Timișorii a fost patron al minăstirii de la Partoș și cum că dinsul e înmormintat în *vechea capelă* a minăstirii acesteia, adeverește încă și una ieremiadă înscrisă în biserica cea nouă a minăstirii..., unde *călugării* respectivi, în anul 1778 2 noiembrie,

1) tip. în Timișoara, 1956, pg. 152.

se pling că trebuie să părăsească vechea lor locuință și să se strălocheze... parte în minăstirea Singiorzului, parte în Voilovița”.

„Mai sus numitul Mitropolit Iosif nu vine înainte în registrul Arhierilor sirbești... care cuprinde pe toți arhierii din ierarhia Ipeco-carlovițiană de la anul 1214 până astăzi: urmează dară, după rațiunea aceasta, dar apoi și după cea a inmormintării Mitropolitului în biserica veche a minăstirii: 1. Cum că dinsul, Mitropolitul a reșezut în Timișoara încă înainte de

NICOLAE TINCUL VELIA,

Istoriografia bisericească... Sibiiu, 1865

înființarea ierarhiei sirbești în Austria, știe Dumnezeu cînd, dară pe toată timplarea înainte de a fi minăstirile și bisericile creștinești din Timișana ruinate prin turci (1551—1552), căci între zidurile dărimate ale minăstirii nu ne vine a crede că va fi cerut acel Mitropolit ca să fie inmormintat: 2. Cum că Mitropolitul Timișorii avea asupra creștinilor greco-orientali din Timișana și Ungaria și asupra episcopatelor acestor țări jurisdicția

sa de *Exarh* al Mitropolitului rominesc greco-orient. de Alba Iulia, și ca atare dispunea și cu minăstirile din țară...". (1)

Neavind cunoștință despre existența lucrărilor inedite ale lui *Damaschin Udrea* și a egumenului *Nichifor*, profesorul Tincu-Velia n-a putut identifica nici persoana Ierarhului Iosif și nici

Idem, cap. 4. Minăstirea de la Partoșu, — cu inscripția:
„Sviatitel Iosif novii bioșii Mitropolit Temišvarskih”

determina cu precizie epoca lui de arhipăstorie la Timișoara. El avea cunoștință numai de un *singur Mitropolit* la Timișoara cu numele *Iosif*. De aceea, confundă pe mitropolitul *Iosif I* de la 1526—1550, cu omonimul său de la 1650—1656, supranumit *Sfântul Iosif cel Nou*.

1) *Nicolae Tincu-Velia*, Istoriografia bisericească politico-națională, Sibiu, 1865, p. 186—187; *Dr. Gk. Cotoșman*, Episcopia Caransebeșului până în pragul sec. XIX-lea, Caransebeș, 1941, p. 117, 145, 161.

Cit privește afirmația lui Tincu-Velia despre așazisul rol de *Exarh* al Mitropolitului de Alba Iulia, pe care l-ar fi îndeplinit Mitropolitul Timișorii, am arătat în altă parte (2) că este lipsită de orice temei istoric. Născută în urma mutării în Ardeal, a mitropolitului Severinului, *Daniil*, la 1479, Mitropolia Ardealului (cu reședința pe rînd la Feleac, Peșteana, Prislop-Silvaș și Bălgrad-Alba Iulia) a fost tot timpul *coordonată* cu Mitropolia Timișorii, care este cu cîteva secole mai veche.

Toți istoricii și învățații romini, care s-au ocupat și au scris pînă în zilele noastre despre sfîntul mitropolit Iosif cel Nou al Timișorii, au adoptat punctul de vedere exprimat de către primul istoric al Bisericii bănățene.

Astfel, renumitul nostru istoric bisericesc *Euseviu Popovici* riscă afirmația că „*Iosif* de sigur va fi fost numai *mitropolit onorar* (cum afirma Tincu-Velia) din un timp anterior anului 1552, adică dinainte de epoca turcilor, cînd acolo erau încă în vigoare vechile raporturi ierarhice”. (3)

Protopopul Logojului *Dr. Gh. Popovici* scria la 1904: „La minăstirea Partoș din Banat, s-a aflat mormîntul mitropolitului *Iosif* din Timișoara. Acesta ar fi fost mitropolit înainte de dărimarea minăstirilor prin turci 1551—1552”. (4)

Istoricul ardelean *Ștefan Meteș* exprimă aceeași părere cînd scrie că în Banat „se amintește *Sfîntul Iosif cel Nou*, care ar fi fost Mitropolit în Timișoara între anii 1529—1552 și e îngropat în naosul minăstirii Partoș din acest ținut”... (5) În altă parte scrie: „Mormîntul mitropolitului *Iosif* e în naosul bisericii, pe care e o icoană zugrăvită în 1782 de pictorul *Ștefan Bogoslovici*” (6)

Mai mult a scris despre *Sfîntul Iosif cel Nou*, dar în același sens, făcînd bună operă de popularizare, (7) preotul *Petru*

2) Contribuții la începuturile Mitropoliei Ardealului și la raporturile ei cu Mitropolia Banatului, în *Omagiu I. P. S. Mitropolitului Dr. Nicolae Bălan, Sibiu, 1956, p. 334—349.*

3) *Euseviu Popovici*, Istoria bisericească universală și statistica bisericească, trad. At. Mironescu, vol. IV, *Minăstirea Cernica, 1928, p. 424.*

4) *Dr. Gh. Popovici*, Istoria rominilor bănățeni, Logoj, 1904, p. 230.

5) *Ștefan Meteș*, Istoria Bisericii și a vieții religioase a rominilor din Transilvania și Ungaria, I, ed. II, Sibiu, 1936, p. 261, 507.

6) *Idem*, Minăstirile rominești din Transilvania și Ungaria, Sibiu, 1936, p. 226.

7) *Pr. P. Bizerea*, Sfîntul Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișorii, în Biserica Ortodoxă Română, București, Seria III, Anul LVIII, nr. 5/590, din mai 1930, p. 417, și *Idem*, Mitropolie românească în Banat în veacurile XVI—XVII. Sfîntul Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișorii, în Almanahul Banatului, ed. R. Molin, pe anul 1930, p. 85—89.

Bizerea, prin rivna căruia s-a fixat pe zidul extern, lângă ușa de intrare, a minăstirii vechi din Partoș, o piatră comemorativă cuprinzând numele Sfintului cu anii de păstorire stabiliți de Tincu-Velia: „Mormintul Sfintului Părinte Iosif cel Nou Mitropolitul Timișorii, care a păstorit pe Rominii din Banat între anii 1529—1550 și s-a retras la Minăstirea Partoșului unde sfintele lui moaște așteaptă ziua învierii“.

Istoricul *Nicolae Iorga*, — ca și alți istorici romini, considerind opera lui Tincu-Velia, scrisă mai ales pe bază de tradiții, de o valoare documentară redusă, abia în preajma tragicului său sfârșit, reconsiderind *Istoricul* lui Tincu, admite în a sa *Observații și probleme bănățene* existența la Timișoara a unui *episcop român Iosif* și în epoca dinaintea dominației turcești. (8)

Părintele Profesor *Dr. Ștefan Lupșa* scrie că în minăstirea de la Partoș există „gropnița străvechiului mitropolit român al Timișorii Sfântul Iosif cel Nou. (9)

Părintele Profesor *Dr. Liviu Stan*, răzimat pe întreaga literatură de mai înainte, susține cu căldură existența la Timișoara a unui *Mitropolit Iosif* înainte de anii 1551—1552: „În minăstirea din Partoș... zace trupul celui ce s-a pristăvit dintre oameni, ca să se nască între sfinți, al lui *Iosif*, fost *Mitropolit român al Timișorii* printre anii 1529—1545—1550“.

„După ce a trecut din această viață, slujba lui mai înaltă s-a făcut, ca din înaltul Cerului, să păstorească în veci sufletele dreptcredincioșilor bănățeni“.

„Mitropolitul Iosif s-a mutat la cele veșnice, luând nume de sfânt, și faima sfințeniei lui a străbătut, prin colbul vremurilor, până la noi, întărindu-se mereu, prin minunatele *vindecări* și *semne* de la *mormintul său*“.

Sfinția Sa lămurește înțelesul cuvintelor „*Sfiatitel Iosif novi...*“, din inscripția, pe care o dă Tincu Velia: „Trebuie să înțelegem că e vorba de un *sfânt*, căci numai unui sfânt se obișnuiește a i se da epitetul acesta de „*cel Nou*“, spre a-l deosebi de un sfânt, sau de unii sfinți mai vechi cu același nume“. (11)

În încheiere scrie: „Ceea ce este important de menționat în legătură cu *sfântul Iosif cel Nou*, constituind și o *dovadă* tare în sprijinul mărturiilor despre sfințenia sa, e faptul că s-a păstrat în popor până astăzi, cit se poate de vie, amintirea acestui sfânt, iar *cultul lui popular*, n-a încetat de sute de ani“. (12)

8) *N. Iorga*, *Observații și probleme bănățene*, București, 1940, p. 4.

9) *Istoria parohiei Ștei, Beiuș*, 1942, p. 69—70.

10) *Dr. Liviu Stan*, *Sfinții romini, Sibiu*, 1945, p. 49—51.

11) *Ibid.*, p. 50.

12) *Ibid.*, p. 51.

Părintele *Virgil Popovici* din Timișoara, examinând și păreriile istoricilor streini scrie : „Pe la mijlocul secolului al XVII-lea se mută aici mitropolitul *Iosif*. Scriitorii sirbi susțin că acest mitropolit ar fi venit din Serbia. După o comunicare a Dlui profesor universitar *Dr. Silviu Dragomir*, făcută Prea Sf. Sale *Dr. Grigorie Comșa*, acest mitropolit a venit din Țara Românească. Aceasta se știe din o colecție de inscripții, din o carte a lui *Iosif*. Anii păstoririi acestui mitropolit încă sunt controversați. *Ilarion Zeremski* în Istoria episcopilor sirbești bănățene, și, după el, *Szentkláray*, susțin că a păstorit pe la mijlocul secolului al XVII-lea, bazați pe o inscripție aflată în o carte de ritual slavonă și scrisă cu mina la a. 1529, și care se păstrează la minăstirea Singiorzului. Cartea a fost proprietatea minăstirii Partoșului, care în anul 1777 a fost închisă din ordinul împărătesei Maria Terezia, deodată cu alte minăstiri din Banat (Bazias, Srediște, Semlac), iar călugării de aici s-au mutat la minăstirea Sim-Gorzului“. (13)

Inmulțindu-se rominii de aici cu macedo-romini, comercianți bogați, „se poate că aceștia să fi chemat sau adus pe mitropolitul *Iosif* în scaunul episcopesc de la Timișoara, despre care aflăm amintire că la 1608 a existat“. (14)

Sfinția Sa concludă : „Admițind părerea *Păr. Bizerea*, referitoare la *timpul* păstoririi mitropolitului *Iosif*, acesta, în drumul său de pribegie, a stat citva timp și în Timișoara, hotărîndu-se să-și facă aici chiar și *reședință*, dar a fost silit să se retragă la minăstirea Partoș în urma asediului turcesc din 1551—1552. (15)

Părintele *Dr. Victor Vlăduceanu* (16) își însușește părerea lui Tincu-Velia și a celor ce l-au urmat.

Incît mă privește, strădanile mele în această problemă au fost astfel caracterizate de Prof. *Dr. Liviu Stan* : „Gh. Cotoșman... în chip foarte judicios rezumă și lămurește cele despre originea lui *Iosif* și despre timpul în care a putut să trăiască sfîntul“. (17) În recentele mele lucrări despre Sfîntul *Iosif*, am arătat cum, înainte de a ieși la lumină lucrările cronicarului Damaschin Udra și a egumenului Nichifor, am stabilit existența la Timișoara a doi mitropoliți romini cu numele *Iosif* : unul înainte de dominația semilunei, și al doilea în *timpul* acestei dominații. (18)

13) *Pr. Virgil Popovici*, Ortodoxismul și Biserica națională românească din Timișoara, *Timișoara*, 1933, p. 25.

14) *Ibid.*, p. 26.

15) *Ibidem*.

16) Minăstiri bănățene, *Timișoara*, 1947, p. 28—38.

17) *Dr. Liviu Stan*, o. c., p. 51.

18) *Gh. Cotoșman*, Sfîntul *Iosif* cel Nou, *Timișoara*, 1956; *Idem*, Viața Sfîntului *Iosif* cel Nou, Mitropolia Timișorii și a toată Țara Banatului, 1650—1656, *Timișoara*, 1956.

Invățații streini, la rindul lor, pînă la anul 1907, au ignorat complet problema existenței unui Mitropolit Iosif, cu faimă de Sfînt făcător de minuni. Ca și cînd n-ar fi existat mormîntul lui și nu s-ar fi arătat acolo fapte minunate. Fiind vorba de un Mitropolit romin, căruia poporul romin dreptcredincios i-a creat și instituit un *cult* special și i-a închinat *imne* de slavă, străinii nu s-au simțit îndemnați să se ocupe de fenomenul de la Partoș.

Abia după ce istoricul sîrb arhim. Ilarion Zeremski, în *Srpski manastiri u Banatu*, și istoricul „maghiar” timișorean Dr. Szentkláray Jenő (alias Nedics) în *A szerb monostoregyházak történeti emlékei*, publică (în anii 1907—1908) conținutul *inscripției slavone de la 1655*, scrisă, de un călugăr sîrb, pe foile unui *Mineiu* vechi slavon, scris cu mină, la 1529, în minăstirea Partoș, cercetătorii streini, sîrbi, unguri și germani iau cunoștință de existența unui episcop sau mitropolit cu numele Iosif, la Timișoara, păstorind prin anii 1655.

Inscripția are următorul cuprins: „*Sija kniga Mitropolita Kyr Iosifa Tamišvarskoğa v leto 1655*” (O altă mină a scris, mai tîrziu, în continuare: „*Kotori ostavile samo volno eparhiju siju vselilsia v Monastir Partoș gde nekoliko leat zsvil potom vselilsia poveacinij pokoi i dezse S(vi)tij pocivaiu*”. Romînește: „*Această carte este a Domnului Mitropolit Iosif al Timișorului la anul 1655*”. „*Care de bunăvoie a părăsit eparhia, retrăgîndu-se în minăstirea Partoș, unde a trăit cîțiva ani, și apoi s-a mutat la viața veșnică, unde sfinții se odihnesc*”. (19)

Afară de nume (fără epitetul de „Sfînt” și „cel Nou”), nu se înregistrează nimic în legătură cu acest mitropolit. Insuși Szentkláray, ocupîndu-se de istoricul „episcopiei Timișorului”, care, după el, abia la începutul sec. XVII-lea apare ca eparhie independentă (őnálló eparchia) scrie că, după cel dintîi episcop cunoscut, Neofit (1608—1613), la mijlocul sec. XVII-lea a condus această episcopie mitropolitul Iosif, care la anul 1655 s-a retras în minăstirea de la Partoș. (A XVII. század közepén József metropolita kormányozta e püspökséget, de 1655-ben vis-szavonult a partosi monostorba”. (20)

După Dr. Borovszky Samu, „la 60 de ani după ocuparea Timișorului prin turci aflăm deja în acest oraș episcopie sîrbească independentă (őnálló szerb püspökséget találunk e városban).

19) Il. Zeremski, *Srpski manastiri u Banatu, Srem Karlovič, 1907*. Fotocopia inscripției se află în posesiunea P. C. Șt. Tomici, vicarul sîrbesc din Timișoara. A fost publicată de Gh. Cotoșman, în *Viața Sf. Iosif cel Nou mitropolitul Timișorului, Timișoara, 1956, p. 38*. Textul, în ungurește, a fost publicat în Szentkláray. *A szerbmonostoregyházak történeti emlékei* Délmagyarországon, Budapest, 1908, p. 59.

20) Szentkláray, *A szerbmonostorok...p. 13*.

Neofit (1608—1613) a fost *episcopul sîrbesc* al Timișorii (*Neophitus* volt a *temesvári szerb püspök*)“ (21) Privitor la păstoria mitropolitului *Iosif* copiază exact pe *Szentkláray*: „A XVII. század közepén József metropolita kormányozta a temesvári püspökséget, de 1655-ben visszavonult a pártosi monostorba“. (22)

În același an (1910) istoricul sîrb *Mata Kosovac* afirmă același lucru, numai că pe *Iosif* îl consideră simplu *episcop*: „Pe teritoriul eparhiei Timișorii existau, din sec. XVI și XVII pînă la 1865, mai multe episcopii: a *Lipovei*, a *Timișorii* și *Beciche-recului*. La Timișoara sînt cunoscuți cu numele *episcopii*: *Neofit* (1608, 1609, 1613), *Iosif*, *napustio upravu*, (1655)...“ (23)

Istoricul sîrb *D. Ruvarac*, în *Istoria eparhiei Timișorii*, scria la 1914: „În acești ultimi 50—60 de ani, — prin cercetare critică s-au lămurit și s-au scos la iveală multe fapte istorice, care nu se cunoșteau pînă azi —, ni s-a confirmat ceea ce numai se bănuia (se ghicea), *am aflat*, deși *nu prea mult*, ci măcar cite ceva și *în istoria noastră bisericească în Banat înainte de strămutarea lui Cernoievici*“ (...i utvrgyeno što se samo naga-gyalo, saznali smo, i ako ne baš mnogo, a ono bar ponešto i iz trkvene naše istorije u Banatu pre seobe Trnojevityeve“. (24)

„Așa de pildă, știm despre un *vlădică timișorean* (vladike temišvarske), înainte de strămutarea lui Cernoievici, afară de *Isaia Diacovici*. Așa știm despre *Neofit*, *mitropolit* al Timișorii (mitropolita temišvarskog) în 1613“. Urmașii lui sînt: *Mihail* vladike temišvarskog 1687, *Vasilie*, vladike 1688, *Iosif*, *mitropolit* înainte de 1692 (*Josifa* mitropolita pre 1692). (25)

Peste zece ani, *Ruvarac* exprimă același punct de vedere, privitor la puținele cunoștințe despre istoria mai veche a sîrbilor în Banat: „... cu toate că *emigrarea sîrbilor* din Serbia în nordul Banatului, a început în proporții mai mari încă din secolul XV-lea... *nu se știe nimic, pînă la finea sec. XVI-lea din istoria lor bisericească* — ne zna se sve do pred kraj XVI-veka ništa iz trkvene nyihove Istorije“. (26)

Pe mitropolitul *Iosif II* într-atita-l ignorează, încît nu-l află vrednic măcar să-i amintească numele. În schimb, numai ei amintește pe mitropolitul *Iosif* dinainte de 1692, așa cum îl in-

21) *Dr. Borovszky Samu*, *Temesvár, Budapest, 1910, p. 50.*

22) *Ibidem.*

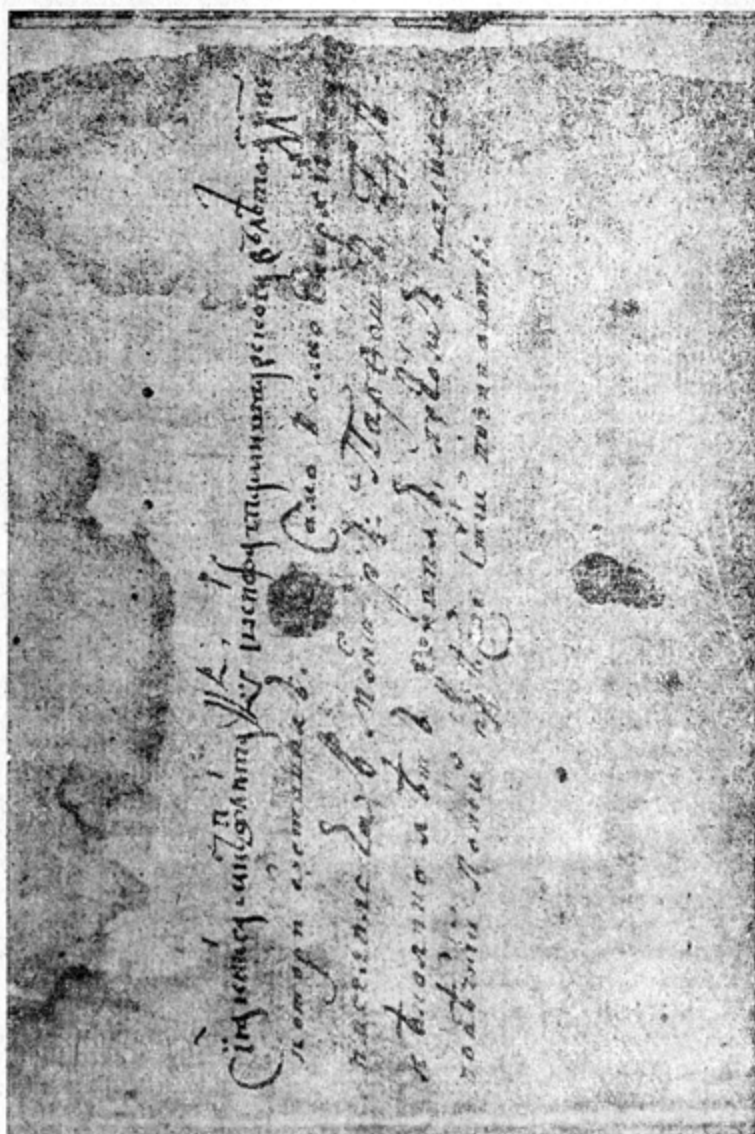
23) *Mata Kosovac*, *Srpska pravoslavna Mitropolija Karlovacka, Srem Karlovci, 1908, p. 660.*

24) *D. Ruvarac*, *Temišvarska eparhija od nyena postanka do 1758. god., Srem Karlovci, 1914, p. VI.*

25) *Ibidem.*

26) *Idem*, *Opis vršaciko-sebeške eparhije od 1713. godine, Srem Karlovci, 1924, p. 3.*

registrează în a sa *Stari zapisi i natpisi*, istoricul sîrb *Lyub. Stojanovici*. Acesta este mitropolitul *Iosif III*, care ar fi putut păstori foarte scurt timp, prin *uzurparea* Scaunului, ilustrat de

Inscripția slavonească dela anul 1655

mitropolitul *Vasile II* între anii 1690—1694. Fiind omul patriarhului *Arsenie III Cernoievici*, acest mitropolit *Iosif III* nici n-a

ajuns să ocupe scaunul Timișorii, precum nu l-a ocupat nici *Isaia Diacovici*, trei ani mai târziu. (27)

Pentru a risipi orice nedumerire în această privință, reproducem din *Pomelnicul* de la 1696, scris de Dömanschîn Udrea și de ieromonahul Ion, textul referitor la mitropolitul Vasile II: „*Metropolita Vasile al doilea, Metropolita Temisvari și toată Țara Banatului din 1690 până la 1694 în Temisvara. În 1691, când au venit sîrbii cu patriarha Arsenie, beteag tare, s-au înălțat cu curaj către sîrbi și împăratul Leopold, au oprit el înscălmăzarea episcopilor sîrbi, și-au poruncit să nu asculte nime pră aia, numa toți să rămînă la locurile lor*“.

Existența unei ierarhii și a unei Mitropolii românești bine organizate în Timișoara și în toată Țara Banatului, în epoca în care patriarhul Arsenie III Cernoievici de la Ipeç, însoțit de mitropoliți și episcopi, în fruntea unei mulțimi de 40.000 sîrbi și macedo-romini din Serbia, Albania, Macedonia, etc., trece Dunărea în Ungaria, (28) este perfect dovedită. Au dreptate istoricii sîrbi cînd afirmă că, pentru timpul dinaintea imigrării, la nordul Dunării, în Ungaria, Srem, Bacica și abia, după ieșirea turcilor din Banat, după 1716, și în Banat, Istoria bisericească sîrbă nu știe prea mult (ne baš mnogo). (29)

Fostul vicar al Episcopiei sîrbe din Timișoara, Prot. Slobodan Kostici, în lucrările sale, se orientează după Zeremski, Szentkláray, Borovszky. La 1925, în *Sematizam pravoslavne srpske eparhije temišvarske u kraljevini Rumuniji* (tip. Timișoara, 1924), despre episcopia Timișorii afirmă că „nu se știe cînd a fost întemeiată (Nije poznato kada je osnovana Eparhija Temišvarska)“. (30) „Ca episcopie separată apare în sec. XVI-lea“. (31) „Ca episcopi sînt cunoscuți: Neofit la anul 1608, Iosif la anul 1655, Mihail 1688, Vasilie 1688...“. (32) (*Od temišvarskih Episkopa spominye se prvi Neofit 1608. godine, Iosif do 1655. godine, Mikajlo 1688, Vasilije 1688. godine*). (33)

În *Grobovi Episkopa i gragyana temišvarskih u pravoslavnom srpskom Sabornom hramu temišvarskom 1757—1838*, (tip.

27) Lyub. Stojanovici, Stari srpski zapisi i natpisi, IV, Srem Karlovci, 1923, p. 215, nr. 7200; Gh. Cotoșman, Episcopia Caransebeșului, pînă în pragul sec. XIX-lea, Caransebeș, 1941, p. 102.

28) Lyub. Stojanovici, Stari srpski rodoslovi i letopisi, Srem Karlovci, 1927, p. 349 arată numai 37.000 serbski familii; Borovszky Samu, Temes vármegye, p. 309.

29) Ruvaraș, Temišvarska eparhija, p. VI.

30) Prota Slobodan Kostici, Șematizam, Timișoara, 1925, p. 5.

31) Ibidem.

32) Ibidem.

33) Ibidem.

Timișoara, 1938) scrie că „*episcopia* Timișorii există din vechime. Nu se știe cînd a fost înființată. Ca episcopie separată apare în sec. XVII-lea” (*Episkopija Temišvarska postoj od starine. Nije poznato kada je osnovana. Kao posebna Episkopija javlja se u XVII. veku*). (34) Ca episcopi ai Timișorii (Temișvarski su episkopi) înșiră: „*Neofit mitropolit Temišvarski 1608—1613, Iosif 1655 mitropolit temișvarski umro i sahranyen u manastiru (mort și înmormîntat în minăstirea) Partoșu, Mihailo 1686 episkop temișvarski i becikerečki, Vasilije 1688 episkop temișvarski, Vasilije 1693 mitropolit i pre 1692, Isaia Diacovici 1694—1708...*”. (35)

Se admite deci și existența unor *mitropoliți* la „*Episcopia*” Timișorii, printre ei și mitropolitul *Iosif* de la 1655.

În cursul de *Istoria Bisericii sîrbe*, ținut, între anii 1930—1940, la Facultatea de Teologie din Beograd, după ce se dă o sinteză a părerilor exprimate pînă atunci în legătură cu geneza „episcopiei” Timișorii, se înșiră numele episcopilor (Temișvarski *episkopi* su bili): Neofit, Iosif, Mihail, Vasilie, Isaia Gyacovici... (36)

Nimeni nu spune nici un cuvînt despre Sfîntul Ierarh Iosif cel Nou. Pentru a arăta poziția Bisericii și a Istoriei Bisericii sîrbe față de acest Sfînt Ierarh romîn, voi reproduce opinia profesorului universitar de la Belgrad *Dr. Rad. M. Gruici*, din lucrarea sa *Pravoslavna Srpska Crkva*, apărută în Beograd, la anul 1921.

La capitolul despre *Sfinții sîrbi* (Srpski svetiteli) scrie: „În timpul reinființării Patriarhiei din *Ipec* (1557) și al răscoalii singeroase pentru libertate, s-a exaltat neobișnuit de mult *credința*, cu ea însăși și slab încheagată *conștiință* națională sîrbească; pentru că viața sub turci a ajuns foarte grea, se amîntea, cu toată dragostea, viața înaintașilor sub domnitorii naționali. De aceea supraviețuiește multe cîntece vechi și se iviră altele noi, în care se preamărește pietatea și eroismul vechilor noștri domnitori, boieri și al preoților de frunte. Iar Biserica noastră națională, care întotdeauna a fost precursora poporului în toate chestiunile patriotice, la serviciile ei dumnezeiești, în cîntările și predicile ei, singură a început tot mai mult să proslăvească pe acei domnitori și arhiepiscopi ai noștri, care s-au evidențiat deopotrivă prin viața lor evlavioasă, ca și prin munca lor patriotică. Acestea s-au întîmplat mai cu seamă după căderea primelor speranțe de libertate, în timpul acelor neîntreprinse *emigrări*

34) *Idem*, Grobovi Episkopa i gragyna temișvarskih u pravoslavnom srpskom Sabornom hramu temișvarskom 1757—1838, *Timișoara*, 1938, p. 3—4.

35) *Ibid.*, p. 4.

36) Lekcije iz Istorije srpske crkve. *Izdanye Druzszenya stud. teološkog Fakulteta Beograd*, f. a., p. 217. Se crede că este cursul litografiat al prof. prot. Ștefan Dimitrievici.

ale poporului nostru din patria lui mamă, la finea sec. XVI-lea și în cursul sec. XVII-lea. Reprezentanții Bisericii sirbe au procedat atunci foarte cuminte, cînd au început să susțină cu toată demnitățile credința și mindria națională, preamărînd sfinții și mucenicii naționali.

„Noi avem sfinți aproape din toate categoriile, pentru că avem printre ei: domnitori și soldați, vlădici și călugări, țărani și meseriași, bărbați și femei, bogați și săraci, învățați și ne-învățați, bătrîni și tineri, toți de *singe și semînție sirbă* (sve od srpske krvi i plemena).

„Pînă în sec. XVI-lea au fost venerați ca Sfinți ai întregii Biserici sirbești, numai Sf. Simeon Turnătorul de Mir, Sf. Sava, Sf. Arsenie I și Sf. Ștefan Decianul, iar ceilalți erau pomeniți numai în unele regiuni. Din sec. XVII se extinde venerarea sfinților sirbi progresiv în întreaga sirbime, apoi Biserica noastră sirbă de astăzi numără peste 30 *sfinți consingeni* (te danașnya Srpska Trkva naša broji preko 30 svetitelya naše krvi)...

„Printre ei ea venerează: 1 împărat (Uroș V), 3 regi (primul încoronat Milutin și Decianul), 1 mare jude (Nemania), 2 mari cneazi (Jovan Vladimir al Zetei și Lazar mucenicul de la Kosova), 3 depoți (Ștefan cel Nou și fiul său Gheorghe — Vlădica Maxim și Ioan din neamul Brancoviceștilor), 1 despotiță (maica Angelia), 1 voevod (Ștefan Skilianovici), 2 patriarhi (Ioanichie I și Efrem), 6 arhiepiscopi (Sava I, Arsenie I, Sava II, Eustațiu I, Nicodim I și Dănilă II), 3 vlădici (Grigorie de la minăstirea Kumanita pe riul Lim, Vasile Oștroško, făcătorul de minuni și Petru I Cetinianul), 5 pustnici, cei mai mulți iobagi (Prohor Peinianul, Gavril Desnovnicul și Ioachim Sarandoporscul sau Osogovscul din părțile răsăritene ale Serbiei de Sud — sec. XI—XII, apoi Petru Koriškog din munții Prizremului sec. XIII—XIV-lea și Ioanichie din munții Deviei, la nord de Ipec (Peci) din sec. XV-lea), și în cele din urmă un meseriaș (Gheorghe Kratovaț din sec. XVI).

„Dintre toți acești sfinți, astăzi se serbează, la toată sirbi-mea, cel mai mult sfîntul Sava și Sf. cneaz Lazar. Sf. Sava ca primul om de cultură, considerat întotdeauna ca întemeietor al culturii sirbe, dar tocmai de la începutul sec. XIX-lea, cînd cultura a primit printre sirbi un nou și puternic avînt, a început mai des preamărirea Sf. Sava în toate școlile sirbești și în toate instituțiile noastre culturale. (37)

„Sfintele rămășițe ale lui (cneaz) Lazar au fost îngropate la Kosovo în biserica Gracianița, ctitoria regelui Milutin, apoi după doi ani (1391), cu cea mai mare cinste au fost transportate la ctitoria lui Lazar, minăstirea Ravanița în Resava. Iar astăzi odihnesc în minăstirea Vrdnik din (munții) Fruškagora,

37) Dr. Rađ. M. Gruici, Pravoslavna Srpska Trkva, Beograd, 1921, p. 93—94.

care pentru aceea se numește *Ravanița*. Acolo le-au adus călugării, care în 1690 au fugit de turci, cu patriarhul Cernoievici". (38)

În continuare, istoricul sîrb arată ziua de serbare și cinstire a fiecărui sfînt național sîrb. Unii dintre ei au trăit în sec. XVII și XIX-lea: „În Muntenegru, Albania, Boți Kotor și Herțegovina se serbează mai ales *Sf. Vasile Oștroșkog*, episcopul Trebnicului și al Nikșikului, mort la anul 1671, și *Petru I*, Mitropolitul Cetiniei, mort la 1830". (39) „Rușii serbează ca sfînt al lor și pe *Sf. Ciprian*, mitropolitul Kievului, care le-a venit din Serbia (†1406), iar rominii pe *Sf. Nicodim Sirbul*, călugăr pustnic și întemeietorul primelor lor minăstiri († 1406)". (40)

Mai departe, arată procedeul de canonizare: „Declaraarea Sfîinților noștri s-a făcut în urma diferitelor întimplări. În chipul cel mai obișnuit, Sfîntul s-a arătat vreunui călugăr sau vreunui înalt demnitar al Bisericii, apoi i s-a deschis cripta și trupul s-a găsit întreg, ori că s-a observat oarecare lumină deasupra mormintului (Sf. Vladimir și Sf. Stiepan Skilianovici) și așa mai departe.

„*Cei din jur, deobicei îl proclamau singuri, imediat, Sfînt*, iar demnitarii Bisericii acelei regiuni, *întăreau* acea unanimitate, pentru că în primul rînd a fost examinată partea bună, *integritatea trupului și alte semne miraculoase*. Așa de pildă, *Simeon Turnătorul de Mir* a fost proclamat Sfînt de *soborul călugărilor Hilandarului și ai sf. Munte*; țarul *Uroș* de către patriarhul Ipecului, *Paisie Ianievaș* († 1647), iar voevodul *Stiepan Skilianovici*, pe care-l găsiră turcii, îl anunțară, îl primiră și-l proclamară ca Sfînt *călugării minăstirii Șistaroviș* din (munți) Frușkagcra, care obținură și confirmarea pentru aceasta din partea patriarhului din Constantinopol, atunci cînd s-a manifestat îndoială asupra sfîințeniei lui Stiepan.

„Cu prilejul proclamării sfîntului, i s-a *descriș viața și i s-au întocmit slujbe*, deobicei după modelul slujbelor sfîinților greci. Mare parte a slujbelor și cîteva *biografii ale sfîinților sirbi* le-a întocmit episcopul Aradului, *Sinesie Jivanovici*, și în 1761 le-a tipărit la Rimnic în Muntenia, pentru că noi atunci n-am avut nici o tipografie proprie. Această carte se numește *Sirbliac* (*Ta knyga zove se Srblyak*), iar Sinodul nostru național bisericesc din Srem Karlovaș a hotărît în 1769, ca pe baza acestei cărți să se facă toate slujbele pentru *toți sfîinții sirbi* proclamați pînă atunci (*a Trkveno-Narodni Sabor naš u Srem. Karlovčima zaključio je 1769, da se po toj knyzi imaju sluzsiti sluzsbe svima do tada proglašenim svetiteljima srpskim*), statornicind tot dată ca la 30 august să se serbeze toți sfîinții sirbi împreună.

38) Ibid., p. 94.

39) Ibid., p. 95.

40) Ibidem.

sub purirea de Soborul Sfinților Sirbi. Dar autoritățile de stat austriace repede au interzis aceasta, și admiseră să fie sărbătorit numai Sf. Sava, ca protector al sirbilor.

„In afară de *Sirbliakul* amintit, s-a tipărit, în 1765, al doilea, în Rusia (*osim pomenutog Srblyaka štampan je 1765, drugi u Rusiji*), iar în 1861, mitropolitul Belgradului, *Mihail*, a tipărit al treilea *Sirbliak*, completat simțitor (a. 1881, *štampano je beogradski mitropolit Mihailo tretyi znato popunjeni, Srblyak*). Mitropolitul Mihail a scris în anul 1893 slujba *Sfintului Petru Cetineianul* († 1830), „cel mai nou sfânt al nostru (*tom najnovijem svetitelju našem*)”. (41)

Este prețioasă contribuția profesorului Gruici, căci ne scu-tește de efortul de a mai căuta numele Sf. Iosif în *Sirbliacul*, care cuprinde numai *Sfinții naționali sirbi*, de „singe și seminție sirbă” — sve od srpske krvi i plemena. (42)

III.

A U T O R I I

Lucrarea este opera a doi autori: Dascălul *Domaschin Udra* și egumenul *Nichifor*. Primul a scris *Vieța Sfintului Iosif cel Nou*, — al doilea a scris *Minunile Sfintului Iosif cel Nou*.

I. Autorul „*Vieții Sf. Iosif cel Nou*”, al șaselea copil al lui *Alexe Udrea*, chinez mare pe Valea Cărașului, din neam de che-nezi romini, s-a născut în anul 1618. La vârsta de 14 ani unchiul său, sutaș în armata principelui ardelean *Gheorghe Rákoczi I.* (1630—1648), l-a luat la sine și l-a trimis să învețe carte la școala ungurească calvină din Ardeal. (43) Nu se știe la care anume școală, căci în această epocă existau în Ardeal școli protestante la Brașov, Sibiu și Bistrița, reformate la Oradea, De-brețin și Cluj, unitariene la Cluj și Turda. Calvinii reformați aveau un liceu la Sibiu și un liceu academic reformat la Aiud. Tot ei ar mai fi avut școli mai înalte și la Alba Iulia, Cluj, Oradea, Turda, Tirgu-Mureș, etc. (44)

În al treilea an de școală secundară pleacă, împreună cu magistrul său, în Țara nemțească, să-și continue studiile la

41) Ibid., p. 96.

42) Ibid., p. 93.

43) Cj. Panegiricul rostit de episcopul Gherasie (1695—1708) al Caransebeșului, la moartea dascălului *Domaschin Udra*, 1702.

44) Cj. Dr. *Karácsonyi János*, Magyarország egyháztörténete főbb vonásaiban 970-től 1900-ig, *Nagy-Várad, 1915, p. 201; Pokoly József*, Az erdélyi református egyház története, I—III, *Budapest, 1914*.

școlile protestante de acolo. Aici veneau la studii și sașii protestanți sau luterani și chiar și secuii calvini și ungurii reformați și unitarieni. Evanghelicii se duceau la Wittenberg și Jena, unde pînă la 1592 mergeau și reformații, dar după aceea dată nu s-au mai dus la Wittenberg, deoarece au refuzat să adere și semneze „*liber concordiae*”. Atît reformații, cit și luteranii au mai studiat la Basel, la Heidelberg, la Leyden, la Utrecht și în al'te centre din Apus. (45)

După puțin timp, împreună cu alți colegi de școală, Domaschin pleacă la *Veneția*, angajindu-se ca ostaș și apoi corăbier. După 10 ani de viață agitată, la 1644 se întoarce „pocăit” acasă, ca peste puțin timp să plece la minăstirea *Tismana*, cu gînd să se călugărească. După o ședere de 2 ani la minăstire, se îndreaptă spre vestita școală grecească de la *Odriu* (Adrianopol), unde timp de 3 ani își îmbogățește vastele sale cunoștințe, cîștigate pînă acum.

Cînd să se reîntoarcă acasă, la Dunăre fu prins de o ceată de „aïdamaci” — aventurieri turci, care l-au dus în robie la Constantinopol, de unde numai cu mari jertfe de bani, tatăl său, chinezul Alexe, reușește să-l răscumpere și deci să-l elibereze.

În drum spre casă, ține să viziteze *Sfîntul Munte Athos* sau *Sfetagora* pe slavonește, unde face cunoștință cu Prea Cuviosul *Iosif*, care se pregătea să pornească spre îndepărtata Țară a Banatului, pentru a se instala ca Mitropolit al Timișorii.

Timp de 6 ani Domaschin stă în serviciul înaltului Ierarh, îndeplinind importanta și plină de răspundere funcțiune de *diac* sau secretar mitropolitan. În preajma Sfîntului, pribeagul Domaschin își îmbunătățește viața și-și desăvirșește cunoștințele religioase-teologice.

După moartea Sfîntului Iosif este chemat la Caransebeș de către vlădica *Ioanichie* (1652—1659) și instituit dascăl la Școala gramaticească, ctitorită, la anul 1635, de vlădica *Partenie II Cărturarul* al Caransebeșului (1628—1638), cu sprijinul nobililor și chenezilor romini ortodocși, *graeci ritus*.

Timp de 46 de ani, dintre care 30 de ani ca *dascăl mare*, ca rector, a crescut generații de tineri, preoți și învățători, în spiritul ortodoxiei curate, luptători împotriva calvinismului, susținut puternic de principii Transilvaniei. La un moment dat Caransebeșul și Logojul au devenit redutele calvinismului, cu palide rezultate în rindurile nobilimii și chenezilor romini și cu fără nici un rezultat în mijlocul poporului, puternic atașat de ortodoxia străbună, înviorată acum prin curentul latinist promovat de dascălul Domaschin și de colegii lui de catedră, în număr de cinci. (46)

45) *Karácsonyi*, o. c., p. 201.

46) *Domaschin Udrea*, Arătare dăspă cum s-au făcut... Școala grămățicească din Caransebeș, *Caransebeș, 1696, mss.*

În activitatea sa didactică și cărturărească a fost ajutat de către episcopul cărturar și misionar *Gherasie* (1695—1708), fiul primei cadine din haremul agăi *Ismail* de la *Virșeț* a cărui naștere minunată a binecuvîntat-o Sfîntul Iosif a doua zi după ce puse piciorul pe pămîntul binecuvîntat al Țării Banatului. (47)

Răspunzînd invitației și dorinței acestui vrednic și strălucit Episcop, căruia Ortodoxia bănățeană are să-i mulțumească integritatea sa și deci victoria cîștigată împotriva agenților diversioniști ai unației, cu buzunarele pline de galbeni împărătești, — *Domaschin* a scris — spre apusul vieții sale zbuciumate — mai multe lucrări, care pot fi socotite ca izvoare ale Istoriei rominilor bănățeni.

Principală sa operă *Annales rerum Banaticarum*, în care a cuprins Istoria Rominilor din Țara Banatului din epoca geto-daco-romană pînă la domnia lui *Mihai-Vodă Viteazul*, s-a pierdut.

Din lucrările lui, de excepțională valoare istorică-documentară, ni s-au păstrat: 1. „Viața Sfîntului Iosif cel Nou, Metropolitul Timișorii și a toată Țara Banatului”; 2. „Pomealnicu alu Metropoliți și Episcopi din scamnele Severinului la Vodița și Meedia și din Temisvara și tot Pașalicul și toată Țara Bănătu-lui din toate ce-or fost și mai este în aste ținuturi”, scris în colaborare, „căutat și tocmît”, cu ieromonahul *Ion* de la minăstirea Sf. Gheorghe din Caransebeș, la anul 1696; 3. „Arătare despre Minăstirile din Metropolia Timișorii și a toată Țara Banatului” scrisă la 1699 în Caransebeș, și 4. „Arătare dăspră cum s-au făcut și ce-au făcut Școala gramaticească din minăstirea Sf. Gheorghe din Caransăbeș”, scrisă în Caransebeș, la 1696.

În toate lucrările sale ni se dezvăluie ca un mare cărturar, ca un pasionat scrutaător și cercetător al realităților și trecutului istoric al Țării Banatului, ca un adevărat *cronicar* al acestei țări, putînd sta cu vrednicie alături de marii săi contemporani, *cronicari* ai Țării Moldovei și ai Țării Romînești. (48)

Stăpîn pe o vastă cultură profană, umanistică și teologică, fiind cunoscător a 10 limbi, acest vlăstar de cheneji romîni, animat de dorința de a ridica vîlul ce acoperea realitățile vieții noastre romînești din întunecata epocă a dominației turcești în Țara Banatului, *Domaschin Udra* prin lucrările sale, scrise în grai bănățean, cu mult simț critic, pe bază de documente, de acte, de monumente, de mărturii, de tradiții, poate fi considerat printre *inaintemergătorii* istoriografiei romînești.

II. Despre autorul „Minunilor Sf. Iosif” — egumenul *Nichifor* al minăstirii de la *Partoș* — nu deținem nici un fel de

47) Cf. *Gh. Cotoșman*, *Viața Sf. Iosif cel Nou*, p. 64—70.

48) *Al. Rosetti*, *Cronicari romîni. Antologie*, București, 1945, p. 47—96.

informații complimentare. Din propria-i mărturisire știm că, o parte din „Minuni“, cele mai vechi, le-a cules din *Mineiul grecesc*, în care au fost scrise de mina dascălului Damaschin.

Despre restul „Minunilor“ Nichifor a luat cunoștință din gura celor bătrâni și chiar din gura bolnavilor vindecați la *mormîntul Sf. Iosif*. Mărturia egumenului Nichifor este prețioasă și vrednică de crezare, căci vine de la un călugăr, care a trăit în preajma mormintului Sfintului și a fost în situația să vadă cu ochii minunile făcute acolo și să audă din gura celor vindecați despre minunile și arătările petrecute la acea minăstire.

IV.

PĂRINȚII SFÎNTULUI IOSIF

Giovani Fusco, tatăl Sfintului Iosif, după nume pare a fi italian. În antichitatea romană este binecunoscută familia *Fuscus*, căreia-i aparținea și generalul *Cornelius Fuscus*, nefericitul comandant al nefericitei armate romane, trimise de împăratul *Domitian*, împotriva Daciei lui *Decebal*, la anul 87. (49)

Giovani Fusco ar putea fi deci un descendent îndepărtat al generalului erou, ce-și doarme somnul de veci în țărîna Daciei Traiane. Nu se știe unde s-a născut *Giovani*. Faptul că în *Raguza* n-avea rudeni, ar fi un indiciu că el vine în acest oraș-republică și port la mare, spre a-și exercita meseria sa de *corăbier*, de neguțător cu corabia proprie pe Marea Adriatică. În *Raguza* putea veni chiar din Italia. Religia sa ortodoxă însă ne determină să-i căutăm originea în altă parte, printre *Morlachi*, printre acei *Vlahi de Mare* sau *Vlasii* din Dalmația sau chiar printre *Vlahii* sau *Arominii* sau *Tintarii* din Macedonia, din Tesalia sau Epir, din Vлахia Mare, Vлахia Mică, Ano-Vлахia sau în celelalte Vlahii sud-dunărene, (50) în mijlocul cărora aflăm atîtea familii cu nume asemănător, cu rezonanță latino-romano-valahă.

Mama sa, *Catarina* — Ecaterina, originară din insula turcească *Lemnos* în marea Egee, la sud-est de Athos, este probabil de aceeași origine latino-valahă. Deși populația insulei în bună parte este grecească, vecinătatea ei cu peninsula *Calcidica* (unde se află și Athosul), populată de vlahi, nu exclude existența aici a unor elemente valahe sau vlahice sau aromine, din rîndurile cărora putea ieși și mama Sfintului Iosif.

Stabilirea dreptcredincioasei *Catarina* la *Ohrida*, în acel vechi și vestit centru al arominilor, îndreptățește și mai mult

49) *Constantin C. Giurescu*, Istoria rominilor, I, Buc., p. 61-62.

50) *George Murnu*, Istoria Rominilor din Pind. Vлахia Mare (980-1259), București, 1913.

credința că și Catarina era aromincă. Era și ea de același neam cu părinții Prea Cuvioasei maicii noastre *Paraschiva*, din *Epivatul* Traciei, cu părinții sfintei mucenice *Filofteia* din *Molivatul* Traciei, cu Prea Cuviosul *Nicodim cel Sfințit* din *Prilepul* Macedoniei, cu *Anastasia*, mama fericitului Mitropolit al Ardealului *Andrei Șaguna*, cu părinții Mocioneștilor și ai celorlalți macedo-romini (Nacu, Sina, Capdebo), care au adus importante contribuții la ridicarea culturală, bisericească și economică a rominilor nord-dunăreni.

Alegerea Cuviosului Iosif, ca Mitropolit al rominilor din Țara Banatului vine să întărească aceste premize în favoarea latinității sale. Turcii, stăpînii Țării Banatului, erau interesați, politic și economic, să aducă aici un Mitropolit de neamul suptșilor Țării.

Patriarhia *Ipecului*, sub a cărei jurisdicție se afla Biserica ortodoxă din pašalicul Timișorii, nu se putea opune voinții Sultanului, cu toată aparenta sa autonomie administrativă. (51)

Mitropolitul *Vlașkozemskij* — cum figurează Țara Banatului în actele Patriarhiei de la Ipec — nu putea fi decit un vlah, un vlasi. În toată activitatea, comportarea și atitudinea lui, Sf. Iosif s-a manifestat ca romin, ca *Ierarh romin*.

Înmormintarea lui într-o minăstire rominească, tradiția de 300 de ani, păstrată cu sfințenie de rominii bănățeni, ca și trecerea lui în rîndul Sfinților, deci *înstituirea cultului Sfîntului din partea strămoșilor noștri*, la puțin timp după moartea lui, sint tot atîtea dovezi, care mărturisesc despre originea lui, ca și despre vechimea organizației mitropolitane la rominii bănățeni.

V.

ÎNVĂȚĂTURA SFÎNTULUI IOSIF

Nu putem vorbi de o „doctrină” a sf. Iosif cel Nou. Personal el nu ne-a transmis nimic scris, deși era cunoscut ca un excelent caligraf. Biografia lui ni-l prezintă ca pe o personalitate aleasă, cu „știință mare”, „cu multă învățatură”, strînsă în vestitele minăstiri ale Athosului.

Învățătura sa dogmatică-teologică, așa cum se desprinde ea din răspunsurile lapidare și succinte, date, în anumite împrejurări, se situează pe linia unei perfecte Ortodoxii. Ea se inspiră din cele două izvoare revelate ale credinței noastre creștinești: din *Sfînta Scriptură* și din *Sfînta Tradiție*.

Astfel, la obiecțiunea protopopului *Haralambie* de la Paianca, că „oare e bine să asculte dă rugăciunea unui păgîn și

31) *Ladislav Hadrovics*, *L'Eglise serbe sous la domination turque*, Paris, 1947, p. 73-99.

să-i facă voia lui", — sfântul Ierarh răspunde: „*Dumnezeu unul este în sf. Treime prăstă toți și nime a cunoaște căile lui nu s-a învrednicit*, numa ascultare a-i da dator este fiecă om, prin gura oricăruia ar vorbi Domnul“.

Cu prilejul pelerinajului de la minăstirea Partoș din anul 1652, bolnavii, schilozii, ologii și toți ceilalți bolnavi, așezați în fața intrării bisericii minăstirești, cu miinile întinse spre El îl rugau să-i vindece. Sfântul le-a grăit: „*Nu-mi cereți mie tămăduire, ci credeți Tămăduitorului de oameni, Domnul nostru Iisus Hristos, rugați-vă lui și vă veți tămădui*“.

Vom sublinia locurile din Sfânta Scriptură, din care s-a inspirat Sf. Iosif în apostolatul și în lucrarea evanghelică, săvârșită prin *puterea credinței* și prin *rugăciunile cu lacrimi*, în mijlocul strămoșilor noștri de acum trei sute de ani.

Răspunsul Sfântului la obiecțiunea protopopului Haralambie, își găsește temeiul în însuși scopul venirii în lume a Mîntuitorului, în activitatea misionară a Apostolilor și a ucenicilor lor.

Mergeți, „*învățați toate neamurile, botezindu-le*“ (Matei, 28, 19).

„*Am și alte oi, care nu sînt din staulul acesta. Și pe acelea trebuie să le aduc și vor auzi glasul meu și va fi o turmă și un păstor*“ (Ioan, 10, 16).

„Cu adevărat cunosc că Dumnezeu nu este părtinitor, ci în tot neamul, cel ce se teme de el și face dreptate, este primit de el“ — a spus sf. apostol Petru, acceptînd primirea în sinul Bisericii creștine și botezînd pe Corneliu sutașul (Fapte, 10, 31—35).

„*Iisus Hristos... este Domn al tuturor*“ (ibid., v. 36).

„Cele ce Dumnezeu a curățit, tu nu spurca“ — poruncește Domnul ap. Petru, în legătură cu primirea sutașului Corneliu.

Domnul Iisus Hristos „a răscumpărat lui Dumnezeu, cu singele său, oameni din toată seminția și limba și poporul și neamul“ (Apocalipsa, 5, 9).

Sf. apostoli Pavel și Varnava au arătat în fața Bisericii, cum „*Dumnezeu a deschis păgînilor ușa credinței*“ (Fapte, 14, 27).

Sf. apostol Pavel scrie Romanilor că „nu este părtinire la Dumnezeu... căci și păgînii, care n-au lege din fire fac ale legii“... (Rom., 2, 11, 14). Tot el întreabă pe romani: „Au doară Dumnezeu este al iudeilor numai? Nu și al păgînilor?“, — pentru a răspunde: „*Da, este și al păgînilor. Fiîndcă unul este Dumnezeu*“ (Rom., 3, 29—30).

„*Și păgînii le-a dat Dumnezeu pocăință spre viață*“ — justifică sf. ap. Petru primirea în Biserică a păgînii (Fapte, 11, 18).

„*Păgînii... au dobîndit îndreptățirea... din credință*“ (Rom., 9, 30).

Dumnezeu cheamă la mîntuire și pe păgîni prin gura proorocilor. La Osie scrie: „*Chema-voi pe cel ce nu este poporul meu, poporul meu și pe cea neîubită, iubită*“ (Rom., 9, 25).

Dumnezeu, care „a făcut dintr-un singe tot neamul omenească”, poruncește acum tuturor oamenilor de pretutindeni să se pocăiască” (Fapte., 17, 26, 30).

Pe Maica Domnului o vor „ferici toate neamurile” (Luca, 1, 48).

Cine este mama și frații lui Iisus : „Oricine va face voia Tatălui meu celui din ceruri, acela este fratele meu și sora și mama mea” (Matei, 12, 46—50; Luca, 8, 21).

Apostolii cheamă pe toți oamenii la mântuire, deci și pe păgini, ca să „se întoarcă spre Dumnezeu cel viu, carele a făcut cerul și pământul și marea și toate cele ce sînt în el” (Fapte., 14, 15).

Iisus a „vindecat pe toți cei asupriți de diavol” (Fapte., 10, 38).

Problema convertirii păgînilor a stat permanent în centrul preocupărilor sfinților Apostoli și a urmașilor lor. Singur apostolul Pavel a predicat *Evangelia împărăției*, pentru convertirea neamurilor păgine, începînd din Ierusalim, Damasc, Antiohia Siriei, de-a lungul Asiei Mici; trecînd în Europa predica în Grecia, Macedonia, Tracia și din Iliric peste Roma pînă în Spania.

Noua împărăție a lui Hristos avea să cuprindă toate neamurile, toate popoarele, toate limbile, pe *sciți și pe barbari*, pe *iudei* și pe *elini*, spre a fi „o turmă și un păstor” (Ioan, 10, 16).

În răspunsul său către bolnavi, sf. Iosif nu face decît să repete cuvintele Mîntuitorului, care atribuia credinței, aceluia „simbure de muștar”, puteri neobișnuite, extraordinare. Prin puterea credinței s-a vindecat „sluga sutașului Corneliu” : „Du-te și cum ai crezut fie ție” (Matei, 8, 13).

Dacă numai un *mugur de credință* poate face minuni, cu atît mai virtos o „credință mare” — cum avea femeia *hananiacă* : „O, femeie, mare este credința ta : fie precum voiești” (Matei, 15, 28).

Iisus a zis tatălui cu fiul lunatic : „De poți crede, toate sînt cu puțință celui ce crede” (Marcu, 9, 23).

„Fericit este cel ce va crede în mine” (Luca, 14, 15) a spus Domnul.

În *Listra*, un șchiop din pîntecele maicii sale, asculta pe sf. apostol Pavel, care „văzînd că are credință a se tămădui” i-a zis cu glas mare : „Scoală-te, drept pe picioarele tale. Și a sărit și a umblat” (Fapte., 14, 8—9).

Credința vie și puternică a făcut și face minuni. Prin „credință înțelegem că s-au întocmit veacurile prin cuvîntul lui Dumnezeu...”.

În concluzie, „fără credință nu este cu puțință a bineplăcea lui Dumnezeu, pentru că cel ce se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că el este și că răsplătește celor ce-l caută” (Evrei, 11, 6).

VI.

TIMIȘOARA SCAUNUL DE REȘEDINȚĂ

În anii de păstorire a Sf. Iosif, cetatea (și orașul) Timișoara era (de la 1552) de un secol în mâinile turcilor. Din descrierea călătorului turc *Evlia Celebi*, 4 ani după moartea Sf. Iosif, rezultă că cetatea era bine fortificată, fortăreața interioară formîndu-o *castelul Huniazilor*, fiind apărată de o garnizoană de ieniceri bine înarmați. Aici, în centrul pašalicului (vilaietului) rezida pașa (beglerbegul), sub ascultarea căruia se aflau beii din sandjacatele sau districtele: Timișoara, Cenad, Beciche-rec, Ciacova, Panciova, Lipova, Moldova și Orșova, iar după anul 1658, cînd *Acațiu Barcai* cedează Banatul Caransebeșului și Logoșului, și districtele Logoș, Sebeș și Inău. (52)

Pentru ieniceri, pentru funcționarii turci, ca și pentru populația turcească mahomedană, reprezentată mai ales prin negustori, funcționau în cetate *geamii*, iar în suburbii încă 10 *moschei*, deservite de *imami* și *muezini*, avînd în frunte un mare preot *Nakib-ül-asraf*, ajutat de *chatibi*, preoți care rosteau rugăciunile solemne. Aici își avea reședința și președintele tribunalului provincial *hakimserija*, precum și *kadi*-ul, care judeca în chestiunile civile-bisericești, și *mufti*-ul în cele administrative. Funcționau în oraș 7 școli primare, 3 hoteluri, 4 băi. Cele 400 de prăvălii, aparținînd neguțătorilor „greci”, adică macedo-romîni, romîni, armeni și evrei, dovedesc o vie și intensă activitate comercială, economică și socială. (53)

La 1551—1552, cînd turcii dădeau asalturi disperate să cucerească cetatea, au pus, în săgețile aruncate în cetate, *scrișori românești*, (54) prin care invitau garnizoana și populația din cetate și oraș să predea cetatea fără vărsare de sînge. Singur acest fapt, pe lângă alte mărturii, arată că populația Timișorii, și înainte de căderea sub turci, era în majoritate românească.

Orașul propriu zis, format din suburbiile principale *Palanca Mare* și *Palanca Mică*, și din altele mai mici, era și el populat aproape în întregime de aceiași vlahi, valahi sau *Vlasi*, cum i-au numit streinii și sîrbii refugiați, pe romîni autohtoni. Numai la 1716, în timpul luptelor dintre turci și imperiali, au pierit peste 2000 de case din *Palanca Mare*, fapt care arată marea întindere a acestui cartier romnesc. (55)

52) Dr. Borovszky Samu, Temesvár, p. 44—47; Dr. Nicolae Ilieșiu, Timișoara, Timișoara, 1943, p. 53—58; Traian Birăescu, Banatul sub turci, Timișoara, 1934, p. 24—29 și urm.

53) Ibidem.

54) Czimer Károly, Temesvár megvétele, 1551—1552, Budapest, 1893, p. 50.

55) Dr. Berkeszi István, Temesvár szabad király város kis monographiája, Temesvár, 1900, p. 43.

Teritoriul pe care pînă la 1738 se întindea Palanca Mare, poartă pînă azi numirea de *Vlașca Mala*, ca mărturie vie că la așezarea lor aici, după alungarea turcilor, la 1716, coreligionarii sirbi, proveniți din grupul celor refugiați sub conducerea patriarhului ipecan *Arsenie III Cerņoievici*, la 1690, află în Timișoara, ca de altfel în întreaga Țară a Banatului, pe acești Vlasi, cu care au intrat, prin forța împrejurărilor, în comuniune religioasă.

Cum *valahul era considerat* de istoricii streini, germani și maghiari, *la el acasă în Banat*, (56) în Timiș, ca și în Torontal, în Caraș, ca și în Severin, era firesc că această Țară să fie numită de bejenari drept o *Vlașcă*. Pentru Szentkláray regiunea dintre Timișoara și Tisa este o *Vlașcă*. (57) Istoricul Lyub. Stojanovici cunoaște *Vlașca* din regiunea Virșetului. (58) În scrierile lui aflăm că și regiunea Ceneiului (a Jimboliei) este situată tot într-o *Vlașcă*. (59) Numirea a fost dată de refugiații sirbi veniți de peste Dunăre și Tisa. Următoarea zicală populară sirbească: „*Obișav i Vlašku i Baciku*” — „*A cutreierat și Vlașca și Bacica*”, mărturisește că pentru coreligionarii sirbi regiunea de dincoace de Tisa este o *Vlașcă* — o *Romînie*. (60)

Însăși împărțirea administrativă otomană, care menține în Țara Banatului străvechea organizație chenezială rominească, dă districtului din centrul pașalicului numirea de *Nakia Vlașca* (61) — districtul *Romînia*, consacrand astfel oficial caracterul etnic romînesc nu numai al cetății și orașului Timișoara, ci și al întregii regiuni a Timișoriei.

Există în sec. XVI-lea o suburbie în Timișoara numită *Sighet* (insulă), populată de refugiații sirbi. (62) După eșuarea răscoalei romîno-sirbe de la anul 1594, inspirată de *Mihai Vodă Viteazul* (63) și condusă de mitropolitul *Teodor* al Timișoriei, refugiat la Lipova și Caransebeș, și de *Doțian*, episcopul Ca-

56) Dr. *Borovszky Samu*, Temes vármegye, p. 145, 153.

57) Dr. *Szentkláray*, A szerbmonostoregyházak története emlékei, p. 19; „*Becskerek környéket „Vlaska”-nak nevezték el*”.

58) Lyub. Stojanovici, Stari srpski zapisi i natpisi, V, Srem Karlovi, 1925, p. 71, nr. 7743.

59) Ibid., p. 41, nr. 7544.

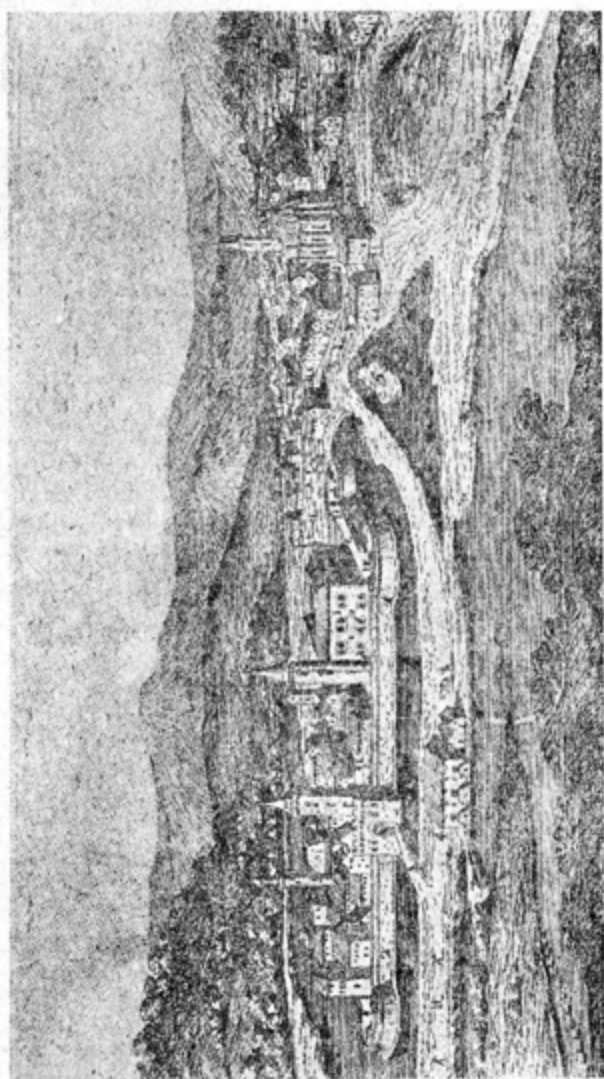
60) *Silviu Dragomir*, Vlașca din Banat, în *Universul* din 27 aprilie 1932; *Idem*, Le Banat Roumain, Sibiu, 1944, p. 25.

61) - Ibidem; cf. Glasnik istorijskog društva u Novom Sadu, IV (1931), 2.

62) *Czimer*, Temesvár megvétele, p. 32.

63) Cf. *Ioachim Crăciun*, Cronicarul Szamosközy și însemnările lui privitoare la romîni, 1566—1608, Cluj, 1928; *Joh. Heinr. Schwicker*, Geschichte des Temeser Banats, Pest, 1872, p. 189—191; Gh. *Cotoșman*, Episcopia Caransebeșului pînă în pragul sec. XIX-lea, Caransebeș, 1941, p. 54—63.

ransebeșului (64) cu concursul unor unități de soldați sirbi, de sub conducerea banului Sava, (65) din slujba Imperialilor, turcii

Cetatea și orașul Timișoara în sec. XVI—XVII-lea

64) Pomelnicul de la 1696, mss.; Euseviu Popovici, Istoria bis. univ. și statistica bisericească, trad. At. Mironescu, vol. IV, Minăstirea Cernica, 1928, p. 424; P. Drăgălina, Din istoria Banatului Severin, II, Caransebeș, 1900, p. 45.

65) Ioachim Crăciun, Știri despre episcopii Ioan Cernea al Vadului, Teodor al Virșetului și Sava al Inăului la cronicarul ardelean Ștefan Szamosközy, în Închinare lui Nicolae Iorga, p. 127.

au distrus complet acest cartier și s-au răzbunat îngrozitor asupra tuturor sirbilor, care se așezaseră pînă atunci în Banat. (66) O parte a populației a fost *nimicită*, iar alta a reușit să se *refugieze* în Ardeal, (67) unde cu timpul s-a asimilat în masa mare a rominilor. După părerea istoricilor maghiari, în urma dezastrului de la 1594, însuși „numele sirbilor a dispărut din Banat”. (68)

Aceasta este înfățișarea Timișorii și a Țării Banatului la anul 1650, cînd vine să se instaleze aici Mitropolitul Iosif II. Din relatările lui Domaschin Udrea știm, că înscăunarea Sf. Iosif s-a făcut în *vechea reședință mitropolitană din cetate*, restaurată de pașa *Fasli* (1648—1650), și el dalmatin și fost creștin (69) și foarte probabil aromîn sau morlach, ca și noul Mitropolit. Probabil că vechea catedrală mitropolitană rominească era ridicată pe locul bisericii catedrale sirbe de azi, ctitorită de sirbii și rominii ortodocși din Timișoara, grupați atunci într-o singură comunitate religioasă, sub păstoria ultimului mitropolit al Timișorii, *staro-vlahul Gheorghe* (1745—1757), înmormîntat în cripta catedralei.

De cînd își aveau Mitropoliții Țării Banatului reședința în cetatea Timișorii, nu putem preciza. Din *Pomealnicul* scris la 1696 de același Domaschin Udrea, știm că, începînd cu vlădica *Ilarion* de la 1400 și continuînd cu mitropolitul *Daniil* de la 1405—1428, *Nifon* de la 1429—1453, *Iosif I* de la 1526—1550, *Ion* la 1553, *Antonie* la 1562, *Teodor* la 1594, *Neofit* la 1606—1612, *Sofronie* la 1650, ca locuitor de mitropolit, și pînă la *Sfîntul Iosif*, Mitropoliții romini își aveau reședința în cetatea Timișorii. (70) Din cauza împrejurărilor vitrege, unii Mitropoliți, începînd cu *Constantin*, de la 1286, *Ilarion* de la 1400, *Nifon* de la 1453 și *Iosif I* de la 1526—1550, au fost constrînși să re-

66) Dr. *Borovszky Samu*, *Torontál vármegye*, p. 559; *Schwicker*, *Geschichte des Temeser Banats*, p. 193: „Es war ein Tag, der nicht nur der Serben Hoffnung und Glück zertrümmern, sondern auch noch ihren Namen im Banate vertilgen sah”.

67) *Jovan Radonici*, *Les Serbes de Hongrie*, *Histoire des Serbes de Hongrie*, Paris, *Barcelona*, *Dublin*, 1919, p. 118; *Schwicker*, o. c., p. 193, nota.

68) *Borovszky*, *Torontál vármegye*, p. 559; *Schwicker*, *Geschichte des Temeser Banats*, p. 193; *Böhm Lénárt*, *Dél-Magyarország vagy az ugynevezett Bánság külön történelme*, I, *Budapest*, 1867, p. 255: „E' nap a Szerbeknek nem csak reményét és szerencsáját tette semmivé, hanem nevüket is a Bánságban ki-törülte”.

69) *Viața sf. Iosif cel Nou*, scrisă de *Domaschin Udrea*, mss.

70) *Pomealnicul* citat.

70) *Pomealnicul* citat.

zideze în minăstirea Partoș, (71) care a devenit astfel a doua reședință și locul de refugiu sau de retragere al ierarhilor Timișorii.

Dintre înaintașii mitropolitului Ilarion de la 1400, cunoaștem pe mitropolitul *Constantin* de la 1286, înmormintat în străvechea minăstire de la Partoș, (72) și pe mitropolitul *Teodosie* de la 1365, înmormintat în minăstirea de la Lipova, (73) întemeiată la 1338. (74) Amindoi acești Mitropoliți poartă în titlul lor vechea cetate a *Morisenei*, Urbs Morisena, unde încă din epoca principilor naționali *Glad* și *Optum* din sec. IX—XI-lea am avut Episcopie și apoi Mitropolie românească. (75) Precum relatează bizantinologii de la Budapesta, *Moravcsik Gyula* (76) și *Gyoni Mátyás*, (77) „Episcopia Timișului“ (cu reședința la Morisena) a stat, în baza decretului de la 1020, dat de împăratul *Vasile II Bulgaroctonul* (976—1025) sub jurisdicția arhiepiscopiei autocefale a *Ohridei*, (78) continuatoarea *Justinianei Prime*, căreia împăratul *Justinian I* (527—565), considerat *Restitutor Daciarum*, (79) prin *Novella* sa din 535 i-a supus și Biserica din Dacia Malvensis, reanexată la Imperiu. (80)

Prezența baptisteriului lângă *basilica romană* (ale cărei temelii s-au descoperit la anul 1868) (81) de la Morisena-Cenad mărturisește că acolo a existat, încă în secolul III—IV-lea, o *catedrală episcopală*. (82)

71) *Ibidem*.

72) *Ibidem*.

73) *Ibidem*.

74) Arătare despre minăstiri, scrisă de *Domaschin Udra*, *niss*.

75) *Ibidem*; cf. *Nicolae Tincu-Velia*, *Istoriora* .. p. 116, 118, n. 78.

76) *Bizánc és a magyarság, Budapest, 1953, p. 57.*

77) A keleti egyház jelentkezése a Temes vidékén szent István korában, în *Magyar Nyelv, XLII (1946) nr. 1—5, p. 43.*

78) *Moravcsik*, *Bizánc és a magyarság, p. 57.*

79) *Procopius, De aedificiis, cap. V—VI, trad. G. Popa-Lisseanu, în Izvoarele Istoriei Rominilor, vol. XV, București, 1939, p. 100—1004.*

80) *Ibidem*; *Ion I. Nistor*, *Bizantinii în luptă pentru recucerirea Daciei și Transilvaniei, București, 1943, p. 4—5.*

81) *Moravcsik*, o. c., p. 56—57; *Archaeologiai közlemények, VIII, új folyam, VI kötet, Temesvár, MDCCCLXXI; Gh. Cotoșman*, *Comuna și bisericile din Giridava-Morisena-Cenad, Timișoara, 1935, p. 452—3; Dr. Juhász Kálmán*, *A csanádi püspökség története, Makó, 1930, p. 30, 63; Ortvay Tivadar és Szentkláray Jenő*, *Történelmi Adattár a Csanád-egyházmegye hajdanához és jelenéhez, III, Temesvár, 1873, p. 22; Acsády Ignác*, *A magyar birodalom története, I, Budapest, 1903, p. 78.*

82) *Jacques Zeiller*, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain, Paris, 1918, p. 202.*

La 1696 Domaschin Udrea a mai putut ceti *epitaful grecesc* de pe crucile de piatră, existente și azi, dar cu inscripțiile tocite, de la mormintele din cele două minăstiri de la Partoș și Lipova, ale celor doi Mitropoliți romini, *Constantin* și *Teodosie*. (83)

Aceștia deși se intitulau *Mitropoliți ai Morisenei*, ei trebuie considerați ai Timișorii, unde și-au mutat scaunul mitropoliei Morisenei încă din sec. XII—XIII-lea, după ce minăstirea de la *Oroslamos* — unde și aveau reședința, după alungarea lor din Morisena — (84) a fost luată în posesiune de călugării papistași, cu concursul autorității de stat maghiar. (85)

Prezența în fruntea cetății Timișoara a unor castelani romini ortodocși, ca *Pota* de la 1203, ne îndreptățește să credem că și *Mitropolia Morisenei de la Oroslamos și-au mutat Scaunul în cetatea Timișoara*, (86) în *Zuřobara* sau *Zambara* (87) dacică, a cărei importanță strategică a fost tot mai mult apreciată de domnitorii timpului. (88) *Anca*, fiica lui *Pota*, la anul 1206 întemeiază, pe moșia ei, minăstirea de maici de la *Isău*, intru amintirea răposaților ei copii. (89) *Este cea dintii minăstire românească de maici, ctitorită pe pământul Banatului*. În cursul vremii a suferit multe stricăciuni din partea năvălitorilor. În sec. XVIII-lea minăstirea a trecut în posesiunea sirbilor, care i-au schimbat numele *Isău*, în cel de *Bezdin*. (90)

Mitropolitul Iosif II se instalează deci în catedrala mitropolitană din cetatea Timișorii, ctitorită, cu sute de ani mai înainte, de fericirii săi înaintași, Mitropoliți ai Morisenei, Severinului și Timișorii, cu concursul castelanilor, nobililor, chenejilor și al întregului popor romin, care în acea epocă încă și mai păstra independența teritorială, în cadrul vechilor districte valahice privilegiate, al căror număr se ridica la peste 30. (91)

83) *Pomealnicul citat*.

84) Arătare despre sf. minăstiri alu *Metropolia Temisvari* ș-ale *Tării Banatului*, cap. Minăstirea *Murășului*, p. 3, de *Domaschin Udrea*, mss.

85) *Ibidem*; cf. *Coloman Juhász*, *Die Stifte des Tschanader Diözeses im Mittelalter*, p. 63—66.

86) *Nicolae Tincu-Velia*, *Istoria*, p. 116—118, n. 78; *Borovszky*, *Temesvár*, p. 2; Arătare despre sf. minăstiri, cap. Minăstirea *Isăului* sau *Bezdinului*, p. 7.

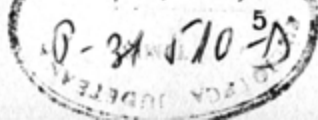
87) *Berkesz*, *Temesvár*, p. 2; *Johann N. Preyer*, *Monographie der königlichen Freistadt Temesvár*, *Temesvár*, 1853, p. 1—2.

88) *Borovszky*, *Temesvár*, p. 2—31 și urm.

89) Arătare despre sf. minăstiri, cap. Minăstirea *Isăului*.

90) *Ibidem*.

91) *Pesty Frigyes*, *A Szörény vármegyei hajdani oláh kerületek*, *Budapest*, 1876; *Z. Piclișanu*, *Vechile districte românești* *Revista Istorică Română*, *București*, MCMXLIII, vol. XIII, fasc. III, p. 22; *Gh. Cotoșman*, *Privilegiile rominilor în cadrul districtelor valahice bănățene, Timișoara*, 1944.

Din stampele ce ni s-au păstrat se vede că înainte de epoca și în cursul epocii turcești (1552—1716) mai exista în cartierul Palanca Mare — *Vlașca-Mala* de azi din Fabricul Timișorii — o impunătoare catedrală mitropolitană românească, cu un turn foarte înalt, care domina orașul și cetatea Timișorii, (92) și alături de ea trebuie să fi existat și o reședință corespunzătoare, cuprinzând și Școala clericală sau teologică. Cum catedrala din cetate putea fi mai greu cercetată, credincioșii au căutat mîngierea mai ales în catedrala din Palanca Mare, care se afla în același timp și ca biserică parohială. Flăcările incendiului de la 1738, provocat de Imperiali, au distrus, odată cu acest vechi cuib românesc, și marea catedrală, (93) în care s-a rugat cu lacrimi, a binecuvîntat și învățat poporul și a vindecat bolnavii Sfîntul Iosif cel Nou, cunoscut în actele Patriarhiei de la Ipeç, la anul 1652, ca Mitropolit *Vlașkozemskij*. (94)

Prin restaurarea Mitropoliei Timișorii, și prin intronizarea, acum zece ani, ca întîiul Mitropolit după restaurare, a înalt Prea Sfinției Sale arhiepiscopului și mitropolitului Dr. Vasile Lazarescu, care în Istorie va rămîne cu numele de Mitropolitul Vasile III, s-a dat viață hotărîrii strămoșilor noștri, adunați la 1848 pe „Cîmpul libertății” de la Logoj, sub președinția tribunului Eutimiu Murgu, de a alege, pe cale sinodală și canonică, pe „obișnuitul Mitropolit românesc al Timișorii”. (95)

Restaurata Mitropolie a Țării Banatului, clerul și poporul în frunte cu Ierarhul său, se pregătesc să primească, în pronaosul marelui și monumentalei catedrale mitropolitane din fosta cetate a Timișorii, moaștele sfîntului mitropolit Iosif II cel Nou, cu aceleași sentimente, cu care strămoșii noștri de acum 300 de ani, au primit, în străvechea catedrală mitropolitană din cetatea Timișorii, pe mitropolitul Iosif II, trimis aici de Înălțimea Sa Sultanul Mohamed IV (1648—1687) din Constantinopol, cu binecuvîntarea patriarhului sîrbesc Gavriilo (1647—1656) din Ipecul Albaniei. (96)

92) Borovszky, Temesvár, p. 25; Nicolae Ilieșiu, o. c., p. 31—32; Berkeszi, o. c., p. 32—33.

93) Berkeszi, o. c., p. 21.

94) S. Dragomir, Vlașca din Banat, I. c.

95) Teodor V. Păcăfian, Cartea de Aur, I, ed. II, Sibiu, 1904, p. 344—353; Silviu Dragomir, Studii și documente privitoare la Revoluția romînilor din Transilvania în anii 1848—49, vol. V, Cluj, 1946, p. 385; G. Bogdan D., Eftimie Murgu, București, 1937.

96) Cf. Ladislav Hadrovics, Le peuple serbe et son église sous la domination turque, Paris, 1947, p. 110—112, 135.

VII.

MINASTIREA PARTOȘ ȘI MORMINTUL SF. IOSIF

Din „*Arătarea despre Minăstirile din Mitropolia Timișorii și a toată Țara Banatului*”, scrisă în Caransebeș, la anul 1699, de dascălul Damaschin Udrea, aflăm că minăstirea Partoșului a fost întemeiată la anul 1186, de către egumenul minăstirii romine ortodoxe sau „grecești” de la Orosłamoș, unde a fost mutată, de către generalul trădător Cenad, ucigașul principelui Optum, Mitropolia rominească de la Morisena. Egumenul, împreună cu călugării lui, alungați de către călugării papistași din minăstirea de la Orosłamoș, ciitorită de Cenad, (96/a) au zidit o nouă minăstire în „măștiștile Birzăvii”, nu departe de satul Partoș, cu ajutorul material a șase chineji: *Ilie Baci*, *Nicolae Dragomir*, *Blaliu Stratu*, *Michael* și *Costadin Lazăr* și *Pavel Zupa*, „toți olacali”, adică romini, de la olăh, cum ne numesc ungurii. *Sint cei dintii chineji romini cunoscuți cu numele în Istoria Rominilor*.

Mai târziu s-a zidit aici o biserică de piatră, în care a fost înmormintat, la anul 1286 „*Costantin Metropolită Murășului*” — adică al Morisenei. La 1371 minăstirea este bogat înzestrată de *Vlaicu Vodă* al Țării rominești. În secolele ce-au urmat, fiind de mai multe ori ruinată, ea a fost iarăși rezidită, ori restaurată, la anul 1486 de către despotul *Ioan Brancovici*, iar la anul 1600 de *Mihai Vodă Viteazul*. (97)

La 1653, când se așează aici sf. mitropolit Iosif II, exista minăstirea cu o bisericuță de lemn. Alături de ea, zidește Sf. Iosif, din piatră, o biserică nouă, în fața altarului căreia și pregătește cripta sau gropana, zidită din cărămizi arse, purtind pe o latură semnul sfintei cruci și inițiala numelui său I.

Dintru început mormintul era deci în fața altarului. Pe lespedea de piatră, așezată deasupra mormintului, meșterul *Lungu pietrarul* a săpat, cu slove cirilice, *epitaful în rominește*.

96/a) *Legenda Sancti Gerhardi*, ed. *Emericus Szentpétery*, *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis arpadianae gestarum*, vol. II, *Budapestini*, MCMXXXVIII, cap. IX, p. 451—506; *Dr. Coloman Juhász*, *Die Stifte des Tschanader diözese im Mittelalter, Münster in Westfalen*, 1927, p. 62—66; *Balanyi György*, *Szent István mint a magyar keresztény egyház megalapítója és szervezője, in Serédi Jusztinián*, *Emlékkönyv Szent István király, I. Budapest*, 1938, p. 352—355; *Mihály Ernő*, *Szent István Monostorai, Serédi*, *Emlékkönyv*, p. 367—385.

97) *Domaschin Udrea*, *Arătare despre minăstiri mss.*, la *Gh. Cotoșman*, *Viața Sf. Iosif cel Nou*, p. 8—19.

La 1865, preotul Nicolae Tincu-Velia, a citit acest epitaf slavonesc-sirbesc: „*Sviatitel Iosif Novij bivšij Mitropolit Temišvarskij*” — „*Sfântul Iosif cel Nou fostul mitropolit al Timişorii*”. Azi nu se mai vede nici lespeda şi nici inscripţia slavonă, căci deasupra mormintului — care acum se află în naos, lângă uşa de intrare în biserică — s-a ridicat, din cărămizi arse, un zid în forma unui paralelipiped (un fel de catafalc), de un metru înălţime, deasupra căruia se află între alte icoane şi obiecte sfinţite şi icoana Sfântului, în mărime aproape naturală, pictată în ulei, la anul 1782, de preotul pictor *Ştefan Bogoslovici* din Timişoara.

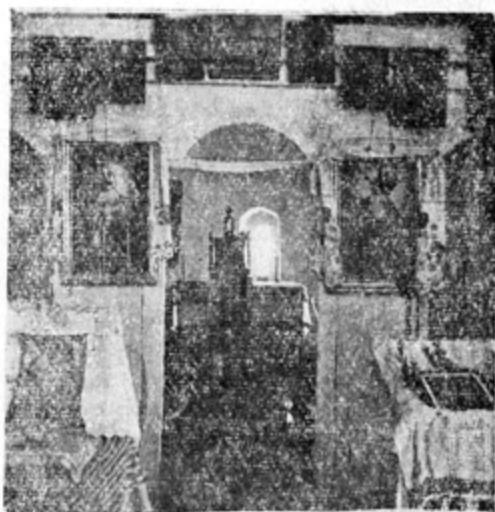

Minăstirea Partoş

Biserica *veche* (1653—1656) şi cea *nouă* (1750—1753) văzute de la Răsărit — cu crucea de piatră, probabilă, de la 1286, a *Mitropolitului Constantin al Murăşului*.

Locul mormintului, înlocuirea epitafului rominesc cu cel slavonesc, şi dispariţia lepezii mormintale de la anul 1865, îndreptăţeşte presupunerea că actuala bisericuţă „veche” din birne (lung. naos 6.30 m. + lung. altar 4.80 m. exterior; lăţimea la naos 6 m., înălţimea zid. 2,10 m., şi a acoperişului 3,50 m), acoperită cu tinichea, *nu este ctitoria Sf. Iosif*. Ea s-a ruinat sau a fost distrusă, fie în epoca luptelor dintre turci şi imperiali de la 1716 şi 1738, fie că a căzut izbită de tunurile generalului austriac *Buccow*, la 1777, cînd împărăteasa Maria Terezia împreună cu fiul său Iosif II au dat ordinul de desfiinţare a celor

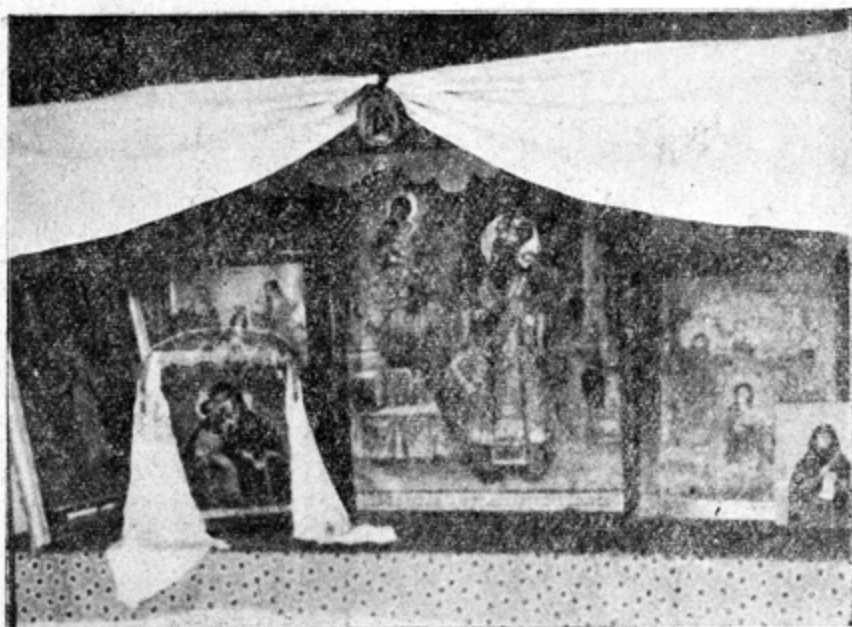
mai multe și mai vechi minăstiri ortodoxe romine din Banat și Ardeal. (98)

Altarul și iconostasul minăstirii vechi de la Partoș

98) Mănăstirea Partoș (și celelalte minăstiri românești vechi din Banat) a fost desființată în baza rezoluției împărătești din 16 ianuarie 1777, care, în legătură cu art. 47 și 50 din Regulamentul Iliric, dispunea desființarea unor minăstiri din preajma altor minăstiri mai mari și mai înfloritoare.

Din proiectul regulării minăstirilor din Banat, înaintat

Mormîntul Sfîntului Iosif cel Nou de la Partoș

Consiliului de Stat din Viena la 31 iulie 1777, de către deputația ilirică, reiese „că ierarhia ortodoxă (sîrbească) se resemnează fără nici o opoziție la desființarea mînăstirii Partoș. Deputația este drept aceea de părerea că unirea propusă a acestei mînăstiri cu cea a sf. Gheorghe s-ar putea accepta și mînăstirea Sf. Gheorghe s-ar putea sistemiza cu 12 călugări și un arhimandrit: Aus diesem Protocoll erhellet, dass die nicht unirt Geistlichkeit der Aufhebung des Klosters Partoș ohne allen Widerstand gefüget. Die Deputation ist daher der Meinung, dass: 1. die angetragene Vereinigung dieses Klosters mit St. Georgie beannehmiget und das Kloster S. Georgie auf 12 Köpfe und Archimandrit sistemisiert werden könnte“. Tot acolo se arată și averea mînăstirii Partoș: 236 jughere de ogor, pășune, pădure și bălți, vie de 40 de săpi, o grădină de zarzavat, una de pomi și una de pruni. La 10 noiembrie 1778 fu executată rezoluția împărătească, prin transferarea călugărilor la mînăstirea Singiorz, împreună cu o parte din averea ei mobilă, odoare și cărți bisericești, altă parte răzînd parohiei din Partoș cu biserica principală a mî. ăstirii cu tci. — Prot. Dr. Ștefan Lupșa, *Istoria parohiei Ștei, Beiuș*, 1942, p. 70—71; cf. Nicolae Tincu-Velia, *Istoriile bisericească politico-naționale a rominilor, Sibiu 1865*, p. 185—188; Dr. Zenovie Păclișanu, *Vechile mînăstiri rominești din Ardeal, Blaj*, 1919, p. 5—23.

Odată cu desființarea minăstirii, împărăteasa a secularizat averile ei, trecindu-le parte în patrimoniul Statului, parte repartizându-le minăstirilor *Mesici* și *Singiorz*, (99) amindouă ctitorii românești.

Faima mormintului sfânt de la Partoș era așa de mare, încât rominii din Partoș au zidit, după 1777, actuala bisericuță, pe care o numesc „minăstirea veche“, cuprinzând mormintul înăuntrul ei. La 1865 se mai vedeau și alte morminte, a căror privire era „jalnică“, cum se exprimă istoricul bănățean Tincu-Velia. (100)

În marele proces pentru „împărțirea minăstirilor ortodoxe“ din Banat, dintre anii 1908—1918, (101) coreligionarii noștri n-au revendicat posesiunea minăstirii Partoș, recunoscând prin însăși această enigmatică tăcere originea ei rominească.

Minăstirea „nouă“, zidită între anii 1750—1753, din cărămidă arsă, în nemijlocita apropiere a bisericii „vechi“, este și ea ctitorită de un romin, *Marcu Mișul* (pron. de străini *Mușiu*), fost jude sau magistrat al Timișorii, ca expresie a sentimentelor sale de recunoștință pentru vindecarea de boală la mormintul Sf. Iosif. Împreună cu fratele său *Martin* și sora sa *Maria*, este înmormintat în cripta din fața altarului bisericii ctitorite de el. (102)

VIII.

CANONIZAREA MITROPOLITULUI IOSIF II.

Pînă era încă în viață, rominii, strămoșii noștri l-au socotit pe Ierarhul Timișorii *Iosif II ca Sfânt, făcător de minuni*. După moarte strămoșii noștri l-au cinstit și venerat ca pe un Sfânt, iar mormintul său de la Partoș a devenit obiectul cinstirii și închinării pelerinilor, care, din toate părțile Țării Banatului, alergau acolo, de mai multe ori pe an, dar în special la 15 septembrie al fiecărui an.

În fața noianului de mărturii despre *arătările* și *vindecările minunate* petrecute la mormintul sf. Iosif de la Partoș, Sfântul Sinod al arhierilor Mitropoliei Banatului, la 30 ani de la moartea lui, deci după o îndelungată și minuțioasă cercetare și verificare a cazurilor de vindecare, a hotărît să dea formă *oficială*, canonică, *cultului sf. Iosif*, instituit de însuși poporul dreptcredincios din Țara Banatului. (103)

99) Ștefan Lipșa, *Istoria Parohiei Ștei, I. c.; N. Tincu-Velia, Istoria, p. 185—187; Szentkláray, A szerpmonostorok, p. 60.*

100) *Istoricra, p. 185.*

101) Cf. Șt. Meșes, *Minăstirile românești din Transilvania și Ungaria, Sibiu, 1936, p. 230—291.*

102) *Nicolae Tincu-Velia, c. c., p. 187.*

103) Cf. Dr. Liciu Stan, *Sfinții romini, Sibiu, 1945, p. 51; Gh. Cotoșman, Viața Sf. Iosif cel Nou, p. 115.*

Sfântul Sinod era compus din Mitropolitul Timișorii și din episcopii sufragani. La Timișoara era atunci Mitropolit *Mihail*, care ca și înaintașul său *Vasile I*, s-a intitulat „*Mitropolitul Timișorii și al Severinului, peste Episcopii de Caransebeș, Meadia, Virșeș, Lipova și Becicherec*”. (104)

Episcopi sufragani erau: *Isaia* (1684—1686) al Caransebeșului (și Meediei-Mehădiei), *Grigorie* (1684—1686) al Virșeșului și *Mihail* (1668—1686) al Lipovei și apoi al Becicherecului. (105)

Astfel compus, Sf. Sinod „cunoscind sfințenia” (106) vieții mitropolitului Iosif II, a decis ca el să fie ridicat la cinstea altarelor și să fie cinstit și venerat sub numele de *Sfântul Iosif cel Nou*, (107) spre a fi deosebit de Sfântul Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare Maria.

Este cel dintîi caz de canonizare oficială, decretat în Biserica noastră ortodoxă romină. Generalizarea cultului Sf. Iosif cel Nou și trecerea lui în Calendar a fost făcută de Sfântul Sinod al Bisericii ortodoxe-romine din București, la 28 februarie 1950, odată cu canonizarea și generalizarea cultului altor Sfinți naționali romini și sfinți ale căror sfinte moaște se află pe teritoriul țării noastre: Ierarhii Ilie Iorest și Sava Brancovici, Cuvioșii Visarion Sarai și Sofronie de la Cioara, și Nicolae Oprea Miclăuș; Prea Cuvioasa Paraschiva, Sf. muceniță Filofteia, Sf. Grigorie Decapolitul, sf. Nicodim cel Sfințit, sf. Dimitrie cel Nou din Basarabov și sf. Ioan Valahul. (108)

Istoria coreligionarilor noștri și Biserica soră sirbă, cu excepția numelui mitropolitului („episcopului”) *Iosif* al Timișorii, n-a înregistrat nimic în legătură cu sfințenia vieții lui minunate. Lipsa acestui interes față de un sfânt ortodox, cunoscut în „toată Țara Banatului”, se explică prin convingerea ce-o au coreligionarii noștri în legătură cu naționalitatea acestui sfânt Ierarh.

La mai mult de 100 de ani de la moartea sf. Ierarh Iosif s-au tipărit două cărți rituale slavonești, cuprinzînd slujbele de cinstire a Sfinților naționali sirbi: 1. „*Pravila Molebnaia sviatih Srpskih*”, tipărită în tipografia episcopiei romine a Rimnicului, la anul 1761, de către episcopul Aradului *Sinesie Jivano-*

104) *Pomeinicul de la 1696, scris de Domaschin Udra și ierom. Ion din Caransebeș, mss.*

105) *Ibidem.*

106) *Viața Sf. Iosif cel Nou, scrisă de Domaschin Udra, în Caransebeș, la 1701, mss.*

107) *Ibidem; cf. Gh. Cotoșman, Viața Sf. Iosif cel Nou, p. 115—123.*

108) Cf. Biserica Ortodoxă Romină, *An. LXXIII (1955), nr. 11—12, p. 991—1243, cuprinde „Marile festivități religioase ale Bisericii Ortodoxe Romine. Aniversarea a 70 de ani de autocefalie. Generalizarea cultului unor Sfinți cu moaște în țara noastră. Canonizarea unor sfinți romini.*

vici (1751—1768); 2. „*Pravila Molebnaia S(via)tih serbskih*“, retipărită în Moscova, la anul 1765, în timpul împărătesei *Ecaterina Alexievici* a toată Rusia (vseia Rossii), cu binecuvîntarea Sf. Sinod (*Blagosloveniem je Sviatieișago Pravitelstvuiušciago Sinoda*). Pravilele sînt cunoscute sub numele lor popular de *Serbliak*. În niciuna, printre cei 14 sfinți naționali sirbi: cneazi, crai, despoți, despoțițe, țari, arhiepiscopi, episcopi și călugări, *Sfîntul Iosif cel Nou* nu figurează.

Istoricii sirbi, precum am văzut, nu cunosc nici ei un sfînt național cu numele de *Iosif*. Zeremski și Szentkláray, Kosovo și Ruvaraș, Gruici și Kostici și Dimitrievici, înregistrează doar în șirul „episcopilor“ Timișorii și pe *Iosif* la anul 1655, mort și înmormîntat „umro i sahranyeh u manastiru Partoșu“. Nici istoricii maghiari (Borovszky) (109) nu știu mai mult.

Singuri rominii, în tradiția lor orală și în istoria lor bisericească, cinstesc pe mitropolitul Iosif II al Timișorii sub numele de Sfîntul Iosif cel Nou. La această cinstire s-au asociat și celelalte naționalități conlocuitoare din Banat: sirbi, unguri, bulgari, germani, slovaci. În fața tuturor mitropolitul Iosif II figurează ca un Sfînt, un *sfînt național romin*, care mijlocește pentru toți cei care-l invocă în rugăciunile lor, indiferent de naționalitatea, limba și credința lor. Fostul egumen al minăstirii „sirbești“ Singiorz, *Nicanor Savici*, mort anul trecut în vîrstă înaintată, a mărturisit deschis că, după tradiție, Sf. Iosif a fost „bun romin“. (110)

Nu numai că Istoria coreligionarilor noștri nu cunoaște un sfînt ierarh *Iosif cel Nou*, ci pînă la 1907—1908 nu cunoștea pur și simplu un vlădică, episcop sau mitropolit la Timișoara, cu numele Iosif. În acești ani își tipăresc Zeremski și Szentkláray lucrările lor despre „Minăstirile din Banat“, devenite obiect de litigiu între conducătorii celor două Mitropolii ortodoxe din Ungaria antebelică. Atît Zeremski (111), cit și Szentkláray (112) înregistrează prima mențiune despre existența unui mitropolit *Iosif* la Timișoara, fără a pomeni vreun cuvînt în legătură cu sfințenia sau cultul instituit în cinstea lui.

Afară de epitaful slavon, citit la 1865 de Tincu-Velia, nu s-a știut mai mult despre acest Mitropolit, pînă a nu ieși la lumină „Viața Sfîntului Iosif cel Nou“ de Domaschin Udra.

Istoricii și cercetătorii romini, deși n-au adus nici o nouă contribuție la cunoașterea vieții Sf. Iosif, și-au însușit fără rezervă părerea lui Nicolae Tincu-Velia, despre existența, la Timi-

109) *Borovszky*, l. citat.

110) Cf. *Coteșman*, *Sfîntul Iosif cel Nou*, Mitropolitul Timișorii și a toată Țara Banatului, *Timișoara*, 1956, p. 36, n. 86.

111) *II. Zeremski*, *Srpski manastiri u Banatu*, *Srem Karlovi*, 1907.

112) *Szentkláray*, *A szerb monostoregyházak történeti emlékei*, *Budapest*, 1908, p. 59—60.

șoara, a unui Mitropolit Iosif, care a trecut în lumea dreptilor cu aureola Sfinților. Nu era însă precizată *epoca* de păstorire a acestui sfânt Ierarh, pe care Tincu-Velia o încadra între anii 1529-1550, cu motivarea că nu se putea înmormînta Mitropolitul într-o minăstire (Partoș) ruinată de turci.

Iar omisiunea acestui Ierarh din pomelnicul ierarhilor aparținînd Bisericii și ierarhiei ipeco-carlovițiene, a socotit-o pe

Pravila Molebnaia, Moscova, 1765.

drept cuvînt ca argument în favoarea părerii sale, că Sf. Ierarh Iosif a fost Mitropolit al rominilor bănățeni, și ca atare n-avea ce căuta într-un pomelnic al unor ierarhi streini. (113)

Limba slavono-sirbească în care au fost scrise cele două mărturii (*epitaful*) de pe lespedeza sepulcrală și *inscripția* de la 1655 de pe Mineiul (slavon) despre existența unui Mitropolit la Timișoara în a doua jumătate a sec. XVII-lea, nu infirmă nici ea concluziile de mai sus.

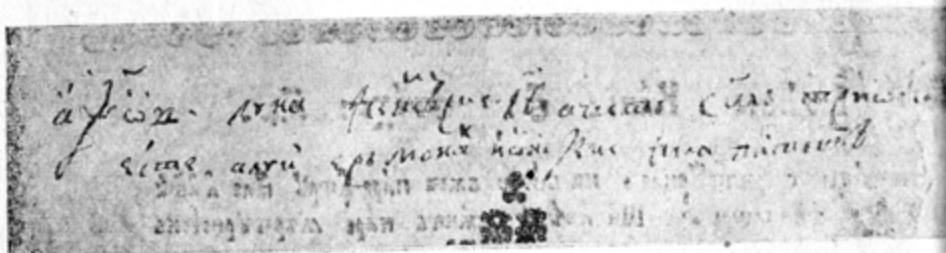
113) *Nicolae Tincu-Velia, Istoriografia...*, p. 186.

vedește că inscripția este făcută de altă mină decît a Mitropolitului Iosif, care pe sine nu s-ar fi intitulat așa. Același atribut mai dovedește că în acel an 1655 Kyr Iosif era încă în viață.

Partea a doua a inscripției s-a scris după moartea înaltului Ierarh, tot de către un călugăr sirb, din cei veniți probabil la 1690 cu patriarhul ipecan Arsenie III Cernoievici, sau poate și mai târziu, înainte sau chiar după desființarea și distrugerea minăstirii Partoș la 1777, cînd împreună cu averile i-au fost înstreinate minăstirii și toate odorele, vasele și cărțile bisericesti. (114)

Legăturile cu Patriarhia sirbească a Ipecului și practica veche de a se scrie cărțile rituale și în limba slavă, și introducerea, relativ tîrzie, a limbii liturgice slave în Biserica Romînilor, explică și justifică prezența acestor însemnări și mărturii streine și în Biserica romînilor bănățeni.

Naționalitatea călugărilor de la Partoș pînă în clipa desființării minăstirii este atestată de următoarea notiță, lăsată pe foaia unui *Triod* romînesc (tip. București, la anul de la facerea lumii 7255, iar de la Hristos 1747), păstrat azi în biserica ortodoxă-romînă din Vasiova: „1774 luna decembrie 16. Acest s(in)t *Triod* este a lui (I)erămonah Ioanichie de la Partoș”.

Insemnarea ieromonahului Ioanichie de la Partoș.

Cît privește *epitaful* de pe lespede de pe mormînt, el nu este cel original, săpat de meșterul Lungu pietrarul sub privirile Sf. Iosif, care, în umilința lui adîncă, n-ar fi îngăduit nimănui să-l considere, cu atît mai puțin să scrie că este Sfînt: „*Sfiatitel Iosif...*” Cum că inscripția-epitaful este *posterioră* morții Sfîntului, o mărturisește și atributul de „...*Novij...*” — „*cel Nou*”, dat sf. Ierarh Iosif, de către Sfîntul Sinod, 30 de ani după moartea sa.

În lipsă de dovezi scrise, nu putem preciza cînd anume a fost înlocuit epitaful *romîn* (scris cu slove chirilice) cu epitaful *slavon*, citit la anul 1865 de profesorul Tincu-Velia. Înlocuirea epitafului romînesc trebuie necondiționat pusă în legătură cu in-

114) Șt. Lupșa, Istoria parohiei Ștei, p. 70—71; Szentkláray, A szerb monostoregyházak..., p. 60.

treg complexul de împrejurări și evenimente politico-religioase, ce-au urmat după anul 1716, și care au culminat cu distrugerea minăstirii. *Anul fiind șters*, Tincu-Velia la 1865 n-a avut posibilitatea să stabilească nici vechimea inscripției și nici epoca sau anii de păstorire ai Sf. Ierarh Iosif. Așa se explică regretabila confuzie ce-a domnit atîta timp în jurul acestei probleme, deosebit de importante pentru Istoria rominilor bănățeni.

Azi nici această inscripție (epitaf) slavonesc nu se mai vede. Ar putea să fie acoperită de cărămizile zidite cu mortar peste lespede mormintului. Însăși existența lepezii constituie un semn de întrebare. *Nu putem ști dacă lespede de la 1655 este una și aceeași cu cea de la 1865*. Este mai mult decît probabil că numai epitaful românesc, săpat de Lungu pietrarul, a fost șters și înlocuit cu cel slavon.

Înlocuirea s-a făcut în cursul sec. XVIII-lea, cînd ierarhia privilegiată a coreligionarilor noștri era atotputernică și cu mare influență la curtea Habsburgilor de la Viena, și cînd, *sub presiunea tunurilor lui Buccow, au amuțit glasurile de protest ale autohtonilor*, strîmtoați de streini în casele și bisericile lor.

Spre a nu atrage urgia stăpînirii streine, politice și bisericești, asupra lor, rominii, la indemnul vreunui din figurile lor reprezentative (*Paul Iorgovici*, preotul profesor *Dimitrie Tichindeal*, protopopul Timișorii V. Georgievici, etc.) - au lăsat să se scrie epitaful (citit la 1865 de Tincu-Velia), care avea să dea mărturie posterității: 1. că la Timișoara noi, rominii, am avut Mitropolie străveche, și 2. că mitropolitul Iosif II, îngropat în vechea biserică a minăstirii Partoșului, este un Sfînt, un Sfînt național romîn.

Epitaful (scris în limba impusă de noua conducere străină a Bisericii bănățene) este expresia văzută a cinstirii și venerării de care se bucura acest sfînt Ierarh din partea autohtonilor. El era așa zicînd impus de poporul dreptcredincios romîn, în ochii căruia mitropolitul Iosif II trecea drept Sfînt, chiar și înainte de canonizarea lui prin decizia înaltului for bisericesc.

Înstituirea cultului Sf. Ierarh Iosif este *ogîndită* și în *troparul* scris sub chipul Sf. Iosif, pictat la 1782 de preotul pictor Ștefan Bogoslovici din Timișoara. Scris slavonește, potrivit concepției timpului și conform dispozițiilor forurilor bisericești sîrbe din Carlovei, troparul are următorul cuprins: „Ot junosti tvojeja ves sam sebe Gospodevi vozlojzsi v molitvah i trudjah, i v postjeh, obraz biv dobrodjetelji, otmjuduzse vidjev Bog tvoje blagoje proizvodjenije, Arhijerija tija i pastiria cerkvi svojej ustrojajet. Tjemzse i poprestavljeniji cestnoje tjelo tvoje i celo i netijeno sobljudesia. Iosife sviatitelju: molisja Hristu Bogu da ostavljenije podajet vjeroju i ljuboviju pritekajuscih svjatuju pamjat tvoju“.

Rominește: „Din tinerețe te-ai supus cu totul Domnului, în rugăciuni și nevointe și în posturi, chipul bunătății fiind. Pentru

aceasta, Dumnezeu văzînd osîrdia ta cea bună, Arhiereu și păstor Bisericii Sale te-a pus. Drept aceea și după moarte cîstit trupul tău întreg și nesîricat s-a păstrat. Sfînte Iosife, roagă-te lui Hristos Dumnezeu să dăruiască iertare celor ce, cu credință și cu dragoste, săvîrșesc sfîntă pomenirea ta“.

Este clar că la 1782 Ierarhul Iosif II al Timișorii era considerat, de poporul dreptcredincios din Banat, ca Sfînt, făcător de minuni, cu trup neputrezit, ca și al Sfinților.

De la 1761 și 1765, cînd s-a tipărit întîia și a doua oară *Srbliacul*, pînă la anul 1782, au trecut doar 18—21 ani. În acest interval putea să aibe loc actul canonizării acestui Sfînt. Faptul că Istoria coreligionarilor noștri nu cunoaște o canonizare efectuată în acest timp — deși *Sinodul* național bisericesc sîrbesc, ținut în Carloveț, la anul 1769, patru ani după tipărirea *Srbliacului* de la Moscova, a decis să se scrie slujbele cvenite pentru toți sfinții naționali sirbi canonizați pînă atunci (115) —, iar *omiterea* Sfîntului Ierarh Iosif al Timișorii din *Srbliac*, constituie cea mai bună dovadă că, din partea Bisericii coreligionarilor noștri, *Sfîntul Iosif cel Nou n-a fost considerat niciodată ca făcînd parte din rîndurile Sfinților naționali sirbi*, de semîntie și singe sîrbesc, cum se exprimă profesorul universitar dr. Rad. Gruici. (116)

Am văzut că la anul 1861 s-a tipărit al treilea *Srbliac*, care, față de celelalte două dinainte, cuprinde de două ori atîția sfinți naționali sirbi, printre ei și pe sfîntul Petru Cetinianul, mort la anul 1830. Nici în acest din urmă *Srbliac*, printre cei peste 30 sfinți naționali sirbi, numele Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou nu figurează.

De la 1761, 1765, 1782 și 1861 au trecut aproape două sute de ani, interval destul de lung, ca să fi putut deștepta interesul Bisericii surori pentru un Sfînt, a cărui venerare a constituit permanenta preocupare a autohtonilor, pentru care mormintele sfînte de la Partoș: al lui *Constantin*, Mitropolitul *Murășului* de la 1286, al lui *Nifon* de la 1453, al lui *Iosif I* de la 1526—1550 și îndeosebi mormîntul Sfîntului *Iosif II cel Nou* au avut aceeași importanță istorică-religioasă, ca și Sfînta Sofia și Ierusalimul pentru întreaga ortodoxie ecumenică.

115) Dr. Rad. M. Grujici, *Pravoslavna Srpska Trkva*, I, p. 96.

116) *Ibid.*, p. 98.

Vieața Sfântului Iosif cel Nou

carele o fost metropolita a Temisvari și a to(a)tă țara Bănatului.

Prăcum am aflat multe din gura lui, vreme dă 6 ani, (1) cit am fost diiacul lui, nainte d-a veni dascăl la Șco(a)la grămă-ticească (2) din Caransăbeș, cerut și adus dăla sf. minăstire(a) Partoșului, după moartea metropolitei, care o fost la sf. Măria Mare, avg(ust) 15, ani 1656. (3) Și m-o adus preacuviosul iro-monac Ion atunci la Caransăbeș, după ce am stat la îngropă-ciune cu toți 3 episcopi (4) și cu lumea cea fără dă număr, vė-nită la înmormintarea sf(in)tului Iosif cel tămăduitor. Și am ăzută cu ochi(i) mei tămăduirile minunate la mormintul lui, ca-rele și pină azi (5) este loc dă închinare și leac la to(a)te bete-șugurile, (6) dar mai ales la pleană (7) și la ologeală, dar și la altele. Iară 6 ani, cit am stat lingă el, dă cind m-o lo(a)t

1) *Intre anii 1650—1656.*

2) *intemeiată la anul 1635, de episcopul Partenie II Cărtu-rariul (1628—1638), cu concursul nobililor romini și al chine-jilor romini din Banatul Caransebeșului și Lugojului.*

3) *Este nepotrivire între afirmația lui Damaschin Udrea și între cea a egumenului Nichifor, Minuni, p. 1 și 17, privitor la ziua morții Sfântului. După Nichifor, Sf. Iosif a fost înmormintat la Sinta Mărie Mare, ziua în care Damaschin afirmă că a murit. Afirmația celui din urmă corespunde realității.*

4) *Ioanichie (1652—1659) al Caransebeșului; Isachie (1655—1668) al Virșefului (de la 1659) și al Caransebeșului, și Moise (1651—1664) al Lipovei, de la 1653 și locuitor de Mitro-polit, — cf. Pomealnicul de la 1696.*

5) *Adică pină la anul 1701, cind scrie: „Viața Sf. Iosif“.*

6) *boalele, ung. beteg-boală*

7) *epilepsie*

lingă el din minăstirea cea mare a *Vatopedului* (8) și m-o pus să-l învăț limba neamului nostru, (9) pră care o învățat-o cu darul lui Dumnezeu în 3 luni. Și cînd s-o așezat în scamn (10) (la Timișoara) o vorbit *pră limba no(a)stră*, dă s-o mirat și pașa *Fasli*, (11) carele s-o chemat mai nai(n)te *Giacopo* și era dalmatin ca și sf. Iosif. Eu am văzut *blindeșea* și *dulceața* inimi(i) lui, închinată Domnului nostru I(i)sus Hristos și *l-am văzut în fiecare ceas luptîndu-se printu* (12) *besereca no(a)stră ca atleta lui Hristos* și orînduind trebile popilor și mai ales rînduială punînd la *to(a)te minăstiri(le)*, (13) și cu *turci(i)* cău-tînd *bună pace* printu a căpăta *îngăduință printu inoit și zidit beserici* și cu adevărat și pașa *Emir* (14) și urmașul lui *Surnasen*, (15) d-o fost om aspru și nă-ngăduitor, (16) dar tot *nu s-o legat dă metropolita* și dă rîndu(i)elile lui besericești. (pag. 1),

8) întemeiată în sec. X. cf. Dr. Teodor Bodogae, Ajutoarele rominești la minăstirile din Sfîntul munte Athos, Sibiu, 1941, p. 111—129.

9) dialectul daco-romîn

10) scaun-tronul mitropolitan

11) guvernează pașalicul Timișorii între anii 1648—1650, — cf. Dr. Borovszky Samu, Temes vármegye, Budapest, f. a., p. 348.

12) pentru

13) de la Partoș, Singiorz, Mesici, Stredîște, Șemliug, Vă-rădia, Oravița sau Ciclova, Cusici, Baziaș, Voilovița, Zlatița, Isău sau Bezdin, Hodoș-Bodrog, Lipova, Lugoj, Căvăran sau Caransebeș, Mrăcunea, Vodița, etc.

14) guvernează în cursul anului 1653.

15) pașă-beglerbeg între anii 1653—1655.

16) neîngăduitor.

Metropolita Iosif s-au născut în cetatea *Raguzei* (1) la an 1568, din părinți cu stare bună. Tatăl lui, *Giovani Fusco*, o fost corăbier pră corabia sa, iară muma lui, *Catarind*, (2) o fost din i(n)sula *Lemnos*. (3) *Tatăl lui o fost om aspru și tot pră drumuri. Fiul o crescut nuna cu mumă-sa, care o fost dieptcredincio(a)să*, (4) și de copil mic l-o învățat a iubi pră D(o)mn(u)l I(i)sus. Cind *Giacomo*, (5) cum o fost botezat la născare, o fost dă 12 ani, tată-so o fost prins dă o mare vijolie și s-o înecat cu corabie cu tot. Atunci mumă-sa, n-avind neamuri în *Raguzia*, s-o mutat cu copilul, la fratele ei, carele mare neguțător era în *Ohrida*. (6) Acclo copilul o măs la șco(a)lă pină la 15 ani. Iară dă mic arătindu-se cu dragoste printu beserecă și cele sfinte, cu invoirea mumei lui o fost lo(a)t dă vârul ei, carele era *irononac* (7) în sf(in)ta și marea minăstire a *Maici(i)* *Preciste* din *Ohrida*. Acolo a stat el și a învățat 5 ani, apoi la plecat cu fratele *Nicodim* la minăstirea *Sfetagora*, (8) acolo o fost tuns întru călugărie, primind nume(le) *Iosif*, iară prăstă (9) doi ani o căpătat *harul preoției*. Multă învățătură o astrins în ani(i) cit o stat la acea minăstire, și mai ales s(c)ria *frumos* și era tare căutat printu (pag. 2)

1) Cf. N. A. Constantinescu, Despre Morlachi, în Lui Nicolae Iorga omagiu 1871—5/18—iunie 1921, Craiova, 1921, p. 79—86; Silviu Dragomir, Vlahii și morlacii, Cluj, 1921.

2) In Banat și azi se zice așa Ecaterinei.

3) Lemnos, Lemni, Stalimene, insulă turcă în Marea Egee, la sud-est de peninsula Calcidica (cu m. Athos), locuită mai ales de greci și macedo-romini. Capitala insulei: Kastro.

4) Ortodoxă

5) Iacov

6) Centru românesc la marginea lacului cu același nume. Sediul Arhiepiscopiei autocefale bulgare, reorganizată, prin decretul împăratului Vasile II Bulgaroctonul, de la anul 1020, — cf. Ralli și Potli, Sintagma, Athena, 1855, p. 266—269. Jurisdicției ei este supusă și Episcopia Timișului (de la Morisena-Cenad), cf. Moravcsik Gyula, Bizánc és a magyarság, Budapest, 1953, p. 53.

7) Ieromonah

8) Sfântul munte Athos — pe slavonește.

9) peste

[The page contains dense handwritten text in Cyrillic script, which appears to be a continuation of a letter or document from the previous page. The handwriting is cursive and somewhat faded.]

591

intu asta. Și vestea lui ajungind la urechile mai marilor, a fost chemat la lavra cea mare a sfintului Atanasie (1) din Athos. Acolo a hălăduit în viață fără dă prihană, în rugăciuni și posturi și în muncă, (2) mulți ani, sălășluind pră rind la sf(intele) minăstiri a Pantocratorului, (3) Hilindar, (4) Kseropotam (5) și mai în urmă a Vatopedului. (6) Iară tot aici i s-au arătat întiniele semne dă tămăduitor dă boli. Vindecind pră mulți frați dă betșugurile ce-or avut, rugîndu-să și punind mina dăreaptă pră fruntea lor.

Dala Vatoped o fest trămis să pună orinduire în minăstirea sf(intu)lui Ștefan din cetatea Odrului, (7) unde a stat igumina (8) 6 ani. Iară d-acolo a vinit napoi iară la Aton, la lavra cea mare a Țări(i) muntenestii, (9) inzestrată de bunul Neagoe voevojă, (10) apoi iară (s-a întors) la Vatoped.

1) zidită în colțul sud-estic al peninsulei, în sec. X-lea, de Sf. Atanasie Athonitul. Între ctitorii ei se numără și voevozii Moldovei, cf. Dr. Teodor Bodogae. Ajutoarele românești la minăstirile din Sfintul munte Athos, Sibiu, 1941, p. 87—108.

2) intelectuală și manuală, ca și sf. Apostoli.

3) situată pe țărmul de răsărit al peninsulei, este întemeiată după anii 1350, de frații Alexie și Ioan Stratopedarhul. Între ctitorii ei se numără boierii Craiovești, Neagoe Vodă Basarab, Const. Brincoveanu și alți domni și boieri români, — cf. Bodogae, o. c., p. 186—194.

4) lavră sirbească, situată la nordul muntelui. Ctitorită de jupenul sirb Ștefan Nemanja și fiul său Sf. Sava, primul arhiepiscop al sirbilor, pe la anul 1186. — Ibidem, p. 148—159.

5) așezată pe partea de apus a muntelui Athos, cu începuturi ce merg pînă în sec. V—IX-lea. După 1407 călugării duc viață idioritmă. Între ctitori se numără voevozii români Alexandru Aldea, Neagoe Basarab, Vlad Vintilă, Al. Lăpușneanu cu Doamna lui Ruxandra, Mircea Ciobanul, Mihnea Turcitul, Duca Vodă, Scarlat Ghica, Teodor Calimach, etc. — Ibidem, p. 195—210.

6) situată în partea nord-estică a peninsulei, este întemeiată în epoca sf. Atanasie Athonitul, sec. X. Singura minăstire care a primit noul calendar și duc o viață mai liberă, idioritmă. Între ctitorii ei figurează voevozii români din ambele Principate, începînd cu Ștefan cel Mare și Neagoe Vodă Basarab. — Ibid., p. 111—129.

7) Adrianopol.

8) egumen.

9) situată în partea sud-vestică a peninsulei, ctitorie veche românească, pomenită mai întîi la anul 1334. De aici vine Hariton, Protos al sf. Munte, ca Mitropolit al Ungro-Vlahiei. Cuprinde încă din timpul lui Vlaicu Vodă mulți monahi români, —

Cind m-am întors din robia turcească (11) și am purces
 «cu fratele *Ilarie la Aton*, Cuv(iosul) Iosif gătia plecarea la
Temisvara, ca *metropolita*, trimis (12) prăstă tot pašalicul (13)
 și to(a)tă țara Banatului. M-o lo(a)t *diiacul* (14) lui, și am
 ajuns (15) la Temisvara, la sf. Ilie, ani(i) 1650, și cu mare
 alai o fost primit; chiar pașa *Fasli* i-o trimis 50 dă călăreți să-l
 însoțască pînă în *cetate*, (16) și la casa (17) sa i-a eșit
 înai(n) (pag. 3)

Ibid., p. 170—185; prof. Gh. Moisescu, Contribuția românească
 pentru susținerea muntelui Athos. Ortodoxia (închinată proble-
 mei muntelui Athos). An. IV (1953), aprilie—iunie, p. 252—255.

10) al Țării Românești, 1512—1521.

11) la Constantinopol.

12) trimis.

13) Timișorii și a toată Țara Banatului.

14) secretarul.

15) ajuns.

16) cetatea Timișorii.

17) reședința pașei, care se pare că a fost în castelul lui
 Huniade.

[illegible]

Vieata Sfintului Iosif cel Nou, pag. 3.

te și i-o spus vorbe dă bunăvoire. Iară Metropolita i-o spus vorbe dă *pace* tot *pră limba turcească*. Iară după aia o *grăit mulțimei creștine pră limba noastră*; și mare bucurie o fost printu creștinătate. Iară cind ne-am abătut *pră ulița argintarilor*, (1) ca să mergem la casa (2) metropolitei, doi feciori u scos *pră targă naintea metropolitei*, *pră tata lor*, (3) carele o fost *olog* dă 20 ani. Iară metropolita s-o coborît *din rădvan* (4) și s-o apropiat dă *olog* și s-o *rugat cu lacrimi* ș-o pus *mina dreaptă* *pră* (5) *fruntea ologului* și acela *pră loc* s-o sculat și o *inblat*. (6) Și lumea toată o căzut în genunchi și s-o *rugat lui Dumnezeu* și or (7) *sărutat po(a)lele odăjdilor metropolitei* și cu toți(i) au strigat că *sînt este metropolita*. Și *turci(i)* s-or *inchinat* naintea lui.

Vreme dă trei ani (8) o orinduit fără hodină (9) to(a)te năcazurile cu episcopi(i) și preoți(i) (10) și popi(i). O dăschis iară *leserici*, le-o noit și le-o zidit altele. Și o fost *părinte* la toți *săraci(i)* și toți *bolnavi(i)*.

În anu 1653, simțind chemare spră hodină, a lăsat scamul (11) în sama ep(isco)pai Moisa (12) dăla (pag. 4)

1) situată între castelul lui Huniade și probabil catedrala ortodoxă-sirbească de azi, pe locul căreia se pare că a stat vechea catedrală mitropolitană românească.

2) reședința mitropolitană.

3) Iovan Capră

4) lectica.

5) pe

6) unblat

7) au

8) între anii 1650—1653

9) odihnă

10) protopopii

11) scaunul, trenul mitropolitan

dăla *Lipa*, (1) s-o aşăzat în sf. minăstire a *Partoşului*, unde a mai vieţuit 3 ani (2) în mare tihnă a sufletului, în *posturi* şi *rugăciuni* şi *facere dă bine* şi *tămăduiri*. Iară în sara d(e) sf. *Măria Mare* adecă a *Adormiri(i) Maici(i) Domnu'ui*, a adormit întru Domnul şi a fost îngropat în besereca (3) sf. minăstiri cu slujbele cuvenite.

Printu *vieaşa lui fără prihană* şi printu *faptele lui sfinte*, o(a)meni(i), to(a)tă vieaşa lui, şi după mo(a)rte, i-or spus „*Sfintul Iosif*“, iară sf. Beserecă prin *Sinod*, (4) la 30 ani (5) dăla mo(a)rtea lui, i-a cunoscut *sfinţenia*, numindu-l „*Sf(intul) Iosif cel Nou*“.

Nu este în stare mina mea nevrednică să înşirue to(a)te cele *făptuite* de el în aşti (6) ani, că nu să po(a)te făse vieaşa vie în păiangerişu slovelor mo(a)rte, iară scrisa încilceşte şi înpuţinează to(a)te, şi slabele no(a)stre ştiuturi (7) nu pot face oglindă dreaptă revărsări(i) vieţi(i). Numa cu *rugăciunea* ne putem nălţa pină la izvo(a)rele vieţi(i) şi cu *închinare* ne putem apropia de sfinţi.

Sfinte Iosif, ro(a)gă-te printu păcatele no(a)stre fără de număr şi fi *solia* ne(a)stră în faţa Domnului nostru cel bun şi iertător. Amin“. (pag. 5)

Pe *verso*, la pag. 8: „Pre(a)sfinţiei

Vlădica GHERASIE
ep(isco)pa Caransăbeşului
şi Vrşăţului“.

1) *Lipova pe ung.*

2) *de la 1653—1656.*

3) *biserica nouă (azi cea veche), ctitorită de dinsul.*

4) *Sinodul Mitropoliei Țării Banatului.*

5) *la anul 1686.*

6) *aceşti ani, 1650—1656.*

7) *cunoştinţe.*

(Completări la POMEALNICUL dela 1696)

Eu *Domaschin Udra*, dascăl mare (1) alu Șco(a)la grămă-ticească din minăstirea sf. Gheorghe din Caransăbeș, mă închin cu smirenie și omilință Preasfinției Tale (2) și ertare rog printu greșalile ce-am săvârșit în acel *pomealnic* (3) alu Metropoliți(i) și Episcopi(i), care am tocmît, nai(n)te cu 5 ani, cu precuviosul în Domnul adormitul iromonac *Ion*. (4) Greșala să țină dă firea omenească, dară numa nebunul țină morțiș la ea pînă la capăt; înțeleptul o indreaptă cînd o află. Cu multă trudă și migală dă ani tocmitu-am acel *Pomealnic*, și nici prea multe afla n-am putut, că vijoliile ce-au trecut prăstă *neamul* și *besereca* no(a)stră împrăștiatu-au spră to(a)te vinturile pierzări(i) și uitări(i) însămnările lu vechi(i) pisari (5) și dieci (6) minăstirești și au astrucat (7) cu năsipul vremi(i) urmele pașilor alor trecuți dă mult. Din licăriri dă licurici, (8) din frinturi de pietre, (9) din zdrănțe de hirtie, (10) din vorbe răsfirate (11) am astrins ca furnica fărămituri, (12) și din ele probăluitu-am (13) întocmire a vremi(i) mo(a)rte. D-atunci (14) am mai căutat și am mai aflat, am intrăbat și am căpătat răspuns. Așa, la *Vrșăf* nu l-am pominit pră ep(isco)pa *Antonie*, (15) care o păstorit dăla 1619 pînă la 1625, care la 1622 o plecat un an în Rusia după milostenie, care (pag. 1)

1) rector sau director.

2) episcopul Gherasie, 1695—1708.

3) scris în Caransebeș, la anul 1696.

4) ieromonahul *Ion*, de la minăstirea Sf. Gheorghe din Caransebeș.

5) scriitori — pe slavonește.

6) scriitori sau secretari în cancelaria Domnilor, Vlădicilor, a minăstirilor vechi, etc.

7) astupat, acoperit.

8) forma poetică a întunerecului ce acoperea viața Neamului și Bisericii noastre de-a lungul veacurilor medievale.

9) lespezi de mormînt, cruci, ruini de biserici și minăstiri, coloane, capitele, etc.

10) prea puține documente au putut fi salvate de dintele necrușător al vremii și de sălbăticia invadatorilor păgîni.

11) din tradiția bătrînilor.

12) cu hărnicie de furnică a adunat, a strîns într-un mănunchi ultimele vestigii ale trecutei vieți a romînilor din Țara Banatului.

13) a încercat să dea viață trecutului.

14) de la 1696, cînd a întocmit *Pomealnicul*.

15) Cf. D. Kuvaraș, *Opis vrșaciko-sebeške eparhije* od, 1713. godine, *Srem Karlovci*, 1924, p. 5.

2. *Domnului nostru Iisus Hristos*
 3. *care a murit pentru noi*
 4. *ca sa ne salveze de toate*
 5. *nefarurile noastre*
 6. *si sa ne faca a Lui*
 7. *popor sfant si curat*
 8. *intru cinstea Tatii*
 9. *care este Dumnezeu*
 10. *si Domn al tuturor*
 11. *veacurilor*
 12. *amino*
 13. *Doamne, Iisuse Hriste*
 14. *care ai murit pentru noi*
 15. *si ai scuturat de noi*
 16. *toate nelegiuirile noastre*
 17. *si ai facut din noi*
 18. *un popor sfant*
 19. *si curat*
 20. *intru cinstea*
 21. *Tatii*
 22. *care este Dumnezeu*
 23. *si Domn al tuturor*
 24. *veacurilor*
 25. *amino*
 26. *Doamne, Iisuse Hriste*
 27. *care ai murit pentru noi*
 28. *si ai scuturat de noi*
 29. *toate nelegiuirile noastre*
 30. *si ai facut din noi*
 31. *un popor sfant*
 32. *si curat*
 33. *intru cinstea*
 34. *Tatii*
 35. *care este Dumnezeu*
 36. *si Domn al tuturor*
 37. *veacurilor*
 38. *amino*
 39. *Doamne, Iisuse Hriste*
 40. *care ai murit pentru noi*
 41. *si ai scuturat de noi*
 42. *toate nelegiuirile noastre*
 43. *si ai facut din noi*
 44. *un popor sfant*
 45. *si curat*
 46. *intru cinstea*
 47. *Tatii*
 48. *care este Dumnezeu*
 49. *si Domn al tuturor*
 50. *veacurilor*
 51. *amino*
 52. *Doamne, Iisuse Hriste*
 53. *care ai murit pentru noi*
 54. *si ai scuturat de noi*
 55. *toate nelegiuirile noastre*
 56. *si ai facut din noi*
 57. *un popor sfant*
 58. *si curat*
 59. *intru cinstea*
 60. *Tatii*
 61. *care este Dumnezeu*
 62. *si Domn al tuturor*
 63. *veacurilor*
 64. *amino*
 65. *Doamne, Iisuse Hriste*
 66. *care ai murit pentru noi*
 67. *si ai scuturat de noi*
 68. *toate nelegiuirile noastre*
 69. *si ai facut din noi*
 70. *un popor sfant*
 71. *si curat*
 72. *intru cinstea*
 73. *Tatii*
 74. *care este Dumnezeu*
 75. *si Domn al tuturor*
 76. *veacurilor*
 77. *amino*
 78. *Doamne, Iisuse Hriste*
 79. *care ai murit pentru noi*
 80. *si ai scuturat de noi*
 81. *toate nelegiuirile noastre*
 82. *si ai facut din noi*
 83. *un popor sfant*
 84. *si curat*
 85. *intru cinstea*
 86. *Tatii*
 87. *care este Dumnezeu*
 88. *si Domn al tuturor*
 89. *veacurilor*
 90. *amino*
 91. *Doamne, Iisuse Hriste*
 92. *care ai murit pentru noi*
 93. *si ai scuturat de noi*
 94. *toate nelegiuirile noastre*
 95. *si ai facut din noi*
 96. *un popor sfant*
 97. *si curat*
 98. *intru cinstea*
 99. *Tatii*
 100. *care este Dumnezeu*
 101. *si Domn al tuturor*
 102. *veacurilor*
 103. *amino*
 104. *Doamne, Iisuse Hriste*
 105. *care ai murit pentru noi*
 106. *si ai scuturat de noi*
 107. *toate nelegiuirile noastre*
 108. *si ai facut din noi*
 109. *un popor sfant*
 110. *si curat*
 111. *intru cinstea*
 112. *Tatii*
 113. *care este Dumnezeu*
 114. *si Domn al tuturor*
 115. *veacurilor*
 116. *amino*
 117. *Doamne, Iisuse Hriste*
 118. *care ai murit pentru noi*
 119. *si ai scuturat de noi*
 120. *toate nelegiuirile noastre*
 121. *si ai facut din noi*
 122. *un popor sfant*
 123. *si curat*
 124. *intru cinstea*
 125. *Tatii*
 126. *care este Dumnezeu*
 127. *si Domn al tuturor*
 128. *veacurilor*
 129. *amino*
 130. *Doamne, Iisuse Hriste*
 131. *care ai murit pentru noi*
 132. *si ai scuturat de noi*
 133. *toate nelegiuirile noastre*
 134. *si ai facut din noi*
 135. *un popor sfant*
 136. *si curat*
 137. *intru cinstea*
 138. *Tatii*
 139. *care este Dumnezeu*
 140. *si Domn al tuturor*
 141. *veacurilor*
 142. *amino*
 143. *Doamne, Iisuse Hriste*
 144. *care ai murit pentru noi*
 145. *si ai scuturat de noi*
 146. *toate nelegiuirile noastre*
 147. *si ai facut din noi*
 148. *un popor sfant*
 149. *si curat*
 150. *intru cinstea*
 151. *Tatii*
 152. *care este Dumnezeu*
 153. *si Domn al tuturor*
 154. *veacurilor*
 155. *amino*
 156. *Doamne, Iisuse Hriste*
 157. *care ai murit pentru noi*
 158. *si ai scuturat de noi*
 159. *toate nelegiuirile noastre*
 160. *si ai facut din noi*
 161. *un popor sfant*
 162. *si curat*
 163. *intru cinstea*
 164. *Tatii*
 165. *care este Dumnezeu*
 166. *si Domn al tuturor*
 167. *veacurilor*
 168. *amino*
 169. *Doamne, Iisuse Hriste*
 170. *care ai murit pentru noi*
 171. *si ai scuturat de noi*
 172. *toate nelegiuirile noastre*
 173. *si ai facut din noi*
 174. *un popor sfant*
 175. *si curat*
 176. *intru cinstea*
 177. *Tatii*
 178. *care este Dumnezeu*
 179. *si Domn al tuturor*
 180. *veacurilor*
 181. *amino*
 182. *Doamne, Iisuse Hriste*
 183. *care ai murit pentru noi*
 184. *si ai scuturat de noi*
 185. *toate nelegiuirile noastre*
 186. *si ai facut din noi*
 187. *un popor sfant*
 188. *si curat*
 189. *intru cinstea*
 190. *Tatii*
 191. *care este Dumnezeu*
 192. *si Domn al tuturor*
 193. *veacurilor*
 194. *amino*
 195. *Doamne, Iisuse Hriste*
 196. *care ai murit pentru noi*
 197. *si ai scuturat de noi*
 198. *toate nelegiuirile noastre*
 199. *si ai facut din noi*
 200. *un popor sfant*
 201. *si curat*
 202. *intru cinstea*
 203. *Tatii*
 204. *care este Dumnezeu*
 205. *si Domn al tuturor*
 206. *veacurilor*
 207. *amino*
 208. *Doamne, Iisuse Hriste*
 209. *care ai murit pentru noi*
 210. *si ai scuturat de noi*
 211. *toate nelegiuirile noastre*
 212. *si ai facut din noi*
 213. *un popor sfant*
 214. *si curat*
 215. *intru cinstea*
 216. *Tatii*
 217. *care este Dumnezeu*
 218. *si Domn al tuturor*
 219. *veacurilor*
 220. *amino*
 221. *Doamne, Iisuse Hriste*
 222. *care ai murit pentru noi*
 223. *si ai scuturat de noi*
 224. *toate nelegiuirile noastre*
 225. *si ai facut din noi*
 226. *un popor sfant*
 227. *si curat*
 228. *intru cinstea*
 229. *Tatii*
 230. *care este Dumnezeu*
 231. *si Domn al tuturor*
 232. *veacurilor*
 233. *amino*
 234. *Doamne, Iisuse Hriste*
 235. *care ai murit pentru noi*
 236. *si ai scuturat de noi*
 237. *toate nelegiuirile noastre*
 238. *si ai facut din noi*
 239. *un popor sfant*
 240. *si curat*
 241. *intru cinstea*
 242. *Tatii*
 243. *care este Dumnezeu*
 244. *si Domn al tuturor*
 245. *veacurilor*
 246. *amino*
 247. *Doamne, Iisuse Hriste*
 248. *care ai murit pentru noi*
 249. *si ai scuturat de noi*
 250. *toate nelegiuirile noastre*
 251. *si ai facut din noi*
 252. *un popor sfant*
 253. *si curat*
 254. *intru cinstea*
 255. *Tatii*
 256. *care este Dumnezeu*
 257. *si Domn al tuturor*
 258. *veacurilor*
 259. *amino*
 260. *Doamne, Iisuse Hriste*
 261. *care ai murit pentru noi*
 262. *si ai scuturat de noi*
 263. *toate nelegiuirile noastre*
 264. *si ai facut din noi*
 265. *un popor sfant*
 266. *si curat*
 267. *intru cinstea*
 268. *Tatii*
 269. *care este Dumnezeu*
 270. *si Domn al tuturor*
 271. *veacurilor*
 272. *amino*
 273. *Doamne, Iisuse Hriste*
 274. *care ai murit pentru noi*
 275. *si ai scuturat de noi*
 276. *toate nelegiuirile noastre*
 277. *si ai facut din noi*
 278. *un popor sfant*
 279. *si curat*
 280. *intru cinstea*
 281. *Tatii*
 282. *care este Dumnezeu*
 283. *si Domn al tuturor*
 284. *veacurilor*
 285. *amino*
 286. *Doamne, Iisuse Hriste*
 287. *care ai murit pentru noi*
 288. *si ai scuturat de noi*
 289. *toate nelegiuirile noastre*
 290. *si ai facut din noi*
 291. *un popor sfant*
 292. *si curat*
 293. *intru cinstea*
 294. *Tatii*
 295. *care este Dumnezeu*
 296. *si Domn al tuturor*
 297. *veacurilor*
 298. *amino*
 299. *Doamne, Iisuse Hriste*
 300. *care ai murit pentru noi*
 301. *si ai scuturat de noi*
 302. *toate nelegiuirile noastre*
 303. *si ai facut din noi*
 304. *un popor sfant*
 305. *si curat*
 306. *intru cinstea*
 307. *Tatii*
 308. *care este Dumnezeu*
 309. *si Domn al tuturor*
 310. *veacurilor*
 311. *amino*
 312. *Doamne, Iisuse Hriste*
 313. *care ai murit pentru noi*
 314. *si ai scuturat de noi*
 315. *toate nelegiuirile noastre*
 316. *si ai facut din noi*
 317. *un popor sfant*
 318. *si curat*
 319. *intru cinstea*
 320. *Tatii*
 321. *care este Dumnezeu*
 322. *si Domn al tuturor*
 323. *veacurilor*
 324. *amino*
 325. *Doamne, Iisuse Hriste*
 326. *care ai murit pentru noi*
 327. *si ai scuturat de noi*
 328. *toate nelegiuirile noastre*
 329. *si ai facut din noi*
 330. *un popor sfant*
 331. *si curat*
 332. *intru cinstea*
 333. *Tatii*
 334. *care este Dumnezeu*
 335. *si Domn al tuturor*
 336. *veacurilor*
 337. *amino*
 338. *Doamne, Iisuse Hriste*
 339. *care ai murit pentru noi*
 340. *si ai scuturat de noi*
 341. *toate nelegiuirile noastre*
 342. *si ai facut din noi*
 343. *un popor sfant*
 344. *si curat*
 345. *intru cinstea*
 346. *Tatii*
 347. *care este Dumnezeu*
 348. *si Domn al tuturor*
 349. *veacurilor*
 350. *amino*
 351. *Doamne, Iisuse Hriste*
 352. *care ai murit pentru noi*
 353. *si ai scuturat de noi*
 354. *toate nelegiuirile noastre*
 355. *si ai facut din noi*
 356. *un popor sfant*
 357. *si curat*
 358. *intru cinstea*
 359. *Tatii*
 360. *care este Dumnezeu*
 361. *si Domn al tuturor*
 362. *veacurilor*
 363. *amino*
 364. *Doamne, Iisuse Hriste*
 365. *care ai murit pentru noi*
 366. *si ai scuturat de noi*
 367. *toate nelegiuirile noastre*
 368. *si ai facut din noi*
 369. *un popor sfant*
 370. *si curat*
 371. *intru cinstea*
 372. *Tatii*
 373. *care este Dumnezeu*
 374. *si Domn al tuturor*
 375. *veacurilor*
 376. *amino*
 377. *Doamne, Iisuse Hriste*
 378. *care ai murit pentru noi*
 379. *si ai scuturat de noi*
 380. *toate nelegiuirile noastre*
 381. *si ai facut din noi*
 382. *un popor sfant*
 383. *si curat*
 384. *intru cinstea*
 385. *Tatii*
 386. *care este Dumnezeu*
 387. *si Domn al tuturor*
 388. *veacurilor*
 389. *amino*
 390. *Doamne, Iisuse Hriste*
 391. *care ai murit pentru noi*
 392. *si ai scuturat de noi*
 393. *toate nelegiuirile noastre*
 394. *si ai facut din noi*
 395. *un popor sfant*
 396. *si curat*
 397. *intru cinstea*
 398. *Tatii*
 399. *care este Dumnezeu*
 400. *si Domn al tuturor*
 401. *veacurilor*
 402. *amino*
 403. *Doamne, Iisuse Hriste*
 404. *care ai murit pentru noi*
 405. *si ai scuturat de noi*
 406. *toate nelegiuirile noastre*
 407. *si ai facut din noi*
 408. *un popor sfant*
 409. *si curat*
 410. *intru cinstea*
 411. *Tatii*
 412. *care este Dumnezeu*
 413. *si Domn al tuturor*
 414. *veacurilor*
 415. *amino*
 416. *Doamne, Iisuse Hriste*
 417. *care ai murit pentru noi*
 418. *si ai scuturat de noi*
 419. *toate nelegiuirile noastre*
 420. *si ai facut din noi*
 421. *un popor sfant*
 422. *si curat*
 423. *intru cinstea*
 424. *Tatii*
 425. *care este Dumnezeu*
 426. *si Domn al tuturor*
 427. *veacurilor*
 428. *amino*
 429. *Doamne, Iisuse Hriste*
 430. *care ai murit pentru noi*
 431. *si ai scuturat de noi*
 432. *toate nelegiuirile noastre*
 433. *si ai facut din noi*
 434. *un popor sfant*
 435. *si curat*
 436. *intru cinstea*
 437. *Tatii*
 438. *care este Dumnezeu*
 439. *si Domn al tuturor*
 440. *veacurilor*
 441. *amino*
 442. *Doamne, Iisuse Hriste*
 443. *care ai murit pentru noi*
 444. *si ai scuturat de noi*
 445. *toate nelegiuirile noastre*
 446. *si ai facut din noi*
 447. *un popor sfant*
 448. *si curat*
 449. *intru cinstea*
 450. *Tatii*
 451. *care este Dumnezeu*
 452. *si Domn al tuturor*
 453. *veacurilor*
 454. *amino*
 455. *Doamne, Iisuse Hriste*
 456. *care ai murit pentru noi*
 457. *si ai scuturat de noi*
 458. *toate nelegiuirile noastre*
 459. *si ai facut din noi*
 460. *un popor sfant*
 461. *si curat*
 462. *intru cinstea*
 463. *Tatii*
 464. *care este Dumnezeu*
 465. *si Domn al tuturor*
 466. *veacurilor*
 467. *amino*
 468. *Doamne, Iisuse Hriste*
 469. *care ai murit pentru noi*
 470. *si ai scuturat de noi*
 471. *toate nelegiuirile noastre*
 472. *si ai facut din noi*
 473. *un popor sfant*
 474. *si curat*
 475. *intru cinstea*
 476. *Tatii*
 477. *care este Dumnezeu*
 478. *si Domn al tuturor*
 479. *veacurilor*
 480. *amino*
 481. *Doamne, Iisuse Hriste*
 482. *care ai murit pentru noi*
 483. *si ai scuturat de noi*
 484. *toate nelegiuirile noastre*
 485. *si ai facut din noi*
 486. *un popor sfant*
 487. *si curat*
 488. *intru cinstea*
 489. *Tatii*
 490. *care este Dumnezeu*
 491. *si Domn al tuturor*
 492. *veacurilor*
 493. *amino*
 494. *Doamne, Iisuse Hriste*
 495. *care ai murit pentru noi*
 496. *si ai scuturat de noi*
 497. *toate nelegiuirile noastre*
 498. *si ai facut din noi*
 499. *un popor sfant*
 500. *si curat*
 501. *intru cinstea*
 502. *Tatii*
 503. *care este Dumnezeu*
 504. *si Domn al tuturor*
 505. *veacurilor*
 506. *amino*
 507. *Doamne, Iisuse Hriste*
 508. *care ai murit pentru noi*
 509. *si ai scuturat de noi*
 510. *toate nelegiuirile noastre*
 511. *si ai facut din noi*
 512. *un popor sfant*
 513. *si curat*
 514. *intru cinstea*
 515. *Tatii*
 516. *care este Dumnezeu*
 517. *si Domn al tuturor*
 518. *veacurilor*
 519. *amino*
 520. *Doamne, Iisuse Hriste*
 521. *care ai murit pentru noi*
 522. *si ai scuturat de noi*
 523. *toate nelegiuirile noastre*
 524. *si ai facut din noi*
 525. *un popor sfant*
 526. *si curat*
 527. *intru cinstea*
 528. *Tatii*
 529. *care este Dumnezeu*
 530. *si Domn al tuturor*
 531. *veacurilor*
 532. *amino*
 533. *Doamne, Iisuse Hriste*
 534. *care ai murit pentru noi*
 535. *si ai scuturat de noi*
 536. *toate nelegiuirile noastre*
 537. *si ai facut din noi*
 538. *un popor sfant*
 539. *si curat*
 540. *intru cinstea*
 541. *Tatii*
 542. *care este Dumnezeu*
 543. *si Domn al tuturor*
 544. *veacurilor*
 545. *amino*
 546. *Doamne, Iisuse Hriste*
 547. *care ai murit pentru noi*
 548. *si ai scuturat de noi*
 549. *toate nelegiuirile noastre*
 550. *si ai facut din noi*
 551. *un popor sfant*
 552. *si curat*
 553. *intru cinstea*
 554. *Tatii*
 555. *care este Dumnezeu*
 556. *si Domn al tuturor*
 557. *veacurilor*
 558. *amino*
 559. *Doamne, Iisuse Hriste*
 560. *care ai murit pentru noi*
 561. *si ai scuturat de noi*
 562. *toate nelegiuirile noastre*
 563. *si ai facut din noi*
 564. *un popor sfant*
 565. *si curat*
 566. *intru cinstea*
 567. *Tatii*
 568. *care este Dumnezeu*
 569. *si Domn al tuturor*
 570. *veacurilor*
 571. *amino*
 572. *Doamne, Iisuse Hriste*
 573. *care ai murit pentru noi*
 574. *si ai scuturat de noi*
 575. *toate nelegiuirile noastre*
 576. *si ai facut din noi*
 577. *un popor sfant*
 578. *si curat*
 579. *intru cinstea*
 580. *Tatii*
 581. *care este Dumnezeu*
 582. *si Domn al tuturor*
 583. *veacurilor*
 584. *amino*
 585. *Doamne, Iisuse Hriste*
 586. *care ai murit pentru noi*
 587. *si ai scuturat de noi*
 588. *toate nelegiuirile noastre*
 589. *si ai facut din noi*
 590. *un popor sfant*
 591. *si curat*
 592. *intru cinstea*
 593. *Tatii*
 594. *care este Dumnezeu*
 595. *si Domn al tuturor*
 596. *veacurilor*
 597. *amino*
 598. *Doamne, Iisuse Hriste*
 599. *care ai murit pentru noi*
 600. *si ai scuturat de noi*
 601. *toate nelegiuirile noastre*
 602. *si ai facut din noi*
 603. *un popor sfant*
 604. *si curat*
 605. *intru cinstea*
 606. *Tatii*
 607. *care este Dumnezeu*
 608. *si Domn al tuturor*
 609. *veacurilor*
 610. *amino*
 611. *Doamne, Iisuse Hriste*
 612. *care ai murit pentru noi*
 613. *si ai scuturat de noi*
 614. *toate nelegiuirile noastre*
 615. *si ai facut din noi*
 616. *un popor sfant*
 617. *si curat*
 618. *intru cinstea*
 619. *Tatii*
 620. *care este Dumnezeu*
 621.

alături cu *Iosif* ep(isco)pa dăla *Media*, (1) s-or împărțit (2) și prăstă Caransăbeș. L-am uitat și pră metropolita *Teodosiu* alu *Rudnic*, care o fost adus dă vezirul Dierok Kasim și așezat întini (3) la Vrșăț, dară nu o stat în scamn, (4) s-or împărțit (2) și prăstă Caransebeș. L-am uitat și pră metropolita *Teodosiu* alu *Rudnic*, care o fost adus dă vezirul Dierok Kasim și așezat întini (3) la Vrșăț, dară nu o stat în scaun, (4) c-o plecat la minăstirea *Vodița*, iară d-acolo o plecat după milosteni(i) la *șarul Rusiei* și nu s-o mai întors, c-o rămas metropolit acolo. Nu l-am pominit pră metropolita *Ion* al Temișvari la 1553, prăcum și pră *alți* uitați iară nu.

Pră preafericitul *sf. Iosif cel Nou*, dară nu din uitare cu năstintă (5) nu l-am pus în *Pomealnic*, (6) numa fin(d)că nu să cuvine a ne ruga noi printu sfint, că preafericitul stind în mijlocul cetelor ingerești să roagă el printu păcatele no(a)stre; noi numa slăvire puteamu-i aduce. Iară vieața lui, așa cum afla am putut, am scris-o aci cu puțină mea pricepere printu măreția cea mare a vieți(i) lui. Iară dacă am greșit, sfintul să nu mă osindească, (ci) să mă ajute, să mă lumineze și să mă îndrepte pră calea cea bună a căutări(i) de adevăr, și truda mea să fie prin os mării(i) lui.

Dato în Caransăbeș, la sârb(ătoarea) sf. proroc *Ilie*, ani 1701.

L. S.

DOMASCHIN UDRA

Original, două coale în folio (foaia 38x24,4 cm.), hirtie galbuie, mai groasă, fără filigrane, puțin afumată, cu partea de jos nescrisă deteriorată, altfel bine conservată.

Scris chirilic, autograful Dascălului *Domaschin Udra* de la Școala gramaticască din Caransebeș, frumos, vioi, fără abreviații, cu cerneală cafenie, pe 7 pagini, la pag. 8 fiind adresa.

Pecetea de ceară roșie, aplicată pe pag. 2-a, eliptică (dim. 4,4 x 2,9 cm.), perfect conservată, din legendă însă nu se vede textul din dreapta („Caransebeș”). În cimp, la mijloc este o cruce, cu pedestal triunghiular, deasupra unei semiluni. Legendă, în dreptul brațului orizontal al crucii C. F. = S(fintul) G(heorghe) = hramul sf. minăstiri. Pe margine MTIREA KAPANSEBEȘ = „M(ină)stirea S(fintul) G(heorghe) Caransebeș”.

Punctuația și textul din paranteze aparțin subsemnatului.

1) Ad Mediam — *Mehația, ung. Mihály*.

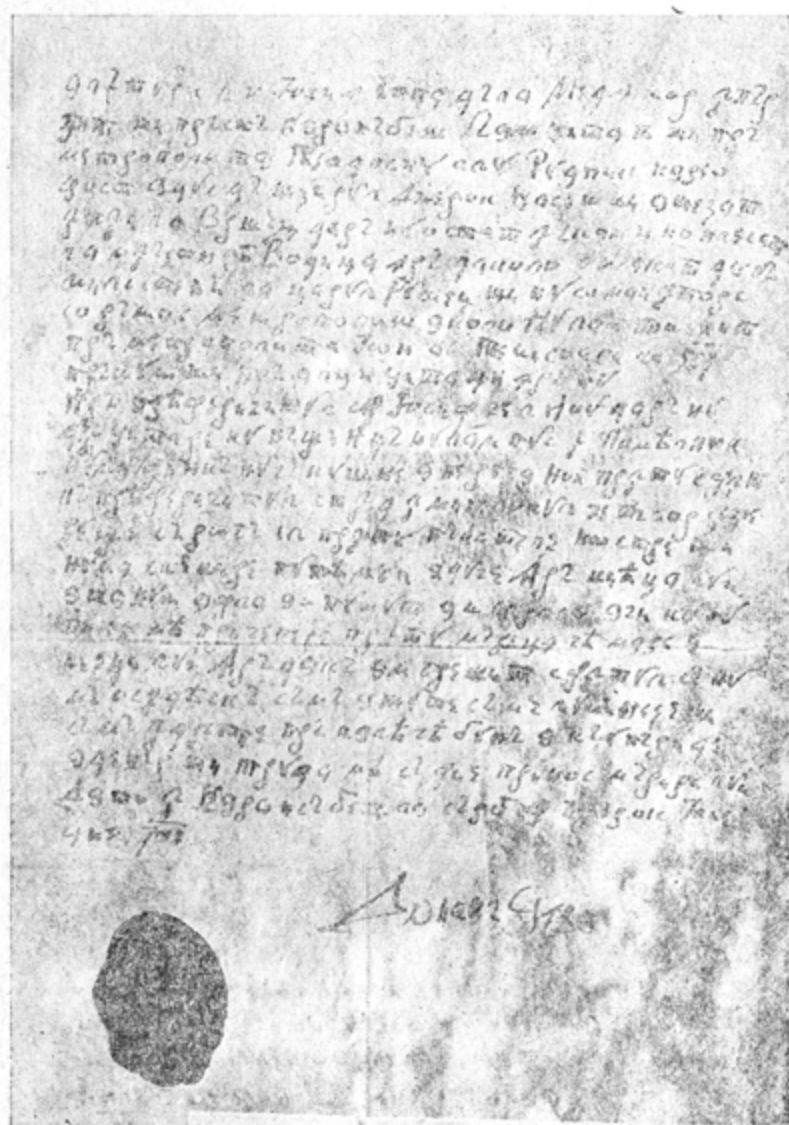
2) *Episcopul Antonie (1619—1625) al Virșetului, împreună cu episcopul Iosif al Mediei, au administrat și episcopia vacantă a Caransebeșului*.

3) *cum pronunță și azi românii bănățeni pe întii*.

4) *și azi se pronunță așa: scaunul, scamn*.

5) *neștiință*.

6) *Pomealnicul... întocmit în 1696, împreună cu ieromonahul Ion, de la minăstirea „sf. Gheorghe” din Caransebeș*.

(Completări la) Pomealnic, pag. 2

MINUNILE

adică *arătările* și *tămăduirile* cele minunate, săvârșite în viața lui dă sf(întul)

IOSIF CEL NOU

carele au fost *metropolit alu Timișori* și au murit în ast(ă) sf(întă) mînăstire a *Partoșului* cu hram sf(in)ți(i) Arh(angheli) Mihail și Gavril, și s-au îngropat tot în astă sf(întă) mînăstire la sf(întă)

M a r i a M a r e ani 1656.

Iară la *mormîntul* lui *arătări* și *tămăduiri* s-au săvârșit pînă în zilele noastre, și le-am scris prăcum le-am aflat *însămunate* și dăla *bătrîni auzite*.

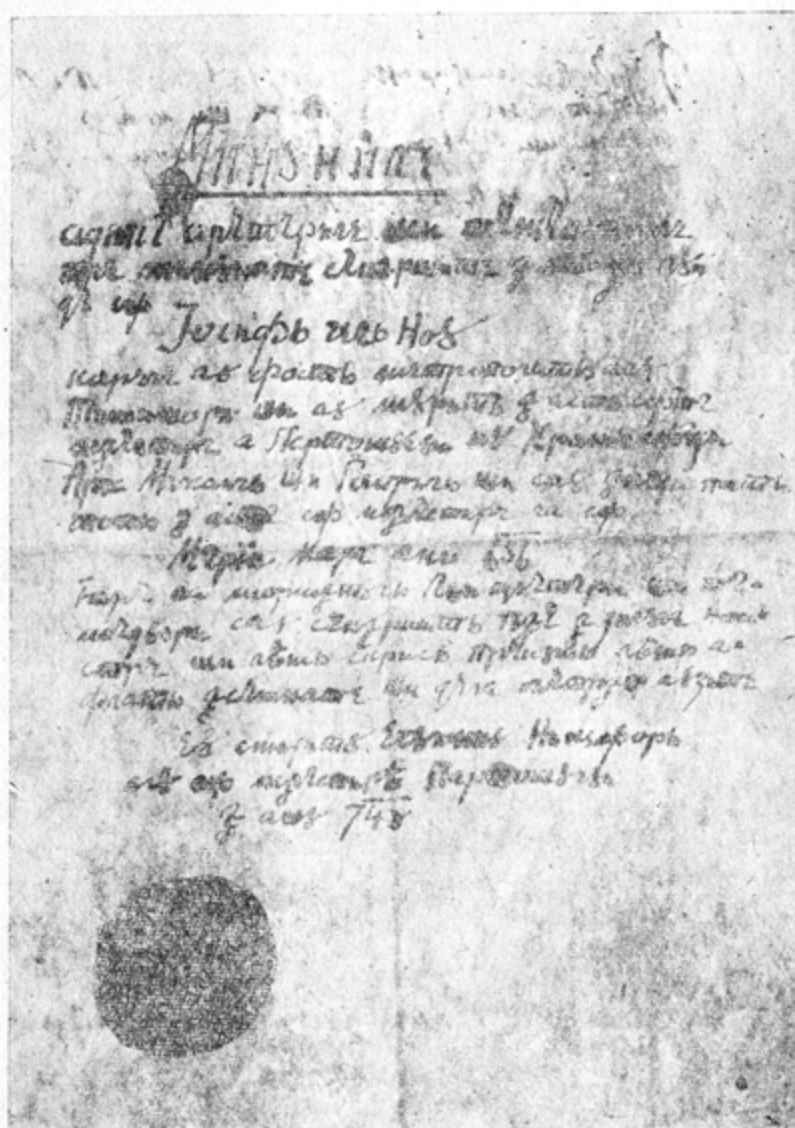
Eu smiritu E g u m i n u N i c h e f o r alu sf. mînăstirea Partoșului.

In anu 1748.

(PECETEA, cercuală (diam. 4, 1 cm.), de ceară roșie, aplicată, are *legenda* cu cirile : S(înta) M(înăstire) PARTOȘU). (p. 1).

Fără dă margini este puterea Ta, Doamne, năpătrunse căile Tale și mare este mila și îndurarea Ta dă oameni.

Osana, Ție Doamne! (pag. 2).

Minunile Sfintului Iosif cel Nou - pag. 1.

Sf(intul) *Iosif* au venit *metropolit* alu *Timișori(i)* in anu 1650 d(upă) D(omnul) I(isus) H(ristos) la sf. Ilie, in vremea pașei *Fasli*, (1) carele au fost bun prieten alu creștinii, că și el au fost creștin mai intini, (2) iară dup'aia (3) s-au turcit ș-au ajuns *pașă* in *Timișoara* prăstă tot Bănatu. El au primit pră (4) metropolita Iosif cu mare alai cindă au ajuns, și au făcut *părăde* (5) mare, că vestea lu (6) nou Metropolit au ajuns naintea lui, că este om cu inimă curată, *cu ștință mare* și cucernic și că la minăstirea dăla *Sfetagora*, (7) unde au fost, au *tămăduit* pră mulți *betegi*, (8) că are *dar* dăla (9) Dumnezeu d'a tămădui și *arătări* multe au avut și *prorocire* au făcut. Iară dacă (a) ajuns la Dunăre cu caleașca (10) ș-au fost insoțit dă diacu (11) lui, *Domaschin Udrea*, ș-acesta cind au fost să treacă podu inblător (12) dăla *Pă-lanță* (13) că s-or temut cai(i) să să sue pră pod, o coborit și i-o loat dă zăbele, darș cai(i) nu or vrut nici (pag. 3)

1) între anii 1648—1650.

2) intiiu.

3) după aceea.

4) pre, pe.

5) serbare, primire sărbătorească.

6) constr. gram. arh. bănățeană, in loc de : noului.

7) Muntele sfint, Athos, pe slavonește.

8) ung. beteg = bolnav.

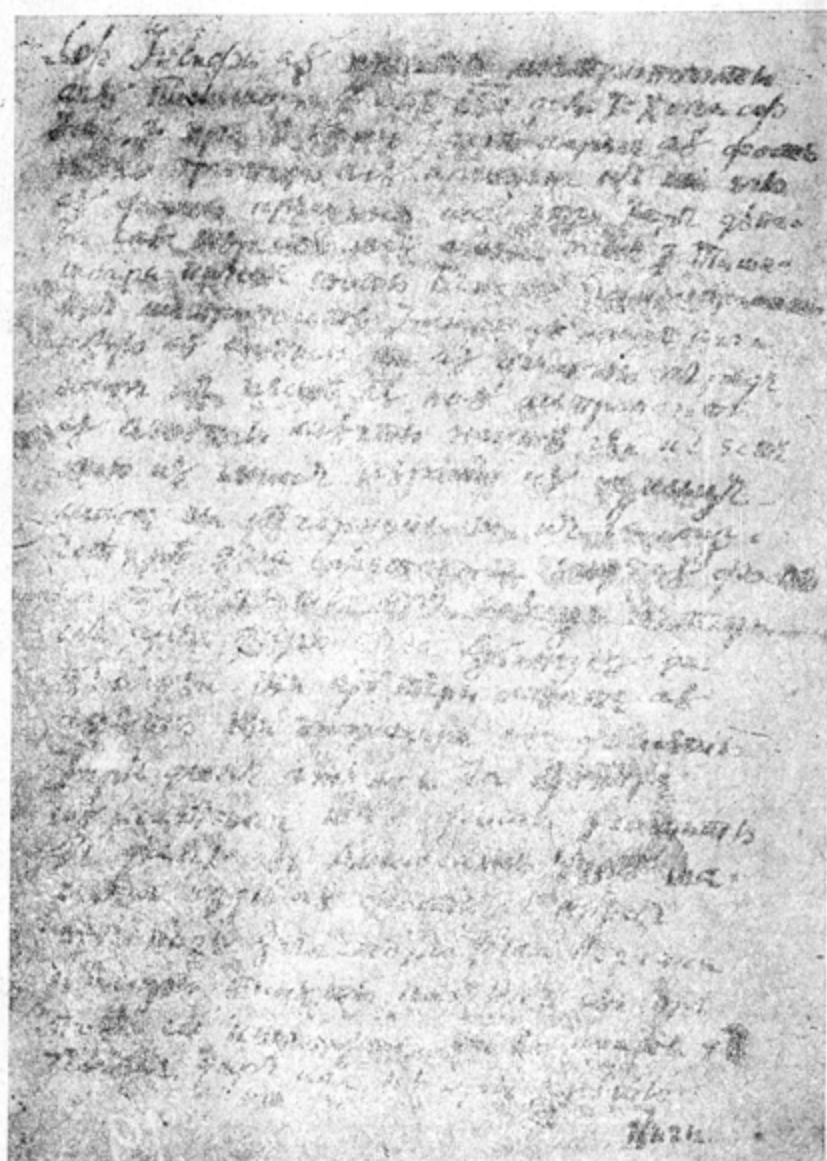
9) de la

10) trăsura.

11) secretarul.

12) umblător, mobil; pe alocurea îi zic brod.

13) orașel la Dunăre, la sud de Virșeș.

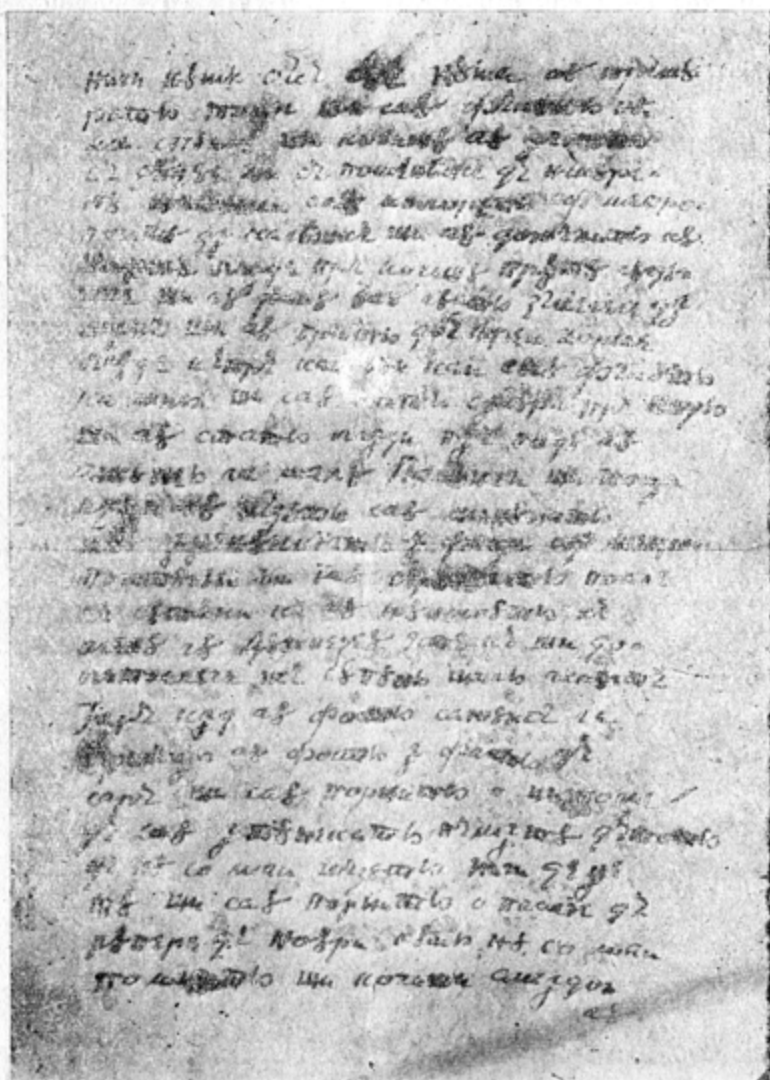

Minunile Sfintului Iosif cel Nou, pag. 3.

nici cum să să sue, numa (1) au trămurat toți și s-au făcut numa spume, și cocișu (2) au început să sudue (3) și să pomenască dă năcuratu; ș-atunci s-au coborît sf(intul) metropolit din caleașcă (4) și au do-jănit cu *vorbe blinde* pră (5) cocișu printu (6) suduite, (7) și lu (8) diacu i-au luat zăbelele din (9) mină, și au grăit două trei vorbe blinde cătră cai și cai(i) s-au făcut ca miei(i) și s-au suit singuri pră pod și au stat blinzi pină podu au ajuns la malu *Pălănci(i)*, (10) și toți ciți au văzut s-au minunat și-au ingenunchiat în fața sf. Metropolitului și i-au sărutat poalele sutani(i), (11) că au cunoscut că *alesu lu Dumnezeu este*, că și *dobitoacele i să supun* și-l ascultă.

Iară cind au fost s-ajungă la *Vrșăț*, au fost în fapt dă s(e)ară și s-au pornit o vijolie (12) dă s-au întunecat pămîntu dă tot, dă nu s-o mai văzut nici degetu, și s-au pornit o ploaie dă rupere dă nouri, cum nu s-o mai pominit și cociși(i) amindoi (pag. 4).

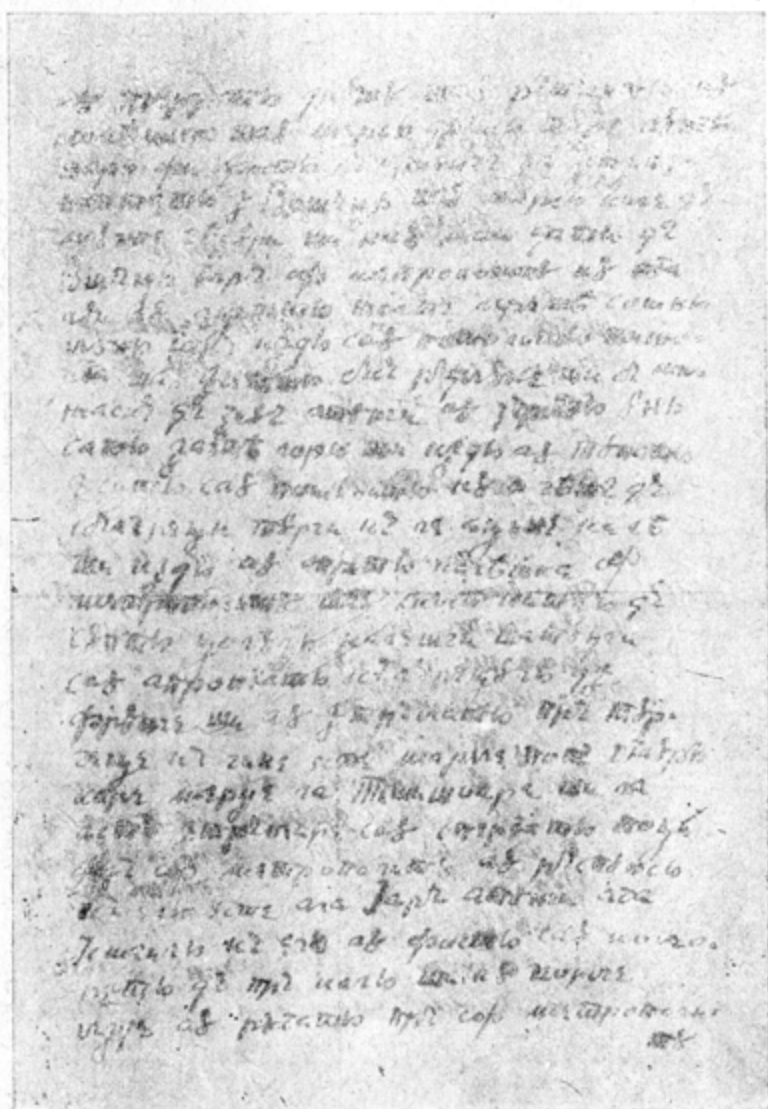
-
- 1) numai
 - 2) ung. *kocsi* = car, căruță: cociș-vizitiu.
 - 3) injura
 - 4) trăsură.
 - 5) pe
 - 6) pentru
 - 7) injurături
 - 8) în loc de: diacului.
 - 9) din
 - 10) de la Dunăre
 - 11) reverenții.
 - 12) vijelie, furtună.

Minunile Sfintului Iosif cel Nou, pag. 4.

au pierdut drumu ș-au rătăcit cu caleașca ș-au mărș (1) drum tare lung, ș-ar fi fost să ajungă la întiniu (2) noptat în Vrșăț (3) ș-au mărș cale dă multe ceasuri și n-au mai dat dă Vrșăț. Iară sf. Metropolit cu aia (4) lui au ațipit toată vremea somn bun. Iară cind s-au potolit vijolia ș-au început să să răzbune și să mijască dă ziuă, atunci au zărit un sat înaintea lor. Și cind au tunat (5) în sat s-au pominit cu o ceată dă *călăreți turci* că le aține calea. Și cind au oprit caleașca, sf. Metropolitu ș-au scos capul dă supt țolul (6) caleșci(i), ș-atunci s-au apropiat călărețul din frunce (7) și au intrăbat pră turcește, că cine este *marele popă ghiaur*, (8) care merge la Timișoara. Și la astă intrăbare s-au speriat toți, dară sf. Metropolitu au răspuns că el este ala. (9) Iară atunci aga (10) *Ismail*, că el au fost, s-au coborît dă pră cal și cu vorbe blinde au rugat pră sf. Metropolitu, (p. 5).

1) *mers*2) *întiu*3) *oraș în Banatul jugoslav, la sud de Timișoara, scaun de reședință al episcopilor români pentru partea sudică a eparhiei Caransebeș, ocupată de turci la 1552.*4) *acea*5) *pătruns*6) *învelitoare*7) *frunte*8) *creștin pe turcește*9) *acela*10) *grad de ofițer superior, comandantul cetății. Obișnuit turcii folosesc aga pentru nenea.*

Minunile Sfintului Iosif cel Nou. pag. 5.

in numele lui *Alah* și alu *I(i)sus* să se întoarcă cu caleașca la Vrșăț, că intinia (1) *cădină* (2) îi dă (3) trei zile in chinurile faceri(i) (4) și i s-au arătat in vis *ingeru ei creștin* și i-au spus că, pină nu va trece caleașca popi(i) celui mare, care merge la Timișoara, prin fața porți(i) *haremului*, (5) nu-i va da *Alah* ușurare. Și ingeru i-au mai vestit că in zori să meargă aga să-l aștepte pră sf. Metropolit in *Șama* (6) și să-l întoarcă prin Vrșăț. Și iată că *arătarea s-au împlinit*, că nu au trecut caleașca prin Vrșăț, numa au ieșit pră drum lăturalnic la *Șama*. Și l-au rugat frumos pră sf. Metropolitu să să întoarcă, că-i dă cit cere.

Iară sf. Metropolit au poroncit cocișilor să întoarcă, ș-au spus agăi că *nu pentru bunuri lumești să întoarce, ci pentru a împlini voința Domnului din Ceriuri să întoarce*. Și au pornit cătră Vrșăț napoi. Iară prota *Haralambie* alu Palanca, carele (pag. 6)

1) *intia*

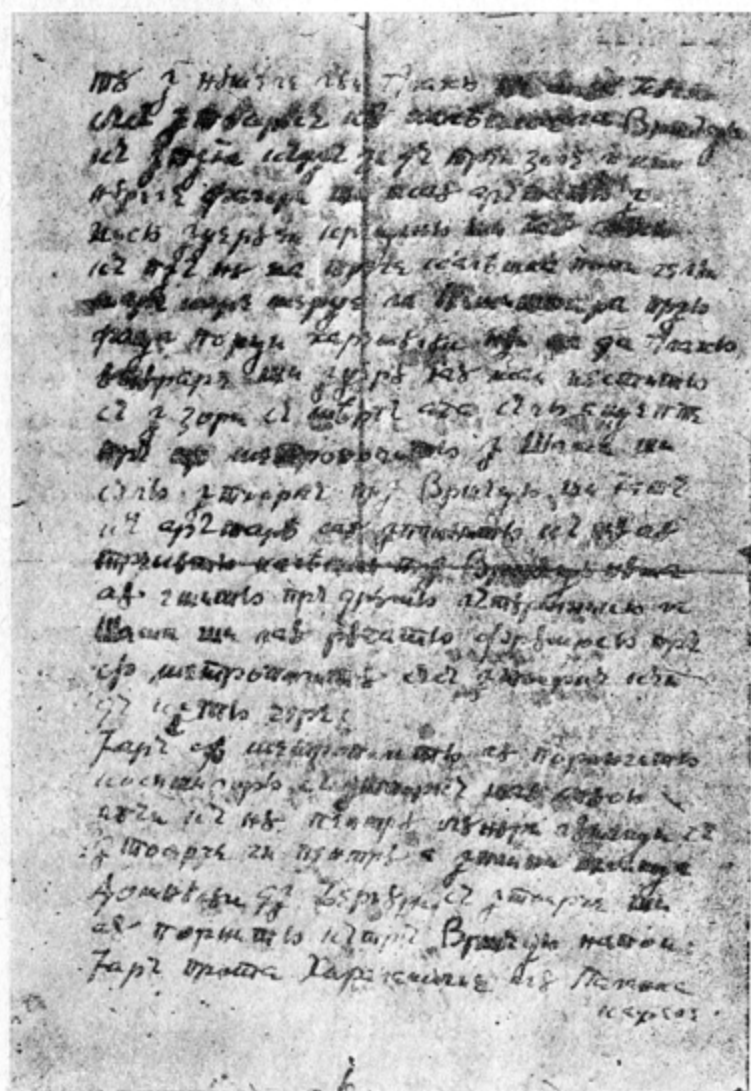
2) *soție, din haremul agăi Ismail; obișnuit cadină înseamnă turcoaică.*

3) *de*

4) *nașterii*

5) *locuința cu soțiile agăi.*

6) *Jamul Mare.*

Minunile Sfintului Iosif cel Nou, pag. 6.

au mers și el soț dă drum, au zis cătră sf. Metropolitu că „oare e bine să asculte dă rugăciunea unui păgîn și să-i facă voia lui?”. Iară sf. Metropolit l-au dojănit printu aste vorbe, ș-au (1) spus că „Dumnezeu unul este în sf. Treime prăstă toți și nime a cunoaște căile Lui nu s-au învrednicit, numa (2) ascultare a-i da dator este fiecă (3) om, prin gura oricăruia ar vorbi Domnul”. Iară după aceea sf. Metropolitu nu au mai rostit nici un cuvînt, numa s-au cufundat în rugăciune. Iară cînd au trecut pră dinaintea haremului caleașca, cadîna s-au ușurat pră loc, ș-au născut un prunc. Iară aga Ismail au fugit după caleașcă și au oprit caleașca și au sărutat dreapta sf. Metropolitului și au plîns ca un copil. Iară ăst (4) prunc născut din tată turc și mamă creștină, fata chinezului (5) din Vărădia, după moartea lu tată-so în încăerarea dăla Panciova, s-au întors cu mumă-sa la Vărădia și s-au creștinat ș-au mers apoi la școală (6) la Sebeș (7) iară (pag. 7).

1) și au

2) numai

3) fiecare

4) acest

5) primar

6) Școala gramaticească

7) Caransebeș

Iară d-acolo au mers la sf. minăstire *Vărădia* (1) și s-au călugărit și-au luat numele dă *Gherasie*. Iară d-acolo au mers la Metropolia Ungro-Vlahiei și la sf. minăstirea *Sloboziei*. Iară d-acolo au fost trimis (2) după tare scurtă vreme la Metropolia Ardealului la *Bălgărad*, pentru ca să fie întărit ca Episcop alu Caransăbeș și Vrșăț. (3) Și au venit la Caransăbeș vlădică și au fost apărătorul vajnic alu credinței și alu sf. Biserici și au fost al (4) mai dăstoinic vlădică dreptcredincios din vremurile alea, (5) apărătorul și luptătorul și orinduitorul sf. Biserici și-alu vlădică *Săbeșului* (6) în ale mai grele vremi. Nime a cunoaște căile Domnului nu s-au învrednicit, numa datori suntem ascultare a da poroncilor Lui prin oricine ar veni, Amin. Iară cind s-au apropiat sf. Metropolitu dă Timișoara, chiar la *vadu Timișului* l-au întimpinat 50 dă călăreți turci, trâmși dă pașa (pag. 8).

1) întemeiată la anul 1381 de călugărul Nifon, în comuna ce ține locul Arcedavei sau Aigedavei lui Buerebista.

2) trimis

3) Episcopul Gherasie (1695—1708) reîntregește vechea eparhie a Caransebeșului, înjumătățită prin ocupația turcească de la 1552.

4) cel

5) acelea

6) Românii din regiunea Caransebeșului și azi numesc așa vechiul oraș românesc, centru al districtelor valahice bănățene și scaun de veche reședință episcopală. Ceva asemănător aflăm și în partea de răsărit a Banatului Severin: orașului Rimnicu-Vilcea i se spune în regiune simplu Vilcea.

paşa Fasli alu Timișoara, carele au auzit dăspră *minunea* să-virșită la Vrșăț, și el au fost tot copil dă creștin dăla marea (1) lu *Dalmația* și s-au turcit in robie, dară bun cu creștini(i) tot au rămas. Și cind au ajuns la Timișoara, mare alaiu și mare părăde (2) au așteptat pră sf. Metropolit și mulțime fără număr din toate părțile *pașalicului* (3) și a *Țări(i) Bănatului* și chiar dă dăparte dăla *Buda* și dă prăstă Dunărea ungurească.

Iară cind s-au gătat părădea și sf. Metropolit au plecat cătră *casa* (4) lui, cind au trecut pră *ulița argintarilor*, (5) chiar nainte d-a răsuci(i) pră *calea Beserici(i) vechi*, feciori(i) lu *Iovan Capră* au scos pră targă pră tata lor, carele au fost ologit dă 20 ani. Și l-au pus in calea sf. Metropolit. Iară sf. Metropolit s-au oprit lingă el, au pus mina pră capu lui și *ologu s-au sculat și au umblat*, și lumea s-au minunat și s-au *închinat* și-au căzut in genunchi și au sărutat poala sflui (6) Metropolit, (pag. 9)

1) *Adriatică*

2) *serbare, manifestație sărbătorească.*

3) *Timișorii.*

4) *reședința mitropolitană din cetatea Timișorii.*

5) *din cetate.*

6) *sf(întu)lui.*

polit și turci(i) s-au închinat lui.

Iară în anul ce-o vinit, plecînd pașa *Fasti*, în locul lui au venit pașa *Korișanț*, (1) carele au fost om năngăduitor (2) și rău la suflet, c-au fost și betăg dă ficat, s-au purtat rău cu *raiele* (3) și-au fost om hapsin și lacom, și-a vrut să astringă averi, dară sf. Metropolit au vorbit cu el blind și i-au dat daruri dă aur și dă argint și l-au înduplecat și nu s-au legat (4) dă *besericile din Timișoara*. Iară în anu 1652 la sf. apostoli Pătru și Pavel, carele au fost hramul sf. *beserici vlădicești a veche dă lemn din măidanul Rădușilor*, (5) și sf. Metropolit au mers să slujască, iară dăla *Pălanca cîrnă* (6) au început să iasă fum și foc mare s-au arătat cu vilvătzi pînă la cer și vînt mare s-au pornit și-au adus focu cătră *Palanca Mare* (7) și vîntu au dus scintei prăstă *cetate* și s-au aprins și *dugheanile* (8) jidc-vilor dă supt zidu *Iosimi*, iară d-acolo (pag. 10)

1) *Karatsans, 1651—1652.*

2) *neîngăduitor, intolerant.*

3) *turc. raya, arab.-rei = turmă, supuși.*

4) *n-a făcut rău.*

5) *din Cetate.*

6) *din afara Cetății.*

7) *spre abatorul de azi, pustită de incendiul de la 1738.*

8) *prăvăliile.*

focu s-o intins cătră *casele topcilor* (1) și-au început să *ardă* dăla apus *cetatea*, și-au ars din trei părți *Palăncile* și pirjolu au ajuns și la oboru (2) *vaidei* (3) și d-acolo la casa pașei, iară în jos măido (4) la *beserică* (5) unde-o slujit sf. Metropolit Iosif. Iară lumea prăstă tot au fugit țipînd. Și-au ars casi (6) și oameni și mueri și copi(i) au murit arși. Iară atunci sf. Metropolit au așit în odăjdi(i) din sf. beserecă și s-au întors cu fața la foc și au privit prăpădul, pră care vintul l-au adus acuș cătră sf. beserecă, și s-au uitat la lumea ce-au năbunit dă spaimă și-au El căzut în *genunchi pră treptele beserici(i)* și-au atins țărina cu fruntea și-au stat așa și s-au *rugat*. Iară dăla miazăzi nourii negri s-au văzut atunci nălțîndu-se și fulgere au tunat cu grozăvie, iară într-o nimica dă ceas s-au pornit *ploaie* cum nu s-au mai pominit, d-au curs apele ca la *potop* și-au *inecat focul* și-au stins tăciuni(i) și-au spălat toate urmele prăpădului. Iară cînd au fost (pag. 11)

1) tunarilor, *pe turcește*.

2) *curtea, reședința*.

3) Voievodului sau chenezului român al Timișorii.

4) *aproape de, pînă la*.

5) *Catedrala veche, din cetate*. Mai exista o catedrală impunătoare, în cartierul Palanca Mare, în părțile abatorului de azi, de la marginea de răsărit a Timișorii. Ea este înfățișată pe toate planșele vechi ale cetății Timișoarei, pe toată durata ocupației turcești (1552—1716) și pînă la mistuirea ei de flăcările incendiului de la 1738.

6) *case*.

aproape dă chindie (1) s-au luminat ceriu iară s-au eșit 7 curcubeie unu prăstă altu, iară sf. Metropolitu atunci s-au sculat din genunchi și *odăjdiile lui au fost uscate*, n-atinse nici dă un strop dă ploaie; și așa s-au dus acasă (2) și s-au închis în chilia lui și *trei zile nu au eșit*, nu l-au văzut nime. Iară după aceea cind au eșit și s-au arătat la lume, au avut *semnul sfintei Cruci ars pră dosul palmei dăla mina stingă*, numa (3) sămnul nu au fost roșu, numa (4) au fost *ca aurul curat* s-au luminat la umbră. Și ăsta sămn l-au avut pină l-au pus în mormint.

Iară dă ziua dă hram, adică la sf. Arhangheli Mihail și Gavril, igumenul sf. minăstiri Partoș l-au chemat să vină la Partoș, ca să slujască, că *multă lume* are să să adune și lumea dornică este tare d'a-l vedea la față pră sf. *Metropolit cel făcător dă minuni*. Iară sf. Metropolit au făgăduit că va merge. Și cu trei zile nainte au pornit pră picioare din (pag. 12)

1) inserare, *îaptul serii, expresie ardeleană: com. studentei Ana Onac din Uioara.*

2) la „reședința mitropolitană veche din Cetate“.

3) numai că

4) ci

Timișoara, ș-au avut însoțitori pră fratele (1) *Arion*, carele au fost îngrijitorul lui și pră *diacul* (2) *Domaschin* (Udrea), dară pră drum s-au înșirat toate satele după ei ș-au ajuns la sf. *mînăstire* cu un alai dă prăstă (3) o mie dă oameni, dă intini s-au spăriat cei din *Partoș*, c-au crezut că vine vr-o armadie (4) str(ă)ină, dară cind s-au apropiat ș-au văzut pră sf. Metropolit în frunte venind, au eșit înainte ș-au căzut în genunchi și i-au sărutat hainele. Iară din dăpărtări mari au adus la sf. minăstire *betegi* (5) și *schilozi* dă i-au așezat la intrarea beserici(i). Și cind au trecut sf. Metropolit printă (6) ei a doa zi să înceapă slujba, ei dă pră jos, au (7) dă pră târgi, au *intins minile* cătră El, milogindu-să. Iară sf. Metropolit au grăit cătră ei: „Nu-mi cereți mie tămăduire, ci *credeți* Tămăduitoriului dă oameni, Domnului Nostru Isus Hristos; *ruțați-vă* lui și vă veți tămădui“. Și el s-au oprit în (pag. 13)

1) *monah, călugăr.*

2) *secretarul.*

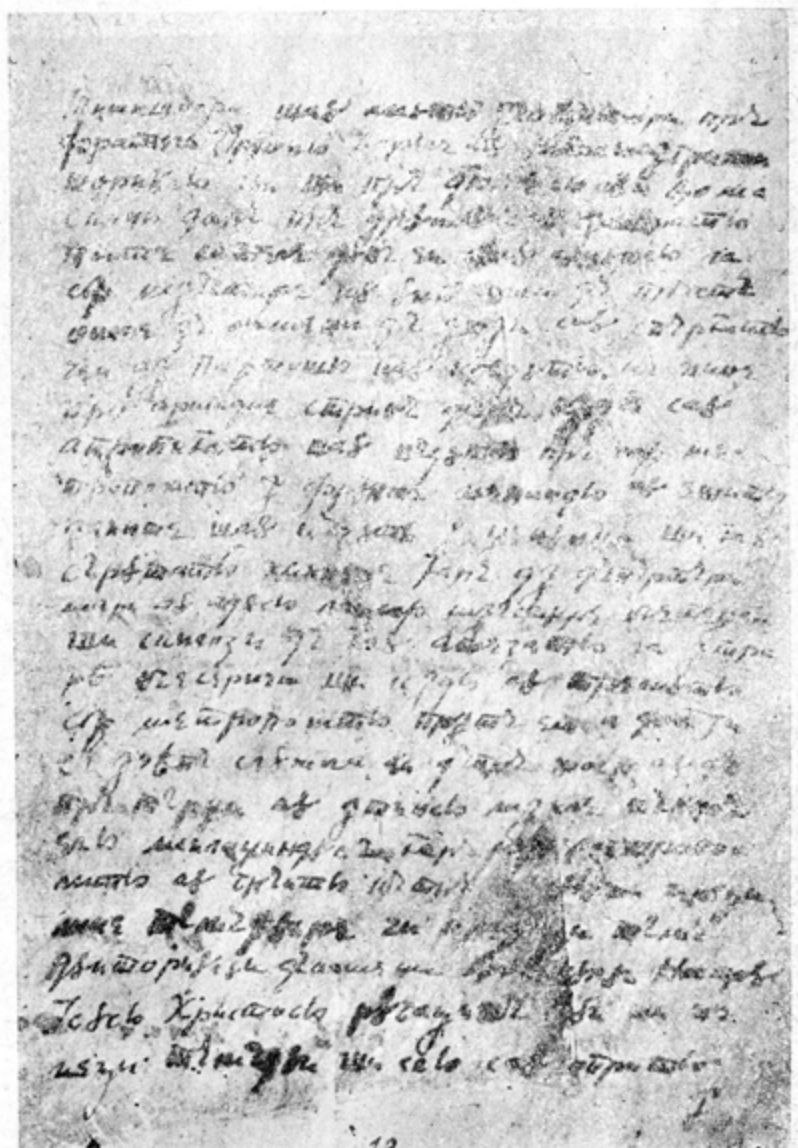
3) *peste.*

4) *armată.*

5) *ung. beteg = bolnav.*

6) *printre.*

7) *sau.*

Minunile Sfintului Iosif cel Nou. pag. 13.

în mijlocul lor s-au ingenuunchiat și s-au rugat. Iară cind s-au sculat s-au intrat în beserecă, 11 ologi și betegi s-au ridicat în picioare sănătoși s-au tunat (1) după El în beserecă, lăudind pră Domnul. Asta au fost la sf. Arhangheli Mihail și Gavril anu 1652.

Iară în anu 1653 la sf. Paști s-au lăsat sf. Metropolit Scamnu din Timișoara și s-au așezat în sf. minăstirea Partoșului și au trăit în posturi și rugăciuni vreme dă trei ani, pină la anu 1656, la sf. Adormirea Maici(i) Domnului, cîndau murit.

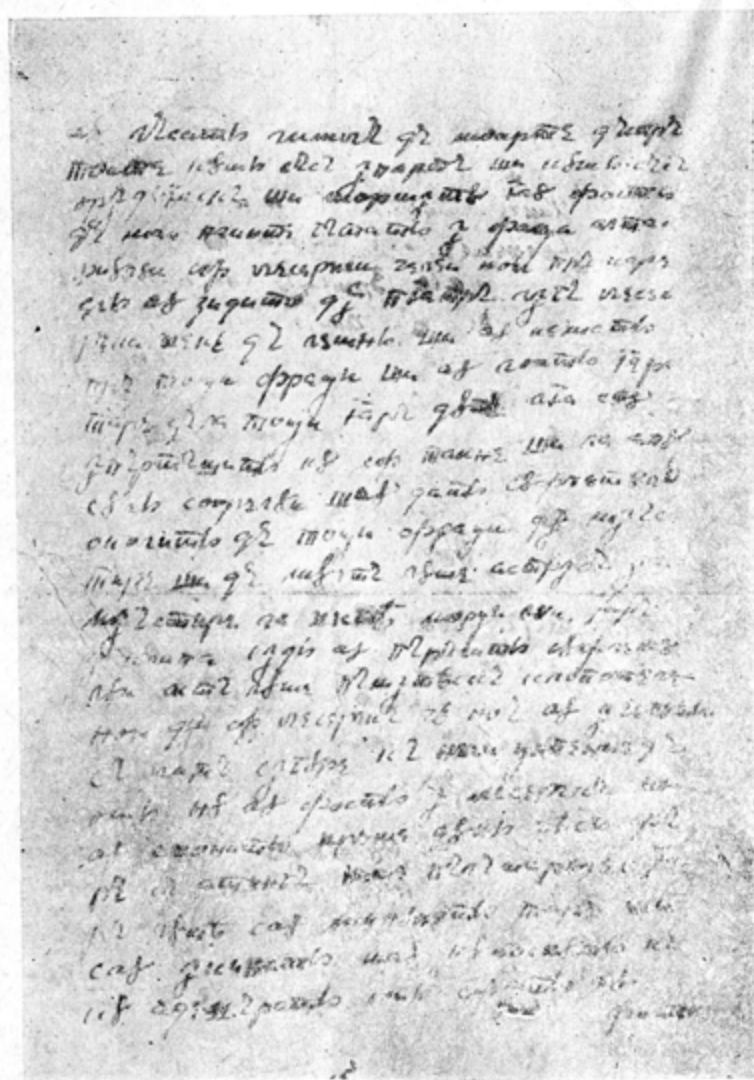
Iară în cești (3) trei ani au vinit din mari dăpărtări betegi la El, și mulți s-au vindecat. Iară El, Luni, înainte dă Sîntă Măria Mare, au chemat la El pră egumenu Nifon alu sf. minăstire, și i-au spus că ceasul să apropie printu dăslegarea dă viața asta. Și au (pag. 14)

1) pătruns.

3) acești.

au lăsat (cu) limbă dă moarte dăspră (1) toate cum să să inpartă și cum să să orinduiască. Și *mormintu* i-au fost dă *mai nainte gătat în fața altariului sf(intei) beserici* celei noi, pră care *El au zidit-o din piatră*, lingă *besereca veche dă lemn*. Și au chemat pră toți frați(i) și au loat iertare dăla toți; iară după aia s-au inpartășit cu sf(intele) taine și, la apusul soarelui, ș-au dat sufletul, ocolit dă toți frați(i) (2) din minăstire și dă multă lume astrinsă în minăstire la vestea morți(i) lui. Iară în clipa cînd au părăsit sufletu lui astă (3) lume pămîntească, *clopotele noi* din sf. beserecă cea noă au început să *bată singure*, că nici țipenie dă om nu au fost în beserecă, și au svonit vreme d-un ceas, fără să atingă nime pălămarele. 4) Iară lumea s-au minunat tare și s-au închinat ș-au cunoscut că *cu adevărat om sfînt* au fost (pag. 15)

1) *despre*.2) *călugării*.3) *această*.4) *funiile, „ștreangurile” de care se trag clopotele*.

Minunile Sfintului Iosif cel Nou, pag. 15

fost Metropolitu.

Iară în ziua dă sf. Maria Mare, adecă la Adormirea Maici(i) Domnului, au venit episcopu *Ioanichie* (1) alu Caransăbeș, episcopu *Isackie* (2) alu Vrșăț, episcopu *Moisă* (3) alu Lipova și cu 12 proți și 21 dă popi i-au făcut progribania (4) și l-au așezat în *mormint* (5) în sf(inta) *beserecă cea nouă*, cea zidită dă el în aști trei ani, cit au stat în sf. minăstire a Partoșului. (6),

Iară după ce l-au așezat în mormint și au vrut meșteri(i) să așază (7) *lespedea* prăstă (8) gura mormintului, inzadar s-au opintit toți șasă, că nu au putut nici să urnească din loc *lespedea*. Și s-au mirat tare că din avlie (9) pină aci ei au adus-o ușor. Iară dacă au văzut că nu o pot urni, au mai chemat patru oameni să le ajute, dară nici așa nu au putut-o urni. Iară atunci *meșterul Lungu pietrarul*, carele au săpat slovele (p. 16)

1) a păstorit între anii 1652—1659.

2) a păstorit între anii 1655—1659 la Virșeș. După moartea lui Ioanichie trece la Caransebeș (—1668), reintregind eparhia.

3) Instalat în Lipova la 1652. De la 1653 este și locțiitor de Mitropolit al Timișorii.

4) Slujba înmormintării.

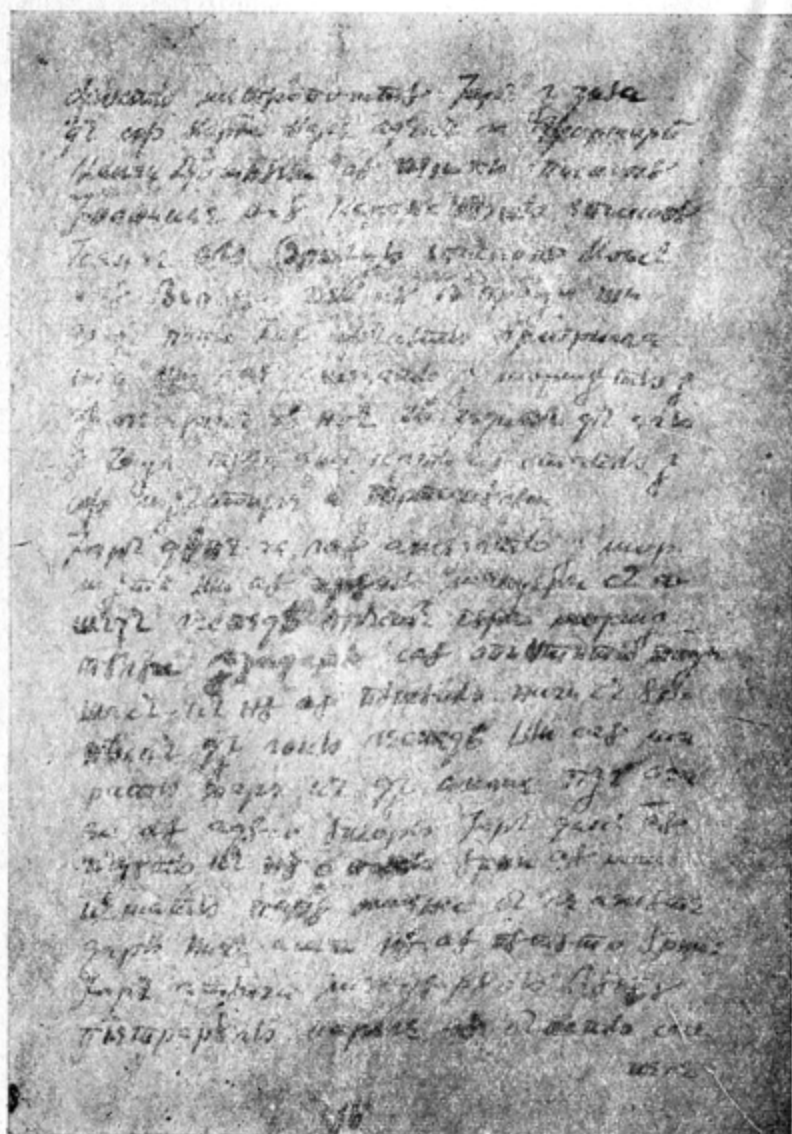
5. Zidit din cărămizi arse, obișnuite, dinainte lucrate și pregătite, purtind pe o față semnul sfintei Cruci și inițiala numelui său I.

6) Biserica aceasta „nouă” a suferit în cursul celor 300 de ani radicale transformări. Se pare că a fost rezidită în secolul XVIII-lea, căci mormintul Sf. Iosif azi nu mai este în fața sf. altar, cum a fost inițial, ci în naos, în fața ușii de intrare de la sud. *Lespedea* nu se mi vede, căci deasupra ușii mormintului s-a ridicat, din cărămizi arse, tencuite și spoite, un mormint zidit în forma unui paralelipiped, avînd înălțimea de un metru.

7) așeze.

8) peste.

9) curte.

Minunile Sfintului Iosif cel Nou. pag. 16

pră lespede ș-au adus aminte că au spus o vorbă urită în fața Mitropolitului, cînd au venit să vadă cum cioplește florile și slovele dă pră lespede. (1) Și atunci au *ingenunchiat* în fața mormintului și s-au rugat și ș-au *cerut iertare* dăla Mătropolit pentru acele vorbe necugetate. Iară după aia au pus minile pră lespede și ei șasă au pus-o ușor prăstă mormint, ș-au *întărit-o*.

Iară toate astea eu le-am aflat *însămbrate* pră un *Mineiu grecesc* (2) alu sf(in)tei minăstiri, dă mina Diacului lu sf. Mătropolit, carele s-au chemat *Domaschin Udrea*. (3) Iară dă aci înainte oi (4) *păvăstui* pră scurt minunile dăspră care *am mai aflat* că s-au *săvîrșit* la mormintul lui, unele *însămbrate am aflat în scrisuri* (5) au (6) pră *sîintele cărți* ale minăstiri(i), altele *din gura unor bătrîni*, care le-au știut. (pag. 17)

1) Pe această lespede de piatră a citit, la 1865, preotul Nicolae Tincu-Velia următorul epitaț în slavonește: „Sviatitel Iosif novij bivșij Mitropolit Temišvarskij“. Azi nu se mai vede acest epitaț, căci lespede, dacă mai există, este acoperită cu multe rînduri de cărămizi în formă de sicriu pe catafalc.

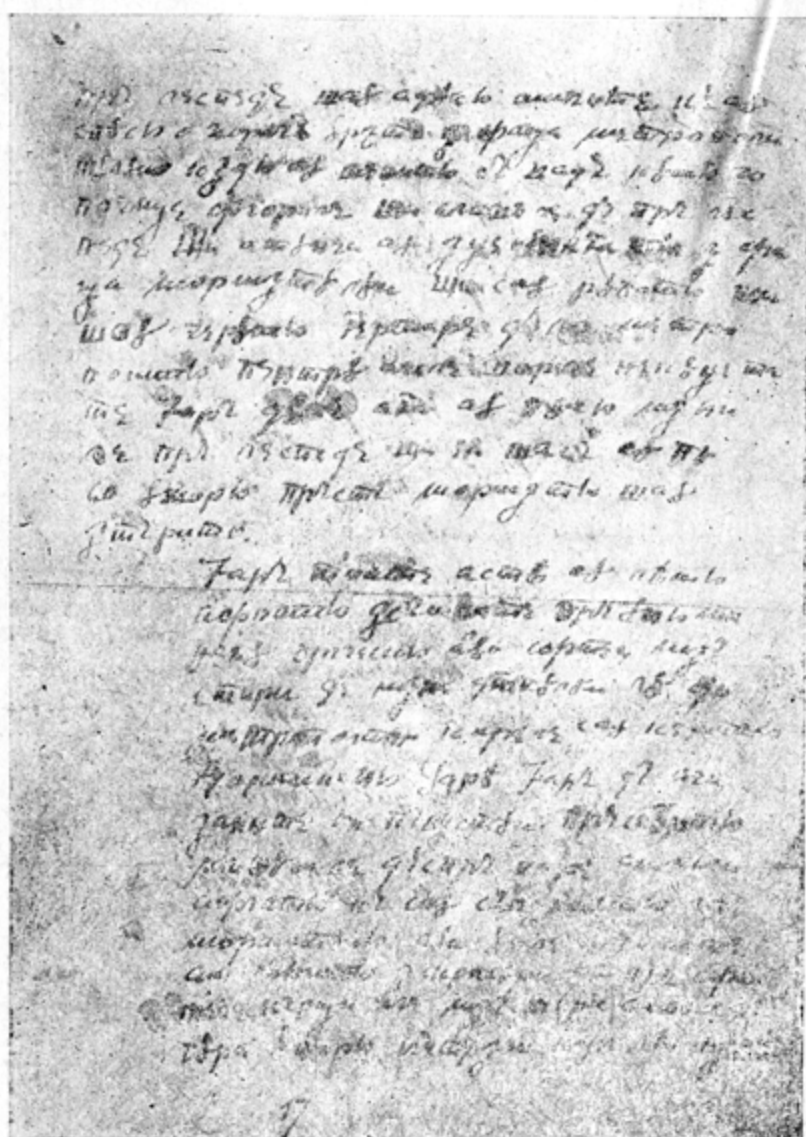
2) Existența Mineiului grecesc aici ar fi o dovadă concludentă despre prezența, în Biserica romînească bănățeană, în epocile dinaintea venirii sîrbilor, a limbii liturgice grecești, alături de limba națională, romînească, a autohtonilor Țării Banatului.

3) care a stat în serviciul sf. Iosif 6 ani. După moartea Sfințului a trecut la Caransebeș, ca dascăl și mai apoi dascăl mare sau rector al Școlii gramaticești din minăstirea sf. Gheorghe de acolo.

4) voi.

5) însemnări scrise.

6) sau.

Minunile Sfintului Iosif cel Nou. pag. 17

Iară în anu 1658 la sf. Ap(ostoli) Petru și Pavel au venit la minăstire *Ianăș* (1) *Muică* cu fata lui, carea, dintr-un beteșug (2) ce-au avut nainte cu doi ani, au rămas *surdă* și *mută*. Ei au venit cu două zile mai nainte și au ajuns osteniți dă drum dăla *Ramna*, (3) și călugări(i) i-au omenit cu mincare și hordină. (4) Iară fata au fost trecută dă 15 ani, au fost năvăritat(ă) și-au fost tare frumoasă, numa au avut smintă (5) și au avut și-o leacă dă sminteală la cap dă pră urma beteșugului, și nu au prea vrut feciori(i) să vină în casă la ea. Au fost singuri (6) copil alu *Ianăș*, și el au fost om cu avere în *Ramna*. Iară în sara dinainte dă sărbătoare, starețul la vecernie au împărțășit-o, și *toată noaptea fata au rămas în beserecă, ingenunchiată pră mormîntul lui sf. Iosif*. Iară înspră (7) ziuă fata au ațipit pră mormint. Iară cînd au venit în zori călugări(i) la Utere-nie (pag. 18)

1) ung. János, Ioan. Este în uz în partea de răsărit a Banatului; în regiunea Caransebeșului, Mehadiei. Prezența numelui de btez *Ianăș* la romini se explică numai prin nobilii unguri ca nași la chenezii romini de odinioară. De la aceștia a trecut la poporul de rînd.

2) boală.

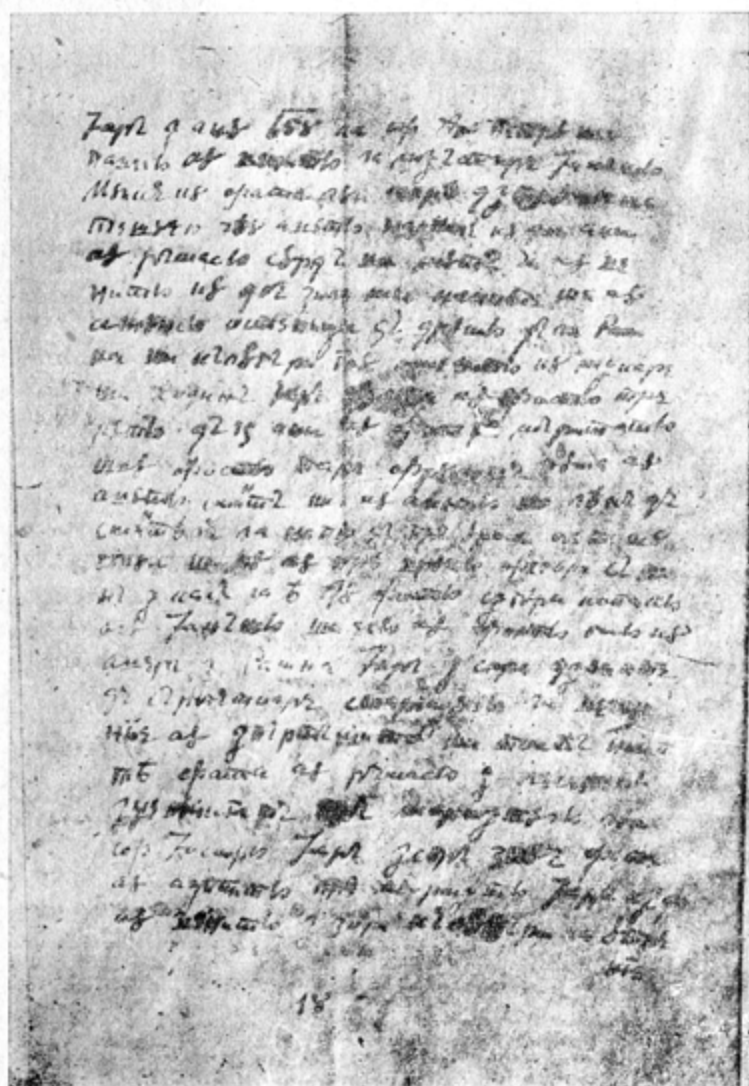
3) comună mare rom., în partea Berzoviei-Jidoviniului.

4) odihnă, prin metateza lui h.

5) defect.

6) singurul.

7) înspre.

Minunile Sfintului Iosif cel Nou. pag. 18

nie au aflat-o *adormită pră lespede* mormîntului. Iară cînd au trezit-o din somn, ea s-au uitat la ei și-au *întrăbat* mirată că *unde să află*. Și-atunci i-au răspuns starețul și ea *au vorbit cu el* și-au văzut că *i-au venit graiul și auzul*, și-au adus laudă lu Dumnezeu și lu sf. Iosif. Iară tatăl ei au făcut *daruri* bogate la sf. minăstire.

Iară în anu 1672 la Striceni, (1) chinezul *Ilie Micuș* din *Ciacova* și-au adus pră fata lui *Anca*, dă 18 ani, carea fost be-teagă dă *pleană*. (2) Și betesugul au apucat-o chiar înainte dă începerea sf(intei) leturgh(i)ei. Și-atunci au dus-o și-au *așezat-o pră lespede* dă mormînt alu sf. Iosif. Iară acolo ea pră loc s-au mulcoimit, (3) nu au mai făcut spume la gură și nu s-au mai sbătut. Iară cînd au început sf. Leturghie, ea *s-au sculat ci-tavă* (4) și au *ingenunchiat pră mormînt*, (5) și așa au stat cit au ținut sf. Leturgh(i)e. Iară după aia *sănătoasă* au eșit din beseracă. Iară tată-so au făcut *danie* frumoasă sf. minăstiri.

Iară în anu 1685 la sf. Măria Mică, adecă la Nașterea Maici(i) Domnului, neguțătorul (pag. 19)

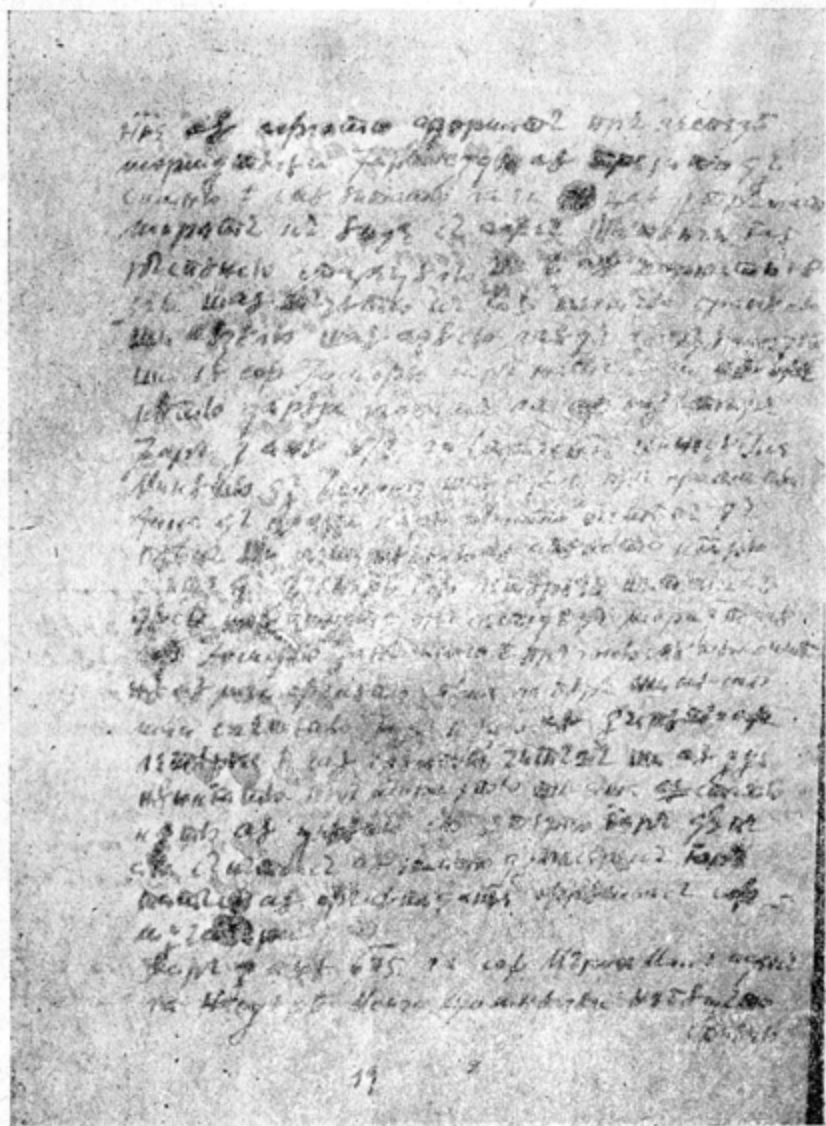
1) Intîmpinarea Domnului (2 februarie), pe slavonește CTPETENIE GOSPODNE = Stretenie gospodne.

2) termenul azi este neuzitat. Credem că se referă la epi-lepsie.

3) de îndată s-a liniștit.

4) sănătoasă, pe sirbește CITAV = sănătos deplin.

5) pe lespede mormîntului. O nouă dovadă că foarte mult timp, după moartea sfîntului Iosif, deasupra mormîntului era nu-mai lespede, fără zidăria de cărămizi de azi.

Minunile Sfintului Iosif cel Nou. pag. 19.

Pavel Grecu, din Timișoara, s-au *vindecat* la mormintu lu sf. Iosif, dă cea mai grozavă boală, care să cheamă *lepră*.

Iară în anu 1692 s-au *vindecat* doi ologi, *Ilie Daia* și *Gheorghe Avidei din Caransăbeș*.

Iară în anu(1) 1703 s-au *vindecat* la mormintu lu sf. Iosif 12 *betegi dă ciumă*.

În anu 1705, nainte dă Sinmicoară, 25 dă *aidamaci* (1) s(i)rbi, blăstămați dă Dumnezeu și dă oameni, după ce-or aprins mai multe căși (2) în Partoș și-au omorit 2 oameni și-au prădă-luit o mulțime dă căși și-au batjocorit muerile, că măido (3) toți oameni(i) au fost duși să facă șanțu cetăți(i) la *Ciacova*, (4) apoi s-au dus la sf. minăstire și dacă nu au vrut călugări(i) să dăschidă poarta au adus paie și-au aprins poarta și-au tunat (5) și-au *amorit* 5 călugări. Iară starețu cu alți 4 frați și cu 18 *fecioare din sat*, care-au *fugit în minăstire*, ca să nu fie pingărite dă acei *aidamaci* afurisiți dă Dumnezeu, au intrat și s-au incuiat în sf. beserecă. Dară *aidamaci*(i) au adus securi și-au spart ușile și-au tunat în beserecă, rinjind (pag. 20)

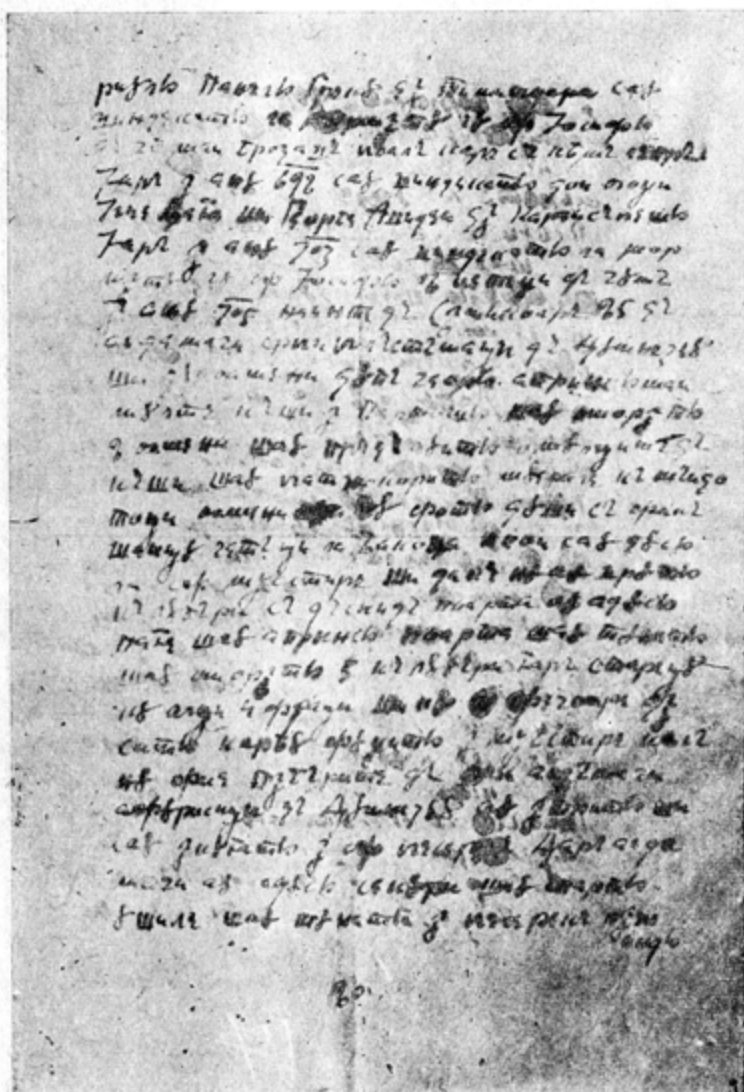
1) termenul neuzitat azi-, însemnează haiduci, mercenari din solda imperialilor germani.

2) case.

3) aproape.

4) orașel, azi centrul raionului cu acelaș nume din regiunea Timișoara, odinioară cetate, demolată în urma păcii de la Carloveș din 1699.

5) pătruns, năvălit.

Minunile Sfintului Iosif cel Nou. pag. 20.

la fecioare. Și ele s-au st(r)ins ghem *lingă altar, lingă mormîntul lui sf. Iosif*, (1) și-au stat speriate ca mielusei(i) de jertfă. Iară *căpetenia aidămacilor* s-au dus la ele și rizind au *sucipat* pră lespedeă dă mormînt și aialalți 9, care au venit cu el, s-au grăbit și ei s-apuce pră fete. Dară în clipita aia i-au *fulgerat pră toți* ca un trăznet, dă s-au *ologit dă mini și dă picioare*, d-au căzut jos și nici vorbi nu au mai putut, numa ză *mugit* ca vitele. Iară văzind aialalți (2) că ăștia nu mai vin, au venit după ei. Iară cînd i-au văzut așa, s-au îngrozit și-au luat-o la fugă, care încotro. Iară pră cei *loviți dă blestem*, călugări(i) i-au scos din beserecă și au vrut să-i așeze în paturi, ca să-i grijască, (3) dară oameni(i) din sat, care or fost minioși printu faptele lor cele diavolești, i-au smuls din minile călugărilor și i-au căsăpit (4) cu topoarele pră toți.

Iară în anu 1709 la Simcilie, (5) adecă la sf. marele protoc Ilie, au venit la sf. minăstire *doi turci*, aducînd pră o *targă pră un alt turc*, și au cerut să-i sloboadă în sf. minăstire (pag. 21)

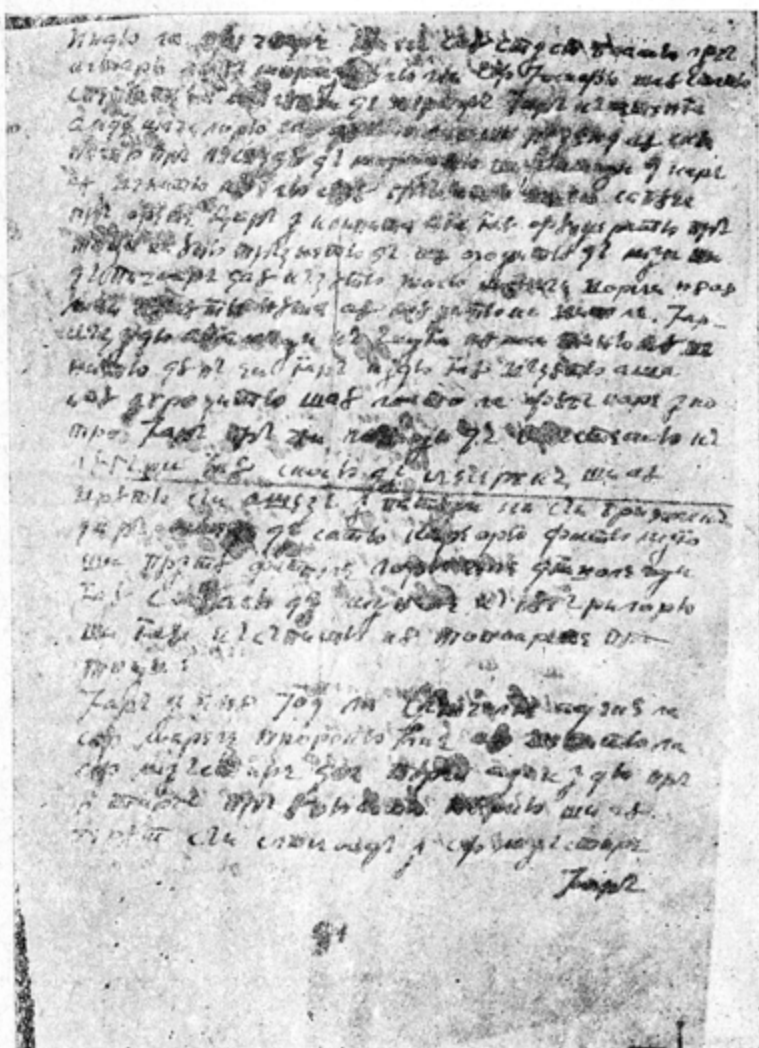
1) O nouă dovadă că, la început, mormîntul Sf. Iosif, în biserica ctitorită de Sf. Mitropolit Iosif, era în fața sf. altar.

2) ceilalți.

3) îngrijească.

4) măcelărit; căsăpire de la sirb *casap* = măcelar.

5) Sintul Ilie.

Minunile Sfintului Iosif cel Nou, pag. 21.

Iară fratele (1) *Todor*, carele au fost la poartă, i-au întrebat că ce vreau și cine sint. Iară cel dintini (2) dintră ei au răspuns că au adus pră *aga Mustafa* dăla *Ciacova*, carele este *beteag* *dă 6 luni dă ologeală*, (3) că nu-și poate mișca dă fel nici minile nici picioarele, și au încercat toate leacurile și nu i-au ajutat nimic. Ș-acuma au *cerut să-l ducă la mormintu lu sf. ghiaur* (4) *din Partoș*. Iară fratele *Todor* le-au spus că sf. *Iosif* este un sf(int) creștin, nu păgin, și n-au ce căuta cu *beteagu* (5) lor la sf. minăstire. Dară venind starețu *Vasile*, au poroncit să-l ducă pră *beteag* la mormintul lu sf. *Iosif*, zicind că „*Dumnezeu unul este și voința lui noi nu o putem judeca*”. Iară ei l-au dus pră *agă* în sf. *beserecă* și l-au așezat pră *lespedea dă mormint*; și starețul s-au înbrăcat în odăjdi(i) și-au început slujba. Iară în clipita (6) aia *aga s-au sculat în picioare* și-au privit la altariu, apoi și-au întors fața cătră lumea ce-au umplut *beserăca*, (7) și-apoi cu lacrimi în ochi au *ingenunchiat* (8) și-au sărutat *lespedea mormintului* (pag. 22)

1) *monah*.

2) *dintiiu*.

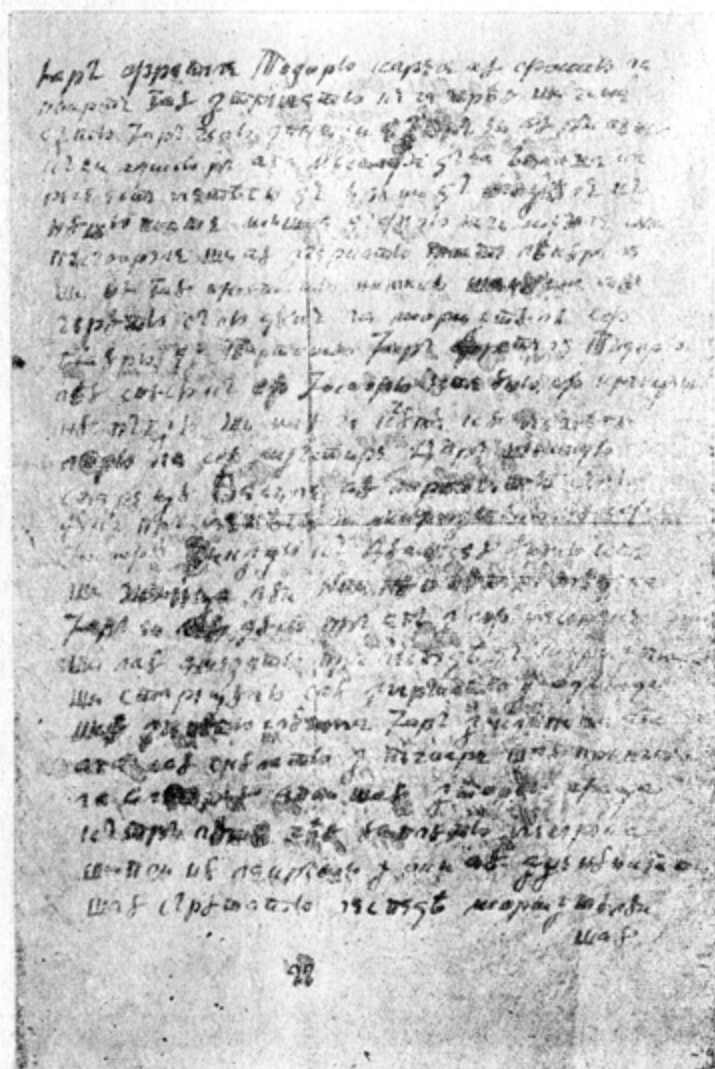
3) *olog, slăbănog*.

4) *creștin, pe turcește*.

5) *clipa*.

7) *alte dovezi că mormintul sf. Iosif a fost în fața sf. altar*.

8) *pe lespedea mormintului, care azi nu se mai vede. Probabil că ea a dispărut, fiind înlocuită, după 1865, în epoca despărțirii ierarhice de către sîrbi și a procesului pentru minăstiri*.

Minunile Sfintului Iosif cel Nou. pag. 22.

ș-au stat așa cit au ținut sf. Leturgh(i)e. Iară cind s-au gătat sf. leturgh(i)e *au mǎrs* (1) la stareț și au pus în mina lui *2 pungi grele cu galbini* ș-au sărutat mina starețului, apoi au eșit din beserecă și *s-au dus sănătos acasă*.

Iară *au mai fost ș-alte tămăduiri, multe și mai mărunte*, pră care nu le-am mai înșiruit aici, dară *le-am scris numa* (2) *pră cele mai minunate*, pentru ca cei care vor ceti să cunoască cea fără dă margini *putere a Domnului*, carele pră cei *aleși* îi acoperă cu darurile Sale cele minunate și *răsplătește* pentru faptele și cugetul lor cel curat, în veci(i) vecilor Amin. Osana, Ție Doamne! (pag. 23)

Original, hirtie obișnuită, mai groasă, gălbuie, șase coale duble (foaia dim. 35,3 x 25 cm.), bine conservată.

Scriș cirilic, obișnuit în sec. XVII și XVIII-lea, caligrafic, îngrijit, sigur, fără abreviații, cu cerneală cafenie, pe unele pagini cam spălăcită, dar vizibilă. Anii îi scrie cu cifre arabe, nu cu slove cirile. Vocala *i* o scrie de regulă împreună cu consoanța *n*, cu un singur semn în forma lui *j* cu pălărie, atit la începutul, cit și în mijlocul și la tinea cuvintelor. Folosește încă și *i* din *a=i*, cu un semn ce seamănă cu cifra 6 cu pălărie.

Pecetea, cercuală (copiată exact) de ceară roșie, aplicată, perfect conservată, reprezintă în cîmp o *cruce* cu raze, legate în semicerc, flancată de *doi îngeri* cu aripile întinse. *Legenda*: sus, în dreptul brațului orizontal al crucii, inițialele hramului: G(avril) M M(ihail). Jos, sub emblemă: SM PARTOȘU = S(finta) M(inăstire) PARTOȘU.

1) *mers*.

2) *numai*

A N E X A

Eu *Ilie Micuș*, chinez mare (1) alu *Ciacova*, mulțămir(i) și(i) osana lu Dumnezău și(i) sf(intului) *Iosif făcătoru dă minuni*, (2) Cu fata mea *Anca* am ven(i)t la sf(inta) min(ăstire) Partoșu, dă trei zile, și(i) betegă (3) au fost fata mea dă *pleană*, (4) dă cind au avut 6 ani. Și in taină (5) au fost frumoasă, dă 18 ani, dă au avut smintă, (6) mărita n-am cutezat. Ș-acu am adus-o la *mormintu lu sf. Iosif*, metropolita (Timișorii) făcător dă minuni. Și(i) nainte d-a incepe sf. slujbă, pleana au apucat, ia s-au sbătut, ș-au făcut bale la gură, (7) ș-au dus-o frații d-au așăzat-o pră lăspedeu dă *mormint alu sf. Iosif*, și gata pră loc (8) s-au molcomit, nu s-au mai sbătut. Iară cind au început sf(inta) liturghie, ea s-au sculat citavă, (9) ș-au stat in *genunchi pră lăspede*. (10) Iară după aia (11) sănăto(a)să au eșit din besetă. Iară pr(i)ntu (12) asta mila lu Dumnezeu ș-alu metropolita Iosif, eu *danie* fac sf(int)ei minăstiri Partoșu, jumate din pământu meu dăla *Vodu Mare* (13) pină la drumu *Silagiului* (14) și(i) pină la pusta lu *Oboeși* (?), (15) cu sălașurile dăla *Ga-*

1) avînd, sub ascultarea sa mai multe comune, cu centrul în orașelul și cetatea Ciacovei, 30 km. Sud de Timișoara. Instituția chenezială românească era în ființă și sub stăpînirea turcilor.

2) La 16 ani după moarte, Mitropolitul Iosif II al Timișorii este cunoscut de masa poporului român din Țara Banatului ca Sfînt, făcător de minuni.

3) ung. beteg = bolnav.

4) epilepsie.

5) expresie bănățeană pentru în zadar, zadarnic.

6) defect, i-a lipsit ceva, n-a fost întreagă.

7) simptomele epilepsiei.

8) deodată.

9) sirb. citav = sănătos.

10) deasupra căreia nu era zidit, din cărămizi arse, actualul „tron” (catafalc) în formă de sicriu.

11) aceea

12) pentru.

13) parte din hotarul Ciacovei, numire de hotar.

14) comuna Silagiu, la sud de Buziaș.

15) poate fi vorba de com. Obad, la 3 km. Nord de Ciacova.

diș (?), (16) tot așa cum stau, a sf(int)ei minăstiri să fie prăveci, și nime a strica asta voea mea nu cuteză. Datu az(i), la Stricenie, (17) vleat 7180 (18). Scris-am eu diacu Irimie, și fețe : *Moisă Ivașcu și Ghenadie Turcu*, iară igumina *Pavel* au întărit cu peceat(ul) sf(intei) minăstiri.

† *Ilie Micuș*

igumina Pavel † Moisă Ivașcu † Ghenad(ie) Turcu

(Pecetea de ceară roșie, aplicată, cercuală, diam. 4 cm., leg.: S. M. Partoșu).

Original, hirtie obișnuită, dim. 32,4x21,2 cm. Scris cirilic, caligrafic, cu slove ca de tipar, cerneală cafenie. Egumenui Pavel semnează și pe ceilalți trei, punind în fața numelui lor obișnuita cruce.

16) *Comuna Gad, la vreo 10 km. sudvest de Ciacova, cu al cărei hotar se învecinează.*

17) *slav. Stretenie = Intimpinarea Domnului, sărbătoarea de la 2 februarie.*

18) *anul de la făcerea lumii; din care scădem 5508, anii pînă la nașterea Domnului Iisus Hristos, și rămîne anul 1672 de la Hristos.*

19) *martori.*

NOTA *Este de observat că românii bănățeni și azi folosesc termenii arhaici dialectali, întilniți în documentul de față : dă, taină, smintă, acu, pră, pră loc, molcomit, aia, citavă, printu, Stricenie, nime, etc.*

1635 Nașt(erea) sf(intei) M(aicii) D(omnului).

Eu *Pavel Grecu*, neguțător în cetatea Temisvari, (1) laudă osana Domnului Dumnezeu nalt și închinare și laudă Sfintului Iosif celu Nou aduc. Iară din neguțătoria mea prăstă (2) *mările grecești*, pină la *mare* cea *moartă*, betesug (3) greu dă moarte adus-am, *lepră* ce să cheamă. Iară de svidui (4) nu m-am putut nicicum dă (5) nime. În post și rugăciuni stat-am șasă săptămîni la mormintul sflui Iosif, *pră* (6) *lespedea* din altar și ferbinte rugat-am. Iară în a patruzecia zi mi s-au *arătat* mie sfintul (Iosif) în *vis*, și mi-au pcioncit să mă scol și să es ia lume, că sănătos m-am făcut. Iară cînd m-am trezit din vis și am eșit întră frați, (7) mirat-au (rămas) toți că nu mai am sămnele betesugului, și *sănătos* am fost; și am mers toți în sf. bese-recă și slujbe dă mulțămire făcut-au Domnului și sflui Iosif. Iară că adevărat este am scris eu aceasta. Iară cuv(iosul) igu-mina (8) a întărit cu peceatu (9) sf. minăstiri.

Eu *Pavel Grecu*

L. S.

Ig. Ilarie

1) ung. *Temesvár* = *Timișoara*.

2) *peste*.

3) de la ung. *beteg* = *boală*.

4) *vindeca*.

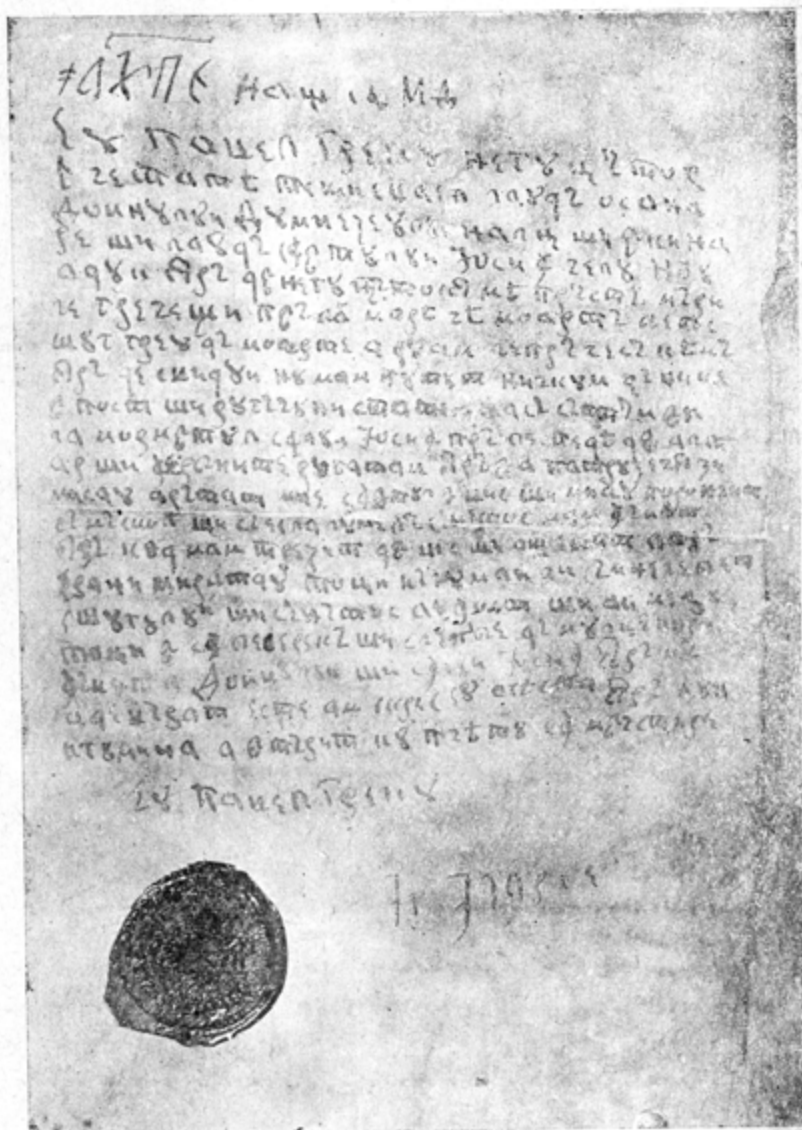
5) *de*.

6) *pe*.

7) *călugări*.

8) *egumen*.

9) *pecetea*, *sigilul*.

Scrisoarea autografă a neguțătorului Pavel Grecu

Nota subliniară.OBSERVAȚII ASUPRA LIMBII INTREBUINȚATE DE
CRONICARI.

I.

a) *Cuvinte și expresii specifice bănățene cu circulație
diferită.*

părade	serbare mare, manifestație
caleașcă	trăsură, căruță
vijolie	furtună
tunat	pătruns, năvălit
țol	invelitoare, haină
hodină	odihnă
smintă	defect, greșală
citav (sîrb)	sănătos
maido	aproape, pină la
grijască	ingrijiască
căsap, (sîrb.)	măcelar
avlie	curte, arie
obor (sîrb.)	curte
clipita	clipa
frunce	frunte
inblător	umblător
printu	pentru
printă	printre

II.

b) *Cuvinte și expresii cu circulație mai redusă.*

intiniu	intiiu
intini	intiiu
intinia	intia
dintini	dintiiu
scaunu	scaunul

III.

c) *Forme gramaticale specific bănăţene.**In loc de*

alu creştini	al creştinilor
alu sf. minăstire	al sf. minăstiri
dup'aia	după aceea
lu nou Metropolit	noului Metropolit
o	a
i-o	i-a
or	au
lu diacu	diacului
Sf(int) Metropolitului	Sf(intului) Metropolit
s-o	s-a
lu Dalmaţia	Dalmaţiei
oi (face)	voi
au	sau

IV.

d) *Cuvinte în care apare vocala*

ă	in loc de	e :
dă	de	
năpătrunse	nepătrunse	
prăcum	precum	
însămnate	însemnate	
prăstă	preste, peste	
pră	pre, pe	
dăla	de la	
trămurat	tremurat	
năcuratu	necuratu	
dojănit	dojenit	
să	se	
mărs	mers	
dăstoinic	destoinic	
dăparte	departe	
năbunit	nebunit	
dăpărtări	depărtări	
dăspră	despre	
aşăză	aşeze	
înspră	înspre	
întrăbat	intrebat	
dăschidă	deschidă	
dintră	dintre	

Cuprinsul

	Pag.
Introducere	18— 23
Considerațiuni generale asupra izvoarelor și literaturii istorice privitoare la personalitatea Mitropolitului Sfintul Iosif cel Nou.	
1. Izvoarele narative	24— 26
2. Literatura	26— 39
3. Autorii	39— 42
4. Părinții sfintului Iosif	42— 43
5. Invățătura Sfintului Iosif	43— 45
6. Timișoara. Scaunul de reședință	46— 52
7. Minăstirea Partoș și mormântul Sf. Iosif	53— 57
8. Canonizarea Mitropolitului Iosif II	57— 64
<i>Text transliterat:</i>	
Vieața sfintului Iosif cel Nou	65— 76
(Completări la <i>Pomealnicul dela 1696</i>)	77— 80
Minunile Sf. Iosif cel Nou	81—124
Anexa	125—131

Prot. Dr. GH. COTOȘMAN

vicar arhiepiscopesc

Indrumări omiletice

Predică la Duminica a doua după Rusalii

(*Chemarea primilor apostoli : Matei IV, 18—22*)

*„Iar ei, îndată lăsându-și mrejele,
au mers după Dinsul“*

(Matei, IV, 20).

Iubiți credincioși,

Sfinta Evanghelie de astăzi ne istorisește chemarea celor dintii patru apostoli ai Domnului: întâi Petru și Andrei, apoi Ioan și Iacov, fiii lui Zevedei. Două perechi de frați, pescari galileieni. Iisus îi găsește pe țărmurile lacului Ghenizaret, unde acești oameni simpli și modești se trudeau să-și agonisească traiul zilnic, pescuind în apele albastre ale lacului. Ei sînt cei dintii următori înrolați în ceata următorilor statornici ai lui Iisus și a propovăduitorilor Evangheliei creștine. Domnul i-a văzut și a fost destul ca El să le spună: „Veniți după Mine și vă voi face pe voi pescuitori de oameni!“, pentru ca ei să-L urmeze îndată. Ei își părăsesc luntrea și mrejele, pe tatăl și pe toți ai lor, ca să-L urmeze pe acest dumnezeiesc Învățător, Care nu le făgăduia nici avuție, nici glorie, ci le vorbea numai despre iubire, despre sărăcie și sfințenie. Din simpli pescari, ei trebuiau să devină pescuitori de oameni. Mrejele lor nu vor mai prinde, ca plină acum pești; dar în mreaja cuvintului lor, insuflat de sus, se va prinde de aci nainte un vinat mult mai de preț: se vor prinde oameni, care vor fi trași astfel, din adîncul întunerecului și al păcatelor, la lumina adevărului și a cunoștinței de Dumnezeu.

Așadar, de aci nainte, Iisus nu mai e singur. Patru oameni simpli, dar devotați, stau gata să-L însoțească și să-L urmeze pretutindeni, hotărîți să-L asculte orbește și să-I facă voia. Patru bieți pescari, umili și necunoscuți, sînt chemați de către Mintuitorul să întemeieze împreună cu El o „Împărăție“ care avea să cuprindă mai tot pămîntul. Numărul lor va spori mai tirziu pînă la doisprezece, cu alți pescari și cu oameni tot atît de simpli și de modești ca și aceștia.

Frați creștini,

Către cine se îndreaptă deci chemarea pe care Mintuitorul o face în Evanghelia de azi? Pe cine cheamă El să-L urmeze? Din ce fel de oameni își alege El pe ucenicii și apostolii meniți să fie stîlpii Bisericii Sale? Oare dintre bogații și

puternicii veacului? Dintre aceia care nu mai știau ce să facă cu belșugul agonisitei lor, atunci cînd țarinile le rodeau peste măsură? Dintre cei ce se îmbrăcau în porfiră și în vison și benchetuiiau la ospețe ce nu aveau sfîrșit? Sau dintre cărturarii cei înțelepți și învățătorii Legii, adînciți în studiul și cunoașterea Scripturilor Sfinte?

— O, nu! Iisus nu caută nici bogați care să orbească lumea cu luxul și strălucirea avuției lor, nici înțelepți care să uimească gloatele cu știința lor, nici războinici iscusiți în meșteșugul de a ucide oameni și a cuceri popoare. Apostolii Săi trebuiau să fie dintre aceia care să ducă „lupta cea bună“, o luptă cu arme nevăzute, împotriva unui vrăjmaș nevăzut: lupta virtuții împotriva păcatului, a omeniei și a cinstei împotriva robiei și a exploatării omului de către om, lupta dreptății și a iubirii împotriva nedreptății și a urii. Ei aveau să ducă vestea cea de bucurie celor întristați și împovărați, să răspîndească învățătura Evangheliei Sale, iar după înălțarea la cer a Domnului să continue lucrarea Lui.

De aceea, chemarea lui Iisus se adresează mai întîi unor pescari: unor oameni săraci și umili, care se mulțumeau cu îmbrăcăminte simplă și sumară, care se indestulau cu o cină săracă și care nu puteau agonisi din truda muncii lor cinstite decît atîta cît să-și ducă traiul zilnic; niște oameni care nu știau să citească Legea, dar o împlineau, pentru că o aveau scrisă de Dumnezeu în inimile lor.

De ce Domnul Se adresează tocmai lor? Ce Îl face să-și recruteze pe viitorii Săi împreună-lucrători dintre astfel de oameni? — Mai întîi simplitatea, bunătatea și curăția firii lor. Ca și plugarii și păstorii (primii închinători ai lui Iisus), pescarii își petrec cea mai mare parte din viață în mijlocul firii, în singurătatea și liniștea apelor. Trăind departe de zarva și vîltoarea lumii, ei își păstrează sufletul mai bun și mai curat, oglindind în el ceva din seninul apelor și din azurul cerului albastru, sub care viețuiesc și care le vorbește mai lămurit despre Dumnezeu decît nouă, celor ce trăim în larma și îngheșuiala orașelor. Oameni simpli, dar cu suflet bun și deschis, cinstit și drept. Însă firea lor era dirză și statornică, pentru că era oțelită în lupta cu furia valurilor întăritate, cu furtunile și viclenia mării și cu nestatornicia norocului obișnuită vieții de pescar: pescarul nu se minie, nu se întristează și nu se descurajează cînd mrejele ies goale din apă, după cum nu se bucură și nu se încintă prea tare cînd pescuitul este bogat.

Ori tocmai astfel de oameni îi trebuiau lui Iisus. Unii ca ei nu aveau nimic altceva mai de preț pe lume decît luntrea și mrejele, tot atît de scumpe pentru pescar cît și plugul pentru plugar.

Pescarii de pe țărmurile lacului Ghenizaret, îndată ce aud chemarea lui Iisus, își lasă mrejele, luntrea și pe tatăl lor,

pescar și el, și merg după Iisus. De ce? — Pentru că erau oameni liberi, slobози de orice legătură lumească. Inima lor nu era robită nici de grija bogățiilor strinse din asuprirea și exploatarea aproapelui, nici de huzurul palatelor sau al meselor îmbelșugate, nici de mindria fariseilor sau a cărturarilor celor fățarnici. Ei nu erau ținuiți pe loc nici de vreo bucată de pământ, nici de zidurile reci ale vreunei case, nici de orgoliul înțelepciunii deșarte. Nefiind legată de nimic din cele pămîntești, inima lor era slobodă și gata oricînd a se aprinde de dorul celor cerești. De aceea, atunci cînd Domnul le spune: „Venii după mine...“, ei Il urmează îndată. —

Dar ce îi face pe pescarii galileeni să-L urmeze așa de repede pe Iisus? Oare nădejdea că vor scăpa de sărăcie și vor deveni bogați? Sau dorința de a căpăta faimă și renume? — O, nu! Nimic din toate acestea! Căci ce le putea oferi Iisus în clipa aceea? Ce putea oare să dea umilul fiu al teslarului din Nazaret, cînd El însuși nu avea nici măcar unde să-și plece capul? El nu putea oferi viitorilor Săi apostoli și ucenici nici bogăție, nici putere, nici slavă și renume, nici măcar speranța unei vieți mai bune sau iluzia vreunei amăgiri. De aceea, El nici nu făgăduiește nimic celor pe care îi cheamă. Dimpotrivă, le va spune mai tirziu: „În lume necazuri veți avea...“ (Ican, XVI, 33).

Și totuși, cei chemați de El nu se tirguiesc, nu se tocimesc cu El, cum facem noi cei de azi cînd cineva ne cheamă să-l urmăm. Ei nu-și fac deloc socoteala dacă vor avea ceva de cîștigat, făcînd acest pas. Nu-L întreabă pe Domnul: ce ne dai în schimb, ca să venim după Tine? Ce răsplată ne așteaptă, urmîndu-Te? Sau: nu cumva e mai cumințe și mai bine pentru noi să rămînem mai departe lingă mrejele noastre? Viitorii apostoli nu-și fac deloc astfel de socoteli meschine. Ci lucrul se petrece simplu și repede. El îi cheamă, iar ei își lasă mrejele și Il urmează îndată, fără nici o zăbavă, fără nici o ezitare, fără nici o condiție.

*

Ce putere tainică îi atrage, deci, după Iisus, pe acești umili pescari de pe tărurile Ghenizaretului? Ce forță lăuntrică îi îndeamnă să-și lase toate și le mină pașii după Domnul? — Nimic altceva decît iubirea Lui pentru ei și încrederea lor neștirbită într-Insul. Iisus iubia cu deosebire pe acești oameni necăjiți și simpli, dar cu sufletul bun și curat. Oamenii de acest fel, ca și copiii, simt din instinct pe cei ce îi iubesc sincer, au încredere nemărginită în ei, li se luminează fața de bucurie cînd îi văd, sînt triști cînd nu-i văd și sînt în stare să-i urmeze oriunde. Ori, pescarii de pe malurile Ghenizaretului simțiseră că Iisus îi iubește din toată inima. Și la iubire ei au răspuns cu iubire.

Slobozi de orice legătură lumească, ei și-au dăruit inima întreagă și toată iubirea lor, Aceluia care a făcut dintr-inșii pescători de oameni. Credința în sfințenia misiunii Celui ce îi chema și dragostea nemărginită cu care ei L-au iubit până la sfârșit, i-a făcut pe viitorii apostoli să răspundă așa de repede și de ușor chemării lui Iisus, i-a făcut să-L urmeze până dincolo de pragul mormintului, să infrunte lumea întreagă pentru El și să-și dea viața pentru Evanghelia Lui. Lui Iisus îi trebuiau oameni care nu numai să învețe Evanghelia Lui și să o propovăduiască altora, ci să fie gata să o apere cu prețul propriei lor vieți, să-i dovedească superioritatea, prețul și valoarea, petrecându-o cu singele lor, la nevoie. Ceea ce viitorii apostoli vor și face, căci la vremea cuvenită toți își vor da viața pentru Evanghelia lui Iisus.

Prin urmare: încredere desăvirșită, iubire totală, devotament și jertfelnicie puse în slujba Domnului; acestea au fost virtuțile pe care le prețuia Iisus la viitorii Săi ucenici, calitățile care îi ridicau pe acești umili pescari deasupra tuturor boagaților, înțelepților și puternicilor veacului și care fac din ei aleșii lui Iisus, colaboratorii Lui apropiați, prietenii Săi intimi, tovarășii Lui iubiți, cu care El a împărtășit frățește suferința și necazurile în lumea aceasta, dar cu care împarte și bucuria și slava din ceruri. Pentru asemenea virtuți, numele lui Petru și al lui Andrei, al lui Iacov și al lui Ioan, ca și al celorlalți sfinți apostoli chemați mai târziu, sînt astăzi și vor fi de-apărarea pomenite cu cinste în Biserica creștină. Căci cu toate că apostolii lui Iisus au fost aleși dintre pescari și muncitori, dintre oamenii simpli, neînvațați și săraci, pe strădania și rivalna lor neasemănată, pe marea lor iubire și pe devotamentul lor față de Iisus, s-a întemeiat Biserica creștină. Cu adevărat, după cuvîntul sfîntului apostol Pavel, „a ales Dumnezeu pe cei neînvațați ca să rușineze pe înțelepții lumii, a ales pe cei slabi ca să învingă pe puternicii lumii, pe cei din neam de jos și nebăgați în seamă, ca să dărime pe cele ce sînt. Pentru ca nimeni să nu aibă cuvînt de laudă în fața lui Dumnezeu“ (I Cor. I, 27—28), ci ca să se arate că ceea ce s-a făcut printr-inșii n-a fost opera puterilor omenești, ci lucrarea puterii lui Dumnezeu.

Fraților,

Ca și pe primii apostoli, Domnul ne cheamă și pe noi necetate, prin glasul Evangheliei și al sfinților slujitori, care este glasul și cuvîntul Lui însuși. Chemarea făcută atunci apostolilor se repetă mereu, pentru fiecare din noi: „Veniți după mine...“. Căci fiecare dintre noi, dacă vrea, poate deveni în cercul său de viață un trimis al Domnului. Și El nu ne trimite să-I vestim cuvîntul departe, ci aici aproape, acasă la noi, între frații, rudele, cunoscuții și prietenii noștri.

Să lăsăm deci grijile lumii și luntrea păcatului, în care ne-au prins și ne-am incurcat noi înșine, ca peștii din apele

Ghenizaretului; să lăsăm răutățile, ura și zavistia dintre noi, să lăsăm birfeala și minciuna, să lăsăm lăcomia și desfrinarea. Căci numai așa vom merita pe drept numele de *creștini*, adică de următori ai lui Hristos și închinători ai Lui. Și numai de vom avea sufletul simplu, dar bun și curat, al sfinților apostoli, de vom avea credința, dragostea și statornicia față de Iisus, vom ciștiga, ca și ei, cununile slavei celei cerești. Amin!

Preotul ENE BRANIȘTE

Profesor la Institutul Teologic din București.

DUMINICA A III-A D. RUSALII

„Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu...”

Pe zidurile mănăstirii Hilandar din Muntele Athos, se suie, puternică, în lumină, o viță de vie cu rădăcinile în mormintul sf. Simion, ctitorul bisericii. Strugurii viței — spune legenda — dăruie rodnicie mamelor fără grația nașterii de prunci. Iar copiii lor, mai apoi, sînt irezistibil atrași de mănăstire și se fac călugări.

Legenda ne dezvăluie o taină a naturii și a credinței noastre creștine. Există două realități: spiritul și materia veșnic supusă schimbării. Dar schimbarea nu înseamnă moarte sau nimicire. Căci iată mormintul — locașul descompunerii materiei — devine izvor de viață. Carnea, desfăcută în elemente, din pămînt urcă pe scara de lumină a evoluției și, în fructul boabei de strugure, devine iarăși viață, prin duhul care frămîntă materia și-o însuflețește. Aceasta e voia lui Dumnezeu în ordinea lumii: să „strămute ceea ce e muritor, la nemurire” (sf. Antonie cel Mare). Și în viața naturii, ca și în viața noastră, ciuperca se ridică spre trandafir, lutul tinde spre inger (Flammation). Făptura materială nu se nimicește, ci se supune spiritului, se transfigurează, se sfințește.

În acest înțeles vom tilcui și Evanghelia de azi. De fapt este vorba aci despre ochiul luminător al trupului — conștiința curată; despre slujirea la doi domni — o imposibilitate; despre grija copleșitoare pentru hrană și îmbrăcăminte — o primejdie pentru suflet; și însirșit despre preferința pentru Împărăția lui Dumnezeu — adevărata atitudine a creștinului.

Ar fi greșit însă să tragem de aci concluzia că Evanghelia creștină tăgăduiește laturea materială a existenței noastre. Biserica ortodoxă nu cultivă dezgustul pentru lumea pămîntească, ci o consideră ca o condiție a dezvoltării spirituale. De aceea numește sfîntă munca prin care noi ne îmbunătățim existența materială și prefacem, prin civilizație, lumea aceasta în raiul pe care l-am pierdut odinioară. Căci dacă nu e nici o părtășie între spirit și materie, de ce le-a creat Dumnezeu pe amindouă? De ce odată cu sfîrșitul veacurilor nu le nimicește, ci numai le prefacem într-un cer nou și pămînt nou? (II. Petru

3, 13). Dece a ingemănat în persoana Mintuitorului cerul și pământul, divinitatea și omenescul? Dece a înălțat trupul nostru, transfigurat și duhovnicesc, la ceruri? Și mai virtuos: dece a frământat laolaltă spiritul și materia într-un pumn de carne neliniștită: inima mea? Această carne, după ce va înceta să mai bată, va învia în viața veșnică și va rodi întocmai ca vița din gropnița sf. Simion.

Biserica noastră păstrează, ca pe niște comori, moaștele sfinților, adecă trupurile lor nesupuse putreziciunii: materia transfigurată de flacăra unui suflet sfânt. Iată dovada că în creștinism desăvîrșirea nu înseamnă nimicirea cărnii, ci sfințirea ei. Dimpotrivă, un geniu uriaș al creștinismului în sec. III (Origen) a pierdut harul sfințeniei și pentru faptul că credea că se mintuie mutilindu-și trupul, în loc să și-l strunească — după zisa sf. Pavel — robindu-l sufletului (I Cor. 9, 27).

Nu știți oare că trupul nostru e numit în Scriptură: „templul Duhului Sfânt” (I Cor. 6, 19), care trebuie încălzit și hrănit (Efes. 5, 29). Așa încît, indemnul Evangheliei, să nu ne îngrijim de ce vom minca sau bea, sau cu ce ne vom îmbrăca, nu trebuie socotit ca o piedecă în calea progresului economic și social. Fiindcă Mintuitorul condamnă aci exagerarea care ne subjugă, după constatarea sf. Pavel: „Grija de trup să nu o prefăceți în poftă” (Rom. 13, 14). Evanghelia de azi ne sfătuie să nu căutăm cu precădere bunurile materiale: „căci toate acestea pămîntii le caută” (Mt. 6, 32). Ideea creștină nu luptă împotriva realității materiale a lumii, ci împotriva concepției păgine care face din pintece un Dumnezeu (Filip. 3, 19) și din trup „un mormînt al sufletului” — cum zice sf. Ioan Gură de Aur.

Mintuitorul spune că nimeni nu poate sluji la doi domni (Mt. 6, 24). Deci trebuie ca să avem o preferință, după ierarhia, care există în ordinea creștină a lumii: duhul întîi și apoi materia. Căci „Duhul e osîrduitor, iar trupul neputincios” (Mt. 26, 41). În ordinea firească — scrie sf. Antonie cel Mare — „cele muritoare se supun celor nemuritoare, iar cele nemuritoare slujesc celor muritoare”. Firește că vom alege partea sufletului, cum ne îndeamnă sfîrșitul Evangheliei de azi: „Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui și aceste toate se vor adăuge vouă”. (Mt. 6, 33).

Aplicată la viața noastră, învățătura aceasta trebuie să ne determine o anumită atitudine și anume: la fiecare pas nu voi uita că trăiesc pe pămînt. Dar mintuirea mea nu-i floare ce crește dintre ruinele lumii materiale. Deci nu nimicirea existenței mele materiale, ci subordonarea ei față de suflet. Căci spiritul frămîntă, dă viață, transfigurează și sfințește materia.

Hegemonia sau întîietatea sufletului este un ideal creștin realizabil pentru oricare dintre noi: Să vezi în fapte și în rostul tău aci mai mult decît forma terestră. Să-l vezi pe Dumnezeu în faptură și să trăiești o existență mai presus decît cea materială.

Oare pământul pe care-l exploatezi pentru piine și aur e totul? Viața aceasta dură și zbuciumată — e totul? Sănătatea trupească a ta și-a familiei — e totul? Legătura materială dintre soți — e totul? Plăcerea fizică — e totul? Banul — e totul?

Nu! Pe deasupra tuturor și mai de preț decît tot universul material e sufletul, care transfigurează, înfrumusețează, ne sfințește viața. Așa stă scris: „Ce va folosi omul de va dobîndi lumea toată, iar sufletul și-l va pierde, sau ce va da omul schimb pentru sufletul său?” (Mc. 8, 36—37).

Protopresbiterul B.

DUMINICA A IV-a DUPĂ RUSALII

— *Un sutaș rugîndu-l zice:*

— „Doamne, sluga mea zace în casă bolnav, cumplit chinîndu-se”.

— „Și a zis Iisus lui: Eu venînd îl voi tămădui pe dînsul...”.

(Mt. VIII. 6—7).

Iubiți creștini,

Puține din tragediile, care au zguduit cu înfiorare omenirea, au fost, ca și aceea nemaipomenită nenorocire, care s-a descărcat în vara anului 79 d. Hristos, peste orașele Herculanium și Pompei, de la poalele vulcanului Vezuviu; cînd, după un sinistru preludiv de tunete și fulgere, dintr-o neînteruptă și lungă noapte de iad, s-a revărsat fulgerător, în grosime de peste 8—10 m. și în unele locuri pînă la 23 m., lava de foc și cenușe, acoperînd pentru 17 veacuri două orașe înfloritoare și regiunea împrejmuitoare.

Cînd în veacul al XVIII-lea s-au făcut săpături sistematice sub supraveghierea unor oameni de știință, au ieșit la iveală, ca dintr-un muzeu uitat, sau ținut sub lacăt, 17 veacuri, însuși felul de viață, sub toate aspectele și manifestările ei, așa cum a fost surprinsă și pietrificată sub lava, care a acoperit-o.

Între piesele — multe și foarte caracteristice — păstrate în acest cimitir-muzeu, după care se poate cunoaște felul de viață, cu nivelul ei cultural, edilitar, social, moral, economic etc. de atunci, s-a păstrat lingă poarta unei case, un om înălțat, așa cum a fost surprins de lavă.

— „Un sclav înălțat, ca să păzească casa unui patrician!”, a exclamat cercetătorul.

Am pomenit acest amănunt, ca pus în comparație cu minunatul tablou, pe care îl prezintă sfînta evanghelie de azi de la Mt. VIII, 5—13, cu sluga sutașului, să iasă în evidență cit mai plastic, frumusețea morală, superioritatea și noblețea concepției creștine referitoare la felul de comportare față de inferiori în general și în special față de servitori.

Sutașul din sfînta evanghelie, — un sutaș de pe timpul, cînd

imperiul roman, era în culmea măririi sale, — o mare autoritate, — nu-i susceptibil, că ar fi o înjosire să se intereseze de soarta unui serv, ba se apropie cu umilință de Fiul lui Dumnezeu și intervine pentru el, ca și pentru un prieten al său.

Considerația și chiar dragostea, pe care o avea pentru servitorul său, îl face să aibă această atitudine familiară față de el. Pentru el servul nu-i un străin, ci este un membru foarte aproape, ca un membru al familiei.

În concluzie : pe timpul păginității, servul ? un om înlăntuit; în lumea creștină, servul ?... omul ridicat, prin considerație, și iubire, până a fi alături de membrii familiei.

Azi munca tuturor, se cere să fie îndeplinită într-o frățească colaborare și ascultare ; ascultare, izvorită din convingerea, că munca noastră a tuturor, servește progresul și binele obștesc.

Marea îndatorire, ce ne incumbă, în momentul de față, ca și în toate zilele vieții noastre, este ca fiecare dintre noi, mic sau mare, situat adecă mai jos, sau urcat mai sus pe scara ierarhiei vieții sociale, deopotrivă să ne îndeplinim cu sfîntenie obligațiile, împreunate cu slujba, în care ne-a rînduit rostul vieții noastre. Să ne socotim servi ai slujbei noastre, ținînd seama de principiul evangheliei: ... „cine vrea să fie mai mare să fie slugă tuturor“.

Aceia, care vor avea cit mai mult din lumina, bunătatea smerenia, curățenia morală, răbdarea, simțul de adevăr și dreptate și dragoste și a tuturor harurilor Sale, unii ca aceia vor binemerita, căci zice apostolul neamurilor la Rom. XIV, 18 : — „Cel ce slujește în felul acesta pe Hristos, plăcut este lui Dumnezeu și încuviințat de oameni“.

Pe lingă aprecierile, de care vor profita încă în această viață, unora ca aceștia, li se va zice, în ceasul cel mare, de către Dreptul Judecător, pentru slujba făcută :

— „Bine slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost pus, peste multe te voi pune, întră, întru bucuria Domnului Tău“.

Momentul, pe care îl trăim să fie un îndemn, ca viața noastră să fie, de azi înainte, o neîntreruptă străduință, ca unul fieștecare dintre fiii Bisericii să binemerite această răsplătă. Amin.

Prot. MELENTIE ȘORA.

DUMINICA ÎNAINTEA ÎNALȚĂRII SF. CRUCI

Suferința mîntuitoare.

Nu de mult, durerea unei răni obrintite se ogoia printr-un procedeu cel puțin tot atît de dureros : cu fierul roșu...

Pe cînd astăzi medicina anunță încetarea tuturor durerilor fizice, începînd cu extracția neînsemnată a unui dinte pînă la cele mai complicate nașteri.

Și totuși, progresul științei nu înseamnă nicidecum sfârșitul tuturor suferințelor noastre. Vor dispărea nedreptățile sociale; se vor alina durerile noastre fizice. Dar ne vor stăpîni, totdeauna alte suferințe mai adînci decît cele trupești: remușcarea după săvîrșirea păcatului, dar maicuseamă durerea de-a fi pierdut o ființă dragă. Aci rămîne mereu valabil cuvîntul Scripturii că „omul se naște ca să sufere, după cum scinteia se iscă pentru ca să se înalțe” (Iov, 5, 7). Suferința este o categorie necesară a existenței. A trăi înseamnă a suferi. Așa spune proverbul: „Trebuie să plătești pentru viață!” cu lacrimi; cu singe... cu suferințe.

Intr-adevăr, durerea e un semnal de alarmă: fără durere, știința medicală n-ar fi ajuns astăzi nici la fierul înroșit. Suferințele obișnuite ale popoarelor trăitoare sub biciul intemperiilor n-au grăbit pasul pe calea civilizației europene: Cultura omenescă e un rod al durerii. Suferințele milenare au trezit incitarea neîntrecutelor doine în inima poporului nostru și-au îngînat lira genială a mult pătimitorului nostru Eminescu.

Bine spunea oarecine (Meister Eckart) că „telegarul care aleargă mai repede cu noi spre perfecțiune este Durerea”. Deastădată aci e vorba mai mult de perfecțiunea noastră spirituală: desăvîrșirea noastră morală prin suferință, precum bunăoară aurul se lămurește prin foc (Sir. 2, 5). Astfel, nu numai cultura și alte bunuri umane, dar însași mintuirea noastră e fructul durerii: al suferințelor lui Hristos pe cruce; dar și al măruntelor noastre dureri.

Mintuitorul ne amintește, în Evanghelia de azi, despre șarpele de aramă pe care l-a înălțat Moisi odinioară ca leac pentru cei mușcați de șerpîi veninoși ai pustiului (Num. 21, 4—9). E chipul profetic al crucii și al răstignirii lui Hristos pe care Dumnezeu-Tatăl l-a dat, ca jertfă, pentru ca oricine crede într-insul să nu piară, ci să aibe viață veșnică (Io. 3, 14—16).

Iată pentru ce crucea — semnul suferinței lui Iisus — este și semnul mintuirii noastre. Ea este pomul pe care înflorește bucuria vieții veșnice pentru toată omenirea. Aceasta e mintuirea obiectivă, care trebuie impropriată de fiecare din noi individual — mintuirea subiectivă. Dar această floare nu rodește pentru mine ca singuratic niciun fruct mintuitor, dacă eu nu-mi apropiu durerile vremelnice de marea suferință a lui Iisus pe cruce. Ce e suferința mea față de a lui Hristos? Dispare. Durerea nu mă doare; umilînța nu mă înjosește; răutatea nu mă copleșește; boala nu mă duce la desnădejde. Nu sînt singur în suferințele mele: Hristos e lingă mine. De aci izvorăște în inima mea îndurerată o tainică bucurie. De aci, chiar în necazuri izvorăște o tainică bucurie, simțită de altcui și mărturisită de sf. Pavel: „Mă bucur în suferințele mele pentru voi, și împlinesc în trupul meu suferințele lui Hristos” (Colos. 1, 24). Nu că sufe-

rințele lui n-ar fi depline, dar pentru că eu trebuie să îngemănez suferințele mele cu ale lui Iisus. Cînd sufăr — să-l întîlnesc în calea vieții mele și să-l urmez, precum el spune: „De voiește cineva să vină după mine, să se lăpăde de sine și să-și ia crucea în fiecare zi, și să-mi urmeze“ (Lc. 9, 23). „Crucea, în fiecare zi“ e suferința firește legată de existența noastră zilnică.

Deci și în viața spirituală aflăm suferința ca ceva natural; ca o cale a mîntuirii, recomandată de Hristos Domnul: „Intrați pe poarta cea strîmtă... iar poarta vieții e strîmtă și calea ce duce la ea, îngustă, și puțini le află“ (Mt. 7, 13—14). Dreptaceea zis-a Maica Theodora: „Siliți-vă să intrați prin ușa cea strîmtă. Că precum pomii, de nu vor lua ierni sau ploi, nu pot face roadă, așa și nouă, veacul acesta iarnă ne este; și împărăției ceriurilor nu vom putea să ne facem părtași, fără numai prin multe necazuri și ispite“.

Așadar, urmarea acestor învățături pentru viața noastră creștină este că suferința e o lege a firii. N-o putem evita. Degeaba fugim de ea, căci tot ne paște. Dar în cazul acesta e o simplă durere fizică pe care o suportăm ca jivinele, fără nici un folos moral.

Dacă, dimpotrivă, cunoscînd prezența ei, o acceptăm creștinește și-i dăm înțeles mai înalt — atunci suferința noastră nu-i doar o simplă durere a cărnii, ci ea primește caracter de jertfă. Așa scrie Marcu Ascetul: „Cel ce se împotrivesc necazurilor, se războiește, fără să știe, cu porunca lui Dumnezeu. Iar cel ce le primește întru cunoștință adevărată, acela răbdă pe Domnul, cum zice Scriptura“.

Așa sta David odinioară cu oastea lui în fața Vifleemului, mort de sete, iar o fîntînă cu apă bună era lingă poartă, în mina vrăjmașilor Filisteni. Cînd trei viteji de-ai lui, străbătînd prin tabăra dușmană, i-au adus apă, David n-a vrut s-o bea, ci a vărsat-o întru slava Domnului“ (I Paral. II, 16—18). A închinat lui Dumnezeu nu apa, ci renunțarea lui la apă: suferința pe care singur a acceptat-o.

Iată atitudinea creștină în fața durerii: „A face jertfă lui Dumnezeu din suferința ta. Înseamnă a răbda pe Domnul“, care la rîndul său a făcut și el jertfă din suferințele lui pentru tine pe Golgota.

Ori, poate că tu, creștine, porți suferința cîrtînd, ca Simon Chirineanul, pe care „l-au silit să ducă crucea lui Iisus“ (Mt. 27, 32)? Știu bine că n-ai fost și nu ești scutit de crucea suferinței. Poate a fost atît de grea, încît părea să te strivească, atunci cînd ai fost umilit, sau ai rămas pe drumuri, ori te-au batjocorit oamenii; te-ai topit ca o luminare în febra bolilor, sau ți-ai pierdut ființa cea mai dragă... O, știm ce fac mulți: string pumnii și amenință cerul, își pierd credința, decad în patimi josnice sau își curmă firul vieții... Dar tu? Tu primește, frate, creștinește pe umăr toată povara crucii tale, căci

e prilejul care ți s-a dat să-l urmezi pe Iisus prin această Golgotă a suferinței spre bucuria învierii. Așa; rabdă-l pe Domnul, adevărată fă din durerea ta o jertfă Domnului. Și debunăseamă, nu vei întârzia să culegi rodul durerii tale: mintuirea prin suferințe, cum zice profetul: „Iată, chiar suferințele mele erau spre mintuirea mea“. (Isaia 38, 17).

Protopresbiterul B.

DUMINICA 18 DUPA RUSALII

„... Se biruiește rânduiala firii“

Nimic pe lume nu-i lăsat la voia întâmplării. Totul se conduce după anumite legi ascunse în natură, pe care știința omenească le descopere pe rând. După cum toate în natură se petrec după legea naturală, tot astfel și în timp există legile istoriei, și în societate anumite norme, cărora se supun toate acțiunile omenești.

Și astfel înfățișarea lumii este ca a unui mecanism perfect, a unui aparat de precizie. Această armonie universală întărește și mai mult convingerea noastră, că deasupra tuturor acestor legi mai este și o Ființă supremă din care ele emană și care garantează armonia lor. Așa încît legea universală nu-i altceva decît voința lui Dumnezeu. Și voia lui Dumnezeu izbindește în lume, nu după cum socotim noi oamenii, ci după cum vrea el.

E adevărat că chiar noi oamenii avem libertatea să ascultăm, ori să ne împotrivim adesea legilor divine. Atunci cum putem pretinde ca Dumnezeu, izvorul veșnic al tuturor legilor, să le fie nezmintit supus? ! Invățătura creștină recunoaște și unele abateri care parcă se împotrivesc legilor naturii și judecății noastre. Lumea și rânduiala ei nu-i un șirag de mărgelă în care întâmplările s-ar înșira una de alta, ca pe ață.

Evanghelia de azi ne-a istorisit pescuirea minunată. Iisus Hristos învăța lumea, șezînd într-o corabie. Apoi, isprăvind cuvîntul, a zis către Simon-Petru, stăpinul corăbiei: — „Trage la adînc și vă aruncați mrejele spre pescuire“. Simon i-a răspuns: — „Învățătorule, toată noaptea ne-am ostenit și n-am prins nimic, dar fiindcă zici tu, voi arunca mreaja“. Experiența lui îndelungată de pescar consumat îi spunea că dacă noaptea — timpul cel mai prielnic pentru pescuit — n-au prins nimic, apoi ziua, cu atît mai puțin. Și totuși s-a întîmplat altfel decum părea firesc să se întîmple: „au prins multime multă de pești, încît se rupea mreaja lor“ (Luca, 5, 1—6).

Această minune, dintre multe altele, dovedește că lumea e supusă necondiționat voii lui Dumnezeu. Voința lui e, de fapt, legea universală în toate privințele: în natură, în istorie, în cele spirituale. Această voie se împlinește de atîtea ori chiar împotriva tuturor prevederilor noastre. Exact așa cum stă scris: „Unde vrea Dumnezeu se biruiește rânduiala firii“. Oare nu s-a

zis : „Omul propune, Dumnezeu dispune“ ? Insuși Psalmistul David scrie : „Dumnezeul nostru în cer și pe pământ, rânduiește toate câte voiește“ (Ps. 11, 11). Nu numai în cer, dar și pe pământ ; nu numai în cele spirituale, dar și în cele pămîntești, în istoria lumii, voia lui e suverană, precum citim : „El face ce voiește cu ostirea cerească și cu locuitorii pămîntului ; și nimeni nu poate să-l împiedice la lucrul lui și să-i zică : „Tu ce faci“ (Dan. 4, 12). Așa se întreabă și sf. Pavel : „Poate oare vasul să zică celui ce l-a făcut : — Pentru ce m-ai făcut așa ? Olarul nu e oare stăpîn pe lut ?“ (Rom. 9, 20—21). Și apoi exclamă : „O, adîncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu !“ Cit de nepătrunse sînt planurile lui și de nenumărate căile lui“ (Rom. 11, 33). Iată deci ce l-a îndemnat pe un mare ascet al veacului al V-lea (Nil Ascetul) să scrie : „Adeseori în istorie se amestecă lucruri cu neputință de primit, pentru a se indica adevărul unor înțelegeri mai înalte“ (Filocalia I, pag. 167).

Un exemplu : În legătură cu dărîmarea templului din Ierusalim, în anul 70 d. Hristos. Cu vreo patru ani înainte de această dată, guvernatorul Siriei, Cestius Gallus, asediase cetatea răzvrătită și în ziua a șasea de asediu Ierusalimul ar fi fost cucerit cu siguranță. Dar în acea zi guvernatorul dădu semnalul despresurării și începu să se retragă. De ce ? Se spune că fiul său ar fi fost în cetate prins și iudeii i-ar fi pus în cumpănă viața. Sigur este însă, că trebuia să se plinească cuvîntul lui Iisus către creștinii din cetate : „Iar cînd veți vedea Ierusalimul înconjurat de ostiri, atunci să știți că s-a apropiat pustiirea lui. Atunci cei din Iudeea să fugă la munți, și cei din Ierusalim să iese“ (Lc. 21, 20—21). Fiîndcă nimeni nu putea ieși din cercul asediator, victorioasele legiuni romane au trebuit să se retragă, împlinind fără știință și voință — căci ei erau păgîni — cuvîntul lui Hristos. Și astfel în timpul cit ostașii evrei urmăreau pe romani, creștinii ieșiră din Ierusalim.

Peste vreo patru ani, Titus, fiul împăratului Vespasian, asedia din nou cetatea, ca să se îplinească alt cuvînt al Domnului, cu privire la templul din Ierusalim : „Nu va rămînea aicea piatră peste piatră, care să nu se risipească“ (Mt. 24, 2). Tocmai cînd Titus dădea ordin strict ca templul să fie cruțat, un strigăt din ambele tabere îl vesti : „Templul este în flăcări !“

Din templul splendid de odinioară a rămas doar un zid : Zidul plîngerilor, unde iudeii plîng și azi, gloria lor apusă. Dar nici zidul acesta nu-i al lor, ci aparține musulmanilor, care au zidit pe ruinele templului moscheea lui Omar.

Iată că ne-am întors privirea spre trecut, pentru a dovedi cu fapte voia lui Dumnezeu. În aceeași convingere ne putem întoarce însă privirea și spre viitor. Istoria lumii în genere, ca și a fiecărui om îndeosebi, e în mina lui Dumnezeu. Ce va fi

cu noi și cu lumea asta, nu-i ce socotim noi, ci aceea ce vrea Dumnezeu. Toate planurile frumoase ale oamenilor, ca și toate îngrijorările, pot la un moment dat să facă loc vocii lui Dumnezeu. Așadar, să nu ne îngrijorăm peste măsură, să nu ne speriem de viitorul pe care-l vedem prea posomorit. Să ne făurim aci deviza vieții: „Mai multă încredere în Dumnezeu“.

Protopresbiterul B.

DUMINICA 19 DUPA RUSALII

Mai multă înțelegere !

E clasică și plină de învățăminte disputa singeroasă dintre doi cavaleri medievali pentru culoarea unei paveze așezate între dinșii. Unul susținea că pavăza este albă, precum și era vopsită laturea de către dinsul ; altul însă susținea că-i neagră, și avea dreptate, căci de cealaltă parte scutul era vopsit în negru. Dacă însă ar fi trecut unul în locul celuilalt, și-ar fi dat seama că dreptatea e a amindurora și că este relativă : puteau evita o inutilă vărsare de sînge.

Așa se întimplă totdeauna cînd omul stă neclintit numai pe punctul său de vedere, fără a ține seama și de părerea altora și fără a se pune în situația lor. Acesta se cheamă exclusivism.

Desigur că trena de multe și mari nenorociri pe care exclusivismul a tirat-o după sine, în trecutul omenirii ca și în prezent, n-ar mai fi existat, dacă lumea ar fi luat seamă la îndemnul Mintuitorului din Evanghelia de azi : „Cum voiți să vă facă oamenii, faceți-le și voi asemenea“ (Lc. 6, 31). Înțelesul e clar. N-avem de-a-face cu o variantă a preceptului din Legea lui Moise : „Ce ție nu-ți place, altuia nu face“ (Tob. 4, 15). Căci miezul acestui îndemn nu e doar iubirea de sine, cînd ne cere ca să facem oamenilor binele pe care vrem ca ei să ni-l întoarcă la vremea sa. Indemnul lui Iisus : „Cum voiți să vă facă oamenii, faceți-le și voi asemenea“ este mai mult decît un aspect utilitarist al iubirii de sine. Din toate cuvintele evangheliei de azi se vede că Domnul Hristos ne cere mai mult : să ne transpunem noi înșine în locul, în situația deapropelui nostru.

La aceasta ne obligă înșasi calitatea noastră de membri ai Bisericii, Corpul Tainic al lui Hristos, în care noi existăm într-o corelație strînsă, ca și membrele într-un organism, precum stă scris : „Deaceea, de suferă un membru, împreună cu el toate membrele sufăr ; iar dacă un membru este prețuit, se bucură împreună cu el toate membrele“ (I Cor. 12, 26). Or, aceasta e mai mult decît iubirea de sine. Sf. Simeon Noul Teolog scria, probabil despre sine însuși : „Eu chiar cunosc un om care dorea cu atîta înfocare mintuirea fraților săi, încît cerea adeseori de la Dumnezeu, cu lacrimi fierbinți : ori ei să fie mintuiți împreună cu dinsul, ori el însuși să fie pârtaș cu ei muncilor.

Încălzit de-o iubire fierbinte, el nu voia în nici un caz să ajungă la mîntuire fără frații săi" (N. Arseniev : Biserica Răsăriteană p. 114). Așadar calitatea noastră de creștini ne obligă, adeseori să schimbăm rolurile, punindu-ne în situația semenilor, pe care de atîtea ori îi nedreptățim prin exclusivismul nostru.

Cunoașteți probabil povestea celui biet slujbaş pe care colegii lui de birou l-au poreclit „Microbul“, din cauza fizicului său pipernicit. Pe lingă aceasta îl șicanau zi de zi cu o cruzime înconștientă. Iar în cele din urmă tot ei au determinat și aruncarea lui din slujbă... A fost însă destul ca unul dintre ei să ajungă din intimplare în familia mizeră a nefericitului concediat, pentru ca să-și dea seama de jосnicia faptei lor și să sărute, muștrat de conștiință, mina mamei paralitice a Microbului.

Cred că și în viața noastră zilnică n-am avea să ne reproșăm atîtea fapte urite, dacă — înainte de a le săvîrși — ne-am transpune în situația celor cu care avem de-a face.

Cine batjocorește sărăcia sau slăbiciunile cuiva, pună-se măcar cu gîndul în locul celui batjocorit, ca să-și dea seama cum s-ar simți el însuși sub șfichiul glumei grosolane sau sub povara mizeriei.

Cine condamnă ușuratic vreun gest sau atitudine a cuiva, pună-se mai întîi în situația familiară a celui osîndit. „În general așa este bine, ca fiecare să judece faptele altuia, așa cum vrea ca altul să i le judece pe le lui“ (Asterie al Amasiei : Omilii și Predici).

În viață nu sîntem singuri cu punctele noastre de vedere, cu judecățile noastre exclusiviste, cu dreptatea noastră, atît de adeseori nedreaptă. Trăim împreună cu cei pe care-i nesocotim, în societate ca într-un organism, și împrejurările ne pun adesea pe unii în situația celorlalți, și aci numai iubirea creștină, poate ajuta. De aci izvorăște și înțelegerea pentru deaproapele. Altfel ne va îneca ura exclusivistă care a făcut atîta rău omenirii. O, Doamne, cînd vom ajunge la înalta conștiință dorită de sf. Pavel : „Cu cei ce se bucură, bucurați-vă, și plîngeți cu cei ce plîng“ (Rom. 12, 15).

Protopresbiterul B.

DESPRE BIBLIE.

Un vechi proverb romînesc spune : „Ai carte, ai parte ; n-ai carte, n-ai parte“. Acest proverb reflectă conștiința ce o are poporul nostru despre valoarea scrisului și al cărții. Dar el reflectă totodată și conștiința omenirii, în general, în această privință. El ne arată că omenirea, din clipa în care a ajuns să-și fixeze ideile prin anumite semne, din acea clipă și-a dat seama de valoarea acestei fixări. De atunci ea este conștientă că această fixare e un factor ce contribuie la progresul și fericirea ei și de aceea el trebuie conservat cu grijă și transmis cu dragoste urmașilor.

Dându-și seama de valoarea scrisului, omenirea a și adunat la un loc și a păstrat în biblioteci scrierile în cari erau fixate ideile și experiențele celor mai talentați membri ai ei. Le-a adunat spre a le avea la dispoziție și a se folosi de ele la nevoie. Istoria face amintire de câteva biblioteci renumite, din vechime. Despre Sumeri se spune, de ex., că aveau, cu 3000 de ani î. Hristos, biblioteci compuse din tăblițe de argilă, cu inscripții cuneiforme. Biblioteci renumite, pe papirus și pergament, au avut și grecii și romanii. Dar cartea și bibliotecile au luat o dezvoltare extraordinară de la invenția tiparului încoace. De atunci s-au tipărit o mulțime de cărți, tratând diferite probleme și ocupându-se de diferite laturi ale vieții și activității omenești. Intrucit, în principiu, cartea are menirea de a contribui la înălțarea omului, putem spune că orice carte, care tinde spre acest scop, e bună.

Intrucit din punct de vedere creștin, viața pămîntească e numai un stadiu pregătitor pentru viața viitoare, creștinul mai are nevoie și de o altă carte, care să-i arate cum se poate ajunge acolo. Care, fără a face de prisos celelalte cărți, să-i arate cum trebuie trăit pe pămînt, pentru a menține legătura cu Dumnezeu și a ajunge la fericirea cerească.

Această carte e Biblia. Biblia e cartea scrisă sub inspirația Duhului Sfînt. Autorul ei este deci Dumnezeu. Ea se adresează întregii ființe umane și tuturor oamenilor. Ea poate fi citită, cu mult folos, de orice om. Totuși pentru înțelegerea tuturor tainelor ei avem nevoie de ajutorul Bisericii.

În Biblie se vorbește despre Dumnezeu, despre lume și despre om. În ea ni se arată destinul lumii, destinul omului și al omenirii. Se arată bunătatea și iubirea lui Dumnezeu față de oameni, și calea pe care trebuie să umble oamenii spre a se arăta vrednici de iubirea divină și spre a-și dobîndi mîntuirea. Se arată datoria omului de a iubi pe Dumnezeu și pe semenii. Se propovăduiește, deci, ridicarea omului de la egoism la altruism. Biblia este prin excelență, o carte religioasă.

Dar ea posedă și o excepțională putere moralizatoare. Nu există suflet de bună credință care să nu poată fi îndreptat prin preceptele ei. Ea contribuie la întărirea voinții și la orientarea ei spre bine. Ea constituie un indemn permanent de a săvîrși binele și de a trăi în pace și armonie cu semenii.

Biblia mai este apoi și un izvor de energii intelectuale. Citirea ei dă naștere la noi și noi probleme, căci „cuvîntul lui Dumnezeu e viu și lucrător“ (Evr. 4, 12). Cuvintele ei „fiți desăvîrșiți, precum și Tatăl vostru cel ceresc este desăvîrșit“ (Mt. 5, 48), se referă nu numai la perfecționarea noastră morală, ci și la desăvîrșirea intelectuală. În felul acesta, Biblia, deși nu e o carte de știință, constituie însă un imbold pentru știință.

Biblia posedă și însemnate calități literare. Nenumăratele frumuseți literare, unele cărți poetice ale ei și unele perle de literatură ce conține, o fac să fie numărată între capodoperele literare mondiale.

Toate însușirile de mai sus fac din Biblie o carte excepțională. O carte pe care au elogiato și o elogiază mulți bărbați de seamă ai culturii umane, iar unul din sf. Părinți (Vas. c. M.) o compară cu o farmacie în care se află medicamente pentru toate nevoile sufletești.

Spusele Bibliei sînt mereu actuale. Sînt de o actualitate veșnică. Actualitatea și valoarea ei se vede, între altele, și din faptul că de la invenția tiparului încoace, s-a tipărit în peste 1000 de limbi și dialecte. De cînd există lumea, nici o altă carte nu s-a bucurat de o stimă și răspîndire așa de mare ca Biblia.

Proverbul românesc: „Ai carte, ai parte...” se referă, de sigur, și la Biblie. Ceea ce vrea să însemneze că dacă ai Biblia, dacă ai învățăturile ei, atunci ai și parte de mintuirea sufletului, iar de nu ai acestea, nu ai parte nici de mintuire. Așadar nu simpla posedare a Bibliei îți aduce mintuirea și nici simpla cetire a ei, ci însușirea și urmarea ei, așa cum ne învață Biserica. De aceea, încă din vechime, s-a introdus obiceiul ca la serviciile divine să se citească părți din ea (Evanghelie, Apostol, Psalmi, etc.) și să se explice, pentru ca credincioșii să și le însușească și să le urmeze.

Cuprinzînd Biblia cuvîntul lui Dumnezeu, cuprinzînd adevărurile mintuitoare, să căutăm să ne pătrundem de aceste adevăruri. Să facem din ele un bun al nostru, pentru ca astfel să putem trăi în comuniune cît mai strînsă cu Dumnezeu și cu semenii.

Prot. Dr. Ioan Petreuță.

SFINTULUI IOSIF CEL NOU TAUMATURGUL

— fost mitropolit al Timișorii —

Nădejde-n veac.

Dintr-un oraș cu străzi sfîrșite-n mare
Pornit ai fost pe drum de sihăstrie,
Senine rugi, ca zarea albăstrie,
Dureri au stins, în suflete amare.

Sfînt Iosif Nou, cu-a duhului mistrie,
În țara mea venit din depărtare,
Zidind tărie, dat-ai alinare
Și-ai vindecat cu-a rugii măiestrie.

Banatul meu, robit de păgînice,
Te-a-ntimpinat cu brațe larg deschise,
Nădejde-n veac, izvor de proștețime.

Azi, te vestesc și faptele-ți nescrise
De-al tău diac. Te-ntimpină mulțime,
Cu noi dureri, cu rugi în plinset zise.

*

Mitropoliei noastre, drag părinte,
Orinduit ai fost s-aduci sfîntire,
În crez străbun, în caldă înfrățire,
Duh nou sîdind, în blîndețe-ți cuvinte.

Sub grele vremi, de-amarnică robire,
Ai scos speranța vieții din morminte
Și-ai înălțat umila rugămintă,
Cu dar sfințit și vrednică trăire.

Ologi trudiți ai smuls din suferință,
Păstor iubit de turma grăitoare,
Înfrint-ai, darnic, orice neputință.

Cînd pentru mulți viața-i trecătoare,
De și-o trăiesc în van, cu ușurință, —
Viața ta e veșnic sfîntitoare.

*

Vindecător de răni și de durere,
Cu lacrimi ud a tale oseminte:
În grai de plîns, cerșesc tărie, Sfînte,
Din ruga ta, un strop, spre mîngiere.

Nestăvilită-n mersu-i înainte,
O lume nouă fericirea-și cere —
Înmoaie tu, cereasca, dreapta vrere,
Cînd răul fac, cu-ntunecată minte.

Dă-mi vorbe-alese-n ruga de căință
Și-alătura de mine rugă spune,
Ca Tatăl Sfînt s-asculțe-a mea dorință.

Iosif cel Sfînt, mitropolit prea bune,
Speranțe noi fă-n suflet să ia ființă
Și-un glas sfințit, la praznic, să ne-adune.

Diacon Ioan Decan.

T R E I S U R O R I

I.

C r e d i n Ț a.

Pe cînd ardea însingerata zare,
Cînd beam, în chinuri, al ispitei mied, —
Cu ochii-nvăpăiați veni cu-ardoare
Și mă-ndemna să plec, să lupt, să cred !

Privirea-i ca un fulger mă străpunse,
Crezînd ispite noi am așteptat;
Luptînd am biruit puteri ascunse,
În ghiara morții stam nevătămat !

II.

N ă d e j d e a.

Iar cînd uitat de-a vieții auroră
Închis-am ochii istovit și-nvins,
Atunci o rază — cu Nădejdea soră,
Cerească rază-n suflet s-a aprins.

De chinuri crunte calea-mi fuse plină,
Dar cine n-a lăsat să fiu înfrînt ?
„Nădejdea“ — sora-n veșnica-i lumină,
Cu dînsa inima-mi zvîcnea avînt.

III.

D r a g o s t e a.

Dușmanul l-am zărit răpus de-o rană,
Cu buze ărse, ce-mi stirnea flori ;
Atunci văzui a Dragostei icoană
Împodobită cu ghirlande, flori.

Iubirea-mi spuse rosturile-i toate,
Lumina, ca prin ceață a răzbit,
Vrăjmașului i-am dat, ca unui frate
Să bea, și rana i-am legat, smerit.

Petru Iacobescu

RUGĂCIUNE.

Apele-mi împrăştiate
se adună-într-o lumină,
Într-o rază care suie,
gîndurile se imbină.
Lothus inima se-nvoltă,
veşniciei se desface,
Lumea-n sine o ridică,
s-o jertfească pentru pace.
Rugul ars, cuvîntul pierе,
sînt cu Dumnezeu în faţă,
Totul nu-i decît tăcere,
totuşi, totul e viaţă.
Unde-mi învălmăşite
'n armonii dulci se a'lină...
Cum aş sta aşа de-apururi
în bucuria divină!
Dar iată-L : coboară-n mine
şi mă umple de lumină :
Soarele-ntr-un strop de rouă,
cîntec în zarea-mi senină.

Pr. P. Sălăjeanu.

DUMINICA ORBULUI

Sînt orb din naştere şi eu
nu văd nimic în jurul meu ;
o beznă ca-într-un iad cumplit
şi lumea mea-i în pipăit.

N-am văzut pe măicuţa mea
ce m-alăpta şi tot plîngea;
prin degete m-am învăţat
să văd obrazul ei brăzdat.

Atîta doară mi-a rămas
şi să aud blindul ei glas.
Eu, nu ştiu cîmpul inverzit,
albastrul cer nemărginit,

nici ochii mari, copilărești
ai vreunei zine ca-n povești.
Sint orb, dar înăuntrul meu
eu văd mereu pe Dumnezeu.

Lumina Lui nu se ascunde,
ci ea pătrunde orișiunde;
urzește-n mine-o lume-ntreagă,
o lume nouă — frate dragă.

Sint orb, dar ura nu știu ce-i,
toți oamenii sint frații mei;
plăceri lumești nu mă frământă,
căci sufletu-mi mereu se-ncintă,

să simtă mila Domnului
și înăuntrul orbului...

Sint orb de ochii cei trupești
și frate, nu te văd cum ești,
dară, din cite-am auzit,
inima mea s-a și scîrbit.

O, Doamne, dacă și vedeam,
cu cit mai mult eu sufeream!

Hristoase-al meu, îți cer lumină,
dar nu mi-o da prin ochi de tină,
ci dă-mi lumina Ta în mine,
să Te cunosc, să fiu cu Tine.

Și-n juru-mi pace doar să fie,
iubire cum Ți-i drag și Ție,
și toți prin Tine să vedem,
să trăim, să gîndim, să vrem.

Să nu orbim lumina Ta,
svirlind cu tină peste ea,
ci să ne fie-ndemn și cale
spre scaunul Mărire Tale!

Pr. P. Sălăjeanu

PSALTIREA

Cînd duhul gloriei deșarte
Agită gîndu-mi... eu deschid
Fermecătoarea noastră carte-
Cu psalmii Sfintului David.

Divinul vers din chin mă scoate
Și gîndul mi-i din nou senin;
Ispitele-n noian, cu toate,
Își prăbușesc a lor venin.

Indată-n inimă-mi revine
Credința — vechiul meu tovarăș,
Se naște dragostea în mine
Și bucuria-nvie iarăși...

Precum dispare ceața deasă
În fața razelor solare, —
Trufia pierе — și mă lasă
În grija sfintelor altare!

Și-atunci spre zarea fericirii
Mă-nalț cu sufletu-mi stingher...
Sărut eu strunele Psaltirii
Dumnezeești aici și-n cer!...

Preot *Simion Mihnea*

PRIETENIA ROMÎNO-IUGOSLAVĂ
ȘI TRADIȚIILE SALE

Prietenia dintre poporul romin și Iugoslavi are la bază străvechi tradiții istorice, de luptă comună pentru independența și existența națională.

Poporul romin și poporul sirb din timpurile îndepărtate au fost legate printr-o comunitate de interese cu totul strînse, iar aceasta a făcut ca între ele să se creeze o prietenie adîncă, prietenie ce n-a fost niciodată abandonată în decursul destinului nostru istoric comun.

Și poporul romin, ca și poporul sirb, au avut ca dușmani comuni, încă din secolul al XIV-lea, pe năvălitorii otomani, împotriva cărora cele două popoare duceau lupta comună de-a lungul secolelor. În multe bătălii purtate cu turcii copleșitori, începînd de la lupta de pe Cosovopolie, ostașul romin și sirb au luptat umăr la umăr pentru libertatea popoarelor lor, atît pe teritoriul poporului sirb, cit și pe teritoriul poporului romin.

În fosta Ungarie și chiar în Banat, nu odată țăranii iobagi romini și sirbi s-au ridicat împreună împotriva exploatării și asupririi feudale.

În timpuri vechi între romini și sirbi au existat legături culturale, care și-au lăsat influența în limba noastră, în cîntecele și în cultura noastră, mai ales populația din Banat a fost foarte apropiată de poporul iugoslav, în regiunea noastră s-au născut și au trăit o vreme scriitorii, oameni de cultură și de artă sirbi, ca Obradovici, care a trăit la Ciacova și alții.

Între poporul romin și sirb n-au existat niciodată conflicte, n-au existat de-alungul istoriei nici un fel de probleme mari, care să împiedece prietenia dintre cele două popoare. Dimpotrivă, au existat întotdeauna relații de ajutor reciproc la nevoie și de luptă comună pentru independență.

Cu multă stimă a privit poporul nostru lupta curajoasă a poporului iugoslav împotriva cîmpitorilor fasciști, care știm că au comis cruzimi și barbarii de nedescris în timpul ocupației; atitudinea poporului nostru a încurajat putem spune lupta eroică a partizanilor iugoslavi și am mai putea adăuga că chiar în rîndurile populației sirbești din Banat au fost tovarăși care au sprijinit lupta partizanilor iugoslavi.

După eliberarea de sub jugul fascist, între poporul romin și poporul iugoslav s-au întărit și mai mult relațiile de prietenie. Întreruperea nefirească a legăturilor dintre popoarele noastre, este de domeniul trecutului. Restabilirea relațiilor prietenești dintre România și Iugoslavia au devenit astăzi fapt și azi pășim pe calea colaborării frățești între popoarele noastre, care construiesc în țara lor socialismul, călăuzindu-se după mărețele idei marxist-leniniste, pe care le aplicăm în condițiile și posibilitățile specifice.

În direcția întăririi dintre R. P. R. și R. P. F. Iugoslavă s-au obținut o seamă de realizări concrete pînă în prezent, între acestea amintim schimbul comercial, comunicațiile feroviare, fluviale și aeriene, dezvoltarea schimburilor culturale și a vizitelor reciproce de oameni de cultură și știință.

Vizita lui *Iosif Broz Tito*, Președintele Republicii Federative Iugoslavia în țara noastră și rezultatele acestei vizite, au constituit o importantă contribuție la întărirea prieteniei romino-iugoslave.

Președintele Tito a fost obiectul unei călduroase manifestări și de sincere simpatii din partea cetățenilor patriei noastre, care l-au primit pe el și pe tovarășii care l-au însoțit, ca pe niște buni și dragi prieteni. De o caldă manifestație de prietenie s-au bucurat conducătorii Iugoslaviei, în gara Timișoara, în gara Jimbolia și în toate orașele, comunele și regiunea noastră prin care a trecut trenul conducătorilor iugoslavi.

Convorbirile care au avut loc la București între conducătorii romini și iugoslavi, s-au desfășurat într-un spirit de înțelegere și cordialitate desinteresată. Ele au trasat liniile de dezvoltare continuă a relațiilor de prietenie româno-iugoslavă, în interesul celor două popoare, a întăririi socialismului, al cauzei și colaborării dintre toate popoarele. Aceasta se reflectă clar în declarația comună a guvernelor R. P. R. și R. P. F. Iugoslavă, precum și în comunicatul cu privire la relațiile dintre Uniunea Comuniștilor din Iugoslavia și P. M. R.

Subliniind procesul de slăbire a încordării internaționale, cele două popoare au stabilit însemnătatea pe care o au contactele directe dintre oamenii de stat și metoda tratativelor R. P. F. Iugoslavia și R. P. R., și-au reafirmat atașamentul față de principiile Chartei Națiunilor Unite.

Cele două guverne au declarat, că vor sprijini orice inițiativă, care este menită să ducă la înfăptuirea dezarmării. De asemenea cele două guverne au apreciat importanța dezvoltării urvi comerț internațional nestingherit, lichidarea pedicilor artificiale, intensificarea schimburilor între țări.

Declarația acordă cea mai mare atenție dezvoltării și întăririi colaborării între R. P. R. și R. P. F. Iugoslavia. Aceste legături au la bază principiile respectării suveranității și integrității teritoriale, egalității în drepturi, respectul reciproc și neamestecul în treburile interne.

În declarații au fost înscrise măsuri, care au menirea să dezvolte legăturile dintre țările noastre, să înlesnească contractele și schimbul de experiențe în ceea ce privește construirea unei vieți noi.

Cele două guverne consideră că există posibilități de o largă dezvoltare a colaborării economice și de ridicare a nivelului schimburilor comerciale. În acest scop se va încheia un acord comercial de lungă durată. S-a hotărât, având în vedere importanța resurselor hidroenergetice ale Dunării, convocarea unei comisii de specialiști romini și iugoslavi care să examineze posibilitățile cele mai favorabile în vederea construirii în comun a unei hidrocentrale în sectorul Porților de Fier.

Pentru dezvoltarea schimbului de experiență tehnică și de știință, ce va menirea să contribuie la progresul ambelor state, s-a hotărât să se încheie o convenție de colaborare tehnico-științifică, deasemeni se vor dezvolta schimburile culturale, vizitele reciproce ale oamenilor de știință din ambele țări. În acest scop s-a hotărât încheierea unui acord cultural. În prezent, după cum știm, relațiile culturale dintre România și Iugoslavia, se dezvoltă tot mai mult. Au loc vizite reciproce ale oamenilor de artă și de știință. Scriitorul *Mihail Sadoveanu*, a vizitat nu de mult Iugoslavia, unde a avut întâlniri prietenești cu scriitorii iugoslavi. La recentul Congres al Scriitorilor Romini a participat și o delegație de scriitori iugoslavi, între care poetul *Vaco Popa*.

De asemenea țara noastră a fost vizitată de artiști iugoslavi, a căror artă a fost primită cu căldură de publicul nostru. Declarația comună prevede efectuarea de vizite, schimb de delegații, de publicații și informații, schimb reciproc de turiști, etc.

Pentru dezvoltarea și întărirea legăturilor prietenești între țările și popoarele noastre are mare importanță promovarea unor relații de colaborare reciprocă între Uniunea Comuniștilor din Iugoslavia și Partidul Muncitoresc Român.

Conducerea celor două partide a căzut de acord că *există condiții necesare pentru restabilirea și dezvoltarea contactului și colaborării tovarășești între ambele partide*. Pentru aceasta, Uniunea Comuniștilor din Iugoslavia și P. M. R. vor stabili contacte și întâlniri personale cu privire la activitatea partidelor, schimb de delegații de literatură sau alte forme de contacte, care pot contribui la cunoașterea reciprocă a vederilor care prezintă interes comun. În legătură cu aceasta C. C. al Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia a adresat C. C. al P. M. R. o invitație, ca o delegație a partidului nostru să viziteze Iugoslavia, invitație care a fost acceptată. Deasemeni, după cum s-a mai anunțat, o delegație guvernamentală a R. P. R. va face o vizită în R. P. F. Iugoslavia la invitația guvernului iugoslav.

Dușmanii cuceririlor democrației revoluționare ale poporului român și iugoslav, nu sînt mulțumiți de conținutul declarației comune a R. P. R. și Iugoslaviei. Aceasta este de înțeles, cercurile care caută să mențină incordarea internațională au de ce să nu fie bucuroase de înțelegerea ce a fost realizată de guvernul român și cel iugoslav, care iubesc și apără pacea; dușmanii păcii au suferit o nouă înfringere dureroasă în urma tratativelor sovietico-iugoslave, care s-au încheiat cu succes.

Dar iubitorii de pace din întreaga lume au primit cu deosebită satisfacție, rezultatele vizitei în U. R. S. S. și în România a conducătorilor iugoslavi.

Ziarele democratice din Franța, din India, din Egipt și din alte țări ale lumii, au salutat înțelegerea dintre guvernele iugoslav și român, ca o nouă contribuție la cauza păcii.

Poporul român s-a bucurat de rezultatele însemnate ale vizitei conducătorilor iugoslavi în R. P. R. Poporul nostru a salutat cu căldură conținutul documentelor publicate și s-a angajat să facă totul pentru traducerea lor în viață.

Oamenii muncii din țara noastră au fost bucuroși că și oamenii muncii din Iugoslavia, împărtășesc același sentiment, pentru că întărirea prieteniei româno-iugoslave corespunde intereselor comune ale celor două popoare ale noastre.

Totodată, prin întărirea prieteniei româno-iugoslave popoarele noastre se unesc și mai strîns cu celelalte popoare frățești din U. R. S. S. din R. P. Chineză și din toate țările prietene care construiesc socialismul, pe deplin conștiente că izvorul furtiei acestor țări, cheazășia unor noi și mari succese, stau la baza

prieteniei și coeziunii lor frățești. Marșul înainte al țărilor noastre spre țelul măreț al socialismului, este călăuzit de nemuritoarele idei ale marxism-leninismului.

Popoarele noastre sint conștiente, că dezvoltarea relațiilor de prietenie între R. P. F. Iugoslavia și U. R. S. S., dezvoltarea relațiilor de prietenie dintre Iugoslavia și țara noastră, reprezintă o valoroasă contribuție la întărirea păcii în această parte a Europei și la triumful politicii de coexistență pașnică și prietenie, și de colaborare între toate popoarele.

Prof. Dr. A. GOLIMAS

ÎN APĂRAREA PĂCII

Conferință interconfesională de Luptă pentru Pace

Cine știe cit timp îi trebuie cărbunelui să se prefacă-n diamant, în măruntaiele pământului ! Cînd muncitorul săpător însă îl scoate la lumină, acest cristal dintr-o adîncuri dă luminei zilei o și mai amplă strălucire în sute de fețe, de ape și de scînteieri.

Lumea se lasă indeobște impresionată de aceste festive scînteieri. Cei ce văd însă mai profund, cugetă și la tăcerea îndelungă constructivă din adîncuri, care nu se vede în fiecare zi, dar care presupune și condiționează scînteierea festivă unică.

Intrucîtva asemănător e și rostul preoției noastre în munca ei susținută, pe teren duhovnicesc și social. Ceea ce nu se remarcă în fiecare zi, e sprijinirea zi de zi în parohie, printre altele, și *lupta pentru pacea a toată lumea*, nu numai cultic, în ecteniile sfintelor slujbe, dar și practic. Iar, în răstimpuri, conferințele de Luptă pentru Pace, cu toată solemnitatea lor festivă, se aseamănă, așa-zicînd, cu scînteierile diamantine ale nestematei ce s-a format, îndelung și în tăcere, în adîncurile pământului.

Ieie-se în seamă, participarea noastră activă la conferințele interconfesionale regionale, raionale sau orășanești de Luptă pentru Pace — și concluzia e într-adevăr concludentă.

Firește, că toate Cultele își au, la acest capitol de activitate, partea lor de contribuție serioasă și într-o sinceră. Și nu e vorba aci de-a face apologia nuanței ortodoxe-romine în această mare acțiune comună, cînd vine vorba de rezultatele reale obținute, ori de-a atribui cuiva rol de ighemon. În această luptă a noastră — debunăseamă păstrînd proporțiile și coborînd legenda la realitate — noi toți stăm ca Aheii din *Iliada* lui Homer în fața Troiei. Intimitatea nu constă în panașurile legănate triumfal și-n zalele de aur și scuturile mărețe, ci în primatul jertferei de sine pentru cauza comună a tuturor oame-

nilor de bine din lume: Pacea a toată lumea și bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu biserici. In acest scop, sint valabile și aci cuvintele lui Glaucos către Diomede despre întietatea pe cimpul de luptă:

„Veșnic întiul in arme să fiu și să-ntrac pe oricine
Neamul părinților mei să nu-l fac cumva de rușine“
(Iliada, Cîntul VI. 208—209).

E just prin urmare, că aceste conferințe interconfesionale nu sint numai prilejuri de întilnire festivă, ci sint mai cu seamă bilanțuri in care se fac socotelile întietății noastre in strădaniile pentru pace. Sint, apoi, ocazii binevenite pentru un masiv schimb de experiențe între diferitele confesiuni. Și încă ceva. O timidă încercare, cel puțin in prezent, de a observa nu ceea ce ne desparte doctrinar, sfîșiiind Cămașa lui Hristos, cea dintr-o bucată „toată țesută de sus pînă jos“ (Ioan 19, 28—24) — ci mai virtos luind in seamă ceea ce ne unește pe teren in lupta comună pentru pacea tuturor. Desigur că temeiul colaborării acestuia frățești constă in raporturile de reciprocitate și sinceritate in toate domeniile de activitate ale tuturor cultelor — cum spunea I. P. S. Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Vasile Lazarescu, in cuvîntul de la ultima conferință interconfesională regională.

Spicuim in cele ce urmează, cuvinte și fapte aduse in plenu conferinței regionale, precum și unele conferințe raionale.

Conferința interconfesională regională de Luptă pentru Pace s-a intrunit la Timișoara, in 21 iunie 1956, sub prezidenția Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile și cu prezența secretarei Comitetului Regional de Luptă pentru Pace, Eleonora Tonici, care arată scopul intrunirii in vederea popularizării documentelor ultimei Sesiuni a Consiliului Mondial al Păcii de la Stockholm in rindurile credincioșilor.

In cuvîntul său de deschidere, Inalt Prea Sfințitul Părinte Mitropolit fundamentează principial lupta purtată de slujitorii altarelor prin inșiși misiunea lor. Arma lor de luptă e pacea, fără de care omenirea nu poate progresa. Bînele nu se poate realiza decit in condiții de pace. Numai in aceste condiții se poate construi, se poate crea o viață mai bună. Pacea e grija pentru apărarea bunurilor spirituale și materiale ale omenirii și mai ales pentru salvarea vieții, care-i un dar al lui Dumnezeu.

Ca slujitori ai Cultelor, intruniți de mai multe ori in asemenea consfătuiri, noi sintem convinși de rostul nostru important in această acțiune, căci fiecare slujitor ia in considerare propovăduirea păcii între oameni ca o consecință firească a misiunii sale. Venirea Mintuitorului in lume ineamnă coborîrea păcii pe pămînt. Imbinind rostul bisericilor noastre cu aspirațiile poporului credincios, vedem că ele coincid, intrucit dorința religiei este aceeași ca și a popoarelor: instaurarea păcii, care ne-a fost dăruită de Cel de Sus.

Sintem îndrumătorii spirituali ai credincioșilor noștri, deci purtăm grijă mai întâi de mintuirea sufletului lor. Dar mai avem și obligația de a ne îngriji și de creerea unor condiții cât mai bune pentru îndeplinirea nevoilor materiale ale poporului nostru.

S-a crezut de unii, că Lupta pentru Pace e o inițiativă ce pornește din frică sau slăbiciune în lagărul păcii, sau din alte interese. Or, victoriile obținute de partizanii păcii au dovedit tocmai contrariul, și anume că forța democrațiilor populare stă tocmai în construcția pașnică a lumii, iar preintimpinarea războiului e o victorie a forțelor păcii. În țara noastră mișcarea partizanilor păcii reprezintă o forță. Și preocuparea principală azi, a tuturor iubitorilor de pace, este problema dezarmării. Iar spiritul de înțelegere de care omenirea este călăuzită și legăturile ce se mențin între diferiții conducători de stat ne dau convingerea, că se va ajunge într-adevăr la o dezarmare, la pace și colaborare între popoare. Or, la pace nu se poate ajunge de pe „poziții de forță” și pe calea înarmărilor, ci numai prin înțelegere și colaborare.

Regimul nostru a creat climat de înfrățire a tuturor confesiunilor în lupta pentru pace. Dar colaborarea dintre ele trebuie să se dezvolte pe bază de sinceritate, având conștiința clară, că prin această colaborare sinceră, fiecare din noi aducem un aport serios întăririi păcii în lume și, ducind de-acि aceste mesagii ale păcii, în mijlocul credincioșilor noștri, ne îndeplinim misiunea noastră de propovăduitori ai păcii.

S-a prezentat apoi referatul „Sesiunii extraordinare a Consiliului Mondial al Păcii” (Stockholm 5—9 aprilie 1956) pe care l-a citit *Prot. Petru Bogdan-Timișoara IV*, și pe care-l publicăm separat.

Au mai luat apoi cuvîntul, participînd la discuții :

1. Vicarul ort. sîrb, părintele *Ștefan Tomici* asigură conferința că preoțimea ort.-sîrbă, încadrată activ în lupta pentru pace, a urmărit cu viu interes desfășurarea lucrărilor Sesiunii Biroului Consiliului Mondial al Păcii. Drepturile de care se bucură credincioșii sîrbi în țara noastră îi face mai conștienți în lupta pentru pace. În numele slujitorilor Cultului ort. sîrb își ia angajamentul să popularizeze documentele Sesiunii de la Stockholm, prin predici în biserici, prin convorbirile cu enoriașii, pentru a împiedeca declanșarea unui nou război.

2. Vicarul ort. rom. *Dr. Gheorghe Lițiu*, vorbește în numele Episcopiei Aradului, și spune prinire altele : „Este pentru noi o mare bucurie că pentru întâia dată participăm la o consfătuire regională la Timișoara”. Afirmă apoi că cea mai mare cucerire a partizanilor păcii e trecerea peste barierele ce despărteau Răsăritul de Apus. În zilele noastre se înfăptuiesc înțînirile dintre conducătorii de stat, iar aceasta înseamnă un pas înainte în marea luptă pentru victoria păcii. Crearea u-

nui climat de încredere e calea ce duce la dezarmare. De aci, datoria noastră e a sprijini activ eforturile partizanilor păcii. Iși ia angajamentul să promoveze munca de lămurire între credincioșii Eparhiei pe care-o reprezintă, anume că pacea se fortifică prin îndeplinirea tuturor îndatoririlor cetățenești.

3. Consilierul *Dr. Iuliu Rațiu* de la Arhiepiscopia Timișoarii, plecând de la cuvîntul Psalmistului, își exprimă bucuria că într-adevăr e bine și frumos ca să stea frații împreună și aci, în plenul acestei conferințe, ca slujitori ai diferitelor credințe religioase. Celor care afirmă că Hristos a venit să aducă „săbie” în lume (Matei 10, 35) și să arunce „foc pe pămînt” (Luca 12, 49), le răspundem că nu e vorba aci nici de război, ci de focul iubirii față de oameni, nu focul a toate nimicitor al bombelor atomice și de hidrogen. Nu e îngăduit, deci, să rămînem pasivi față de lupta pentru pace, căci ea înseamnă asigurarea vieții urmașilor noștri.

4. Protopopul ort. sirb *Dragutin Ostoici*, de la Arad, remarcă eforturile incununate de succes ale partizanilor păcii și ale Uniunii Sovietice în scopul dezarmării, arătînd statistic și cu cifre doveditoare unde se lucrează de fapt pentru salvarea păcii.

5. Preotul ort. rom. *Dimitrie Băloni-Chișoda*, observă, că barometrul situației internaționale arată senin: pacea va învinge! Popoarele vor pacea, luptă pentru asigurarea ei, iar conducătorii de popoare vor trebui să ia în seamă această situație.

6. Pastorul reformat *Ștefan Kadar-Tormac* (raionul Gătaia) se angajează a populariza documentele dezarmării de la Stockholm și a convinge cel puțin trei din conțriașii lui să intre în G. A. C.

7. Păstorul penticostal *Pavel Bochian-Arad* afirmă, că se pot dezarma așitătorii la război cu cuvîntul păcii. Vrem să se construiască orașe, școli, cămine și nu arme de distrugere.

8. Rabinul *dr. Maximilian Drexler-Timișoara*, în numele Cultului mozaic spune că „înaintăm spre o lume pașnică în care pacea nu depinde de voința unui singur om, ci de a popoarelor, care nu mai vor război”.

9. Protopopul romano-catolic *Andrei Szalay-Caransebeș*, amintește că se împlinesc 6 ani de la primul Apel de la Stockholm. De atunci, de la puțin, s-a ajuns că aproape toată omenirea s-a angajat în marele front al păcii. Papa Pius XII a cerut încetarea experiențelor cu armele nucleare, preoții romano-catolici apusenii luptă sincer pentru pace; și acestui fapt, în cit de mică măsură, se datoresc unele succese ale partizanilor păcii.

10. Păstorul baptist *Vichentie Craiovan-Timișoara* își exprimă atașamentul său și al credincioșilor bapțiști în apărarea păcii, cu vorba și cu fapta.

11. Deasemenea și păstorul baptist *Ion Scobercea-Coronini*,

Moldova Nouă, constată că nimic nu poate justifica războiul rece și cursa înarmărilor.

În consecință, la referat, discuții și rapoarte, Înalt Prea Sfințitul *Dr. Vasile Lazarescu*, constată, că nivelul consfăturii de azi e superior celor anterioare. Se remarcă la toți deservenții Cultelor dorința de-a intensifica lupta, în scopul instaurării unei păci trainice între popoare. În acest sens ne revin anumite sarcini și angajamente, și anume:

Popularizarea documentelor Sesiunii de la Stockholm, ceea ce asigură implicit succesul nostru pastoral și omiletic pe teren social.

Utilizarea tuturor mijloacelor de lămurire a maselor: articole la gazeta de perete, utilizarea fotomontajelor, etc. — totodată mijloace de-a stimula pe cetățeni la intensificarea producției agricole sau industriale: a recunoaște pe cei vrednici și-a îndrepta pe codași.

Se va arăta credincioșilor că rezultatele muncii lor, ca și ridicarea nivelului lor de trai, sint legate de ideea de pace.

Sprijinirea activității Sfaturilor Păcii, prin participarea activă a enoriașilor la viața acestor Sfaturi.

Studierea și popularizarea revistelor: *Veac Nou* și *Orizonturi*, cu material bogat în legătură cu pacea lumii.

Folosirea experienței oamenilor sovietici în lupta pentru pace, și în special a oamenilor Bisericii Ortodoxe Ruse.

Munca noastră în lupta pentru pace presupune îndeplinirea îndatoririlor cetățenești și realizarea, în bune condițiuni, a sarcinilor legate de planurile economice, în scopul propășirii Patriei noastre.

Exemplul personal e cel mai convingător indemn, atunci cînd îndeplinirea sarcinilor ce ne revin, acolo în parohie, nu e o îndatorire de care ne achităm, ci pornește din propria noastră convingere.

Ca încheiere, secretara Comitetului de Luptă pentru Pace, *Eleonora Tomici*, dă ideea lărgirii mișcării pentru pace prin adunarea în luptă și a elementelor nelămurite.

*

Și în unele raioane au avut loc, la diferite date, însuflețite conferințe interconfesionale pentru pace, din care spicuiș:

În protopopiatul *Orăștie*, s-a ținut, la data de 1 martie a. e., cu participarea tuturor preoților ortodocși, a delegațiilor de la diferite confesiuni și a Organelor administrative, sub prezența P. C. Pr. *Iosif Vințan*. Preotul *Mircea Munteanu-Spini* susține referatul: „Hotărârile Consiliului Mondial al Păcii din luna decembrie 1955“, în care, descriind ororile războaielor, prevede zădărnicierea, pînă la dispariția totală, a încercărilor de-a arunca lumea într-un nou măcel. Preoțimea ortodoxă e în fruntea celor ce luptă pentru pace și răspunde hotărît și prompt, la Chemarea Consiliului Mondial al Păcii.

Iau cuvîntul secretarul raional al Comitetului de Luptă pentru Pace, apoi pr. *A. Isar-Căstău* și pr. *I. Sabău-Vinerea*, care declară referatul ca pozitiv realizat și completează cu noi amănunte aspectul luptei acesteia mărețe care constituie întreg sensul vieții pămîntești, în momentul actual.

Pastorul reformat *Bădă* și reprezentanții Cultelor: adventist — *Gheorghiuță*, și baptist — *Răcăținu*, și-au exprimat adeziunea neprecupețită în această acțiune.

Delegatul raionului, *Viscreanu*, expune succesele U. R. S. S. și ale țărilor de democrație populară întru crearea unor condiții de liniștită conviețuire — coexistență pașnică — a popoarelor, întărind astfel lagărul victorios al Păcii.

Protopopul *Vințan*, încheie, exprimîndu-și satisfacția pentru reușita conferinței.

La *Ciacova* s-a ținut conferința interconfesională cu data de 3 aprilie a. c. sub prezidenția secretarului Comitetului Raional de Luptă pentru Pace *I. Longhin*, care citește și referatul cu tema: „Dezarmarea — o problemă a cărei rezolvare o cer toate popoarele“. Al doilea referat cu subiectul: „Acțiuni pentru susținerea Apelului dela Helsinki“ prelucrat deosebit de preoții: Gh. Rămneanțu de la ortodocși și Petentz de la romano-âpuseni.

Iau cuvîntul: Preot *P. Turlici*, de la ort. romîni, protopopul *Filipov* de la raionul Timișoara, pastorul penticostal *Ocolișan*, preoții *Milivoi Cacic*, *Șuici* și *C. Lugojan* — care în fond pun cu toții accentul pe îndeplinirea planului muncilor agricole de primăvară, prin care se dă viață problemelor de principiu puse teoretic în Conferința interconfesională și în același timp întărește economicește lagărul păcii.

Preotul sîrb *Raiciu*-Ivanda arată practic cum a ajutat el însași trezirea naturii la viață constituie un îndemn la impulsionala credincioșilor, care sînt în același timp cetățeni ai Patriei noastre și muncitori pe ôgoare, ca din munca lor să făurească arme puternice ale biruinței păcii.

Șeful Secției Culturale raionale *Gh. Jurca*, după ce apreciază elogios referatele, își exprimă convingerea că preoțimea își va face ca și în trecut datoria pe deplin.

Inspectorul *Ioan Răsunet* remarcă faptul că din temele tratate la nivel superior, linia străduitorilor în Lupta pentru Pace s-a văzut în mod clar. Rămîne doar să-i dea viață în locul lor de activitate, promovînd mai ales socializarea agriculturii.

La raionul *Timișoara*, prot. *Petru Bogdan-Timișoara IV*, de la prezidiu observă nu o simplă coincidență, ci o conștientă punere de acord a misiunii noastre slujitoare lui Dumnezeu cu inima lumii întregi dornică de pace, că această conferință interconfesională se ține tocmai la 5 aprilie a. c., cînd la Stockholm începe Sesiunea extraordinară a Consiliului Mondial al

Păcii, consacrată problemelor dezarmării și interzicerii armelor nucleare. Din imaginea fantastică a unei cărți scrise de celebrul H. C. Wells, încearcă să-și reprezinte uriciunea pustiirii unei lumi răzvrățite de dezlănțuirea forței termo-nucleare puse în slujba răului.

Referatul a fost susținut de Pr.Dr. *Gheorghe Lupșa*-Timișoara V, cu tema: „Biserica sprijină problema reducerii armamentelor și a interzicerii armei nucleare“. Fundamentînd teologic și în principiu, apoi trecînd la obiect — apelul de la Helsinki — după o incursiune competentă în politica externă, referentul arată practic rolul Bisericii întru instaurarea în suflète a păcii omului cu Dumnezeu și cu sine însuși, pacea care trebuie să se reverse apoi și în afară: pacea între oameni. Toate se întemeiază pe iubire în care stă „toată Legea și Proorocii“ (Mat. 22, 40).

Iau cuvîntul: Preotul romano-apusean *Demeter*-Orțișoara, care opune dictonului napoleonian despre cele necesare pentru a cîștiga un război: „bani, bani, bani“, — dictonul nostru: „Pace, pace, pace!“ pentru a alunga nenorocirea din lume. Bănăstarea enoriașilor se cîștigă numai în climatul păcii.

Preotul sîrb *Raici*-Ivanda arată practic cum a ajutat el în parohie evitarea pericolului inundației și cum a reușit campania de însămînțări — în credința că și astfel a luptat și el pentru pace.

Păstorul *I. Rădulescu* — adventist de Ziua a VII-a — socoate și strădaniile sale încununate de succes pentru înscirierea păstoriților săi în gospodăriile agricole colective, este un moment remarcabil de luptă pentru apărarea păcii.

Păstorul *Ștefan Rêthy* — reformat din Fratelia — arată cum activează dinsul pe teren, în lupta pentru pace, cu mijloace specifice mediului orășenesc.

Păstorul *Ciolac* de la Penticostali exprimă adeviziunea entuziasată a Cultului său pentru cauza păcii.

Prim-rabinul *Dr. Ernest Neumann*, de la Cultul mozaic, socoate referatul vrednic de publicare într-o revistă de specialitate. Face apoi distincție între războiul de apărare și războiul just și între războiul agresiv de nuanță militaristă, dezavuinîd principiul non-violenței. Lumea — cum se spune în Cîntarea Cîntărilor — e „bolnavă de iubire“ (Cînt. 2, 1). Pe această sete de iubire a omenirii se zidește pacea lumii, de nezdruccinat.

Păstorul baptist *Petru Popovici* se întreabă cum luptăm pe acest teren al păcii, cu ce arme? Iată arma noastră: iubirea.

Protopopul *Dr. Victor Vlăduceanu*-Timișoara II trece în revistă succesele frontului păcii, folosirea căii tratativelor pentru rezolvarea diferendelor dintre țări, și nu recurgerea la forță. Își exprimă certitudinea în triumful forțelor păcii.

Prot. *Petru Bogdan* face recapitularea momentelor și ideilor exprimate în decursul conferinței, care se așează aproape toate

pe iubirea de oameni. Iubirea care a stăpinit mersul conferinței prezente se vedește practic prin pacea interconfesională, ca bază pentru lupta comună pe teren a tuturor confesiunilor pentru pacea lumii. Pacea interconfesională e și un element de autoritate care ne asigură reușita: poți lupta cu succes numai dacă ai eliminat, și de pe teren confesional, odiosul dicton: „homo homini, lupus”. Cu o condiție: aceste raporturi frățești să fie sincere. Cum sintem aci frați, să fim și pe teren între păstoriții noștri.

În general remarcă în mersul conferinței, spontaneitatea. S-a expus mai mult practicul: activitate variată și schimb de experiență folositor, prin fapte.

*

Protopopul raionului Făget, *Iulian Opreșoni*, accentuiază remarcabila realizare a vremurilor noi; pacea interconfesională, de unde până aci existau vrăjmășii între Culte, astăzi toate sînt egale în fața legii și colaborează pe teren cînd e vorba de probleme sociale și mai cu seamă de Lupta pentru Pace.

Prezidează secretarul raional al Comitetului de Luptă pentru Pace, *Gheorghe Drăgan*.

Referatul: „Sesiunea Consiliului Mondial al Păcii de la Stockholm” îl susține preotul *Ioan Grigoriță-Surduc* Mic. „Se topește gheața războiului rece” (*Andreas Andreen*). Vizita conducătorilor sovietici în Anglia și ai Franței în U. R. S. S. arată că relațiile dintre țări cu sisteme diferite sînt posibile. Pe ordinea de zi o singură problemă: dezarmarea. Consiliul Mondial al Păcii nu a pretins niciodată un monopol al acțiunilor de Luptă pentru Pace, care cîștigă adevărul a noi și noi categorii de oameni. *Papa Pius al XII* s-a exprimat favorabil și cu încredere în strădaniile luptătorilor pentru pace. La interzicerea armelor atomice, Republica Populară Română și-a redus cheltuielile militare la jumătate față de acum trei ani. Popularizarea documentelor de la Stockholm va constitui un imbold puternic pentru poporul nostru în munca sa constructivă pașnică.

La cuvîntul ieromonahul *Iraclie Tăutu*, care drept completare la referat aduce o statistică despre banii cheltuiți de diferite țări cu înarmarea și despre ce alte lucruri folositoare s-ar fi putut realiza cu acele sume uriașe.

Preotul romano-catolic *Ioan Blédy-Făget*, arată că pacea e o misiune a Crucii, a Bisericii.

Prot. *Ioan Munteanu-Făget*, menționează că Sesiunea de la Stockholm a dezbătut problema dezarmării din punct de vedere psihologic și practic și anume care dezarmare ar trebui să premeurgă: cea spirituală sau cea practică. Un punct de vedere realist: să se facă dezarmarea practic cu reducerea armamentelor și atunci va dispărea și psihoza războiului.

Pastorul reformat *L. Csiky-Dumbrava* afirmă că apărarea păcii e o datorie a tuturor cultelor.

Predicatorul baptist *I. Lupulescu-Bucoveț*, pornind de la constatarea că lacrimile și singele vărsat în războaie ar forma riuri întregi, iar plînsul și suspinele — cea mai dureroasă muzică auzită de urechea omenească, concludă la necesitatea luptei în rindurile apărătorilor păcii.

Preotul *N. Sirbu* din parohia Traian Vuia face apel la unirea tuturor confesiunilor în colaborare, pe frontul păcii.

Predicatorul baptist *I. Tuda*, întemeiază scriptural justetea luptei pentru pace: că nu se cerșește, ci se cucerește.

Protopopul *Julian Opreșoni*, completează referatul cu vizita Mareșalului Tito în U. R. S. S. drept răspuns la vizita de anul trecut a conducătorilor sovietici în R. P. F. Iugoslavia. Constată, datorită și acestor vizite, o destindere salutară în relațiile internaționale și aceasta se datorește mai su seamă influenței exercitate de lagărul socialist în care și noi cu cinste ne-am încadrat. Să popularizăm documentele ultimei Sesiuni de la Stockholm.

În fine secretarul *C. L. P.-Făget* încheie, menționind nivelul superior al referatului și al discuțiilor.

*

În raionul *Gătaia*, s-a ținut conferința la data de 18 iunie a. c. Tema a fost susținută de referentul pr. *Gheorghe Pleavă* cu subiectul: „Importanța documentelor Sesiunii Biroului Consiliului Mondial al păcii ținut de la 1—6 aprilie la Stockholm“.

La apoi cuvîntul pr. romano-catolic *Misenko-Jamul Mare*, pornind de la cuvintele Mintuitorului „Pacea mea dau vouă“ (Io. 14. 27) și pe baza concepției religioase elogiază lupta pentru apărarea păcii. Viitorul este al omului păcii.

Preotul *P. Turlici*, probează cu argumente, că problema fundamentală a lumii e problema păcii. De aceea preoțimea noastră se pronunță categoric împotriva războiului și se angajează de la început în frontul păcii.

Pastorul baptist *Baloșiu*, vorbește despre politica de dezarmare și despre lupta pentru pace și pentru pline ce se 'dă în țara noastră.

Preotul *E. Georgescu*, menționind cîteva superstiții („simbata trăznetului“ ș. a.), cere preoțimii să lupte contra lor, precum și contra șovinismului, a discriminărilor naționale sau confesionale.

Preoții *Voicău* și *Bocșan*, vorbind în legătură cu dezarmarea, arată că pe cînd în subcomitetul O. N.U. se tărăgănează rezolvarea problemei, de diferite atitudini a delegațiilor unor țări apusene, lagărul socialist micșorează volumul înarmărilor și reduce efectivul armatei.

Preotul *Capotescu-Fizeș*, face un raport apreciat despre activitatea sa în Comitetul loc. de Luptă pentru Pace și despre contribuția lui la înființarea Gospodăriei Agricole Colective „Drumul Păcii“ în Fizeș.

Preotul *I. Vasii*, raportează că a colaborat efectiv, mergînd din casă în casă, la adunarea semnăturilor pe Apelul Păcii.

Delegatul Sfatului Raional *N. Miu*, își exprimă satisfacția pentru bunul mers al conferinței. Preoții sînt luptători activi pentru pace.

Pr. *Gheorghe Simu*, protopopul raionului, arată în concluzie, că prezenta conferință a fost plină de învățăminte. Schimbul acesta de experiență ne îndeamnă să intensificăm activitatea noastră în lupta pentru pace, iar în ce privește îndeplinirea planului, credincioșii noștri să fie primii. În mișcarea mondială pentru pace e voința lui Dumnezeu, ca toți oamenii de pe glob să fim o singură familie, în care să trăim ca frații împreună.

Am spus mai sus, dar nu tot și nu din toate holdele — ceea ce nu ne împiedecă să tragem *concluzii* îmbucurătoare. Acolo unde ai găsit o nestemată, desigur că mai sînt ascunse în pămînt.

Cît privește *colaborarea frățească*, ce se remarcă la toate conferințele dintre deservenții cultelor, trebuie să continue și acasă. Ascuțișul luptei confesionale trebuia să se tocească și a pierit. Lupta pentru pace ne unește. Cunoașterea activității deservenților pe teren și cunoștința personală stabilește raporturi tot mai irenice între reprezentanții diferitelor Culte. Prezentarea bine documentată la aceste conferințe — impune nu atît perscănă ce se prezintă bine, cît confesiunea pe care el o reprezintă, în respectul celorlalte Culte. Ceea ce militează astfel pentru un nivel cît mai ridicat al conferințelor noastre interconfesionale.

Așadar, nici acasă, în locurile noastre de activitate, unde iarăși ne întîlnim pe teren, acest respect reciproc nu trebuie să înceteze. Ceeace este, debunăseamă, spre *binele* tuturor și spre *măi* marea glorie a lui Dumnezeu.

Contribuții la istoria școalelor românești din Banat

— Protocolul țercularelor școlare —

Precum n-avem o Istorie a Bisericii romine din Banat, tot astfel nu avem o Istorie a Școalei romine bănățene. Cercetînd trecutul acestor două instituții, constatăm că ele se confundă reciproc, pierzîndu-se în negura veacurilor zbuciumate.

Și la noi, ca și la alte popoare, școala răsare și înflorește în preajma și în tinda bisericii și în incinta minăstirilor. Una din chemările esențiale ale conducătorilor și slujitorilor Bisericii a fost aceea de a *învăța* poporul, a răspîndi cuvîntul Evangheliei, prin viu grai și prin scris, a *scrie* cărțile sfînte rituale, a cultiva arta scris-cititului și a imprăști razele învățaturii în inimile și mințile credincioșilor.

Cuvintele: a *scrie*, a *învăța* și *carte* — toate de origine latină, arată cit de vechi este la noi, rominii, arta scrisului și pînă la ce adîncimi de veac trebuie căutat izvorul începuturilor culturii românești.

La călugării „greci” din minăstirea sf. Ioan Botezătorul de la Merisena-Cenad, și la Ierarhii-Episcopii și Mitropoliții romini — care au rezidat, după obiceiul vremii, în acea minăstire, încă din epoca principilor naționali Glad și Optum, din sec. IX—XI-lea, va trebui să căutăm originea școalei românești din vechea Țară a Banatului.

Cu multe veacuri mai tirziu se aprinde o nouă vatră de lumină și cultură la minăstirea Sf. Gheorghe din cetatea Caransebeșului. Școala de popie sau de dascălie, la care a funcționat *Efrem Zăcan*, dascălul de dascălie de la 1582, și mai apoi Școala gramaticească din sec. XVII-lea, deschid noi perspective culturii românești.

Epoca turcească, a fost urmată de domnia „creștină” a Habsburgilor romano-catolici, care, sub raport cultural-bisericesc, a însemnat pentru rominii bănățeni un adevărat *dezastru*. Urgia birurilor de tot felul, a dislocărilor și a exploatării pînă la sînge, a fost urmată de *desființarea Mitropoliei Timișorii* și a *episcopioilor romine* de la *Lipova* și *Caransebeș*, iar tunurile generalului *Buccow* au completat tabloul sinistru al pustiirii, prin ruinarea și devastarea vechilor noastre minăstiri, tot atîtea vetre și centre de cultură rominească.

În acest veac zis al „luminii“ a fost stins și focarul cultural de la Caransebeș, cea Școală gramaticască, de unde au ieșit făclierii, preoții și învățătorii, pentru întreaga Țară a Banatului.

Pentru rominii bănățeni veacul al XVIII-lea a fost mai întunecat decît cei 164 ani de dominație turcească „păgînă“. Dacă după toate aceste lovituri sociale, economice, politice, culturale și bisericești, rominii bănățeni n-au sucombat, avem să mulțumim spiritului strămoși'or noștri, care n-au crutat nici o jertfă, spre a ridica din ruine *Sionul românesc*, și în jurul lui să reclădească, în fiecare sat și comună și oraș, vatra culturii : *școalele confesionale românești*.

Cum odată cu instituția au căzut jertfă și arhivele, cu toate actele și documentele vechi, numai cu foarte mare greutate se mai pot reconstitui fazele de dezvoltare a culturii românești sub domnia despotică a Habsburgilor.

Singurele documente ce ni s-au păstrat, sînt acele *Protocolle circulare* sau *țerculare*, în care *preoții* noștri au introdus, începînd cu anul 1783, ordinele și dispoziții'le scrise, oficiale, primite din partea autorităților bisericești și de Stat.

Și *învățătorii* noștri *confesionali* au purtat asemenea *Protocolle de țerculare*. Cel mai vechi Protocol, ce ni s-a păstrat, cuprinde circularele oficiale, începînd cu anul 1820. Nu este prea vechi, dar raportat la vechimea școalelor din Principate, este destul de vechi și reprezintă un pas înaintat în arena culturii, pe care, în Țara Românească, abia în anul următor 1821, o inaugurează entuziasmul tineresc al nemuritorului ei cititor, *Gheorghe Lazăr*.

În aceste circulare se reflectă, într-o oarecare măsură, întreaga desfășurare a vieții școalelor românești din Banatul dominat, de la 1779, de puterea feudalilor maghiari.

Credem a nu fi lipsită de interes și importanță munca de transcriere, mai bine zis de *transliterație* a acestor circulare, scrise cu cirile greu descifrabile. Pentru istoria școalelor din Țara Banatului ele reprezintă o reală și importantă contribuție.

Pentru o mai bună și ușoară orientare, fiecare circulară va fi precedată de un rezumat al cuprinsului ei.

I.

Lugoj, 12 mai 1820. *Crăescul director al Școalelor naționale din Banat, ordonă învățătorilor ca pe viitor, nu ei, ci chinejii să colecteze și să predea Protopresbiterilor contribuțiile benevole, pentru augmentarea fondului internatului Pedagogiei din Arad și al fondului de pensie învățătoresc.*

*Înjălepiților Învățători,
Mie iubiților,*

Mărita deputație (1) din 17-lea aprilie a. c. sub nro 205, întru urmaria Intimatului (2) sale (3) sub 13-lea martie a. c. Nro 96, pentru a 3-a parte din benfecțiile (4) Stațiilor, (5) care Prepăranzi(i) (6) învățători Convictului (7) de la Arad au jărtvit, (8) eșită, (9) și vooă de aicea, sub 27-lea martie a. c. Nro 53, țirculuită, (10) iarăș pomenește și poruncește ca acele-
leași jărtvite, după făcutele orindueli, din timp în timp să se adune, — însă fiind că incozația (11) sau adunarea anumitelor jărtve de Convict, precum și a celor de penzie, de la Luminata Varmeghie (12) a Carașului, prin D(om)nii (13) de Varmeghie, Kinejilor (14) să poruncește. Așa dară, nu voi, ci Kinejii sint îndatorați a preda Domnilor D : Protopresviteri cit să cuvine la Cvarț, (15) și pentru Convict și pentru Penzie, și adecă : precum s-au îngăduit, în 6 ani să se plătească. Și fiind vooă aceeaș orinduială a luminatei Varmeghii întiemată, (16) acum și de aicea la această poruncă vi să pre noește, (17) ca mai puțin să nu vă împotriviți sau a primi de la Kineji, cit să cuvine la

- 1) *ilirică ? din Ministerul Cultelor de la Budapesta ?*
- 2) *ordin confidențial.*
- 3) *său.*
- 4) *beneficiile, venitele.*
- 5) *posturilor învățătoresți.*
- 6) *elevii de la Preparandia din Arad, aici cu înțelesul de învățătorii absolvenți ai Preparandiei (Școala sau Institutul Pedagogic).*
- 7) *Internatului.*
- 8) *jertfit.*
- 9) *eșit, trimis — „Intimatul... ieșit”, trimis.*
- 10) *ordinul confidențial — Intimatul — a fost trimis, sub formă de circulară, de la învățător la învățător.*
- 11) *incasarea, perceperea.*
- 12) *de la ung. vármegye — comitat, județ.*
- 13) *conducerea, funcționarii județeni.*
- 14) *primarilor comunale.*
- 15) *la trei luni.*
- 16) *comunicat — orânduiala, ordinul județului — comu-
nicat...*
- 17) *se înnoiește, se repetă ordinul „intimat”.*

Cvarl, pentru Convect și pentru Penzie, să nu îndrăzniți, îndatorăți fiind aceasta orinduială și din partea acești(i) Crăiești Direcții Kinejilor a o face cunoscut, cu atita mai virtos, cu cit eu, cu eșirea mea (18) la facerea Contracturilor, (19) oi (20) fi mai ingrijat despre aceasta întrăbare a face. In Logoj, in 12 mai Annu 1820.

ss. Ioan Mihuți

Crăesc a Școale(lor) Director.

Pe margine: „Pentru Convictul dela Arad și pentru pensie“. (pag. 1).

Gh.

18) ieșirea pe teren, la inspecții, a Directorului...

19) Invățătorii incheiau anual contract cu parohiile pentru postul în care slujeau.

20) voiu.

Aniversarea a 90 de ani de viață academică în țara noastră 1866—1956

În istoria poporului nostru cei 90 de ani circumscriu o epocă. Este epoca renașterii culturii naționale, a dezvoltării pe un drum continuu ascendent, dar nu lipsit de sinuozități, a literelor, artelor și științelor. Este epoca nu numai a făuririi în țara noastră a unei culturi proprii, dar, totodată, a pătrunderii și afirmării noastre în orbita culturii mondiale. Un mănunchi de oameni de știință și litere, 21 la număr, au constituit în 1866 „Societatea literară română”, devenită succesiv, *Societatea Academică*, *Academia Română*, iar în zilele noastre, pe un plan și în alt cadru *Academia Republicii Populare Române*, care marchează piatra de hotar a vieții academice în țara noastră. Sărbătorirea acestui eveniment a fost și un omagiu adus generațiilor de patrioți luminați, care, în pofida unor condiții vitrege, au ținut nestinsă făclia științei și culturii la noi. Sesiunea științifică a Academiei R. P. R. dintre 2—6 iulie a. c. a consacrat acestui remarcabil eveniment lucrările sale.

În aceste zile festive s-au adunat sub cupola Academiei oameni de știință, literați, artiști, tineri sau mai puțin tineri, lucrători în institutele de cercerări și laboratoarele Academiei, în uniunile de creație, profesori universitari, tineri activiști pe tărîmul învățămîntului. Ca semn al prețuirii de care se bucură peste hotare știința și cultura noastră, la această solemnitate și-au adus omagiul lor valoroși savanți și oameni de cultură din U.R.S.S. și R. P. Ungară, R. P. Bulgaria și din alte țări. Prezența reprezentanților P. M. R. și guvernului țării, a subliniat odată în plus, atenția și grija pe care statul democrat popular le nutrește față de cei ce-și consacră munca și priceperea lor înfloririi neconținute a științei și culturii, ca factori de temelie în construirea unei vieți mai bune în patria noastră.

Slova — închinarea generațiilor trecute, semne ale unei activități rodnice în prezent, sînt cele două coordonate ale sesiunii științifice a Academiei R. P. R., consacrată împlinirii a nouă decade de muncă neobosită.

Puțină istorie. În 1561 *Despot Vodă* a creiat în *Cotnari* prima Academie de studii științifice superioare, unde a funcționat și celebrul matematician *Rheticus*, dar Academia a dispărut numai după cîțiva ani de funcționare. În 1645, *Vasile Vodă Lupu*, înființează în Iași „*Academia Vasiliană*”, cu sprijinul

Academiei de la Kiev, cu profesori trimiși de marele Mitropolit Petru Movilă. În 1678, Șerban Cantacuzino înființează o *Academie* la București, renumită prin nivelul superior al studiilor. Au mai fost și alte multe încercări de a se instaura la noi o viață academică. Nu putem trece peste gestul patriotului boier progresist Dinicu Golescu, care creează la Brașov, o „*societate literară*”. Grație acestei societăți s-au frământat ideile pentru elaborarea *Regulamentului Organic*. Această societate poate fi socotită „strămoșul” Academiei R. P. R. de astăzi.

În 1833 ia ființă „*Societatea Filarmonică*” din București. În 1842 ia ființă „*Academia Mihăileană*” de la Iași. După 1859, problema înființării unei Academii devine o chestiune la ordinea zilei. În 1860 G. Sion propune înființarea unei societăți „*Revista Carpaților*”.

În 1866, locotenenta domnească decretează formarea „*Societății literare române*”. Noua instituție avea la baza ei unitatea limbii vorbite de poporul român.

Printre membrii ei fondatori cităm pe: Eliade Rădulescu, Timotei Cipariu, Vasile Alecsandri, Const. Negruzzi, V. Babeș și alții. În 1867 această instituție se numește „*Societatea Academică Română*”, păstrându-și acest nume până în 1879, când se împarte în trei secțiuni: literară-filologică, istorico-archeologică și a științelor naturale.

Grija de limbă, nevoia gramaticii și a dicționarului, ortografia erau chestiunile care trebuiau repede studiate și limpezite.

După ce căpătaseră independența cu ajutorul armatelor rusești, după ce Societatea Academică Română atinsese țelurile impuse, cu tot curentul ei latinizant, combătut vehement de Hașdeu și Odobescu, la 29 aprilie 1879, este denumită „*Academia Română*”. În intervalul dintre 1879—1890, a fost o perioadă de intensă activitate și de creștere a colecțiilor sale. De la 7033 de volume cit avea în 1879, peste cîțiva ani avea cîteva sute de mii.

În trecut Academia Română a fost legată de interesele poporului și în ea răsunau ecourile revoluționare de la 1848, dar știința și cultura s-au rupt curînd de masele populare, prin evoluția social-politică a României, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și, mai ales, în prima jumătate a secolului al XX-lea, Academia Română în vremurile grele, s-a izolat de popor, făcînd jocul regimurilor burghezo-moșierești.

Curcintele șovine erau încurajate sau aveau obirșia chiar la Academie; se încuibase filozofia idealistă sau chiar mistică a filozoților care-și schimbau gîndirea de la un regim la altul. Științele naturii erau puse pe planul al doilea și nu ajutau la dezvoltarea poporului, care se afunda în întunerecul analfabetismului. Multă vreme, științele tehnice nici n-au fost reprezentate în Academia Română, deși necesitatea construirii de drumuri, fabrici, poduri, se simțea din ce în ce mai mult.

Veniturile Academiei nu satisfăceau necesitățile ei stricte de funcționare.

Prin transformarea Academiei Romine în Academia R. P. R., această instituție a fost salvată de la pieire, a fost adusă de clasa muncitoare în mijlocul poporului, devenind o instituție a poporului. Ea trebuia să răspundă timpurilor noi, ideilor noi și să-și însușească metodele proprii pentru a corespunde acestor timpuri și idealuri. Au fost aduși în sinul Academiei R. P. R., valori pe care trecutul le-a ținut departe ca năpăstuiți: Creangă, Eminescu, Caragiale, Vlahuță, Dobrogeanu Gherea, Ibrăileanu, Andreescu, Luchian, etc. După 1948, Academia R. P. R. este sprijinită efectiv de Partid și Guvern. Între trecut și prezent nu s-a produs o ruptură. Un număr însemnat de membri ai fostei Academii au devenit membri fondatori ai Academiei R. P. R.: C. I. Parhon, M. Sadoveanu, Iorgu Iordan, Ciuca, Gh. Macovei, Șt. Nicolau, Andrei Rădulescu, Gh. Oprescu, etc., iar dintre decedați G. Enescu, D. Pompei, G. Caradja, Gh. Spacu, etc.

În timp ce Academia Română nu avea nici o instituție proprie pentru cercetări și nici un colaborator în afară de membrii Academiei, în Academia R. P. R. lucrează 192 membri activi și corespondenți și 2625 de cercetători științifici. Complexitatea (domeniilor) de care se ocupă Academia R. P. R. rezultă din organizarea ei pe secții, care corespund la 8 vaste domenii de cercetare a muncii științifice. În afară de organizarea centrală, Academia R. P. R. și-a organizat două filiale la Cluj și Iași, o bază de cercetări științifice la Timișoara și una în curs de organizare la Tg. Mureș, 29 institute, 2 observatoare astronomice, bibliotecă, editură, 4 muzee, 10 comisii permanente pe lângă prezidiul Academiei R. P. R., coordonează întreaga muncă din țară, desfășurată în cadrul universităților și a oricărei instituții de cercetare științifică din țara noastră.

Academia R. P. R. întreține legături cu Academiiile din U. R. S. S., cu Academiiile din toate țările de democrație populară și academiiile altor țări, având schimb de publicații, prin colaborare și contact cu oamenii de știință.

Volumul tipăriturilor este impresionant. De la 143 coale în 1949 la 4500 în anul 1955. În 8 ani, Academia R. P. R. a tipărit atît cît s-a tipărit de Academia Română în 80 de ani.

Academia R. P. R. are multe sarcini de îndeplinit, fiind forța spirituală, chemată să facă educația milioanelor de oameni, care trudes pe acest pămînt romînesc.

Avîntul pe care l-a luat știința și cultura în R. P. R., sub regimul democrat-popular, cu participarea întregului popor la dezvoltarea lor, — va spori, — și odată cu el va crește aportul culturii noastre la tezaurul culturii universale.

Dr. A. Golimas.

Profesorul dr. Dimitrie Bagdasar

În vara aceasta s-au împlinit zece ani de la moartea profesorului dr. *Dimitrie Bagdasar*. Născut în satul Roșiești din ținutul Fălciului, în anul 1893, dintr-o familie de țărani săraci, doctorul Bagdasar și-a făcut școala primară în satul natal, liceul la Birlad, iar Facultatea la București.

Academician „post-mortem”, fost ministru al Sănătății în anii 1945—1946, autor a valoroase lucrări științifice, prețuite în mod deosebit în țară și străinătate, profesorul Bagdasar a făcut studii strălucite în țară și străinătate. Astfel, în anul 1927 a plecat la Boston, unde s-a specializat în clinica savantului profesor american *Cushing* — intemeietorul neuro-chirurgiei.

Cu o practică serioasă și înarmat cu o înaltă știință medicală, dr. Dimitrie Bagdasar se întoarce în țară pentru a-și pune cunoștințele în folosul poporului român.

Profesorul dr. Bagdasar a ocupat funcția de director al spitalului din *Jimbolia*. Aici, pe lângă funcția ce o avea la spital, a contribuit cu toată puterea sa la o seamă de acțiuni pentru ridicarea acestui orașel. O mare contribuție a avut la consolidarea parohiei ortodoxe-române, nou înființată, alături de părințele vicar dr. *Gheorghe Cotoșman*, titularul acestei parohii, din vremea aceea, precum și la ridicarea măreței biserici ortodoxe și a casei parohiale din *Jimbolia*. De la *Jimbolia* a trecut ca director al unui spital din *Cernăuți*, creindu-i-se mai târziu o secție de neurochirurgie la Spitalul Central din București. În anul 1937 a fost numit conferențiar universitar la Facultatea de Medicină din București.

Muncind fără odihnă, făcea operații — extrem de grele — asupra creierului, măduvei spinării, nervilor periferici, etc., salvând sute de oameni de la o moarte sigură. Faima lui a trecut granița, bolnavi din țările învecinate venind la dînsul, pentru a fi operați.

Profesorul Dimitrie Bagdasar, ctitor al neurochirurgiei la noi în țară, face o școală la care mai mulți specialiști de seamă se formează prin îndrumările și exemplul lui.

După înfringerea fascismului, dr. Bagdasar participă activ la lupta pentru instaurarea unui regim cu adevărat democratic la noi în țară.

Ca ministru al Sănătății, a dat dovadă de spirit organizatoric, de multă omenie și de simț al dreptății.

Prin moartea doctorului Dimitrie Bagdasar, țara noastră a pierdut un om de valoare și știința medicală un savant care a studiat, a creat și a muncit pentru binele și sănătatea poporului.

L. I. Opreșu.

Știri și Fapte din cuprinsul Mitropoliei Banatului

Arhiepiscopia Timișorii și Caransebeșului

VIZITA I. P. S. MITROPOLIT IUSTIN MOISESCU
AL ARDEALULUI, LA TIMIȘOARA

În ziua de 19 mai, noul mitropolit al Ardealului, I. P. S. Iustin Moiescu, însoțit de rectorul Institutului Teologic de grad universitar din Sibiu, prof. dr. Sofron Vlad, a făcut o vizită I. P. S. Mitropolit Vasile al Banatului, la Timișoara. În duminica Mironosițelor, 20 mai, I. P. S. S. a participat la Sf. Liturghie, oficiată în Catedrala mitropolitană, cu care prilej rectorul Institutului Teologic de grad universitar din Sibiu a ținut un vi-brant cuvânt.

ZIDIRI ȘI REPARĂRI DE BISERICI

Una dintre cele mai grăitoare dovezi ale deplinei libertăți a exercitării cultelor în R. P. R. este și zidirea și renovarea a numeroase lăcașuri de închinare.

Din îndemnul și cu stăruința preoților, prin jertfelnicia credincioșilor, la orașe ca și la sate se construiesc noi și se repară biserici vechi.

Astfel în parohia *Tomești* din raionul Făget, prin contribuția credincioșilor s-a zidit o frumoasă biserică.

În cartierul *Timișoara-Fratelia A*, cu ani în urmă, cu sprijinul bănesc al Sf. Patriarhiei, al Ministerului Cultelor și al Sf. Arhiepiscopiei a Timișorii, a început construirea unei impunătoare biserici. Lucrările se apropie de sfârșit, anul acesta zidirea punându-se sub acoperiș.

Din inițiativa și străduința parohilor prot. Dr. V. Vlăduceanu și prot. M. Șora, în parohia cu vechi tradiții bisericești din *Timișoara-Fabrică*, s-a renovat radical biserica, efectuându-se lucrări de tinichigerie la acoperiș, lucrări de tencuială exterioară, s-a renovat parțial zugrăveala deteriorată și s-a împodobit iconostasul cu becuri electrice din contribuția enoriașilor, venitele concertelor religioase, la care s-a adăugat și ajutorul acordat de Ministerul Cultelor. Lucrările menționate au costat peste 30.000 lei.

În parohia *Timișoara-Mehala*, păstorită de preoții Dr. Gh. Lușșă și Gh. Geția, s-au făcut reparații la acoperișul monumentalei biserici și s-a împodobit frumoasa catapeteasmă de mar-

moră cu becuri. La împodobirea bisericii parohiale și la îmbunătățirea luminatului electric au contribuit credincioșii: Mihai Bocănescu, Gheorghe Bocănescu și Dumitru Șelariu.

Lucrări de amenajare interioară a bisericii s-au făcut și în parohiile *Topleș*, din raionul Orșova, Chișoda și Giroc din raionul Timișoara. Reparații de biserică s-au efectuat în parohiile Balinț, Tirgoviște și Criciova II din raionul Lugoj, și în parohia Periam, din raionul Sinnicolau.

CONCERTE RELIGIOASE

La duminica Tomii, 13 mai, a avut loc în *Catedrala mitropolitană* din Timișoara un concert religios, la care și-au dat concursul prim soliștii Operei de Stat din București: Petre Ștefănescu Goangă, bariton, Dinu Bădescu, tenor, Nela Dumitriu, mezzo-soprană și Arta Florescu, altistă. După corurile „Hristos a înviat” și „Tatăl nostru”, s-a executat un frumos repertoriu din compoziții: I. S. Bach, G. B. Pergolese, G. F. Händel, W. A. Mozart, C. Franck, Ch. Gounod, L. Niedermeyer, G. Verdi și Schubert, soliștii primei Opere din țară impresionând printr-o interpretare desăvârșită, de un colorit expresiv și pătrunzător.

La praznicul Rusaliilor, 24 iunie, s-a executat în *biserica din Timișoara-Fabrică*, un concert religios, cu concursul primilor soliști ai Operei de Stat din Timișoara: Aurel Mihailovici, tenor, Marius Șola, bas, Mihail Gligor, bas, a solistei Doina Golumba, soprană de la Filarmonica de Stat „Banatul” și a corurilor bisericii din Timișoara-Iosefin, a corului mixt al Secției misionare și a coralei „Speranța” din Timișoara-Fabrică. Bogatul repertoriu din compozitorii: Arhanghelschi, I. Davidov, N. Rimski Korsakov, D. Șt. Bortnianschi, E. Mandicevski, L. Beethoven, C. Porumbescu, Gh. Muzicescu, Gh. Pavel, Dr. N. Ursu, Gh. Kiriak, S. Drăgoi și Tr. Dragodan, a fost executat cu o tehnică deosebită. Soliștii au uzat de toate posibilitățile lor artistice, iar corurile și-au reliefat cu prisosință dinamică prestigiul lor artistic, stîrnind admirația credincioșilor.

HRAMUL MINASTIRILOR

Minăstirile bănățene, monumente religioase multiseculare cu bisericuțele lor modeste, dar apărînd totuși ca niște giuvaere de artă românească, admirate pînă și de străini, și-au sărbătorit hramul lor. Astfel la sărbătoarea Sf. Apostoli Petru și Pavel și-a sărbătorit hramul schitul de la *Bogiltin*, raionul Orșova. La duminica Tuturor Sfinților, credincioși din jurul Caransebeșului s-au îndreptat cu deosebită bucurie duhovnicească spre schitul *Piatra Scrisă* de la Armeniș.

La sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie și-au serbat hramul minăstirea de maici „Sf. Ilie de la Izvor“-*Vasiova*, minăstirea de monahi „Izvorul Miron“ de lângă *Romînești* și minăstirea „Sf. Ilie“ de pe *Muntele Mic*.

La praznicul Schimbării la Față și-au sărbătorit hramul minăstirile „Săraca“ de lângă *Semlacul Mare* și schitul de pe muntele *Semenic*.

La Adormirea Maicii Domnului, și-a prăznuit hramul minăstirea de la *Lipova*, iar la Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul, minăstirea de maici de la *Timișeni*.

La Înălțarea Sf. Cruci a îmbrăcat haină de sărbătoare vechea minăstirea de la *Partoș* și minăstirea de la *Cebza*, cu bisericuța ei de lemn, primind în liniștea lor tainică pe credincioșii din jur.

SERBAREA HRAMULUI MINASTIRII „SF. ILIE DE LA IZVOR“-VASIOVA

La marginea pădurii, în preajma izvorului făcător de minuni, străjuiește minăstirea de maici *Vasiova*, un far veșnic luminos, care face pe orice trecător să tresalte de cîte ori trece pe lângă el, să se descopere smerit și să se prostearnă, cu inima frîntă, în fața Fiului lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos, care a murit și a înviat pentru a noastră mîntuire.

În fiecare an la 20 iulie (Sf. Ilie), această Minăstire își prăznuiește hramul.

Minăstirea, datorită grijei Prea Cuvioasei starețe *Macrina*, e împodobită sărbătorește; ea pe toți pelerinii romini ortodocși și de alte naționalități, înfrățiți, cu brațele deschise îi primește, pentru a petrece aici momente de meditație, de reînnoire a forței spirituale.

Vecernia este oficiată de soborul de preoți: *Stan Cornel-Bocșa* romînă, *Oancea Plinius-Sinandrei*, *Liuba Liviu-Biniș*, împreună cu diaconul *Ioan Botău* de la Sf. Mitropolie a Timișorii.

La Priveghere, același sobor împreună cu *I. P. C. vicar Dr. Gh. Cotoșman*, delegatul Sf. Arhiepiscopii a Timișorii.

Se face înconjurarea minăstirii, cu lumini aprinse.

P. C. Păr. Vicar, prin cuvinte alese, pe înțelesul tuturor, rostește o meditație *despre puterea rugăciunii*, pregătitoare spovedaniei, și tainei Sf. Maslu.

Noaptea se oficiază sfinte slujbe, celor cari au cerut, de către preoții: *Liuba Liviu* și *Lupinca Ion*.

Deși noaptea s-a lăsat de mult, poporul credincios, cu cărți religioase, cruciulițe în mîini, cumpărate de la minăstire, cîntă, meditează; nimeni nu doarme, vremea caldă și plăcută face ca totul să pară cîresc.

Ora 9 dimineața. Zi senină de vară, clopotele toate împreună cu toaca minăstirii trimit chemarea lor peste dealuri și păduri, sufletului creștinesc, pe care-l cheamă la sf. Liturghie.

Soborul preoților îmbrăcați în ornate, iese din minăstire, ducând sf. Antimis, Evanghelia și crucea la locul anume pregătit pentru sf. Liturghie, împodobit cu icoane, ramuri verzi și flori.

În minăstire rămân pentru slujbe preoții : *Corneanu Gh.-Caransebeș, Turcanu P.-Petroșnița, Oancea P.-Sinandrei și Rusalin Trica-Mitnic.*

Soborul preoțesc compus din : P. C. Vicar de la Mitropolia Timișorii, *Gh. Cotoșman*, prot. *Dr. Iorgovan-Bocșa* montană, Preoții *Turcan-Moniom, Albeanu-Cilnic, Stan-Bocșa* romină, *Tolci-Reșița* romină, *Novac-Ocna de fier, Lupinca-Vasiova, Dălacu-Tirnova, Liuba-Biniș* și diaconul *Botău-Timișoara*, începe sf. Liturghie.

Se face pomenirea ctitorilor sf. minăstiri și a tuturor celor cări au adus daruri, deasemenea și pomenirea morților.

La priceasnă a cuvîntat P. C. Vicar *Gh. Cotoșman*, plecînd de la versetul : „*Ilie era om, asemenea cu noi în slăbiciuni, și cu rugăciune s-a rugat ca să nu plouă și nu a plouat pe pămînt trei ani și șase luni. Și iarăși s-a rugat și cerul a dat ploaie și pămîntul a odrăslit roada sa*” (*Iacob*, c. 5, v. 17, 18). P. C. Sa a spus : „Pentru cei credincioși *Ilie* rămîne *sînt* și credincios, pentru cei necredincioși un simplu om. El era asemenea nouă pătimitor.

Ce este un Sînt ? Este un om, în care harul lui Dumnezeu a rodit, om, pe care Domnul Iisus Hristos l-a ales instrument al dumnezeirii, un sfeșnic pe care Dumnezeu l-a pus să lumineze. Prin el, prin rugăciunile lui, *Dumnezeu face minuni.*

Noi, fiecare în parte, *dacă sintem trăitori în Hristos, avem pe Dumnezeu în noi și prin noi grăiește Dumnezeu*; sintem o lumină a dumnezeirii, o lumină incandescentă. Dacă nu sintem lumini, noi sintem de vină. Un cărbune stins e fața celui necredincios. O făclie aprinsă e fața celui ce crede.

Noi preoții sintem purtătorii luminii celei de sus și avem chemarea să aprindem lumina din inima voastră, ca să deveniți și voi *fiți luminii* care ard de pace, dreptate, bunătate și cinste. Să deveniți cu toții teofori — purtători de Dumnezeu.

Noi creștinii avem porunca să nu urim pe nimeni, dar să *urim păcatul din noi...*

Trece apoi la vestirea praznicului celui mare al Bisericii bănățene, prilejuit de aducerea moaștelor Sf. Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișorii, de la a cărei moarte se implinesc, la Sîntă Măria Mare, 300 de ani. După ce arată în linii generale *viața și minunile Sf. Iosif de la Partoș*, P. C. Vicar încheie : „Cu aceste cuvinte vă aduc din partea *I. P. S. Mitropolit Vasile* al

Banatului, *binecuvintarea Sa arhierească*, pentru voi și pentru familiile voastre..., cu indemnul ca să duceți acasă duh nou, *duhul păcii* și al dragostei față de toți oamenii, care să lumineze inimile și casele voastre, acum și pururea și în vecii, vecilor, amin".

Se cuminecă apoi diferite persoane, iar după sf. Liturghie se face parastas pentru slujitorii și maicele decedate ale Sf. Minăstiri.

Cu toată căldura mare a razelor dogoritoare, cu toții așteaptă împărțirea anaforei din mina Vicarului Mitropoliei.

După ce totul ia sfârșit, se servește Preoților slujitori o a-gapă, pregătită de maicile minăstirii.

Poporul dreptcredincios, primind hrana duhovnicească, atât de necesară, reinnoit sufletește, se întoarce acasă, cu fața zîmbitoare, spre a începe munca obișnuită, fiecare la locul său de muncă.

Pr. Simion Novac
paroh în Ocna de Fier

SERBAREA HRAMULUI LA SIHAȘTRIA DE PE MUNTELE MIC

Firul tradiției, nu de mult statornicit, nu s-a întrerupt, căci, anul acesta ca și în anii precedenți, cu ocazia sărbătorii Sf. Prooroc Ilie, la Sihăstria de la Muntele Mic-Borlova, din protopopiatul Caransebeșului, a avut loc desfășurarea unui frumos pelerinaj.

Cu zece zile înainte de sărbătoarea Sf. Ilie, am avut în grijă, cu sfatul P. C. Protopop, a invita mai mulți preoți din împrejurimi, care să participe la obișnuitul pelerinaj de pe munte.

La această chemare au răspuns următorii Cucernici Preoți: *Traian Dobromirescu-Caransebeș, Afiloghen Levițchi*, prof. la Seminarul Teologic-Caransebeș și *Ioan Cocirlă-Zervești*.

În preziua Sf. Ilie (19 iulie) 1956, preoții mai sus amintiți împreună cu subsemnatul, am urcat drumul greu, dar plăcut al muntelui, împreună cu mai mulți credincioși din împrejurimi.

Astfel, în după amiaza zilei, s-a putut săvârși vecernia, de către: Pr. A. Levițchi și Pr. Ioan Cocirlă, răspunsurile la strană fiind date de pr. Traian Dobromirescu și pr. Dimitrie Grama.

În dimineața zilei de 20 iulie a. c. pe la orele 6, au tras clopotele pentru utrenie. Utrenia a fost oficiată de pr. Tr. Dobromirescu și pr. Afiloghen Levițchi, răspunsurile la strană fiind date de pr. Ioan Cocirlă și Dimitrie Grama, precum și de un grup de cîntăreți din parohia Borlova.

Sfînta Liturghie a fost oficiată în sobor de toți preoții, răspunsurile fiind date de corul bărbătesc al parohiei Borlova. Pre-

dica zilei a fost rostită de pr. *A. LeviŃchi*, prof. la Seminarul Teologic din Caransebeș, care a tratat în fața credincioșilor „despre Sfinți și viața Sf. Prooroc Ilie”.

După Sf. Liturghie s-a oficiat un parastas pentru morții unui grup de familii din parohia Borlova.

Au participat circa 300—400 de credincioși din parohiile Borlova, Turnu, Rueni, Zervești, Crijma-Mal, Mărul, Var și orașul Caransebeș, precum și din personalul Consiliului Central al Sindicatelor de la cabanele Muntelui Mic.

Pr. Dimitrie Grama
paroh în Borlova.

— *Examenale de absolvire a anului II de la Seminarul Teologic din Caransebeș*, prezidate de *I. P. S. Mitropolit Vasile* și la care au participat prof. *Dr. Milan Seșan*, ca delegat al Institutului Teologic de grad universitar din Sibiu și prof. *Dr. Gh. Lițiu*, vicar eparhial, ca delegat al Episcopiei Aradului, au decurs într-o atmosferă de serioasă ținută, reliefindu-se activitatea depusă zi de zi de profesorii Seminarului.

FAPTE PILDUITOARE

Biserica parohiei Timișoara-Fabrică s-a impodobit cu numeroase obiecte de cult donate de credincioși, care și-au manifestat, în ultimul timp, o dragoste deosebită pentru impodobirea frumosului lor locaș de închinare. Astfel familia I. Greavu a donat un rind de odăjdii preotești de mătăsă în valoare de 700 lei, familia D. Greavu a donat un prapore în valoare de 500 lei; mai mulți credincioși, în frunte cu parohii au dăruit un al doilea rind de odăjdii preotești de mătăsă în valoare de 800 lei; Nicolae Dolinschi a donat două policandre în valoare de 1500 lei; Secția misionară a donat un epitaf în valoare de 700 lei. S-au mai donat 12 prăznicare, 2 stihare preotești, 5 stihare pentru ministranți, 3 acopereminte la Mormintul Domnului, 2 acopereminte la tetrapod, etc. Mențiune specială merită credinciosul Lucian Ursulescu, care pe lângă donațiile făcute aproape în fiecare an bisericii din Timișoara II, precum și altor biserici (Mehala, Colonia Nouă) și minăstiri, recent a donat un tablou de mari proporții, cu ramă aurită, reprezentind *Cina cea de taină*, și un alt tablou reprezentind pe *Sf. Prooroc Ilie*, ambele pictate cu deplină expresivitate de donator.

HIROTONIRI

Înalt Prea Sfinția Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul nostru *Vasile* a binevoit să facă următoarele hirotoniri: 1. Monahul *Vavila Anton* a fost hirotonit ierodiacon, la Bunavestire, în Catedrala mitropolitană din Timișoara, iar la 31 martie 1956, ieromonah în capela mitropolitană, pentru schitul „Piatra Scrisă” de la Armeniș.

2. *Mircea Marinescu* a fost hirotonit diacon la 31 martie 1956 în capela mitropolitană, iar preot-duhovnic la 8 aprilie 1956 în Catedrala mitropolitană, pentru parohia Lovrin.

3. *Tiberiu Gheța*, a fost hirotonit diacon la 6 mai 1956 în Catedrală, iar preot-duhovnic la 7 mai 1956 în Catedrala din Caransebeș, pentru parohia *Fiscu*.

ANIVERSAREA UNUI MEDIC ACADEMICIAN BANĂȚEAN

— 70 ani de la moartea acad. medic Dr. Paul Vasici —

Din inițiativa unui grup de intelectuali timișoreni, duminică 1 iulie a. c., s-a oficiat un parastas în cimitirul ort. român al parohiei din Timișoara III, la crucea medicului bănățean *Dr. Paul Vasici*, care, pentru meritele și lucrările sale, a fost chemat de Academia Română din București printre membrii săi. Este cel dintâi medic bănățean, care s-a învrednicit de această deosebită cinste.

La parastasul oficiat de Preoții *Dr. Gh. Cotoșman*, *Cornel Vuia* și *Liviu Surlășiu*, au participat: *I. P. S. Sa Dr. Vasile Lazareșcu*, Mitropolitul Banatului, *Prot. Ioan Geția*, *Prof. Sabbin Evuțianu*, *Dr. Emil Pocreanu*, *Dr. Ștefan Galetaru*, *Prof. Dr. Nicolae Apostolescu*, *Avocat Octavian Metea*, *Gh. Roșcovan*, *Prof. Iulian Pincu* și alții.

Reproducem de pe crucea de marmoră *epitaful*, în care se oglindește viața acestui mare fiu al Banatului nostru :

†

Aici odihnesc

Dr. PAUL VASICIU

c. r. consilier de școle
membr. *Academiei* rom. etc.
decedat în 20 Iun. 1881 st. v.
în etate de 75 ani
Barbat devotat națiunii
și bisericei **sale rom. gr. or.**
meritat pentru educațiunea
poporale și pentru științele
medicinale etc.

Deplans de socia și de familia.

Fie-i tierin'a usiora,
și memoria eterna !

Iulia Vasiciu
61 ani repaus.
25 Oct. 1882

CONTRIBUȚIA PREOȚIMII ÎN CAMPANIA AGRICOLĂ

Conștiinți de îndatoririle ce le incumbă, preoții din Arhiepiscopie, îndrumați de Centrul eparhial au contribuit cu multă însuflețire la reușita campaniei agricole de primăvară și de vară. S-au evidențiat pe acest teren preoții: A. Groza, S. Stanca, Gh. Laichici, I. Teodorescu, R. Cloambeș, L. Mladescu și P. Susan din raionul Lugoj, F. Popovici, I. Tucudean, I. Lorinț și Gh. Șepețean din raionul Sinnicolau, Șt. Ania, I. Gaiță, Șt. Giru, P. Vasile și I. Tilcă din raionul Oravița.

DECESE

În zorii zilei de vineri, 22 iunie 1956, după o grea suferință, împărtășită cu sf. taină a cuminecturii, în etate de 63 ani, a trecut pragul acestei vieți *Georgina Geția*, soția I. P. C. Sale Ioan Geția, fost protopop al Buziașului și consilier referent al Sf. Arhiepiscopiei.

Înmormintarea s-a făcut duminică, 24 iunie a. c., în cimitirul ort. rom. din Timișoara III, în prezența unui număr impresionant de participanți, în frunte cu Înalt Prea Sfinția Sa *Dr. Vasile Lazarescu*, Arhiepiscop și Mitropolit.

Slujba înmormintării a fost oficiată de: I. P. C. Sa *Dr. Gheorghe Cotoșman*, vicar arhiepiscopesc, P. C. Sa *Corneliu Vuia* protopopul Timișoarei, P. P. C. C. preoți: *Petru Bogdan*, *Dimitrie Botău*, *Liviu Surlașiu*, *Const. Comșulea* și *Gh. Lupinca*, precum și de diaconul catedral *Ioan Botău*.

În panegiricul rostit, preotul *Liviu Surlașiu* din Timișoara III, a conturat personalitatea distinsei dispărute, reliefând rolul defunctei ca soție, mamă și model de preoteasă.

„Dumnezeul duhurilor și a tot trupul” să odihnească sufletul repodatei în lumea dreptilor, iar îndureratei familiei să-i trimită mângăierea Sa.

*

La 27 iunie 1956 a trecut la cele veșnice, în vîrstă de 79 ani, preotul pensionar *Ioan Coșariu*. Născut din părinți țărani, *Iosif* și *Elisaveta Coșariu* din *Sacoșul Turcesc*, urmează școala elementară din comuna natală, liceul Piarist din Timișoara și Institutul Teologic din Caransebeș. A fost căsătorit cu *Victoria*, născ. *Breca*, răp. în 1950 în Armeniș.

A păstorit ca preot-paroh în *Tolvădia* din 1900 pînă în 1930, cînd trece la parohia *Ilova*, prot. Caransebeș, pînă în anul pensionării sale 1948. De atunci pînă la moarte a locuit la fiica sa, funcționară în *Armeniș*. Moare în urma unei operații chirurgicale nereușite.

A fost înmormintat la 30 iunie c., în cimitirul din Armeniș. L-au prohodit preoții *Vasile Paica-Feneș*, *Ilie Sirbu-Rusca*,

Simeon Șandru-Sadova Nouă și *Oct. Costescu-Armeniș*. A fost parentat frumos de P. C. Preot C. Paica. Tată a 5 copii, bine crescuți, slujitor devotat, cîntăreț și catihet bun, părintele Ioan a slujit cu dragoste, 48 ani, ca preot activ la altarele de la Tolvadia și Ilova, și 8 ani, ca pensionar la Schitul „Pîtra Scrisă” de la Armeniș, în total 56 ani în slujba Domnului.

Veșnică să-i fie pomenirea !

Gheorghe Iacob. În 21 mai a încetat subit din viață Gheorghe Iacob, fost paraclisier decenii de-arîndul la bisericile din Timișoara-Elisabetin și Timișoara-Fabrică, apoi șeful transporturilor la Pompele Funebre din Timișoara. Slujba prohodului a fost oficiată de un sobor de 7 preoți în frunte cu prot. ic. stavr. Dr. P. Țiucra și I. Geția. Cuvîntul funebru a fost rostit de parohul locului. Răspunsurile au fost date de corala „Speranța”.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN BANAT

Colectivul muzeului din Lugoj, condus de *Ion Straton*, după cercetări îndelungate a găsit în comuna *Vișag* urmele unei așezări hallstattiene. Obiectele și urmele găsite ca : bucăți de ceramică, vetre de foc, lut ars, dovedesc existența unei așezări neolitice la *Vișag*.

Faptul că ceramica descoperită la *Vișag* diferă de ceramica descoperită în alte localități din țară, în sensul că este mai inferioară, dă posibilitate studierii tipului și stadiului de dezvoltare a culturii în neolitic. Bucăți din această ceramică au fost trimise muzeului regional din Timișoara pentru confirmarea descoperirii și cercetări mai aprofundate.

Săpăturile sînt în curs.

Știri din Eparhia Aradului

HIROTONIRI

În cursul anului 1956 pînă în luna iunie au fost hirotoniți următorii :

Romul Coceag, pentru parohia Lunca Cernii, protopopiatul Hațeg.

Gheorghe Rusu, pentru parohia Vărădia de Mureș, protopopiatul Lipova.

Mircea Olariu, pentru parohia Orăștioara, protopopiatul Orăștie.

Ierodiaconul Dumitru Mamina, ca ieromonah pentru mînistirea Hodoș Bodrog.

Chenez Ioan, ca diacon.

DONAȚII

Filia Boiu, din protopopiatul Criș și-a achiziționat un clopot, prin donația din partea familiei Vasile V. Rășcanu din București, str. Banat nr. 30. Consiliul parohial aduce pe această cale mulțumiri familiei donatoare, care — la adresa de mai sus (raionul Gh. Gheorghiu-Dăj) are turnătorie de clopote.

SFINȚIRE DE BISERICA

Parohia *Cladova*, prin Pr. Liviu Tulcan și-a pictat interiorul bisericii. Actul sfințirii l-a săvîrșit I. P. C. S. Dr. Gh. Lițiu, vicar eparhial, din încredințarea P. S. Sale Părintelui Episcop Andrei.

Parohia *Crișani II*, protopopiatul Hunedoara, a renovat biserica în interior și în exterior. Actul sfințirii l-a săvîrșit P. C. Sa Păr. Petru Marcu, protopopul tractual, din incuviințarea P. S. Sale Părintelui Episcop Andrei.

Parohia *Șag*, protopopiatul Arad, și-a renovat Paraclisul în care se oficiază serviciile divine. Actul sfințirii a fost săvîrșit de P. C. Sa Al. Budai, protopop tractual, din încredințarea P. S. Sale Părintelui Episcop Andrei.

CHAPTER I

THE HISTORY OF THE
CITY OF NEW YORK

From the first settlement of the Dutch in 1624 to the present time. By JOHN B. HENRY, Esq. of the City of New York. Published by J. B. HENRY, at the City of New York, 1841.

The history of the City of New York, from the first settlement of the Dutch in 1624 to the present time, is a subject of great interest and importance. It is a subject which has attracted the attention of many writers, and which has been the subject of many valuable works. The history of the City of New York is a subject which is of great interest to all who are interested in the history of the United States. It is a subject which is of great importance to all who are interested in the history of the United States. The history of the City of New York is a subject which is of great interest to all who are interested in the history of the United States. It is a subject which is of great importance to all who are interested in the history of the United States.

NEW YORK: J. B. HENRY, 1841.

C ă r Ț i n o i

Bisericanul ortodox — „IN CE NE DEOSEBIN...?”

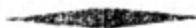
Timișoara, 1956

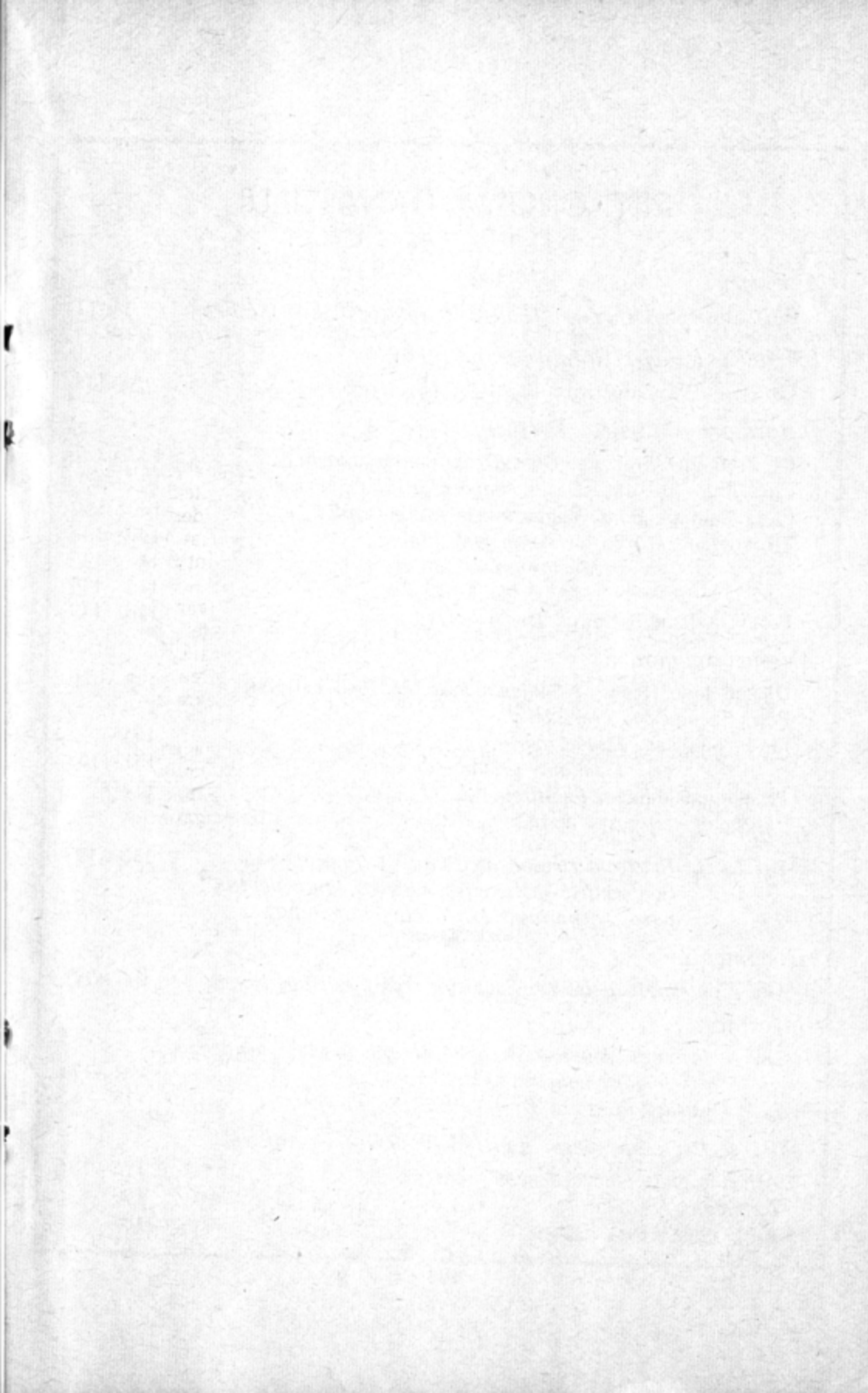
Editura Mitropolia Banatului, pg. 347

Cartea semnată cu pseudonimul „Bisericanul Ortodox”, cu titlul de mai sus, a purces din stringerea materialului polemist vechi între un fost profesor de teologie ortodoxă la Oradea și *Dr. Aloisie Tăutu*, pe tema primatului papal. Bine înarmat Bisericanul ortodox, dezvăluie, cu argumente teologice-științifice, „momelile papale” din actul unației de la 1700 până la 1948, când s-a reparat greșala unei părți a populației transilvănene de a recunoaște primatul jurisdicțional al „sfintului părinte”. Se combate, bine informat, de către Bisericanul Ortodox, și campania pe care o duc unele elemente în legătură cu lichidarea dependenței foștilor uniți față de Vatican, ale cărui manevre au semănat ura între frați.

Volumul citat este o *contribuție prețioasă* la campania anti-unionistă față de Roma. Cărți de felul acesta, ajută pe credincioși să cunoască realitățile, dar și dedesubturile otrăvii papiștilor, semănători de ură, zavistie, impinse pînă la instigațiuni belicoase, ca unii ce sînt slugile imperialismului.

Dr. A. G.

MITROPOLIA BANATULUI

C U P R I N S U L

<i>Aniversări :</i>	<u>Pag.</u>
Gh. Cotoșman, <i>Dela Iancu Huniade Corvinul la Sf. Iosif cel Nou</i>	1 — 17
 <i>Izvoarele Istoriei Romînilor bândăteni :</i>	
Prot. Dr. Gh. Cotoșman, <i>Viața Sf. Ierarh Iosif cel Nou</i>	18 — 132
 <i>Indrumări omiletice. Predici :</i>	
Pr. Prof. Ene Braniște, <i>Chemarea primilor apostoli</i>	133 — 137
Prot. Petru Bogdan, <i>Despre împărăția lui Dumnezeu</i>	137 — 139
Prot. Melentie Șora, <i>Vindecarea slugii sutașului</i>	139 — 140
Protoprezbiterul B., <i>Suferința mîntuitoare..</i>	140 — 143
" <i>Se biruește rîndulala firii</i>	143 — 145
" <i>Ma! multă înțelegere..</i>	145 — 146
Prot. Dr. Ioan Petreună, <i>Despre Biblie</i>	146 — 148
 <i>Versuri religioase :</i>	
Diacon Ioan Decan, <i>Nădejde-n veac. Sf. Iosif cel Nou</i>	148 — 149
Petru Iacobescu, <i>Trei surori.</i>	150 —
Pr. P. Sălăjean, <i>Rugăciune.</i>	151 —
" <i>Duminica orbului.</i>	151 — 152
Pr. Simion Mihnea, <i>Psaltirea.</i>	153 —
 <i>In apărarea păcii :</i>	
Dr. A. G., <i>Prietenia romîno-jugoslavă și tradițiile sale.</i>	153 — 157
" <i>Conferințele interconfesionale de luptă pentru pace în cuprinsul Mitropoliei Banatului</i>	158 — 167
 <i>Documentar :</i>	
Gh., <i>Contribuții la Istoria Școalelor românești din Banat</i>	168 — 171
 <i>Informații :</i>	
Dr. A. Golimas, <i>Aniversarea a 90 de ani de viață academică în țara noastră.</i>	172 — 174
L. I. Oprea, <i>Profesorul Dr. Dimitrie Bagdazar.</i>	175 —
 <i>Știri și fapte din cuprinsul Mitropoliei Banatului :</i>	
<i>Arhiepiscopia Timișorilor și Caransebeșului</i>	176 — 184
<i>Episcopia Aradului</i>	186
<i>Cărți noi</i>	188 —

Către
OFICIUL PAROHIAL ORTODOX ROMIN

p. u.

Raionul **Regiunea**

TIPARUL: ÎNȚEPRINDERILE EPARHIALE ORT. ROM. „DIECEZANA” ARAD

22/10